

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı

NİKOLAY BABOĞLU'NUN HİKÂYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Canan ANAÇ

Dr. Öğr. Üyesi Nina PETROVICI

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2022

NİKOLAY BABOGLU’NUN HİKÂYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Canan ANAÇ

Dr. Öğr. Üyesi Nina PETROVICI

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2022

KABUL VE ONAY

Canan Anaç tarafından hazırlanan “Nikolay Baboglu’nun Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme” başlıklı bu çalışma, 24.06.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Başkan)

[İ m z a]

Dr. Öğr. Üyesi Nina PETROVICI (Danışman)

[İ m z a]

Prof. Dr. Şüreddin MEMMEDLİ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Mustafa ŞENEL

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... Ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾
-

24.06.2022

[İmza]

Canan ANAÇ

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının **Dr. Öğr. Üyesi Nina PETROVICI** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Canan ANAÇ

ÖZET

ANAÇ, Canan. *Nikolay Baboglu'nun Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2022.

Nikolay Baboglu Çağdaş Gagauz edebiyatının önde gelen yazarlarından birisidir. Yazar Gagauz toplumunun gelişmesi, kendinden sonra gelen nesillerin etnik kimliklerini, Gagauzluğu unutmamaları için çok sayıda çalışmada bulunmuştur. Bu bağlamda Nikolay Baboglu hikâye, gazete, ders kitapları, dergi, sözlük vb. birçok türde eser kaleme almıştır. Baboglu Gagauz edebiyatında daha çok kendine has üslubuyla kaleme almış olduğu hikâyeleriyle ve öğrenciler için hazırlamış olduğu ders kitaplarıyla, sözlüklerle tanınmaktadır. Hikâyelerini kaleme almaktaki asıl amacı, Gagauz toplumuna mesaj iletmektir. Baboglu bu amaca yönelik olarak hikâyelerine sıradan kahramanları ve onların gündelik hayatlarını konu etmiştir, oluşturduğu karakterler üzerinden verilmek istenen mesajı okuyucuya iletmektedir.

Çalışmamızın amacı, Gagauz edebiyatında önemli bir yeri olan Nikolay Baboglu'nun "Uzak Yollarım" adlı eserinin içerisinde yer alan 25 hikâyesini yapı ve tematik açıdan incelemek, Gagauz toplumunun kültür yapısını, yaşayışını, yazarın dil ve üslubunu çözümlemeye çalışmaktır. Çalışma giriş, üç bölümden, sonuç, sözlük, ekler, dizin, kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmamızın giriş bölümünde, tez çalışmasının esasları üzerinde durulmuş, birinci bölümde yazarın hayatı edebi kişiliği ve eserleri, ikinci bölümde Çağdaş Gagauz Edebiyatı hakkında bilgiler verildi. Üçüncü bölümde, 25 hikâyesinin; Olay örgüsü, ana fikri, kişiler, zaman, mekân, tema, anlatının bakış açısı ve anlatım teknikleri yapı unsurları ve dil-üslup bakımından incelenmektedir. Sonuç bölümde yazarın incelediğimiz hikâyeleri değerlendirilip, yazar ve hikâyeler arasında ilişki numaralandırılarak verilmiştir.

Anahtar Sözcükler:

Nikolay Baboglu, Çağdaş Gagauz Edebiyatı, Metin İnceleme

ABSTRACT

ANAC, Canan. *An Analysis on Nikolay Baboglu's Stories*, Master Thesis, Ardahan, 2022.

Nikolay Baboglu is one of the leading writers of contemporary Gagauz literature. The author has done a lot of work for the development of Gagauz society and for the generations to come after him not to forget their ethnic identities and Gagauzism. In this context, Nikolay Baboglu wrote stories, newspapers, textbooks, magazines, dictionaries, etc. He wrote many kinds of works. Baboglu Gagauz is mostly known for the stories he wrote in his unique style, the textbooks he prepared for students, and the dictionaries. His main purpose in writing his stories is to convey a message to the Gagauz society. For this purpose, Baboglu has mentioned ordinary heroes and their daily lives in his stories, and conveys the message to the reader through the characters he has created.

The aim of our study is to analyze the 25 stories of Nikolay Baboglu, which has an important place in Gagauz literature, in his work called "My Far Ways", in terms of structure and thematic, and to try to analyze the cultural structure, lifestyle of the Gagauz society, and the language and style of the author. The study consists of introduction, three parts, conclusion, dictionary, appendices, index and bibliography.

In the introduction part of our study, the principles of the thesis study were emphasized, in the first part, the life, literary personality and works of the author, and in the second part, information about Contemporary Gagauz Literature was given. In the third part, 25 stories; The plot, main idea, people, time, place, theme, point of view of the narrative and narrative techniques are examined in terms of structural elements and language-style. In the conclusion part, the stories of the author that we have examined are evaluated and the relationship between the author and the stories is given by numbering.

Keywords:

Nikolay Baboglu, Contemporary Gagauz Literature, Short Story, Analysis

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	
ETİK BEYAN.....	
ÖZET.....	5
ABSTRACT	6
İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR DİZİNİ	15
ÖN SÖZ.....	16
GİRİŞ	18
1. BÖLÜM.....	24
NİKOLAY BABOGLU’NUN HAYATI – EDEBİ KİŞİLİĞİ- ESERLERİ	24
1.1. NİKOLAY BABOGLU’NUN HAYATI.....	24
1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ	28
1.3. ESERLERİ.....	35
1.3.1. Hazırlamış Olduğu Ders Kitaplarının ve Sözlüklerin Bibliyografyası.....	35
2. BÖLÜM.....	41
ÇAĞDAŞ GAGAUZ EDEBİYATINDA HİKÂYE TÜRÜ.....	41
2.1. GAGAUZ TÜRKÇESİ VE ALFABESİ	41
2.2. GAGAUZ SÖZLÜ HALK EDEBİYATI.....	44
2.3. GAGAUZ ÇAĞDAŞ YAZILI EDEBİYATI.....	46
2.4. ÇAĞDAŞ GAGAUZ EDEBİYATINDA HİKÂYE (ANNATMA/YARATMA) TÜRÜNÜN YERİ.....	48
3. BÖLÜM.....	52
HİKÂYELERİN İNCELENMESİ	52
3.1. ANA FİKİR	53
3.1.1. Ayva Çiçekleri	53
3.1.2. Demirçu	54
3.1.3. Dünün	54
3.1.4. Güllerdä Yaşlar	54
3.1.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk	55

3.1.6. Yangın İçindä.....	55
3.1.7. Bizim Komrat	55
3.1.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz.....	55
3.1.9. Trendä	56
3.1.10. Sırcık.....	56
3.1.11. Sevda.....	56
3.1.12. Tanaslan Nadi	56
3.1.13. Vani.....	57
3.1.14. Gaydacı	57
3.1.15. Dädum.....	58
3.1.16. Çingeneyka	58
3.1.17. Çiftçi Eceli	58
3.1.18. Üülen Kasabası	59
3.1.19. Kulilər	59
3.1.20. Çiçeklik Başçası.....	60
3.1.21. Vani Çilingir	60
3.1.22. Görüntülär.....	60
3.1.23. Eski Adetlär Batêrler	60
3.1.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti	61
3.1.25. Kanazerlilər.....	61
3.2. OLAY ÖRGÜSÜ	62
3.2.1. Ayva Çiçekleri.....	63
3.2.2. Demirçu	63
3.2.3. Düün	64
3.2.4. Güllerdä Yaşlar	65
3.2.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk	65
3.2.6. Yangın İçindä.....	66
3.2.7. Bizim Komrat	66
3.2.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz.....	67
3.2.9. Trendä	67
3.2.10. Sırcık.....	67
3.2.11. Sevda.....	68
3.2.12. Tanaslan Nadi	68
3.2.13. Vani.....	69

3.2.14. Gaydacı	69
3.2.15. Dädum.....	69
3.2.16. Çingeneyka	70
3.2.17. Çiftçi Eceli	70
3.2.18. Üülen Kasabası	71
3.2.19. Kulilər	72
3.2.20. Çiçeklik Başçası.....	73
3.2.21. Vani Çilingir	73
3.2.22. Görüntülär	74
3.2.23. Eski Adetlär Batêrler	74
3.2.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti	74
3.2.25. Kanazerlilər.....	75
3.3. ŞAHIS KADROSU	76
3.3.1. Ayva Çiçekleri	77
3.3.2. Demirçu	78
3.3.3. Düün	79
3.3.4. Güllerdä Yaşlar	80
3.3.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk	81
3.3.6. Yangın İçindä.....	81
3.3.7. Bizim Komrat	81
3.3.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz	82
3.3.9. Trendä	82
3.3.10. Sırcık.....	83
3.3.11. Sevda.....	83
3.3.12. Tanaslan Nadi	83
3.3.13. Vani.....	84
3.3.14. Gaydacı	85
3.3.15. Dädum.....	85
3.3.16. Çingeneyka	85
3.3.17. Çiftçi Eceli	86
3.3.18. Üülen Kasabası	87
3.3.19. Kulilər	88
3.3.20. Çiçeklik Başçası.....	91
3.3.21. Vani Çilingir	91

3.3.22. Görüntülär.....	92
3.3.23. Eski Adetlär Batêrler	93
3.3.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti	94
3.3.25. Kanazerlilär.....	94
3.4. ZAMAN.....	98
3.4.1. Ayva Çiçekleri	99
3.4.2. Demirçu	100
3.4.3. Düün	101
3.4.4. Güllerdä Yaşlar	101
3.4.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk	102
3.4.6. Yangın İçindä.....	103
3.4.7. Bizim Komrat	103
3.4.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz.....	103
3.4.9. Trendä	104
3.4.10. Sırcık.....	104
3.4.11. Sevdä.....	104
3.4.12. Tanaslan Nadi	104
3.4.13. Vani.....	105
3.4.14. Gaydacı	105
3.4.15. Dädüm.....	105
3.4.16. Çingeneyka	105
3.4.17. Çiftçi Eceli	105
3.4.18. Üülen Kasabası	106
3.4.19. Kulilär	106
3.4.20. Çiçeklik Başçası.....	107
3.4.21. Vani Çilingir	107
3.4.22. Görüntülär.....	108
3.4.23. Eski Adetlär Batêrler	108
3.4.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti	108
3.4.25. Kanazerlilär.....	108
3.5. MEKÂN.....	109
3.5.1. Ayva Çiçekleri	110
3.5.2. Demirçu	111
3.5.3. Düün	112

3.5.4. Güllerdä Yaşlar	112
3.5.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk	112
3.5.6. Yangın İçindä.....	113
3.5.7. Bizim Komrat	113
3.5.8. Büümnär, Hayvannar Kuşlar hem Biz.....	113
3.5.9. Trendä	114
3.5.10. Sırcık.....	114
3.5.11. Sevda.....	114
3.5.12. Tanaslan Nadi	114
3.5.13. Vani.....	114
3.5.14 Gaydacı	114
3.5.15. Dädum.....	115
3.5.16. Çingeneyka	115
3.5.17. Çiftçi Eceli	115
3.5.18. Üülen Kasabası	115
3.5.19. Kulilər	116
3.5.20. Çiçeklik Başçası.....	116
3.5.21. Vani Çilingir	116
3.5.22. Görüntülär	117
3.5.23. Eski Adetlär Hep Batêrler.....	117
3.5.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti	117
3.5.25. Kanazerlilər.....	118
3.6. TEMA	118
3.6.1. Ayva Çiçekleri	119
3.6.2. Demirçu	119
3.6.3. Düün	119
3.6.4. Güllerdä Yaşlar	119
3.6.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk	120
3.6.6. Yangın İçindä.....	120
3.6.7. Bizim Komrat	120
3.6.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz.....	120
3.6.9. Trendä	120
3.6.10. Sırcık.....	120
3.6.11. Sevda.....	120

3.6.12. Tanaslan Nadi	120
3.6.13. Vani.....	121
3.6.14. Gaydacı	121
3.6.15. Dädüm.....	121
3.6.16. Çingeneyka	121
3.6.17. Çiftçi Eceli	121
3.6.18. Üülen Kasabası	121
3.6.19. Kulilər	122
3.6.20. Çiçeklik Başçası.....	122
3.6.21. Vani Çilingir	122
3.6.22. Görüntülär	122
3.6.23. Eski Adetlär Hep Batêrler.....	122
3.6.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti	123
3.6.25. Kanazerlilər.....	123
3.7. ANLATICININ BAKIŞ AÇISI VE ANLATIM TEKNİKLERİ	123
3.7.1. Ayva Çiçekleri	126
3.7.2. Demirçu	127
3.7.3. Düün	128
3.7.4. Güllerdä Yaşlar	128
3.7.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk	128
3.7.6. Yangın İçindä.....	129
3.7.7. Bizim Komrat	130
3.7.8. Büümnär, Hayvannar Kuşlar hem Biz.....	130
3.7.9. Trendä	131
3.7.10. Sırcık.....	131
3.7.11. Sevdä.....	131
3.7.12. Tanaslan Nadi	132
3.7.13. Vani.....	132
3.7.14. Gaydacı	133
3.7.15. Dädüm.....	133
3.7.16. Çingeneyka	133
3.7.17. Çiftçi Eceli	134
3.7.18. Üülen Kasabası	134
3.7.19. Kulilər	136

3.7.20. Çiçeklik Başçası.....	137
3.7.21. Vani Çilingir	137
3.7.22. Görüntülär.....	138
3.7.23. Eski Adetlär Hep Batêrler.....	138
3.7.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti	139
3.7.25. Kanazerlilär.....	139
3.8. DİL VE ÜSLUP	140
3.8.1. Ayva Çiçekleri	142
3.8.2. Demirçu	143
3.8.3. Düün	144
3.8.4. Güllerdä Yaşlar	145
3.8.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk	146
3.8.6. Yangın İçindä.....	146
3.8.7. Bizim Komrat	147
3.8.8. Büümnär, Hayvanlar Kuşlar hem Biz.....	147
3.8.9. Trendä	147
3.8.10. Sırcık.....	148
3.8.11. Sevda.....	148
3.8.12. Tanaslan Nadi	148
3.8.13. Vani.....	149
3.8.14. Gaydacı	150
3.8.15. Dädum.....	150
3.8.16. Çingeneyka	151
3.8.17. Çiftçi Eceli	151
3.8.18. Üülen Kasabası	152
3.8.19. Kulilär	153
3.8.20. Çiçeklik Başçası.....	155
3.8.21. Vani Çilingir	155
3.8.22. Görüntülär.....	156
3.8.23. Eski Adetlär Hep Batêrler.....	156
3.8.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti	157
3.8.25. Kanazerlilär.....	157
SONUÇ.....	159
KAYNAKÇA	163

EK 1: Sözlük	168
EK 2: İncelemesi Yapılan 25 Hikâyenin Çevirisi	179
EK 3 : Resimler	278
EK 4: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orjinallik Raporu	294
EK 5: Yüksek Lisans Tez Çalışması Etik Komisyon Muafiyet Formu	295
ÖZEL ADLAR DİZİNİ	296
ÖZGEÇMİŞ.....	301

KISALTMALAR DİZİNİ

Çev: Çeviren

s: Sayfa

S: Sayı

Vb: Ve benzeri

Vs: Vesaire

ÖN SÖZ

“Nikolay Baboglu’nun Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme” adlı bu çalışmada Çağdaş Gagauz edebiyatının önde gelen aydını Nikolay Baboglu’nun, kaleme almış olduğu 25 hikâyesi incelendi. Nikolay Baboglu derlemeleriyle, hikâyeleriyle, şiirleriyle, öğrenciler için hazırlamış olduğu ders kitaplarıyla ve tiyatro eserleriyle Çağdaş Gagauz edebiyatının gelişmesine ışık tutan önemli yazarlardan birisidir. Baboglu’nun hikâyelerinden yola çıkılarak yapılan bu çalışmada Gagauz kültürünü ve toplum yapısını tespit etmek, Baboglu’nun yazarlığını ve hikâyelerini Türk edebiyatına kazandırmak amaçlanmıştır. Çalışmamız, giriş, üç bölümden, sonuç, sözlük, ekler, dizin ve kaynakça bölümlerinden meydana gelmektedir.

Çalışmanın giriş bölümünde tez çalışmasının esasları belirlenmiştir, birinci bölümünde Nikolay Baboglu’nun hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Çağdaş Gagauz edebiyatı hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, öykü metinlerinin ana fikri ve anlatmaya bağlı metinleri oluşturan yapı unsurları sırasıyla; olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, tema, anlatının bakış açısı ve anlatım teknikleri aktarılan metnin içinden alınan parçalarla tespit edilmiş olup belirlediğimiz yöntem doğrultusunda tasnif edilmeye çalışıldı ayrıca yazarın hikâyelerini oluştururken kullandığı dil- üslup biçimi de incelendi. Gagauz Türkçesi ile kaleme alınan öykülerin Türkiye Türkçesine çevirileri Ekler başlığı altında çalışmanın sonunda verildi. Öykülerin incelenmesinde sadece edebiyat biliminden yararlanmayıp özellikle tarih, psikoloji bilimlerinden yararlanıldı. Lehçelerin taşıdığı farklı dil ve anlam özelliklerinden dolayı Gagauz Türkçesinden, Türkiye Türkçesine yapılan aktarımda kelimenin Gagauz Türkçesindeki anlamı yerine Türkiye Türkçesindeki anlamı kullanılmıştır.

Ele aldığımız hikâyelerin orijinal başlıklarına sadık kalındı. Çalışmanın ana fikri başlığında yazarın topluma vermek istediği düşünceler tespit edilmeye çalışılmış, olay örgüsü başlığında sırasıyla hikâye içerisinde yer alan olaylar, sayma sayıları ile numaralandırılarak verilmiştir. Şahıs kadrosu başlığında metinde yer alan kahramanların kişilik özellikleri yazarın metin içinde yapmış olduğu betimlemeleri tespit edildi, zaman ve mekân kavramı hikâyelerde incelenirken Nikolay Baboglu’nun yaşadığı zamana ve mekâna göre çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır. Tema başlığında ele alınan hikâyenin teması üzerinde çıkarımlarda bulunulmuştur. Anlatıcının bakış açısı başlığında ele

aldığımız hikâyelerin hangi bakış açısı ile kaleme alındığı ve yazarın kullandığı üslup metinden alınan parçalarla tespit edilmiştir.

Çalışmamızın sonuç bölümünde hikâyelerin yapı özellikleri ve yazarla hikâye arasındaki ilişki numaralandırılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ekler bölümünde incelediğimiz 25 öykünün Türkiye Türkçesine aktarımı, Baboglu'na ait görsellere yer verilmiştir.

Dizin başlığı altında tez çalışmasında yer alan özel isimlere yer verilerek dizin oluşturuldu.

Literatür taramalarında karşılaştığımız önemli bir sorun Türkiye'de Çağdaş Gagauz edebiyatı ve yazarları hakkında çok az sayıda kütüphane kaynakları ve bilimsel araştırmaların bulunması yetersiz kaynak eksikliğine yol açmış, çalışmanın önemli sınırlılığını teşkil etmiştir.

Türkiye'de Çağdaş Gagauz edebiyatı yazarları ve Nikolay Baboglu'nun edebi kişiliği üzerine bilimsel çalışmalar neredeyse yok denecek kadar azdır. Nikolay Baboglu hayatı ve eserlerinin bir bütün olarak incelenmesi yapılmamıştır. Bu çalışmanın amacı Baboglu'nun öykülerini bir bütün etrafında incelemek ve bizden sonra Gagauz edebiyatı sahası çalışacak olanlara bir nebze de olsa ışık olacağı ümit edilmektedir.

Bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren çok değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Nina PETROVICI hocama, çalışmanın her anında yanımda olan ve benden maddi manevi hiçbir zaman desteğini esirmeyen kızkardeşim Yasemin ANAÇ'a, kaynak temininde yardımcı olan sevgili dostum Muhammet Feyzi AYTAŞ'a ve bana çıktığım bu yolda inanan ve bana benden çok daha fazla güvenen sevgili anneme ve babama çok teşekkür ederim.

GİRİŞ

“*Nikolay Baboglu’nun Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*” adlı tez çalışmasının, amacı, inceleme yöntemi, literatür taraması, çalışmanın sınırları yer almaktadır.

Tez Çalışmasının Amacı

Çağdaş Gagauz edebiyatında önemli bir şahsiyet olan Nikolay Baboglu’nun hayatını, edebi kişiliğini yazarlık ustalığı incelemek ve hikâyelerini doğru yorumlayıp Türk edebiyatı tarihine kazandırmak amaçlanmaktadır. Türk Dünyası edebiyatları içerisinde Çağdaş Gagauz edebiyatı sözlü edebiyata kıyasla daha yeni gelişmekte olan bir edebiyattır. Nikolay Baboglu modern edebiyata kazandırdığı hikâyeleriyle yazılı edebiyat içerisinde önemli bir yere sahiptir. Baboglu’nun incelemesini yaptığımız hikâyelerinin neredeyse tamamı yazarın kendisi ve Gagauz tarih ve gelenekleriyle ilişkisi vardır.

Literatür taramalarımız neticesinde tez çalışmasının yapıldığı 2021-2022 yılına kadar Çağdaş Gagauz edebiyatında yer alan yazarlar ve şairler hakkında nesir türünün yapı ve tematik açıdan incelenmesi üzerine yazılmış yüksek lisans ve doktora tezi tarafımızca tespit edilmemiştir. Amacımız Çağdaş Gagauz edebiyatının gelişmesinde ve tanıtılmasında önemli bir yere sahip olan Baboglu’nun yazarlığını ve 25 hikâyesini Türkiye sahasında tanıtmak ve yapılacak diğer çalışmalara bir nebze olsa örnek teşkil etmektir. Gagauz sahası çalışan bilim insanları daha çok Gagauz Türkçesi ve Gagauz folkloru üzerine çalışmalarda bulunmuştur. Çağdaş Gagauz edebiyatı üzerine çalışmalar yok denecek kadar azdır. Çalışmanın amacı literatürdeki bu eksikliği az da olsa giderebilmektir.

İnceleme Yöntemi

İnceleme yöntemimizi belirlerken, “Yazar ve Hikâye İncelemesi Esasına Dayanan” inceleme üzerine yazılmış yüksek lisans ve doktora tezleri Yök Ulusal Tez Merkezi (Yöktez) merkezinden incelenmiş ve bu tezlerde yer alan başlıklar üzerinden notlar tutulmuştur. Bununla birlikte Şerif Aktaş ve İsmail Çetişli’nin metin tahlillerinin incelenmesine yönelik kaleme almış oldukları kitaplar üzerinde de durulmuş ve ayrıca notlar alınmıştır.

İsmail Çetişli’nin *Metin Tahlillerine Giriş* kitabında yer alan inceleme metodu esas alınsada tamamen bağlı kalmayıp Şerif Aktaş ve incelemesini yaptığımız diğer tezler göz

önünde bulundurularak inceleme sırasında kullanacağımız belli başlıklar oluşturulmuştur. Bu başlıklar sırasıyla:

- 1- Ana Fikir
- 2- Olay Örgüsü
- 3-Şahıs Kadrosu
- 4-Zaman
- 5-Mekân
- 6-Tema
- 7-Anlatıcının Bakış Açısı ve Anlatım Teknikleri
- 8- Dil ve Üslup

Oluşturduğumuz bu başlıkların tanımlamalarını “Hikâyelerin İncelemesi” başlığı adı altında açıkladı.

Liretatür Taraması

Çağdaş Gagauz edebiyatı içerisinde yer alan yazarlar ve şairlerin nesir türünde kaleme aldıkları edebi metinlerin (öykü) araştırmacılar tarafından yapısal ve tematik olarak incelenmediği söylenebilir. Bu sebeple Türkiye’de Türk Dünyası yazar ve şairlerin nesir türünde özellikle öykü üzerine incelenmesi yapılmış çalışmalardan yol göstermesi bağlamında faydalanıldı. Bu çalışmalar:

Şerif Aktaş’ın (2015). “Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili- Teori ve Uygulama” adlı kitabı, Sedat Adıgüzel’in (2011). “Elçin Edebiyat Sosyolojisi Açısından Romanları”, adlı kitabı, İsmail Çetişli’nin (2016). “Metin tahlillerine giriş 2: Hikâye – Roman- Tiyatro”, isimli kitabı, Orhan Söylemez ve Samet Azap tarafından (2016) yılında basılan, “Türk Dünyası Hikâye Çözümlemeleri” adlı kitaplardan faydalanıldı. Özellikle Yök tez merkezinde yayımlanmış olan Yüksek Lisans ve Doktora tezlerindende faydalanıldı. Özcan Bayrak (2002), “Haldun Taner’in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği Üzerine Bir İnceleme”. (Yüksek Lisans Tezi). Elâzığ: Fırat Üniversitesi. Sümeyye Betül Akbulut Tayhan (2019), “Celil Memmedguluzade ve Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme”. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Serdar Acar (2019), “İsa Hüseyinov (Muğanna) Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme”. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Nikolay Baboglu’nun Yazarlığı ve Eserleri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de ve Gagauzya’da Nikolay Baboglu’nun yaşamı ve eserleri üzerine yapılan çalışmalar çok azdır. Baboglu Gagauz edebiyatına çok önem vermiş bir kişiliktir.

Eserleri tematik bakımdan az da olsa incelensede, yapı bakımından incelenmediği söylenebilir. “Nikolay Baboglu’nun Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmamızın bu alanda öncü olmasını umuyoruz.

Kirli, N. (2001). *N. N. Baboglu’nun “Legendanın İzi” Adlı Eserinin Cümle Bilgisi Yönünden İncelenmesi*. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, adı geçen bu tez çalışması Baboglu’nun “Legenda’nın İzi” adlı eserini dil açısından incelemektedir. Eser Türkiye Türkçesine çevrilmemiştir. Bizim çalışmamız olan “Nikolay Baboglu’nun Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme” adlı tez çalışmasında ele alınan hikâyeler Türkiye Türkçesine aktarılmış ve Ekler 1 başlığı altında verilmiştir. Ayrıca 25 hikâyenin yapı ve tematik açıdan incelenmesi tarafımızca tespit edilmemiştir.

Arnaut, T. (2008). *Gagauz Yazılı Edebiyatında ve Milli Kültüründe Üç Zirve D. Tanasoglu, N. Baboglu ve D. Karaçoban*. Tudora Arnaut tarafından kaleme alınan bu çalışmada Nikolaya Baboglu’nun eserleri üzerine çözümlemeler yapılmamıştır. Baboglu’nun hayatına ve bir lirik şiirine yer verilmiştir. Öykücü kimliğinden neredeyse hiç bahsedilmemiştir.

Kopuşçu, M. Sulak, S. (2019). *Şannı Yazıcı, Folklorcu, Peetçi Nikolay İgnatyeviç Baboglu*. Bu çalışmada Baboglu’nun hayatı üzerine kısaca değinilmiş onun eserlerinde yer verdiği temaları belirtilmiştir. Yapı bakımından eserlerinin incelemesi yapılmamıştır. Bu tez çalışmasında Baboglu’nun eserlerinin sadece tematik özelliği incelenmedi, aynı zamanda yapı bakımından incelemeler yapıldı ve diğer bilimsel disiplinlerle ilişkilendirildi.

Kopuşçu, M. Sulak, S. “N. Baboglu – *Gagauz Halkının Süünmaz Yıldızı. Yazıcının Yaratmalarını Gagauz litersturasında*. Adlı bu çalışmada Baboglu’nun kısaca hayatı anlatılmıştır. İncelemesini yaptığımız “Demirçu”, “Ayva Çiçekleri”, “Güllerde Yaşlar”, “Kulılar” adlı öykülerin temasını yüzeysel şekilde ismini geçirmektedirler. Öyküler yapısal açıdan incelenmemiştir.

Mutaf Galina, N. (2017). *Karı Süreti Gagauz Yazıcılarını Yaratmalarında*. Mutaf Galina’nın bu makalesinde Baboglu’nun öykülerindeki sevda teması yüzüysel bir şekilde irdelenmiştir.

Yılmaz, H. (2020). *Nikolay Baboglu'nun Kaleminden Dil ve Kültür*. Hikmet Yılmaz tarafından yazılan bu makalede Baboglu'nun dil ve üslup özellikleri üzerinde kısıtlı görüşler yer almaktadır. Eserlerinde yer alan kültürel unsurların çok azı verilmiştir. Bizim çalışmamızda Baboglu'nun 25 öyküsünde yer alan bütün Gagauz kültürüne ait unsurlar tespit edilmiştir. Aynı zamanda Baboglu'nun öykülerinde kullandığı dil ve üslup özellikleri her öyküsünde ayrı ayrı ele alınıp çözümlenmeye çalışılmıştır.

Sağlık Şahin, S. (2007). *Nikolay Baboglu'nun Karanfiller Açtılar Yeniden Hikâyesinde Karşıtlıkların Görünümü*. Bu çalışma içerisinde Baboglu'nun tek bir öyküsü *Karanfiller Açtılar Yeniden* adlı uzun öykü karşıtlık kavramı açısından incelenmiştir. Çalışma içerisinde ele alınan öykünün dil özelliklerine yer verilmiştir. Tez çalışmamızda biz bu öyküyü tematik ve yapı bakımından değerlendirmedik. Bunun sebebi “*Karanfiller Açtılar Yeniden*” adlı bu öyküsünün *Uzak Yollarım* kitabı içerisinde yer almamasıdır.

Ertüş, A. (2021). Gagauz ve Türk Tiyatrosunun Bir Karşılaştırmalı Edebiyat Örneği Olarak Nikolay Baboglu'nun *Mumnar Saalık İçin* ile Haldun Taner'in *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım* adlı eserleri. Kaynakçasını vermiş olduğumuz çalışma Nikolay Baboglu'nun *Mumnar Saalık İçin* adlı tiyatro eseri üzerine yapılan bir çalışmadır. Öykü türünde kaleme alınan bir eser değildir ve Ayşe Ertüş tarafından yapılan bu çalışma Baboglu'nun tiyatro *Mumnar Saalık İçin* adlı eseri ile Haldun Taner'in *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım* adlı tiyatro eserini birbirleri ile zaman- mekân- kişiler ve izlek açısından değerlendirmektedir.

Nikolay Baboglu'nun medya platformlarında vermiş olduğu bazı reportajları yayımlanmıştır. Yazarın hayatı, edebi kişiliği ve üslup-dil özelliklerinin tespiti belirlenirken Baboglu'nun birinci ağızdan vermiş olduğu röportajlar esas alındı.

Yaralandığımız internet kaynakları:

https://www.youtube.com/watch?v=8Ks_v_BvCH0&t=304s (Erişim Tarihi 21.04.2022, saati: 10:32)

<https://www.youtube.com/watch?v=cMd94AzK9Lw> (Erişim Tarihi 21.04.2022, saati: 14:21)

<https://www.youtube.com/watch?v=Kb0uzSt2jUg>(Erişim Tarihi 21.04.2022, saati: 9:13)

<https://www.youtube.com/watch?v=l3xBdVITmV8>(Erişim Tarihi 22.04.2022, saati: 12:33)

<https://www.youtube.com/watch?v=xUt6EX14QC4>(Erişim Tarihi 23.04.2022, saati: 16:05)

<https://www.youtube.com/watch?v=9BFDnnATdsI>(Erişim Tarihi 25.04.2022, saati: 21:20)

Literatür taraması sonucunda Nikolay Baboglu hakkında yapılan çalışmaları ve bu çalışmaların içerikleri hakkında bilgiler sunulmuştur. Bu tez çalışmasının farkı Baboglu'nun öykülerini, anlatma esasına dayalı edebi metinlerin çözülmesi esasına göre incelenmektedir. Bu zamana kadar Çağdaş Gagauz Edebiyatı üzerine böyle bir çalışma literatürde çalışılmamıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Yapılan çalışmalar daha çok Gagauz edebiyatının dilbilgisi ve folkloru üzerine yapılmıştır.

İncelemesi Yapılan Hikayelerin Kaynağı

Nikolay Baboglu'nun ölümünden bir yıl sonra 2009 yılında Anna Boeva'nın redaktörlüğünde Kişineu'da yayımlanan "Uzak Yollarım" kitabı içerisinde yer alan 25 hikâyesinin tamamı incelenmiştir. "Uzak Yollarım" adlı kitabın içerisinde bulunan bazı öykülerin, Gagauz öğrencileri için hazırlanmış Gagauz ders kitaplarında da yer aldığı tespit edilmiştir.

Gagauz Türkçesi ile yazılmış olan hikâyelerin başlıklarında, metin içerisinde yer alan özel adlandırmalarda ve yer isimlerinde değişiklikler yapılmamış, Gagauz Türkçesindeki kullanımı doğrudan aktarılmıştır. Gagauz Türkçesi ile yazılmış olan 25 hikâyenin her biri ayrı ayrı Türkiye Türkçesini çevrilmiştir. Çeviri sırasında Gagauzca- Türkçe / Türkçe- Gagauzca kapsamlı bir sözlüğünün bulunmaması çalışmayı yaparken yaşadığımız önemli bir sınırlılıktır. Sözlük ihtiyacı yüksek lisans tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Nina PETROVICI hocamın "Komrat Kabasının Monografisi" adlı doktora tezinin sözlük kısmından yararlanarak ve bizzat kendisine başvurularak giderilmiştir. İnceleme sırasında, Türkiye Türkçesindeki kullanımı metne alıntılanmıştır. İncelemesini yapmış olduğumuzu hikâyeler;

1- *Ayva Çiçekleri (Ayva Çiçekler)*

2- *Kanazerlilär (Kanazerliler)*

3- *Yangın İçindä (Yangın İçinde)*

4- *Bizim Komrat (Bizim Komrat)*

5- *Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz (Bitkiler, Hayvanlar, Kuşlar ve Biz)*

6- *Demirçu (Demirci)*

- 7- *Tanaslan Nadi (Tanas ile Nadi)*
- 8- *Vani (Vani)*
- 9- *Çiçeklik Başçası (Çiçek Bahçesi)*
- 10- *Düün (Düğün)*
- 11- *Sevda (Sevda)*
- 12- *Dädum (Dedem)*
- 13- *Vani Çilingir (Vani Çilingir)*
- 14- *Gagauzlarda Allahlık Âdeti (Gagauzlarda Allahlık Geleneği)*
- 15- *Güllerde Yaşlar (Güllerde Yaşlar)*
- 16- *Eni Yıla Karşı Yolculuk (Yeni Yıla Karşı Yolculuk)*
- 17- *Görüntülär (Görüntüler)*
- 18- *Eski Adetlär Batêrlar (Eski Gelenekler Yok Oluyorlar)*
- 19- *Gaydacı (Gaydacı)*
- 20- *Kulilär (Taylar)*
- 21- *Çingenayka (Çingene Kadın)*
- 22- *Çiftçi Eceli (Çiftçi Eceli)*
- 23- *Trendä (Trende)*
- 24- *Surcık (Surcık)*
- 25- *Üülen Kasabası (Güney Kasabası)*

1. BÖLÜM

NİKOLAY BABOGLU’NUN HAYATI – EDEBİ KİŞİLİĞİ- ESERLERİ

“Gagauz Olalım, Dili Koruyalım, Başka Dilleri De Unutmayalım”

1.1. NİKOLAY BABOGLU’NUN HAYATI

İnsan bu dünyada belli bir amaç için yaşamaktadır. Baboglu’nun bu dünyada ki en önemli amacı Gagauz halkının kendi kimliklerini, geleneklerini, kültürlerini, dillerini unutmamaları için çalışmalar yapmaktır. Gagauz Edebiyatının şahsına münhasır yazarı Nikolay Baboglu 2 Mayıs 1928 yılında Gagauz Yeri’nin Çadır ilçesine bağlı Tatar-Kıpçak köyünde dünyaya gelmiştir. Babası İgnat Panteleeviç, annesi Fedora Nikolaevna’dır. Çiftçi bir ailede dünyaya gelmiş ve 5 kardeşirler. Baboglu ailenin en büyük çocuğudur. Baboglu, iki kız bir erkek çocuk babasıdır. Büyük kızının adı Nina, küçük kızının adı Tatyana’dır. Baboglu’nun ilk eşinin adı Viktoriya, ikinci eşinin adı Anna Boeva’dır. Torunlarının adı sırayla İra, Sveta ve Maşa’dır.

N. Baboglu’nun ailesi, Kıpçak köyünde yaşayan diğer ailelere nazaran, maddi durumları oldukça iyiydi. Baboglu 1940 yılında ilk olarak Kıpçak’ta okula başlar, hemen ertesi yıl sonbahar ayında bir üst okulda öğrenimini devam etmesi için İsmayıl kasabasında bir kilise okuluna verirler. Burada sekiz yıllık eğitimini tamamladıktan sonra kilise görevlisi olacaktır fakat o dönem 2. Dünya Savaşından dolayı Ruslarla, Almanlar arasında bir savaş vardır oda 1944 yılında Besarabiya’ya kendi topraklarına geri döner. İsmayıl okulu kapanır ve Baboglu’nun eğitimi 4. Sınıfta yarım kalır.

Baboglu’nun yaşadığı köyde halkın tek geçim kaynağı çiftçiliktir fakat bunun yanı sıra diğer meslek gruplarından demirci, değirmenci ve çilingirci de bulunur. Halkın okuma yazma seviyesi çok düşüktür. *“Kıpçaktan o güne kadar entelektüel bir sanatçı çıkmamıştı. Ne doktor ne papaz ve öğretmen ne de avukat, gazeteci veya yazar gibi sanatları köyümüz veya köylümüz hiç mi hiç bilmezdi”* (Tahiroğlu, 1994:23).

Yazar, şair, folklorist, devlet adamı gibi birçok sıfatla nitelendirdiğimiz Nikolay Baboglu, bulunduğu köyde okuma yazma bilen tek kişi olduğu için küçük yaşta öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Ruslar Besarabi’ya bölgesini ele geçirdiklerinde ilk yaptıkları iş köyde okullar açmak olmuştur. Nikolay Baboglu köyde okuma bilen tek kişi olduğu için 16 yaşında öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Baboglu mesleğe başlamadan önce Cahul

kabasına pedagoji eğitimi almak için 3 ay gönderilmiştir. Nikolay Baboglu burada başından geçen bir olayı “Bir Öykümüz Var” (1994) adlı eserinde şu ifadeleri kullanarak aktarmaktadır: *“Kahul kasabasına öğretmenlik için eğitim almaya gittiğimde bana hangi dilde eğitim almak istediğimi sordular, diller arasında Rusça ve Moldovanca olduğunu söylenince ben ikisini de bilmem Gagauzca kursuna yazılmak istiyorum. Fakat Gagauzca kursu olmadığından Moldovanca kursuna yazıldım”*.

1944-1950 yılları arasında Kıpçak köyünde öğretmenlik yaparken bir yandan Kahul pedagoji okuluna devam eder ve 1953 yılında mezun olur. Ardından Kişinev Devlet Üniversitesinin Moldova Dili fakültesini bitirir.

28 Haziran 1940 yılında yaşadığı köye hiç bilmediği bir millet, Rus’lar gelmiştir. O günden sonra Kıpçak köyünde Rus halkı ile yaşamaya başlarlar. Nikolay Baboglu’nun “Bir Öykümüz Var” (1994:26) “Etrafta bir söz dolaşıyordu “Ruslar geldi” diye sözedilir. Ama Komünizm yönetimi ile Çar yönetiminin farkına bile varamayan velhasıl dünya ilişkisi bulunmayan yanı, daha televizyonu olmayan, var olan radyodan bile haber takip edemeyen, Gagauz Milleti. Okuma yazma bilmedikleri, kitap dergi de okuyamadıkları için, dünya nizamının değişmekte olduğunun, gerek Balkan Harbi, gerekse I. Dünya savaşlarının akışlarıyla koskoca bir Osmanlı imparatorluğunun yerine yepyeni bir Türk devletinin kurulduğundan nasıl haberdar olsun. “Türkiye’nin doğduğundan haberi olmayan, Çarlık Rusya’nın yıkılıp da yerine, yeni bir rejim “Komünizm” ile yönetilen bir devlet SSCB’nin doğduğunu nereden bilebilirdi”.

1946 yılında Kıpçak köyünde kıtlık baş gösterince zor günler yaşamaya başlamıştır. Kimsenin yiyecek ekmek bulamadığı, dikecek tohum bulamadığı bu zamanlarda kıtlık yanında salgın hastalıklarda başgösterir. 1946-1947 yıllarında Gagauzlar için açlık ve sefalet yılları olmuştur. Baboglu’da o yıllara tanıklık eder. Bu yıllar onun hayatında derin yaralar açar. 1947 yılında onun öğretmenliğini yaptığı 1. sınıfta toplam 36 tane öğrencisi vardır fakat 1947 yılının kış aylarında öğrencilerinin 32 tanesini yaşamını kaybeder ve 4 öğrencisi hayatta kalır, Baboglu bu yılları ve o zaman ait hislerini “Bir Öykümüz Var (1994)” adlı eserinde anlatmaktadır.

Halk bu sefaletten çok ağır kayıplarla çıkmıştır. Bu kötü yılların tek sebebini Sovyetler birliği olarak gösterilmiştir. Bir Öykümüz Var (1994:62) *“Kan içici pos bıyıklı “Melek – Baba Stali’ne savaş nedeniyle 3 yıl boyunca ekilip biçilmediği halde sadece Rusya’yi değil Afrika’da ki aç dostlarını da Besarabya’dan beslemeye kalkanlar vatandaşlar(!) ya*

da hangi yoldaşını düşünüyorlardı". Gagauz halkı 1946- 1947 yılında yaşadığı büyük bir açlık ve sefalet yaşar. Baboglu'nun eserleri incelendiğinde bu açlık ve sefaletin izlerini görülmektedir. "Uzak Yollarım" (2008) adlı eserinde yer alan "*Ayva Çiçekleri*", "*Çiftçi Eceli*", "*Gaydacı*", "*Demirçu*" adlı hikâyeler bu açlık ve sefalet yıllarına örnek öyküleridir. Baboglu bu hikâyelerinde kahramanların iç dünyalarını yansıtırken toplumun içinde bulunduğu durumlardan söz etmektedir, bu kahramanlarda kendinden ve Gagauz kültüründen birçok özellik bulundurmaktadır.

1962 yılına kadar köyde öğretmenlik yapan Nikolay Baboglu'nun tek gayesi Gagauz halkının gelişmesi, okuması ve bilimle uğraşmasıdır. Gagauzya'nın milli öğretmeni Nikolay Baboglu 1988 yılında "Gagauz Dili Sintaksis IX-X Klasslar", "Literatura Okumakları", "Gagauzça-Rusça Hem Rusça Gagauzça Şkola Sözlüğü" ders kitaplarını ve birçok sözlük çalışmasında bulunmuştur.

1984 yılında Nikolay Baboglu, Moldova Yazarlar birliği Gagauz Edebiyatı Danışmanlığına getirilir. 1986 yılında *Bucaan Dalgasında* programı yapılmaya başlanır ve ilk içeriği Nikolay Baboglu tarafından hazırlanır. Devlet adamı, yazar, şair Nikolay Baboglu Gagauz Yeri'nde "Milli Şair" olarak anılır.

Baboglu'nun derlemiş olduğu halk edebiyatı ürünlerini ilk olarak 1969 yılında "*Gagauz Folkloru*" adlı kitabıdır. Bu derleme kitaptan önce Baboglu'nun bir şiiri 1959 yılında Dionis Tanasoglu tarafından çıkartılan "Bucaktan Soslär- Literatura Yazıları" adlı kitapta "*Şükür Partiya Sana*" adlı bir şiir Gagauz Türkçesi olarak yayımlanmıştır. Baboglu'nun ilk hikâye kitabı "Legandanın İzi", 1974 yılında Gagauz Türkçesi ile basılmıştır. Baboglu IV. Uluslararası Gagauz Kültürü Sempozyumuna katılmış ve bu sempozyumda "Gagauz Halk Türküleri" diye bir yazı kaleme almıştır. Bu yazının ilk paragrafında Baboglu "Gagauz Folkloru" kitabı için: "*Bu kitapta masallar, türküler, maniler, söyleyişler ve daha birçok tür var. Bunların çoğu benim Kıpçak köyümün folklorudur*" ifadelerini kullanır (Baboglu: 97).

Baboglu 1961 yılında Sovyetler tarafından verilen "Za Trudovuyu Doblesty" ödülüne layık görülmüş 1996 yılında ise Moldova devleti tarafından verilen "Pentru Meritul Cîvîk¹" adlı ödüller almıştır. Bu ödül Moldova Başkanı Mircea Snegur tarafından imzalıdır. Günümüzde Baboglu "Gagauzya'nın Saygılı Vatandaşı" adını taşır. 1984

¹ "Yurttaşlık Liyakat" madalyası, 1992 yılından bu yana tüm sosyo-ekonomik faaliyet alanlarında özel haklara sahip cumhurbaşkanlığı karnamesiyle verilen Moldova Cumhuriyetinde bir devlet madalyasıdır.

yılında Moldova Yazarlar Birliğinin teklifiyle Kişineu'ya Gagauz Dili ve Edebiyatında danışman olarak atanır. Burada birçok genç yazara yardımcı olmuş ve onlar tarafından örnek alınmıştır. O birçok yazarın Gagauzca şiirler, hikâyeler, tiyatrolar kaleme alması ve Gagauz edebiyatına hizmet etmeleri için genç yazarlara ve şairlere yardımcı olmuştur. Onun yetiştirdiği Todur Zanet, Vasi Filioglu, Petri Yalancı, Mariya Kuyumcu bunların birkaç tanesine örnektir.

1989-1997 yılları arasında Moldova Yazarlar Birliğinde Gagauz Komitesinin Başkanlığını yapmış, “Moldova Millî Eğitim Bakanlığında Gagauzlardan Sorumlu Bakan Yardımcısı” (Sofya ve Kopuşçu, 79), “Moldova Birinci Kreange Üniversitesinde (şu an ki adı Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă din Chişinău) Birinci Gagauz Dili ve Edebiyatı Profesörü” olarak görev yapmıştır. 1998 yılında, Balkan kültürüne verdiği hizmetlerinden dolayı “Bay” dergisinin altın plakettini aldı (Baymak, 2000:44).

2018 yılının Kirez (Haziran) ayının 11’inde Gagauz edebiyatın en büyük usta yazarını, şiirin, tiyatronun, folklorun, en önemli şahsiyetlerinden olan Baboglu’nu, Gagauzya’nın M. Maruneviç Bilim Merkezinde yuvarlak bir masa etrafında anmışlardır. Bu etkinlik ölüm dönümüne yönelik yapılmıştır. Baboglu’na Gagauz yazar ve şairleri önem vermektedir, Baboglu’nun Gagauzya’da ki varlığını devam ettirmektedirler.

Gagauzya M.V. Maruneviç adına Bilim ve Araştırma Merkezi, M. Kopuşçu ve S. Sulak önderliğinde “Şannı Yazıcı, Folklorcu, Peetçi, Nikolay İgnatyeviç Baboglu” başlığıyla 2019 yılında Komrat’ta basılmış olan bu kitabın içerisinde, Nikolay Baboglu ile yapılan bir röportaj yer almaktadır. Röportajı Petri Yalancı, Baboglu 70 yaşında iken yapmıştır. Röportajda Baboglu’na Gagauz Edebiyatı için yapmak istediği şeyleri yapıp yapmadığı sorulmuştur, Baboglu bu soruya: “*Yapmak istediğim şeyler büyüktü, düşündüğüm her şeyi yapamadım*”. Bunun üzerine Baboglu’na neden yapamadığı sorusu sorulur. “*O da Ömür kısa, ama edebiyat sonsuz. Bir iki piyes yazmayı da istiyordum. Çok fazla yazılmış şiirlerim var, bazılarını bir daha elden geçirmek isterdim. Zannediyorum ki en iyi eserlerim ileri yaşlarda yazmış olduklarımdır*” (Kopuşçu; Sulak, 2019:28).

Gagauz insanına kendini adayan folklorist, yazar, şair, devlet adamı gibi birçok sıfatla nitelendirdiğimiz Nikolay Baboglu 26 Ağustos 2008 yılında 80 yıllık yaşamına veda eder. 2013 yılında N. Baboglu’nun vefatının yıldönümüne ithafen, Gagauzların önemli gazetelerinden biri olan “Ana Sözü” gazetesinde şu satırlara yer verilir: “*Beş yıl geeri, Harman ayın (avgust) 26-da Gagauz halkı kaybetti kendi en büyük literatura klasiini,*

aydınadıcıyı, yazıcıyı, poeti, folklorcuyu, dramaturgu, kultura insanını, üürediciyi hem publiştı Nikolay BABOGLU'yu” (Ana Sözü, 2013:3).

Todur Zanet, Ana Sözü Gazetesinde yayımladığı bir yazısıyla Baboglu için: “Nikolay Baboglu’nun yazdıklarını onun derin edebiyat dilini Gagauz yazarlarından hiçbiri geçemedi. Hiç şüphesiz Gagauz edebiyatında Nikolay Baboglu daima, en büyük usta olarak kalacak. Bu ebediyen devam edecek!” Todur Zanet’in Baboglu için bu cümleleri kullanması ve onu Gagauz edebiyatın en büyük ustası olarak sayması, aslında onun hocası olan Baboglu’ya saygısı ile alakalıdır.

2018 yılının Hederlez (Mayıs) ayında yazarın dünyaya gelişinin 90. Yılı olması vasıtasıyla Gagauz halkı bu ayı “Nikolay Baboglu Ayı” olarak açıklamışlardır.

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Nikolay Baboglu, Gagauzya’da folklorcu, yazar, pedagog, gazeteci ve çevirmen gibi birçok sıfatla nitelendirilmektedir. Baboglu bütün bunların yanında aynı zamanda iyi bir devlet adamıdır. Nikolay Baboglu Çağdaş Gagauz edebiyatının gelişmesinde oynadığı rolle birçok araştırmacı tarafından dönemin en ünlü yazarı, şairi olarak kabul edilmektedir. Nikolay Baboglu yazar ve şair olmasının yanında aynı zamanda da milli bir öğretmendir. O eserleri kaleme alırken yaşadığı hayatı, içinde bulunduğu zamanı, şiirlerine, hikâyelerine sade bir üslupla aktarmıştır. Amacı gelecekte onun eserlerini okuyan okurların, Gagauz milletinin başından geçenleri, geçmiş atalarının yaşamış oldukları zorunlukları, gelenek ve göreneklerin bilinmesini, unutturmamak istemesidir. Nikolay Baboglu’nun, “Bir Öykümüz Var” (1994:12) “*Ben kalemi elime almışken hem bugün yaşayanlara hem de gelecek kuşaklara, türlü teorik yanlışlıklara fırsat vermeyecek gerçek doğruları yazmak istiyorum*”, “*Ben varken, kalem de elimde olduğu sürece, anlatmak istiyorum bugünkü yaşayanlara ve yarınlara doğruyu, bizim Kıpçak köyümüzde ne gördüysem yazmak istiyorum...*” şeklinde duygularını ve arzularını dile getirir.

Nikolay Baboglu’nun “Masallı Toprak” adlı şiiri vardır. Bu şiir Uzak Yollarım (2009:14) kitabında poeziya başlığı altında yayımlanmıştır. Kopuşçu ve Sulak (2019:7-9) tarafından da “Şannı Yazıcı Folklorcu, Peetçi Nikolay İgnatyeviç Baboglu” adlı bir çalışma yapılmış ve çalışmada Masallı Toprak adlı bu şiirin 1944- 1947 yıllarının konu edildiği yazılmıştır. Fakat aynı eseri Baymak (2000:44), Birinci Dünya Savaşının yoksulluk ve savaş yıllarını anlatan anılardan oluşmaktadır ifadesini kullanarak tespit eder. “Masallı Toprak” adlı

eseri taradığımızda sadece *Uzak Yollarım* adlı kitapta yer aldığı ve türünün şiir türünde olduğudur.

“Bir avuç kadar halk, büyük Türk dünyasının bir parçası. Kendi soydaşlarıyla beraber hayvanlarının otlaması için geniş çayırlar aramışlar. Geçmiş atalarımız, bizlere dedelerimiz hakkında az bilgi bırakmış ama biz araştırmayı istersek buluruz. En önemli bilgiyi biz biliyoruz. Onlar kendi dillerini Türklüğünü korumuşlar, etnik kültürlerini, bize kaybolmadan ulaştırmışlar”. Nikolay Baboglu’nun “Publîtistika Yazılarında (2000)” adlı kitabından çevirdiğimiz bu cümleler, yazarın Gagauz kültürünün ve dilinin korunması için uğraşlar verdiğini göstermektedir. Kültür toplumu bir araya getiren, onları ortak bir paydada buluşturan insanoğlunun geçmişten, o zaman kadar ürettiği her şeydir. Kültür toplumun mirasıdır ve nesilden nesile aktarıldıkça devamlılığını sağlar, toplumun ortak kimliğini yansıtır. Nikolay Baboglu’nun hikâyeleri de kültür ve toplumsal yapı üzerine oluşturulmuştur ifadelerini kullanabiliriz.

1991 yılında Baboglu’nun da içinde bulunduğu 31 kişi (Komrat, Çadır ve Valkaneş) Gagauz Latin alfabesine geçilmesi hususunda bir protokole bir araya gelmiş ve Baboglu bu toplantıda Latin alfabesine geçmeleri konusunda net bir tavır sergilemiştir. *“Biz eğer kendi ana dilimizin ve edebiyatımızın üzerinden başka dilleri ve edebiyatları kaldırmazsak eğer dedelerimizden kalma dilimizin güzelliği yavaş yavaş kaybolacak çünkü asimile olmamak çok zor. Geç kalmadan, dilimizi kurtaralım”* (Ana Sözü, 2013:7). Nikolay Baboglu’nun bu cümlelerine bakarak kendi diline ve edebiyatına sahip çıktığını ve kaybolmaması için uğraşlar verdiği gözlemlenmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi Nikolay Baboglu edebi türde eser ortaya koyarken, onun asıl amacı halkını aydınlatmaktır: “Bir Öykümüz Var (1994)” adlı eserinin giriş kısmında Sadi’nin şu sözleri ile başlar:

*“Mal hayatın rahatlığı içindir,
Hayat mal toplamak için değil.”
Ve...*

*Elimde, dilimde, beynimdekileri yazıp,
Gelecek kuşaklara aktarabiliyorsam ne mutlu bana”*.

Nikolay Baboglu’nun “Bir Öykümüz Var (1994)” adlı kitabını Türkiye Türkçesine aktaran Tayyar Tahiroğlu’na kitabı hakkında *“Ben kitaba yalan riya katmadım. Nasıl yaşadım ve nelere tanık olduysam onları yazdım”* ifadelerini kullanmıştır, yazdıklarının

gerçekleri yansıttığı vurgulamıştır. Nikolay Baboglu'nun yaşadığı dönemi böylesine birebir eserlerine aktarması da Gagauzların tarihi üzerine araştırmalar yapanlara yardımcı olmaktadır. Kitabı çevirirken Romantizm katmadığı ve realist yazılmış olduğunu söylemektedir. Bu kitap edebi türler içerisinde hikâye türüne alınmış bir kitaptır. Kitap Baboglu'nun hayatının bazı dönemlerini anlatır ve biyografi özelliği de göstermektedir. “Bir Öykümüz Var” adlı bu eser tür kategorisinde öykü türünde kategorize edilmiştir, fakat eser öykü türünde değil biyografi türünde kategorize edilmesi gerektiğini görüşüne sahibiz. Bunun sebebi, incelemesi yapılan bu eser Baboglu'nun hayatı ve yaşamış olduğu tarihi olayları bizzat içerisinde bulundurmaktadır ve tarih bilimi ile ters düşmemektedir. Baboglu'nun kaleme almış olduğu eserlerini incelediğimizde Ruslar'ın Moldova'ya gelişlerinin, eleştirdiği açık bir şekilde görünmektedir. “Eni Yıla Karşı Yolculuk” adlı hikâyesinde Baboglu Gagauz Türk'ü bir vatandaş ile polis memuru arasındaki diyalogu aktarırken “Gagauz halkının yiyecek ekmeği olmadığını ama Sovyet hükümetinin ilk tiyatro sahnelerini açtığını, yoksulluğun, kanunsuzluğun kol gezdirdiğini” anlatmaktadır. (Baboglu, 2009:237).

Nikolay Baboglu “Mumnar Saalığ İçin (1970)” adlı piyesini kaleme alır fakat piyes içerisinde kolhoz yaşamına ve Komünizm yönetimine yönelik alaylı ifadeler bulundurduğu için Moldova Yazarlar Birliği tarafından sahnelenmesine engel olunmuş ve kaldırılmıştır. Piyenin içeriğinde Gagauz halkının yaşadığı büyük sorunlar yer alır. O sorunlar Sovyetler Birliğinin Gagauz halkına çektiği eziyetlerdir, tiyatro eseri, kolhoz hayatını alaya aldığı ve komünizme yönelik eleştiriler taşıdığı için Moldova Yazarlar Birliği tarafından dikkate alınmamış, 1985 yılında sahneye koyulmak istenmiş ancak bu da mümkün olmamıştır (Özkan, 2017:475).

Yazarımızın en önemli eserlerinden biri 1960 yılında kaleme aldığı “Karanfillär Açtılar Enidän” adlı hikâye kitabıdır. Bu uzun hikâye olarak nitelendirilen kitabında kendi görüşlerini dile getirmiştir. Bir Öykümüz Var (1994:15) “*Sovyetler birliğinde yazarlar çoktur ama onlar her zaman kendi taraflarından bakmışlardır. Onlar olaylar ne boyutta olursa olsun hep kendi istekleri doğrultusunda olayları yansıttılar*” ifadelerini kullanmaktadır. Gagauz Türklerinin önemli bir yayın organı olan “Ana Sözü” adlı gazetede Nail Tan tarafından (Ana Sözü: 2013) yılında kaleme alınan bir yazıda Tan, “Gagauz Folkloru” ile ilgili bir yazıda şu ifadeleri kullanmıştır; “Moldova’da Gagauz dil,

tarih, edebiyat ve kültürü konusunda en geniş malzemelerin Baboglu'nun kitaplarında yer aldığıdır". Bu kitaplar "Gagauz Folkloru" ve "Masallar" adlı kitaplarıdır.

Üslubu, hayatı işleyiş tarzı ile Çağdaş Gagauz edebiyatında önemli bir yer edinen Nikolay Baboglu daha çok hikâye türünde eserler vermiştir. Hikâyelerini kaleme alırken Gagauz folklor ürünlerine atasözlerine, deyimlere, fıkralara çok sık başvurur. Onun hikâyeleri yapı açısından basit görünebilir fakat Gagauz sözlü kültürünün milli geleneklerini unutulmaya yüz tutmadan kurtarmıştır.

Nikolay Baboglu şiirlerini "Taraflımın Piyetleri" adlı kitapta toplamıştır. Baboglu şiirlerinde de hikâyelerinde olduğu gibi kendi çocukluğundan, yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal durumlarını anlatmaktadır.

Hülya Argunşah ve Mustafa Argunşah'ın 2007 yılında yayınladıkları "Gagauz Yazıları" adlı kitabından edindiğimiz bilgilere göre Nikolay Baboglu, Yunus Emre'nin şiirleriyle ilgilenmiş ve Baboglu Gagauzya'da Yunus Emre'nin tanınmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Bunun nedeni Yunus Emre'nin şiirlerinin yapısının yoğun anlatımdan uzak, anlaşılır, akıcı bir üslupla kaleme almış olmasıdır. Nikolay Baboglu şubat ayı içerisinde Eskişehir'de yapılan Milletlerarası Yunus Emre Kongresi'ne Gagauzları temsilen katılmış ve bu kongrede "Gagauz Halk Edebiyatı" başlıklı bir bildiri sunmuştur (Argunşah ve diğerleri, 2007:197). Baboglu Gagauz halkına Türkiye Türkleri hakkında da bilgiler vermiş ve onların iletişim kurmasını sağlamıştır. Yunus Emre'nin Baboglu'nun edebi kişiliği üzerinde bir etkisi söz konusudur.

Baboglu Kışinev'e döndükten sonra Gagauz Türklerinin "Ana Sözü" isimli gazetesinde "*Sevelim Sevillelim*" başlıklı tam sayfa bir yazı yazmıştır (Argunşah ve diğerleri, 2007:197). Bu yazı Gagauzların Yunus Emre'yi tanımasında önemli bir vesile olmuştur. Baboglu'nun bu yazısı birçok üniversite öğrencisi tarafından merakla karşılanmıştır. Daha sonra Nikolay Baboglu 2 Mart 1991 yılında "*Ana Sözü*" gazetesinin başlığını da 28 Nisan 1991 tarihine kadar gazetenin son sayısına kadar "*Sevelim Sevillelim*" olarak düzenlemiştir (Argunşah ve diğerleri, 2007:198).

"Legendanın İzi", "Karanfilâr Açtılar Yeniden", "Tuna Buyur İçeri" gibi daha birçok kaleme aldığı eser gazetelerde ve dergilerde yayınlandı. Aynı zamanda çoğu komşu milletlerinin dillerine çevrildi; Romanca, Ukraynaca, Türkçe, vb. (Baboglu, 2003:13)

Kalemine güvenen yazar, Gagauz edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. Zor bir geçmişe sahip olan yazarımız eserlerini kaleme alırken Gagauz halkına iğneleyici sözler

söylemekten kaçınmaz. Bu sözleri eserlerinde kullanırken atasözleri ve deyimlerin arkasına gizler.

Baboglu (2009) Rus dilinden K. ÇUKOVSKIY'den, S. MARŞAK'tan, A. BARTO'dan, A. PUŞKİN'den ve Moldovancadan, M. EMİNESKU'dan, İ. KRÄNGA'dan, S. VANGELİ'den çok güzel şiirler çevirmiştir. Rusça olarak kaleme aldığı şiirlerini *“Dunay Pojaluy v Dom”* (*“Tuna Buyur İçeri”*) adlı kitabında bir araya getirmiştir.

Kardeşi İgnat Baboglu'yla beraber Gagauz öğrencileri için “Gagauz Dili Sintaksis IX-X”, “Literatura Okumakları”, “Gagauzca-Rusça hem Rusça Gagauzca Şkola Sözlüğü” adlı kitapların çıkarılması ve okullarda okutulması için büyük çabalar göstermiştir. 21 kısa hikâyeden oluşan, Gagauz folklor ürünlerini içerisinde bulunduran “Gani (1998)” adlı eserini çocuklar için çıkarmış ve çocukların anlayabileceği sade, anlaşılır ve akıcı bir üslupla oluşturmuştur. “Komrat” adlı ilk gazetenin yönetiminde yer almıştır. 1969 yılında ilk kitabı “Gagauz Folkloru” adlı eseri Gagauz Türkçesiyle yazıp yayınlamıştır. Daha sonra 1974 yılında “Legendanın İzi (Gagauz Türkçesi)” adlı eseri, 1979 yılında “Bucak Ecelleri (Gagauz Türkçesi)”, 1981 yılında “Karanfiller Açtılar Yeniden (Gagauz Türkçesi)”, 1988 yılında “Taraflarımın Poetleri (Gagauz Türkçesi)”, 1991 yılında da “Masallar: Gagauz Halk Masalları” adlı kitabını çıkarır.

Baboglu “Masallar: Gagauz Halk Masalları” (1991) kitabında 9 masal kaleme almıştır. “Kelcä- Külcä”, “Kül Pepeleşkası”, “Kemençeci Hem Şeytannar”, “Delicä”, “Dädunun Evi Hem Babunun Evi”, “Ayı Kulaklı”, “Pıtıraş”, “Trak Trak Sucaım”, “Kardeşler” adlı masallardır. Masallar Gagauz Türkçesiyle yazılmış, Kiril alfabesiyle basılmıştır.

Gagauz sözlü edebiyatında Hoca Nastradin fıkraları önemli bir yer tutmaktadır. Baboglu'nun derlemiş olduğu birden fazla Nastradin Hoca fıkrası mevcuttur. Bunlardan bazıları “Şaşarım Aklınaza”, “Näbaceniz Rubaylan?”, “Tek Alınız”, “Nastradin Aalemin Aklınnan”, “Bilmäsin, Hava Nicä Olacak”, “Dayanın Sesi Yaarina Çıkacak?”, “Bunnar Mı Yırtık?”, “Ceeri Kaça Aldın?”, “Varlaa Darlık Mı Olur?”, “Karın Ne Çok Gezeer?”, “Göstereyim Mi Nicä İdim”, “Ko Rubalar Da İsin”, “Ban Diylim Amel”, “Bir Şkaf Alsana?”.

Pötr Paşali ve Mariya Kopuşçu tarafından (2007) Komrat, Gagauz öğrencilerine yönelik basılan ders kitabı “Gagauz Halkının İstoriyası, Kültürası hem Adetleri 4.sınıf” adlı ders kitabında Nikolay Baboglu'na ait bir şiir “Hay Moldova Vatanım” adı ile yayımlanmıştır.

Nikolay Baboglu'nun yazmış olduğu birden fazla eseri filme çekilmiştir. Baboglu'nun kaleme aldığı Dünürçülük adlı eseri Gagauzya'nın ilk uzun metrajlı sinema filmine uyarlanmış, "Sağlık İçin" adlı dram eseri de filme çekilmiştir (Akpınar,1991:30).

Anna Boeva (2009), "Uzak Yollarım" kitabının basımında rol oynayan baş redaktör Baboglu için şu cümleleri kullanmıştır: *Nikolay Baboglu çok yetenekli biri o eski folklor ürünlerini ve motiflerini, eserlerinde kullanır. Bundan da anlaşılır ki Gagauz kültürü uzun süre ölmeyecek, yaşayacak* (Baboglu, 2009:4). Boeva'nın bu cümleleri Baboglu'nun Gagauz kültürünün ve geleneğinin korunmasında önemli bir yere sahip olduğunu görürüz Nikolay Baboglu, "Kanazerliler" adlı öyküsünde Atatürk'ün Gagauzlar için önemini anlatmıştır. Baboglu, Atatürk'ün 1930 yıllarda sınırlarının bir kısmı Romanya içerisinde yer alan Gagauzya'ya Atatürk tarafından gönderilen Ali Kanterli öğretmenin öğrencisidir. Bu yüzden olacaktır ki Baboglu "Kanazerliler" adlı öyküsünde Atatürk'e yer vermiştir. Atatürk öğretmenleri diye nitelendirilen Ali Kantarelli ile ilgili Nikolay Baboglu bir anısını anlatır: *"Girdi içeri eni öğretmen, biz hepsimiz askerde gibi kalktık ayaa, beklerdik hergünkü alışılmış selamı "Buna ziua", amma işittik eni selamı o dedi Günaydın. Biz bilmezdik nasıl cevap edelim, ama o başladı bizimlen çok annaşılmış evdeki dilimizde konuşmaa:*

Çocuklarım, dedi o, eter ayakca durdunuz, oturunuz, aramızda sevinmelikten mi yoksa şaşmaktan mı bir gülüş koptu. Öğretmen devam etti gülmeyin dedi ben size türkçe selam verdim "Günaydın". Ben de Nikolay Baboglu sayılırdım sınıfımızda en açıkgözü hiç utanmadaan sordum":

"Benim babam da eni üüretmenimizlen tanışmıştı babamdan işittiydim ki öğretmenimizin haliz adı Ali Kantarelli 'ymiş o yaşırdı Kiraylan köy başın primarin evinde. Bay öğretmen türk dilini okuturdu bizim okulumuzda hem de köümüzün ikinci okulunda, o ikinci okulda da dört sınıf vardı" (5.04.2022. <http://www.gagauzya.com/necip-hablemitoglundan-kemalin-ogretmenleri/>).

Nikolay Baboglu kardeşi İgnat Baboglu ile Gagauz öğrencileri için birçok sözlük çalışmasında bulunmuştur. Bu sözlüklerin isimleri birbirinden farklıdır. Gagauz özel ismi sözlüklerin herbirinde farklı bir şekilde kullanılmıştır. *Gagauzko – Ruskissy i Russko-Gagauzskiy Şkolny Slovar* (1996), *Gagouz Dili Gramatika 7. Klasslar İçin* (1991), *Gagauzça- Rusça Hem Rusça Gagauzça Şkola Sözlüü* (1993), sıraladığımız sözlükler sadece isimlerine ulaşabildiğimiz sözlüklerdir, bunlara ek olarak birçok sözlük yazmıştır.

Nikolay Baboglu'nun edebi kişiliği üzerinde Türk Dünyasında yer alan sanatçılar etkili olmuştur diyebiliriz. Baboglu, Tatar, olan Gabdulla Tukay hakkındaki düşüncelerini şu sözlerle ifade etmektedir: *“Tatar edebiyatı ve özellikle Gabdulla Tukay, bana uzun süredir ayrı olduğumuz bir Türk dünyasının kapılarını açtı. Bu nedenle Tatar şairi okumama sadece eserleriyle değil, aynı zamanda köklerime de derinleşmemi sağladı. Tukay'ı okuyarak, yavaş yavaş sadece Tatar halkının değil, Tatar halkın tüm manevi dünyasına ulaşırsınız”* (23.05.2022 [http://gabdullatukay.ru/rus/tukay-soul/about-tukay/nikolaj-baboglu-o-tukae/\(Erişim\)](http://gabdullatukay.ru/rus/tukay-soul/about-tukay/nikolaj-baboglu-o-tukae/(Erişim))).

Nikolay Baboglu'nun Tukay için ifade ettiğı düşüncelere kendi kaleminde çıkan eserlerinde rastlamaktayız. Baboglu, Türk dünyasının bir yazarı olan Tukay gibi, verdiği eserlerinde Gagauz halkını anlatır. Halkın yaşamış olduğı zorlukları, başından geçenleri eserlerine konu eder. Nikolay Baboglu'nun öykülerini kaleme alırken en büyük gayesi gelecek nesillerin Gagauzluğu unutmaması, tarihini, kültürünü, dilini, bilmesini istemesidir. Gagauz edebiyatının, çok geç edebi ürünler ortaya koyduğı hakkındaki düşünceleri kabul etmez. Tatar yazar Tukay'ı yakın atası olarak görmektedir. Onun kaleme almış olduğı eserlere sahip çıkmaktadır ve Gagauz insanını anlattığını söylemektedir. Nikolay Baboglu, Tukay'ın edebi kişiliğinden etkilenmiş ve bunu öykülerine yansıtmıştır ifadelerini kullabiliriz. *“Onun dizeleri heyecan yaratır ve kalbi sık sık tutkuyla arttırır”* (23.05.2022 [http://gabdullatukay.ru/rus/tukay-soul/about-tukay/nikolaj-baboglu-o-tukae/\(Erişim\)](http://gabdullatukay.ru/rus/tukay-soul/about-tukay/nikolaj-baboglu-o-tukae/(Erişim))), Nikolay Baboglu'nun Demirci, Kulilar, Ayva Çiçekleri, Tanaslan Nadi adlı hikâyeleri heyecanın üst seviyede olduğı öyküleridir. Öyküler bir an önce bitirilmek istenir.

Nikolay Baboglu'nun edebi kişiliği üzerinde Lev Tolstoy'unda etki olduğı görülmektedir. Baboglu “Gagauzların Kaderi” (2003) adlı eserinin son kısmında Tolstoy'dan etkilendiğini şu sözleriyle ifade etmektedir: *Lev Tolstoy'un büyük yaratmasında gördüm. O eserinde çok fazla gerçek hayatta yaşamış insanların (padişah – boyar ve diğeri insanlar) adları yer almaktadır. Bii sebepten bende kimi edebi eserlerimde gerçek hayatta yaşamış ve yaşayan insanlaryer verdim. Okuyucu bu eserleri annatma (öykü) ya da istoriya (tarih) türünde değeriendirsin. Sanıyorum ki bu değeriendirmeden yazının kıymeti azalmayacaktır.* Baboglu bu cümleleriyle Lev Tolstoy'un bir eserinden bahsetmektedir, bu eser “Savaş ve Barış” adlı eser olabileceğı söylenebilir. “Savaş ve Barış” adlı eserinde Tolstoy birçok tarihi karakterin adını roman

içerisinde geçirmektedir. Baboglu'nun "*Kanazerlilər*" adlı öyküsünde "Hamdullah Suphi Tanrıöver'in" ve M. K. Atatürk'ün adına, "*Yangın İçindä*" adlı öyküsünde "Çerçil" "Ruzvelt", "*Vani Çilingir*" adlı öyküsünde Karol gibi tarihi şahsiyetlerin adlarına yer vermesi Lev Tolstoy'dan etkilendiğini açıkça göstermektedir.

1.3. ESERLERİ

Gagauz Folkloru, Kişinev, 1969.

Mumnar Saalık İçin (Tiyatro), Kişinev, "Ana Sözü", 1999

Legendanın İzi (Hikâye), 1974.

Bucak Ecelleri (Hikâye), 1979.

Karanfilär Açıtlar Enidän (Uzun Hikâye), 1981.

Dunay Pojaluy v Dom (Şiir), 1984.

Tarafımın Piyetleri (Şiir), 1988.

Gagauz Dili Sintaksis IX-X Klasslar İçin (Ders Kitabı), 1988.

Masallar: Gagauz Halk Masalları, Kişinev, Hyperion, 1991.

Gagauzça-Rusça hem Rusça-Gagauzça Şkola Sözlüü (Sözlük), 1993.

Gagauz Literatürası (Ders Kitabı), 1997.

Gani (Hikâye), 1998.

Publistika Yazılarından, Kişinev, 2000

Gagauzların Kaderi (Hikâye), Kişinev, Pontos, 2003

Güz Çiçekleri (Şiir), Kişinev, Pontos 2003

Seçme Şiirler (Şiir), 2003

Bucaan Tarafında (Hikâye), 2006-84s.

Gagauz Dili Hem Literatura Okumakları (Ders Kitabı), 2006).

Bir Öykümüz Var (Hikâye), 1994-102s.

Ana Sözü Gazetesi, 1988.

Sıralaması yaptığımız bu eserlerin bazılarının basım yerleri yazar ve basımevi tarafından belirtilmemiştir. Bu sebeple basıldıkları yerlerin belirtildiği eserlerin, basım yerleri eklenmiştir, belirtilmeyen eserlerin basım yerleri yazılmamıştır. Basım yerlerini tespit etmek amacıyla birincil ve ikincil türden kaynak kullanımına başvuruldu, fakat bazılarının basım yerleri tespit edilememiştir.

1.3.1. Hazırlamış Olduğu Ders Kitaplarının ve Sözlüklerin Bibliyoğrafyası

Nikolay Baboglu kardeşi İgnat Baboglu ile Gagauz öğrencileri için ders kitabı hazırlamıştır. Ders kitaplarının içeriği Gagauz Türkçesi grameri ve edebi türlerde yazılan metinlerden oluşturulduğunu, Gagauziya M. V. Maruneviç Adına Bilim Araştırma Merkezi tarafından Gagauzca yayımlanan kitapların içeriklerine bakarak tespit edilmeye çalışıldı.

Nikolay Baboglu, İgnat Baboglu ve Vasilioglu tarafından (2002) yılında Ştiința basılan “Gagauz Dili Hem Literatura Okumakları 7. Sınıflar için, adlı kitap içerisinde “Literatura Okumaklar” başlığının alt başlığı “Yazılı Avtor Yaratmaları” başlığı adı altında Nikolay Baboglu’nun “ Eski Adetler Bäterler”, “Nikolay Baboglu’nun Annatmaları İçin”, “Toprak”, “Sän Ecelim”, “Beklemä”, “Yol – Yolcaaz, “Nikolay Baboglu’nun Şiirlerinin Kısadan Analizi”, “Açılış Sözü” adlı nesir türünde metinler yayımlanmıştır. Bu metinler içerisinde yer alan “Eski Adetler Bäterler” adlı öykü Nikolay Baboglu’nun Uzak Yollarım (2009) adlı kitabında da yayımlanmıştır. Yapısal ve tematik açıdan incelemesini yaptığımız 25 öykü metninin içerisinde yer almaktadır. Baboglu bu öyküsü için “1954 yılında yazıldı. Öykünün konusu yeni ile eski arasındaki savaştır” ifadelerini kullanmaktadır.

Nikolay Baboglu, İgnat Baboglu, Konstantin Vasilioglu tarafından (2000) yılında Chişinău- Ştiința basılan “Gagauz Dili Hem Literatura Okumakları Ana Dilinde Üörenän 5. Sınıflar için, adlı kitap içerisinde, “Güllerde Yaşlar”, “Vani Çilingir”, “Çiçeklik Bahçası” adlı öyküleri, Literatura Okumaklar başlığının alt başlığı yazılı avtor yaratmaları başlığı adı altında yayımlanmıştır. “Gaydacı” adlı öyküsünde Gagauz Dili Hem Literatura Okumakları Ana Dilinde Üörenän 5. Sınıflar için yine bu kitapta yarım olacak şekilde yayımlanmıştır. Adı geçen öyküler “Uzak Yollarım” (2009) adlı kitaptada yayımlanmıştır. Öyküler birbirinden farklı özellikler göstermez, aynı öykülerdir.

Nikolay Baboglu, İgnat Baboglu, Konstantin Vasilioglu tarafından (2000:27) Gagauz Dili Hem Literatura Okumakları Ana Dilinde Üörenän 5. Sınıflar için, “*Gagauz dili, Gagauzca bizim ana dilimiz. O Türk ailesi içerisinde yer alan bir dildir. Bu ailenin içerisinde türlü başka dillerde var. Osman- Türk, Azerbaycan, Türkmen, Özbek, Kazak, Kırgız ve Tatar. Bu dillerin hepsi aynı dil ailesindendir, bazıları birbirlerine çok benzerlik gösterirler. Gagauz diline en yakın Türkçe- Osmanlıca, Azerbaycanca, Türkmence. Bu üç dilin arasında Gagauzlar Türk dilini daha iyi anlarlar*” ifadelerini kullanırlar.

Nikolay Baboglu, İgnat Baboglu, Konstantin Vasilioglu, İvanna Bankova tarafından (2006) Gagauz Dili Hem Literatura Okumakları 6. Sınıflar için adı ile Chişinău – Ştiinţa yayımlanan kitapta “*Dilin yardımıyla milletler birbirlerine yakın olurlar. Bizi de Gagauzları, ana dillimiz daha çok yaklaştırır, birleştirir başka Türk halklarına. Gagauz doğduk! Gagauz Ölelim!*” ifadelerini kullanmaktadırlar. Nikolay Baboglu’nun tek gayesi Gagauzluğu unutturmamak, onu korumaktır ifadelerini kullanabiliriz. “Gagauz Dili Hem Literatura Okumakları 6. Sınıflar İçin” adlı ders kitabının içerisinde, Literatura Okumaklar başlığının alt başlığı yazılı avtor yaratmaları başlığı adı altında Baboglu’nun “Dādum”, “Altıncık”, “Bucak”, “Sırcık”, “Toprak”, “Senselemin Masalı”, “Vani”, “Sallangaç”, “Türkü- Hay Moldova Vatanım”, “Karımcılık”, “Dut İmekta”, “Kosmosa” adlı öyküleri yayımlanmıştır. Bu öyküler içerisinde yer alan “Dādum”, “Sırcık”, “Vani” adlı öyküleri “Uzak Yollarım” (2009) adlı kitap içerisinde de proza başlığı adı altında yayımlanmıştır. Yapısal ve tematik incelemesini yaptığımız 25 öykü metninde yer almaktadırlar.

Nikolay Baboglu, İgnat Baboglu (1999) Chişinău – Ştiinţa basılan “Gagauzcanın Gramatikası, Fonetika, Leksiya, Morfologiya, Sintaksis” adlı kitap içerisinde de “Bizim Komrat” adlı öykü metni yer almaktadır. “Uzak Yollarım” (2009) adlı kitap içerisinde de proza başlığı adı altında yayımlanmıştır. Yapısal ve tematik açıdan incelemesini yaptığımız metinlerin arasındadır.

Baboglu’nun kardeşi İgnat Baboglu ile Gagauz öğrencileri için yazmış oldukları ders kitapları:

1. Бабоглу Н. И. Гагауз дили. VII-VIII классар ичин / Ред. Д. Танасоглу. – К. Картя Молдовеняскэ, 1962. –255 с. (Baboglu. N. İ. Gagauz Dili VII-VIII sınıflar için / Red. D. Tanasoglu. K. Kartya Moldovenyaske, 1962, 255 sayfa).
2. Бабоглу Н. И. Бабоглу И.И. Литература окумаклары 9-10 классар ичин. Хрестоматия. – К. Лумина, 1988. – 192 с. (Baboglu N. İ. Baboglu İ. İ Liretarura Okumakları 9-10 sınıflar için, Hrestomatiya.- K: Lumina, 1988,192 sayfa).
3. Бабоглу Н. И. Бабоглу И.И. Гагауз дили: Синтаксис IX-X классар ичин. – К. Лумина, 1988. – 102 с. (Baboglu N. İ. Baboglu İ. İ. Gagauz Dili Sintaksis IX-X sınıflar için. – K: Lumina 1988, 102 sayfa).
4. Бабоглу Н. И. Бабоглу И.И. Гагауз дили 9-10 классар ичин. – К. Лумина, 1989. (Baboglu N. İ. Baboglu İ. İ. Gagauz Dili 9-10 sınıflar İçin- K: Lumina, 1989).

5. Бабоглу Н. И. Бабоглу И.И. Гагауз дили 7 классар ичин. – К. Лумина, 1991. (Baboglu N. İ. Baboglu İ. İ. Gagauz Dili 7. Sınıflar için. – K: Lumina, 1991).
6. Бабоглу Н. И., Бабоглу И.И. Гагауз дили 8-9 классар ичин: Синтаксис – К.: Лумина, 1991. – 127 с. (Baboglu N. İ. Baboglu İ. İ. Gagauz Dili 8-9. Sınıflar için sentaksis, K: Lumina, 1991- 127 sayfa).
7. Бабоглу Н. И. Гани ичин аннатмалар: Кластан дышары окумак киады. / сост. М. Кёся. – К. Лумина, 1992. (Baboglu N. İ. Gani İçin Annatmalar: Sınıftan Dışarı Okuma Yazısı. / sost. M. Kyösy. – K: Lumina, 1992).
8. Бабоглу Н. И. Бабоглу И.И. Гагауз литературасы VIII- IX классар ичин: үренмәк кийады хем хрестоматия. – К. Лумина, 1992. – 328 с. (Baboglu N. İ. Baboglu İ. İ. Gagauz Literatürası VII-IX. Sınıflar için: öğrenmek kiyadı hem hrestomatiya. K: Lumina, 1992-328 sayfa).
9. Бабоглу Н. И. Бабоглу И.И. Гагаузча-русча хем русча-гагаузча школа сөзлүү 14.000 (7000+7000) лаф. Гагаузско-русский и русско-гагаузский школьный словарь. – К. Лумина, 1993. (Baboglu N. İ. Baboglu İ. İ. Gagauzca- Rusça, Rusça- Gagauzca okul sözlüğü, 14.000 (7000 +7000) kelime – K: Lumina, 1993).
10. İlkokumak kitabı: Alfabe. / Hazırladı N. Baboglu. – Ankara, 1994.
11. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauzça-rusça hem rusça-gagauzça şkola sözlüü. 14000 (7000+7000) söz. Гагаузско-русский и русско-гагаузский школьный словарь. / Перераб. И дополн. – Ch. Ştiința, 1996. – 365 s. (Gagauzsko – Russkiy i Russko – Gagauzkiy Şkolniy Slovar. / Pererab. İ. Dopoli.- SH: Ştiintsa).
12. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Gramatika VII-nci klaslar için / I-nci payı. – Ch. Liceum, 1996. (Gagauz Dili Gramatika VII. Sınıflar için, 1996).
13. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Sintaksis VIII-ci klaslar için. – Ch. Ştiința, 1996. (Gagauz Dili Sintaksis VII. Sınıflar için, 1996).
14. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Gramatika IX-ncu klaslar için / I-nci payı. – Ch. Liceum, 1996. (Gagauz Dili Gramatika IX. Sınıflar için, 1996).
15. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Gramatika VII-ci klaslar için / I-nci payı. – Ch. Ştiința, 1997. (Gagauz Dili Gramatika VII. Sınıflar için, 1997).
16. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauz literatürası: Hrestomatiya VII-ci klaslar için. – Ch. Ştiința, 1997. – 137 s. (Gagauz Literatürası: Hrestomatiya VII. Sınıflar için 1997, 137 sayfa).

17. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya VIII–IX-cu klaslar için. – Ch. Ştiința, 1997. – 260 s. (Gagauz Literaturası: Hrestomatiya VIII- IX. Sınıflar için 1997, 260 sayfa).
18. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya IX–X-cu klaslar için. – Ch. Ştiința, 1997. – 330 s. (Gagauz Literaturası: Hrestomatiya IX-X. Sınıflar için 1997, 330 sayfa).
19. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Sintaksis 8-9 klaslar için. – Ch. Ştiința, 1997. – 165 s. (Gagauz Dili: Sintaksis8-9 sınıflar için, 1997,165 sayfa).
20. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Dicționar găgăuz-român, român-găgăuz. Gagauzça-romınca, romınca-gagauzça sözlük. 15 bin söz (7500+7500). – Ch. Lumina, 1998. (Türkiye Türkçesi: Sözlük Gagauz- Roman, Roman- Gagauz. Gagauzca- Romanca, Romanca- Gagauzca, 15.000 bin söz (7.500 + 7.500), 1998).
21. Matematika: Fişlär, oynnar hem problemalar 1-ci klas için. / Romın dilindän çevirdilär İ. Konstandoglu hem N. Baboglu. – Ch. Lumina, 1998. (Matematika Fişlär, Oyunlar hem Problemler 1. Sınıflar için. Romen dilinden Çeviri, 1998).
22. Baboglu N.İ. Baboglu İ.İ. Gagauzcanın gramatikası: Fonetika, leksika, morfologiya, sintaksis. / Experimental üürenmāk kıyadı. – Ch. Ştiința, 1999. – 406 s. (Türkiye Türkçesi: Gagauzcanın Gramatikası. Fonetika, leksiya, morfologiya, sintaksis. Experimental üerenmek kıyadı, 1999-406 sayfa).
23. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları 5 klas. – Ch. Ştiința, 2000. (Gagauz Dili hem Literatura Okumakları 5. sınıf, 2000).
24. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları 6 klas. – Ch. Ştiința, 2001. (Gagauz Dili hem Literatura Okumakları 6. sınıf, 2001).
25. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları 7-ci klas. – Ch. Ştiința, 2002. (Gagauz Dili hem Literatura Okumakları 7. sınıf, 2002).
26. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları 5 klas. – Ch. Ştiința, 2002. – 257 s. (Gagauz Dili ve Literatura Okumakları 5.sınıf, 2002-257 sayfa).
27. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 6 klas. – Ch. Ştiința, 2001. – 320 s. (Gagauz Dili ve Literatura Okumakları 6. sınıf, 2001-320 sayfa).
28. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 7 klas. – Ch. Ştiința, 2002. – 318 s. (Gagauz Dili ve Literatura Okumakları 7. sınıf, 2002- 318 sayfa).

29. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 8 klas. – Ch. Ştiința, 2003. – 303 s. (Gagauz Dili ve Literatura Okumakları 8. sınıf, 2003-303 sayfa).
30. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 9 klas. – Ch. Ştiința, 2003. – 303 s. (Gagauz Dili ve Literatura Okumakları 9. sınıf, 2003-303 sayfa).
31. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 5 klas için. – Ch. Ştiința, 2005. – 259 s. (Gagauz Dili ve Literatura Okumakları 5. sınıf, 2005-259 sayfa).
32. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 6 klas. – Ch. Ştiința, 2006. – 318 s. (Gagauz Dili ve Literatura Okumakları 6. sınıf, 2006-318 sayfa).
33. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 7 klas. – Ch. Ştiința, 2007. – 204 s. (Gagauz Dili ve Literatura Okumakları 5. klas, 2007-204 sayfa).

Sıralamış olduğumuz ders kitaplarının bazıları “Gagauziya M. V. Maruneviç Adına Bilim Araştırma Merkezinin” web sayfasında tespit edilmiştir ve içerikleri hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Baboglu tarafından yazılmış, Anna Boeva’nın redaktörlüğünde basılmış, “Uzak Yollarım” (2009) adlı birincil kaynağın son kısmında yer alan Bibliyografya başlığı adı altında bu ders kitaplarının isimleri tespit edildi.

2. BÖLÜM

ÇAĞDAŞ GAGAUZ EDEBİYATINDA HİKÂYE TÜRÜ

2.1. GAGAUZ TÜRKÇESİ VE ALFABESİ

Gagauz Türkçesi günümüze kadar gelmiş ve içerisinde birçok dilin ses ve şekil özelliğini bulunduran bir lehçedir. Bu çeşitlilik Gagauz halkının farklı hükümetler ve imparatorluklar altında diğer milletler ile yaşamasından kaynaklanmaktadır. Gagauzlar Bizans idaresi altında yaşadıkları zaman Rumca, Bulgar idaresi altında yaşadıkları zaman Bulgarca, Romen idaresi altında yaşadıkları zaman Romence, Besarabya'nın Ruslar tarafından işgal edilmesinden sonra da Rusça öğrenmek zorunda kalmışlardır (Argunşah ve diğerleri, 2007:81). Gagauzlar bu kadar çok yönetim ve idare değiştirdiği halde kendi gelenek ve göreneklerini korumuş, kültürlerinin önemini ve kendi kimliklerinin kaybedilmemesi hususunda eserler vermiş bir topluluktur.

“Selçuklu- Osmanlı Türkçesinin Anadolu’ya girişi gibi Gagauz Türkçesi de Oğuz Türkçesinin ayrı bir kolu olarak Hazar denizinin kuzeyinden Karadeniz’in kuzey kıyılarını aşarak Güney Rusya bozkırları boyunca batıya göç etmiş ve Tuna’nın aşağı bölgelerinde yerleşmiş, hatta Makedonya’ya kadar uzanmıştır. Gagauz Türkçesi, Hazar denizinin kuzeyinde Oğuz kitlesinden ayrılan Türk boylarının ilerleme alanları boyunca Kıpçak unsurları ile karışmıştır. Dobruca’ya ve diğer balkan topraklarına yerleştikten sonra bu bölgeleri yer tutan Selçuklular ve Osmanlılardan geçen Anadolu ağız unsurları ve Arapça, Farsça, kelimelerle yeni bir çehre kazanmıştır. Bu sebeplerle bugün Gagauz Türkçesi bir taraftan eski Oğuz Türkçesine, diğer taraftan Bulgar, Kıpçak, Karay, Kırım Türkçelerine yakınlık gösterir” (Özkan, 2017:69). Baktığımız zaman, Gagauz Türkçesi konuşan bir kişiyle, Türkiye Türkçesi konuşan bir kişi neredeyse aynı dili konuşur ve anlaşmamaları imkânsızdır. Sadece Gagauzca kendi bünyesinde Rusça’dan, Bulgarca’dan, Moldovanca’dan, Arapça ve Farsça’dan vb. diğer milletlerin dillerinden etkilenmiştir. Gagauz Türkçesi aynı zamanda Bulgarca’dan en fazla akrabalık bildiren sözcükleri almıştır. Nevzat Özkan (2019: 369) bu kelimelere Gagauz Türkçesi Grameri adlı kitabında yer vermektedir. Bunlara kısaca örnek verecek olursak: Tetü (teyze), babu (nine), batü (abi), dadü (dede), kaku (abla). Bu isimlendirmeler Nikolay Baboglu’nun öykülerinde açıkça görülmektedir. Baboglu bu adlandırmaları kullanarak karakterler oluşturur. Oluşturduğu karakterlere isim yerine bu kelimelerle hitap eder.

Gagauz Türkçesi Türk dili, dil aileleri içerisinde Batı Oğuz dil grubunda yer almaktadır. Türkoloji üzerine çalışan bazı araştırmacılar Gagauz Türkçesinin Türkiye Türkçesiyle benzer özellikler gösterdiklerini söylerken bazı araştırmacılar da buna karşı çıkar. Bununla ilgili çeşitli görüşleri şöyle sıralayabiliriz; Kowalski, “Gagauz Türkçesinin Osmanlının bir ağız olduğu söylerken”, Gerhard Doerfer, “Gagauz Türkçesi Bulgaristan Türk ağızları olarak kabul etmekte” Gyula Németh, “Gagauz Türkçesini Batı Rumeli ağızları içerisinde değerlendirmekte”, Mefkûre Mollova, “Gagauz Türkçesini Moşkov ve Kowalski’nin çalışmalarından hareketle Ka ağızına veya Merkez zona ağız grubuna sokmuş”, N.A. Baskalov, “Osmanlı Türkçesi ile temas ettiğine”, Atanas Manof, “Gagauz Türkçesini Kuman Türkçesine”, Hakan Aldemir, “Bulgar ve Peçenek Türkçesinin Gagauz Türkçesine doğrudan etki edemeyeceğini, Kuman ve Kıpçak etkisinde olduğunu”, Astrid Menz, “Gagauz Türkçesi ne Kıpçak ve Bulgar asıllıdır, o Slav dillerinin kökenini taşıdığını söylemektedir” (Özkan, 2019: 73-75).

Gagauz Türkçesi içerisinde Romence, Bulgarca, Arapça, Rusça, Moldovan dillerinden unsurlar taşır. Bunlar içerisinde en fazla dillerinde Slav asıllı kelimeler bulunur. Gagauzlar Osmanlı alfabesini öğrenmemiş ve Osmanlı yazılı edebiyatını okuyamamışlardır. Osmanlı döneminde ve daha sonra uzun zaman Grek alfabesiyle yazılmış Türkçe (Karamanlıca) kitapları okumuşlardır. Mefkûre Moldova, Karamanlıca kitapların hem Besarabyalı hem de Bulgaristan’da yaşayan Gagauzlar arasında okunduğunu tespit etmiştir (Argunşah ve diğerleri, 2007:82).

Gagauz Türkçesinin yazıya geçirilmesi, Gagauzluğun tanınması alanındaki ilk adımları Mihail Çakir atmıştır. Gagauzların sözlü ürünlerinin toparlanmasında derlenmesinde özellikle dini metinleri derlemede önemli bir yeri olan Mihail Çakir Gagauzlarla ilgili şunları söyler. “*Gagauzların dili ne Rum ne Bulgar ne de Roman ne de Rus ne de Türk Selçuk, ne de Kuman ama soyları Türk soyudur*” (Çakir, 2007:76). Aynı zamanda Mihail Çakir Gagauzlarda ulusal bilincinin doğuşunu sağlayan önemli bir kişiliktir. O Gagauz aydınlanmasının ve Gagauz ulusal kimliğinin yaratılmasının öncülerinden biri, belki birincisidir (Eker, 2013:97). “*Aynı zamanda Gagauzların en önemli başpapazlarından olan Mihail Çakir kitaplarını Romenlerin kullandığı Latin alfabesiyle yayınlamıştır. İlk olarak Gagauzların tarihi ve dini kimliği konusundaki çalışmalarını 1933 ve 1934 yıllarında Rumence olarak 3 makale halinde yayınlamış, 1934 yılında ise aynı çalışmayı “Besarabyalı Gagauzların İstoriyası” adıyla ve Gagauz Türkçesiyle bir kitap olarak*

çıkarmıştır” (Özkan, 2017:425). Metin Erondor’un Gagauz Türkleri Gök-Oğuzlar adlı kitabında Mihail Çakır’ın “Besarabyalı Gagauzların Tarihi” adlı kitabı 19. yüzyılın sonlarında Rus İmparatorluğu’nda yaşayan halkların (Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Gagauz vb.) milli sorunlarla karşılaştıkları ve 20.yy. başlarında yaşanan devrim sonrasında kendi dilleriyle eserler vermeye başlaması üzerine, Çakır’de bu eseri kaleme almıştır.

Gagauz Türkleri Hristiyanlık dinini benimsemelerine ve çeşitli devletlerin yönetiminde yaşamalarına rağmen Türklük bilincinden vazgeçmemişlerdir. Yazı dilinin temelini atan Çakır’ın önemli eserlerinden biri de 1934 yılında çıkardığı “İncil” ve hemen ardından 1935 yılında çıkardığı “Dua Chitaba Gagauzlar İçin” (Gagauzlar İçin Dua Kitabı) adlı eserler önemlidir. Çakır aynı zamanda ilk sözlük çalışması olan “Lâflac Gagauzca (Türkçe) hem Romanca (Moldovanca) Bessarabyalı Gagauzlar İçin” adlı önemli bir diğer çalışmasında bulunmaktadır. Bu çalışmalarıyla Çakır, Gagauzları din yoluyla sürdürülen dil ve kültür asimilasyonundan kurtarmış, Gagauz Türkçesini Gagauzların hayatında önemli bir yere oturtmuş ve daha sonra gelişen Gagauz edebiyatının temellerini atmıştır (Özkan, 2017:425).

1957 yılında Gagauzlara alfabe verilmesi kararlaştırılınca Diyonis Tanasoğlu ve L.A. Pokrovskaya çalışarak *Kril Esaslı Gagauz* alfabesini meydana getirdiler. Bu alfabe 30 Temmuz 1957 tarihinde Moldova SSR. Yüksek Sovyet’inin kararıyla kabul edildi. 1958-1959 yılları arasında Gagauz öğrencileri için kendi dillerinde ders kitapları basılmaya başlanmış ve edebiyat eserleri de verilmeye başlanmıştır. İlk yıllarda okullarda ve matbuatta bu alfabe kullanıldı ve kitaplar basıldı (Argunşah ve diğerleri, 2007:82).

1957 yılından 1993’e kadar Kril kökenli alfabeyi kullanan Gagauzlar Mayıs 1993’ten itibaren de *Latin Alfabetini* kullanmaya başlamışlar ve bu alfabe Marmara Üniversitesinde yapılan Milletler Arası Türk Alfabeleri Sempozyumunda 34 harfli ortak bir Türk alfabetine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Fakat alfabe istenileni karşılayamamıştır. 26 Ocak 1996 yılında Gavril Gaydarcı, Dionis Tanasoğlu ve Elena Koltsa’nın çalışmalarıyla *Latin Esaslı Gagauz Alfabeti* oluşturulmuş ve kabul edilmiştir. Latin kökenli alfabe aynı zamanda dünya kültür edebiyatlarına da bağlamıştır.

2.2. GAGAUZ SÖZLÜ HALK EDEBİYATI

Gagauzlar çok uzun süre yazılı edebiyata geçiş yapamamışlardır. 1957 yılında alfabenin kurulmasını esas alırsak yazılı edebiyatın çok fazla gelişmediğini söylemek mümkündür. Yazılı edebiyatta çok yeni olmalarına rağmen sözlü edebiyat ürünleri çok zengin bir yapıya sahiptir. Dilden dile asırlar boyu devam eden bu sözlü halk edebiyatı ürünleri içerisinde Gagauz halkının yaşayışını, milli benliklerini, yansıtan unsurlar bulundurmaktadır. Masallar, türküler, maniler, atasözleri, fıkralar gibi birçok türde ürün bulunur. Nikolay Baboglu bu sözlü ürünleri “Gagauz Folkloru” adı ile bir araya toplamış önemli bir derlemecidir. Sözlü edebiyat içerisinde bulunan birçok ürün Çağdaş Gagauz Edebiyatı türleri içerisinde kendisine çok fazla yer bulmaktadır. Bu türler diğer Türk topluluklarıyla benzer özellikler taşımaktadır. Yaşar Nabi Gagauzların Türkiye Türklerinin bildiği “Çanakkale Türküsünü” bildiğinin tespitinde bulunmuştur (Nayır, 1999:103).

Çanakkale içinde vurdular beni
Ah gençliğim yazık ince belime
Ölmeden mezara koydular beni
Ah gençliğim yazık ince belime

Bu türkünün Gagauzlar tarafından da bilindiğini söylemektedir. Gagauz sözlü halk edebiyatı ürünlerini ilk olarak Moşkof derlemeye başlamıştır. “Gagauz Metinler” (Kazan, 1895) adlı eseridir. Moşkof’un daha sonra Gagauz yaşayış biçimlerini ve adetlerini derlemiş olduğu “Gagauzi Benderskogo Uezda” (Bender Bölgesinin Gagauzları) bu çalışma 20.yy. da bir Rus etnografya dergisinde yayınlanır. Halk edebiyatı ürünleri Gagauzlar için sadece milli varlığın devamlılığını sağlayan tabii bir alan olmamış aynı zamanda sözlü tarih olmuştur. Sosyolojik ve tarihsel sebeplerle kendilerine ait bir yazıya çok geç kavuşan Gagauzlar için bu sözlü kültür sosyolojik, etnografik ve tarihsel malzeme ile yüklüdür (Argunşah ve diğerleri, 2007:89).

Gagauz sözlü edebiyatı içerisinde bulundurmuş olduğu sosyal, siyasal, otobiyografik, kültürel özelliklerle halen daha devam etmektedir. Gagauz Türkçesi çok güçlü ve derin bir sözlü edebiyata dayandığı için yok olmamıştır.

20. yy. da Bulgaristan’da yaşayan Gagauzlardan yapılan ilk derleme ve yayınlar Atanas Manof’a aittir (Manof, 2001). Manof’un “Gagauzlar Hristiyan Türkler” (1939) adlı eseridir. Gagauz edebiyatı üzerine çalışan araştırmacıların birçoğu Gagauz folklor

ürünlerine üzerine çalışmış ve akademik tezler yayınlamışlardır. 1948 ve 1961 yılları arasında Prof. Lüdmilla Pokrovskaya “Pesenoye Tvorçesvo Gagauzov” (Gagauzların Türkü Yaratıcılığı) adlı doktora çalışmasını yapar ve bu çalışmada Gagauz yaşayış biçimlerini inceler. Halk edebiyatı ürünlerinin toplayan bir diğer derlemeci Zayaczkowski’dir. Alfabe kullanılmaya başlandıktan sonra Dionis Tanasoğlu’nun “Bucaktan Sesler” (Kişinev 1959) adlı eserin iki bölümü vardır ve bunlar bir olan “Evelki Sesler” bölümünde masallara, türkülere geniş ölçüde yer verilmiştir (Argunşah ve diğerleri, 2007:90).

Sözlü halk edebiyatı ürünlerini derleyen diğer bir sanatçımız Nikolay Baboglu’dur. Baboglu’nun “Gagauz Folkloru” (Kişinev 1969) adlı kitabı içerisinde bulundurduğu masallar, türküler, bilmece, fıkralar açısından Gagauzların tarihini etnografisini yansıtmaktadır. 1980 yılında Mariya Maruneviç “Poseleniya, Jilişe i Usadba Gagauzov Yujnoy Bessarabii v Konse XIX Naçala XX. Vv.” (XIX. yüzyılın sonu XX. yüzyılın başında Güney Bessarabya Gagauzlarının Yerleşim Yerleri, Konutları ve Mülkleri) adlı çalışmayı yapmışlardır. Ardından Stepan Kuroglu 1980 yılında “Semeynaya Obrâdnost Gagauzov konets XIX naçala XX veka” (Gagauzların Aile Gelenekleri XIX sonu, XX asrın başı) adlı eserini yayınlamıştır. İsminden de anlaşıldığı üzere bu çalışmada Gagauz aile gelenek ve görenekleri işlenir. Türkiye’de Gagauz edebiyatı üzerine çalışmalar az olsa da Rabia Kocaaslan Uçkun “Gagauz Masallarını Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi” adlı çalışma, Valentia Perçemli 2011 yılında “Gagauz Türklerinde Doğum-Evlenme ve Ölüm Adetleri” adlı doktora çalışmalarını sözlü halk edebiyatı türlerinin derlenmesinde önemli çalışmalardır.

Gagauz halk edebiyatı içerisinde *türkü ve mâniler* Türkiye Türkçesine yakınlık göstermektedir. Hecenin 7’li kalıbıyla yazılan türkülerin dili sade, akıcı bir üsluba sahiptir. Gagauzların diğer Türk dünyasıyla benzerlik gösteren halk edebiyatı türü *destanlardır*. Lüba Çimpoyeş Gagauzların yaşadığı coğrafyalarda yaptığı araştırmalarda “Arzu Hem Kamber”, “Bil Hem Zorlu”, “Âşık Garip”, “Tahir Hem Zühre”, “Dengi Boz ile Tepegöz” ve “Köroğlu” destanlarının varyantlarına rastlamıştır (Argunşah ve diğerleri, 2007:93). Gagauzlar halkının yaygın olarak kullandığı halk edebiyatı türü *efsane* onlarda legenda adıyla anılmaktadır. Efsaneler yoluyla topraklarına sahip çıkmayı hedeflerler. *Masallar* diğer Türk topluluklarında olduğu gibi Gagauzlarda da önemli bir

yer teşkil eder. Gaydarci, Baboglu, Moşkof, Zajackowski, Çebotar, Durbaylo ve Çimpoyeş’in yayınladıkları halk edebiyatı ve masal metinleri Gagauz insanının duygu ve düşünce dünyasını yansıtmaktadır (Argunşah ve diğerleri, 2007:94). Gagauz halk edebiyatı içerisinde diğer önemli bir tür *fıkralardır* özellikle Nasreddin Hoca fıkra tipi önemli bir yer tutar. Gagauzlar fıkraları eğlenmek, laf sokmak vb şeyler için kullanır. Diğer önemli bir fıkra tipi Kurnaz Kösedir. İlk olarak Moşkof’un derlemelerinde yer alan Kurnaz köse, akılcı ve zeki bir fıkra tipidir (Özkan, 2017:178). Gagauz halk edebiyatı ürünleri günümüzde halen daha Gagauzların tarihi hakkında bilgi edinebileceğimiz önemli bir kaynaktır.

2.3. GAGAUZ ÇAĞDAŞ YAZILI EDEBİYATI

Çağdaş Gagauz yazılı edebiyatı sözlü halk edebiyatı kadar gelişmemiş ve daha yeni yeni ürünler ortaya koyabilmektedir. Yazılı edebiyatın gelişmemesinin en önemli sebeplerinden biri Gagauzların kendilerine ait bir alfabe oluşturmamasıdır. Aynı zamanda halkın göçebe olarak yaşaması, sürekli başka devletler altında hayatlarına devam etmesinde yazılı edebiyata geçişi geciktirmiştir. Edebi eserler içerik ve muhteva yönünden yazarların yaşadıkları toplumu, doğup büyüdüğü yeri, geleneklerini, toplumsal yapısı, değerlerini okuyucuya aktarır.

Gagauz lehçesinin yazılı hale gelmesinde en önemli öncü isim Mihail Çakır’dır. Gagauz dini ve sözlü kültürel metinlerinin Kiril alfabesiyle yayınlamıştır (Özkan, 2017:425). Gagauzlar ne var ki 1957 yılında alfabe oluşturdıkları zaman yazılı edebiyata bir geçiş yapmış ve ürünler ortaya koymaya başlamışlardır. Gagauz Türkçesiyle yazılan ilk eser 1810 yılında Viyanada yayımlanan *Psaltır* adlı eserdir. İlk edebi tercümeler ise Nikolay ve İvan Fazlı kardeşlerin Aristofenes ve Puşkin’in eserlerinden yaptığı çevirilerdir (Özkan, 2017:425).

Gagauz Türkçesiyle ilk gazete Romence olarak yazılmış ve Moldova Sosyaliste’nin bir sayfasına ilave edilerek yayınlanmıştır. Gagauz alfabesiyle yazılan ilk edebi eser bir antoloji olan “Bucaktan Sesler” adlı eserdir. 1963 ve 1984 yıllarına gelince Gagauz edebiyatında çok sayıda yazılı edebiyat ürünleri verilmeye başlanır, bunun nedeninin okuma yazma seviyesinin yükselip ve eğitimin önem kazanmış olmasıdır. Yazılı edebiyat ürünleri genellikle şiir ve hikâye türüne aittir. İlk şiir kitabını Dimitri Karaçoban’ın kaleme aldığı “İlk Laf” şiir kitabıdır. Bu kitap Gagauz Türkçesiyle 1963 yılında basılmıştır. Bu dönem ilklerin dönemi olarak sayılabilir. İlk hikâye de bu dönemde

Dimitri Karaçoban'ın kaleme aldığı “Alçak Saçak Altında” adlı eseridir. Bu eser 1966 yılında basılmıştır. Gagauz edebiyatının ilk profesyonel yazarı sayılabilir. Dionis Tanasoğlu 1964 yılında kaleme aldığı ilk şiir kitabı, Çal Türküm, ilk sahnelenen piyes “Bucakta Yalın” (1974), ilk piyes “Oğlanın Legandası” (1981), ilk roman “Uzun Kervan” adlı önemli eserleriyle tanınır (Özkan, 2017:428).

Nikolay Baboglu öğrencisi Todur Zanet tarafından 1980’li yıllarda çıkarılmaya başlanan “Ana Sözü” gazetesi *Gagauz yazar ve şairlerin tanınmasında, Gagauz milli geleneklerinin tanıtılmasında, halkı aydınlatma etkin bir yol izler*. Gagauz tarihine ait eserleri, sözelimi, Çakır’ın “Besarabyalı Gagauzların Historiyası” tefrika etmiştir. Sayfalarında Türkiye Türkçesini öğretmiş, ana dili sevgisini geliştirmiştir (Argunşah ve diğerleri, 2007:103).

Çağdaş Gagauz edebiyatı ürünleri çoğunlukla şiir üzerine gelişmiştir. Şiirler genellikle 7’li ve 8’li hece ölçüsüyle yazılmış, dili yoğun anlatımdan uzaktır. Birçok şiir kitabı kaleme alınmış fakat az sayıda hikâye ve bir tane roman yayınlanmıştır. Roman Diyonis Tanasoğlu’nun “Uzun Kervan (1985)” adlı romanıdır. Roman yapı ve muhteva olarak roman tekniğinden biraz uzaklaşmıştır. Roman içerisinde çok fazla folklorik unsur ve karmaşık bir yapı taşır. Tanasoğlu eserlerinde Gagauzların tarihi hayatlarına büyük ölçüde önem vermiş, “Uzun Kervan” adlı bu roman için yirmi yıldan fazla uğraşmıştır. Eski oğuzları ve onların hayatını anlatan bu roman Gagauz Türkçesiyle yayınlanmıştır (Güngör: Argunşah,1998:69).

İvan Vlontir’in Ana Sözü gazetesinde tefrika edilmiş ama basılmamış olan “Hacımançunun Çöşmesi (1994)”, adlı romanı ve Evgeni Karagur’un “Düşler ve Havesler (1997)” adlı romanını, Vlad Demir Karagançu’nun gözlem ve hatıralara dayalı olarak 1946-1947 yıllarındaki kıtlığı ve daha sonraki yıllarda yaşanan ölüm ve zulümleri anlatan “Acı Pelin Bucakta (2011)” adlı romanı izlemiştir (Özkan: 434).

Hikâye türünde Nikolay Baboglu’nun “Karanfillär Açtılar Enidän” (1981), Dimitri Karaçoban’ın “Alçak Saçak Altında”, “Proza” (1986), Stepan Bulgar “Canavar Yortuları” (1990) adlı eserlerdir. Çağdaş edebiyat ürünü piyesleri Gagauz edebiyatına şöyle sıralayabilir: Dionis Tanasoğlu “Bucakta Yalın” (1974), “Oğlanın Sevdası” (1981), Nikolay Baboglu “Munnar Saalık İçin” (1997) adlı eserlerdir. Şiir türünde eserler verenler başlıca, Dionis Tanasoğlu “Çal Türküm” (1966), “Adamın İşleri” (1969), Nikolay Baboglu “Taraflımın Piyetleri”(1988), “Sevdim, Severim, Sevecem”, Mina Köse

“Kısmet” (1973), “Kardaşlık” (1975), Zapah Zemli (1979), “Toprağın Yürek Dögölmesi” (1983), “Umutlar” (1989), “Hazır Ol” (1986), Dimitri Karaçoban “İlk Laf” (1963), “Bayılmak”(1969), Persengeler (1970), “Tamannık” (1972), Gavril Gaydarcı “Ana Tarafım” (1972), Stepan Kuroğlu “Koruyun Güneşi”, “Kızgın Çiyler” (1974), “Bir Kuçak Güneş” (1969), “Kauş Havaları” (1977), “Yüksek Kuşlar” (1982), “Yol Yıldız”, Petr Çebotar “Cana Yakın” (1989), “Karımcılık” (1989), “Böcecik” (1989), “Adımlar” (1993), “Akar Yıldız” (1998) bulandan oluşmaktadır (Argunşah, 2007).

Gagauz edebiyatında antolojileri: “Bucaktan Sesler”, Diyonis Tanasoğlu, “Çık Çık Güneş”, Stepan Kuroğlu tarafından hazırlanmış bir çocuk antolojisidir. “İlk Yaz Türküsü”, Stepan Kuroğlu’nun kaleme almış olduğu içerisinde Gagauz şair ve yazarlarına yer verdiği bir antolojidir. İ. Ünver Nasrattınoğlu tarafından “Gagauz Şiir Antolojisi” yazılır (Argunşah ve diğerleri, 2007:104-105).

Çağdaş Gagauz edebiyatında yazar ve şairlerin ortak amacı Gagauz halkının kendi kültürünü, folklorunu, benliklerini, kim olduklarını unutmamaları, dillerini, tarihlerini bilmeleri için kaleme alanın eserlerden oluşur. Bu durumu Gagauz edebiyatının gelişmesinde önemli rol oynayan, ilk meşaleyi yakan Mihail Çakır’de gördüğümüz gibi (Güngör: Argunşah, 1998:67), Gagauz edebiyatında hikâyeleri, şiirleri ve tiyatro eserleriyle önemli bir yere sahip olan Nikolay Baboglu’nda da.

2.4. ÇAĞDAŞ GAGAUZ EDEBİYATINDA HİKÂYE (ANNATMA/YARATMA) TÜRÜNÜN YERİ

Hikâye belli bir zaman ve yerde az sayıda kişinin başından geçen, gerçeğe uygun birtakım olaylar anlatan ya da birkaç kişinin karakteri çizilen roman türünden kısa yapıt, öykü (TDK:2005) olarak TDK’nın sözlüğünde tanımlanmıştır. Bu tanımlamadan yola çıkarak Gagauz edebiyatında kaleme alınan hikâyelerin bizzat yaşamın içinden, yaşanmış olaylar olarak karşımıza çıktığını görüyoruz. Nikolay Baboglu’nun “Uzak Yollarım” adlı kitabı içerisinde yer alan “Kanazerliler” hikâyesi bizzat yaşamın içinden alınmıştır, söz konusu eserde yazar Türkiye Büyük Elçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver’in Gagauz milletiyle nasıl karşılaştığını ve bir araya geldiğini anlatır. Metin Erondor’un (2021:252), “Gagauz Türkleri Gök Oğuzlar” adlı kitabında Hamdullah Suphi Tanrıöer için şu cümleleri kurmaktadır: “*Osmanlı döneminden sonra Türkiye Cumhuriyeti’yle Gagauz halkını ilk etkileşime geçiren kişi olmuştur*”. Hikâye halkın yaşayışını, yaşamış olduğu dönemleri, toplumsal olayları, ortaya çıktığı halkın etnik durumunu belirli bir zaman, mekân

bağlamında kişi aracılığıyla okura sunan bir türdür. Çağdaş Gagauz edebiyatında şiirden sonra en çok kaleme alınan tür hikâyedir. Çağdaş Gagauz edebiyatında hikâye türü içerisinde kaleme alan yazarın hayatını, yaşayış biçimini, gelenek- göreneklerini, halkın folklorik yaşam biçimini okuyucuya aktaran bir türdür. Aynı zamanda hikâyelerde çok sık rastlanan konuların başında “Memleket insanlar, hak mücadelesi, çaresizliğin harcadığı insanlar, fakirlik, haksızlık karşısında ezilen insanların durumu, savaş, aşk” gelmektedir.

Çağdaş Gagauz edebiyatında başta Nikolay Baboglu olmak üzere Dimitri Karaçoban, Stepan Kuroğlu, Stepan Bulgar, Diyonis Tanasoğlu gibi yazarlar hikâye türünde önemli eserler kaleme almışlardır. Özellikle kaleme alınan birkaç hikâye okuyunca, okuyucunun dikkatini çekecek olan ilk şey kaleme alınan hikâyelerin çok fazla otobiyografik özelliğe sahip olmasıdır. Çağdaş Gagauz edebiyatında Hikâye türü daha yeni gelişmekte olan bir tür olduğu için bu durum yadırganamaz bir durumdur. Hikâye türünde eser kaleme alan yazarların dili genellikle sade, muhtevası ise çoğunlukla Gagauz insanının yaşamını, milletinin hayvancılık ve çiftçilikle ilgili kültürünü, aile içi ilişkileri, rejim zamanı yaşamışlıkları, memleketlerinin durumunu, konu alır.

Güllü Karanfil Gagauz edebiyatı için “Güzel bir dille yazılmış bir tarihtir” ifadesini kullanır. Nikolay Baboglu’nun “Uzak Yolların” adlı kitabında yer alan bazı hikâyeleri tam da böyledir. Eserlerinde yaşamış olduğu dönemin tarihi olaylarını bizzat tarih vererek anlatır. “Kanazerliler, Yeni Yıla Karşı Yolculuk, Yangın İçinde” adlı hikâyeleri buna örnektir (Baboglu, 2009:173-180-235).

Edebi türlere bakacak olursak Gagauz edebiyatında hikâyelerin hacmi az, uzunluğu ise kısadır. Kısa olması bu hikâyeleri küçürek öykü türüne sokmaz. Çünkü küçürek öykü denen türün en önemli özelliği nedensellik yoktur, olaylar olmuş ve bitmiştir sonuç şeklinde ortaya çıkar, genellikle izleği bunaltıdır. “*Küçürek öykü yoğun ve özgün daha çok singesel düzey de bize anlatır. Zira bir yoğunlaştırma göstergesi olan simge, daima kendisi olmayandır ve hep ötelere derin anlamlara çağrıda bulunur*” (Korkmaz, 2015:20). Baboglu hikâyelerinde çok fazla simgesel öğeler bulundurmamıştır. Bu nedenle Gagauz hikâyelerinin bazıları kısa olsada küçürek öykü türü sınıfına dâhil edilemez. Baboglu’nun “Sırcık”, “Görüntüler”, “Bizim Komrat”, “Dädum” adlı hikâyeleri oldukça kısa yazılmış öykülerdir fakat küçürek öykü türünde değildirler. Çehov tarzında yazılan hikâye türüne girmektedirler.

Nikolay Baboglu'nun bazı öyküleri yazılış itibari ile anı türünü anımsatabilir. Fakat anı türünde değil öykü türündedirler. Anı ve öykü türünün en belirgin farkı yazarın kullandığı dil ve üsluptur. Anılar yazılış itibari ile sanatlı bir dille kaleme alınmaz, sık betimlemeler yapılmaz. Öykü yazarı ise olay örgüsünü betimleyebilir, dili sanatlı ve süslü kullanabilmektedir. Baboglu'nun "Trendä" adlı hikâyesi bu yönüyle anı türünden ayrılır ve öykü türündedir.

Çağdaş Gagauz Edebiyatında yazılı edebiyat ürünleri içerisinde yer alan öykü ve roman türü, şiire kıyasla daha az gelişmiştir ve gelişmekte olan bir türdür. Çağdaş Gagauz edebiyatı içerisinde roman türüne göre daha gelişmiş olanı da hikâye türüdür. Gagauzya'da öykü türünde eserler veren sanatçılar öykü metnine Gagauzlara ait olan türkü, efsane, fıkra, bilmece vb. türlere de yer verirler.

Dimitri Karaçoban'ın şiirleri, hikâyeleri ve diğer edebi türlerde vermiş olduğu metinler; Türksoy Teşkilatı ile Gagavuz Yeri Kültür Dairesi Başkanlığının ortak çalışması ile bir araya getirilmiştir ve "Seçmä Yaratmalar" (2004) adıyla basılmıştır. Kitapta Karaçoban'ın kaleme almış olduğu öyküler "Annatma" alt başlığı altında verilmektedir. Bu başlık adı altında verilen öyküler Karaçoban'ın 1960'lı yıllarda kaleme aldığı öykülerinden başlatılmaktadır.

Çağdaş Gagauz edebiyatında hikâye türü şiir türüne göre daha sonradan gelişmiştir. Gagauz şairleri şiirlerinde vatan, millet, hak, fakirlik, kültür, dil, kasaba, vb. konularda şiirler kaleme almışlardır. Gagauz edebiyatında öykülerinde temaları, şiir temaları ile aynıdır. Gagauz edebiyatında yazarlar ilk edebi metinlerini şiir türünde vermişlerdir. Bunun nedeninin sözlü kültürün çok geniş imkânlar tanıdığıdır. Karaçoban'ın "İlk Laf" 1963 yılında çıkarılmış bir şiir kitabıdır. Fakat Dimitri Karaçoban'ın kaleme aldığı ilk öykü kitabı "Alçak Saçak Altında" 1966 yılında basılmıştır. Bütün Gagauz yazar ve şairleri ilk olarak şiir kitabı çıkartmıştır diyemeyiz. Nikolay Baboglu ilk hikâye kitabını Legendanın İzi, 1974 yılında yayımlamasına rağmen ilk şiir kitabını "Dunay Pocaluy v Dom", 1984 yayımlamıştır.

Çağdaş Gagauz edebiyatında yazılan hikâyeler Nikolay Tanasoğlu "Bucak Bucak" (1970), Dimitri Karaçoban "Alçak Saçak Altında" (1966), "Proza" (1986), Stepan Kuroğlu "Yollar" (1970), Nikolay Baboglu "Legendanın İzi" (1974), "Bucak Ecelleri" (1979), "Karanfiller Açtılar Yeniden" (1981), "Bir Öykümüz Var" (1994) Mariya

Kuyumcu “Tohumsuz Tarlada Yaban Gülleri” (1987), Stepan Bulgar “Can Pazarı” (1980), “Canavar Yortuları” (1990) başlıca bunlardan oluşmaktadır.

3. BÖLÜM

HİKÂYELERİN İNCELENMESİ

Anlatmaya bağlı edebi metinler içerisinde, modern hikâye oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Şerif Aktaş (1991:10), “*Anlatma esasına bağlı edebi türler arasında en gelişmiş olanı şüphesiz hikâye ve romandır*” ifadesini kullanır. Hikâyeler belli bir olay etrafında gelişir ve yazar bu olayları kendi dil yetkinliklerini ve edebiyat sanatının sınırlılıklarını kullanarak okuyucuya aktarır. Her metnin bir yapı formu vardır. Anlatmaya bağlı edebi metinler içerisinde modern tarzda hikâyenin yapısı oluşturan unsurlar başta olay örgüsü, zaman, mekân, tema, şahıs kadrosudur. İsmail Çetişli (2016:30) “*Gerçek ya da gerçeğe uygun olay ve durumların; insan, zaman ve mekân unsurlarıyla birlikte itibari bir dünya çerçevesinde ve üzerinde durulan konu, tema ve mesaja uygun bir biçimde kurgulanıp; ayrıntıya girilmeden ve bütünüyle yoğunlaştırılarak, okuyucuya estetik haz verecek tarzda anlatılmasından doğan kısa ve mensur bir edebi türdür*” olarak tanımlamaktadır. Hikâyelerin Maupassant tarzı (Olay hikâyesi) ve Çehov tarzı (Durum hikâyesi) şeklinde iki şekli vardır. Birbirlerinden ayrılan en belirgin yönleri Maupassant tarzı hikâye Çehov tarzı hikâyeye göre daha uzundur. Maupassant tarzı kaleme alınan hikâyeler belirli bölümlerden oluşur. Serim- düğüm-çözüm bölümleri metin içerisinde geçen bütün vak’ayı, şahıs kadrosunu, mekânı vb. unsurları okuyucuya detaylı aktarır. Çehov tarzında durum bunun tam tersidir. Maupassant tarzında metni oluşturan yapı unsurları anlatı içerisinde geniş ölçüde tasvir edilir, Çehov tarzı hikâyede ise çok fazla tasvire olanak sağlamaz, anlatım kısa ve yoğun olmalıdır. Gagauz edebiyatında, Nikolay Baboglu’nun hikâye tarzı düz çizgide gelişen vak’a içerisinde tek bir olaya yaslanan serim- düğüm- çözüm bölümleri taşıyan Maupassant öykücülüğünün pek çok özelliği görürüz fakat Baboglu hem Maupassant tarzında hem de Çehov tarzında hikâyeler kaleme almıştır. Baboglu için sadece Maupassant tarzı hikâyeci ya da Çehov tarzı hikâyeci sıfatlarını kullanamayız. İncelemesini yaptığımız 25 hikâyeden; “Kulilâr”, “Düün”, “Ayva Çiçekleri”, “Kanazerliler”, “Yangın İçindâ”, “Demirçu”, “Tanaslan Nadi”, “Düün”, “Sevda”, “Vani Çilingir”, “Güllerdâ Yaşlar”, “Eni Yıla Karşı Yolculuk”, “Eski Adetlâr Batêrlar”, “Gaydacı”, “Çiftçi Eceli”, “Üülen Kasabası”, hikâyeleri Maupassant tarzındadır. “Trendâ”, “Bizim Komrat”, “Büümnâr, Hayvannar, Kuşlar hem

Biz”, “Vani”, “Çiçeklik Bahçası”, “Dädum”, “Gagauzlarda Allahlık Âdeti”, “Görüntülär”, “Sırcık” hikâyeleri Çehov tarzındadır.

3.1. ANA FİKİR

Metin oluşturulurken belli bir muhteva ve yapı çerçevesinde oluşturulur. Anlatıcı – Yazar, oluşturduğu metinlerde bir düşünceyi ve duyguyu ifade etme eğilimindedir. Yazar bu eğilimi gerçekleştirirken muhtevayı tarafınca belirler. Ana fikir yazarın oluşturmuş olduğu metindeki duygu ve düşüncenin en kısa şekilde özetlenmiş hali olarak karşımıza çıkar. Anlatıcı metni oluştururken metnin ana fikri çevresinde metnini oluşturur. Yazar vermek istediği asıl düşünceyi belirtebilmek için metnin yapı unsurlarını, zaman, mekân, tema olay örgüsü, şahıs kadrosu unsurlarını ana fikri etrafında kurgular. Şerif Aktaş’ın (2015:37) tespitine göre “Her eser yazıldığı dönemi belirleyen her türlü güç ve düşünce hareketinin etkisi altında kaleme alınır veya söylenir”. Şerif Aktaş’ın bu sözlerine dayanarak Baboglu için şu ifadeleri kullanırız, Baboglu kaleme aldığı birçok eserinde Gagauz toplumunu ve Gagauz kültürünü odak noktasına almıştır. Yazarın incelemiş olduğumuz hikâyelerinde ana fikri, yaşadığı dönemi ve toplumun düşünce yapısını açıkça ortaya koyar. Baboglu’nun “Eni Yıla Karşı Yolculuk” ve “Kulilär” adlı hikâyesi bizzat Sovyet döneminde egemen olan düşünce yapısını gözler önüne sürer.

3.1.1. Ayva Çiçekleri

Nikolay Baboglu’nun bu öykü metninde okuruna ulaştırmak istediği ileti hikâyenin başlığında verilmektedir. Ayva Çiçekleri zor günlerin geçeceği, güzel günlerin baharın yakında geleceğine dair inancı içermektedir. Özellikle Türkiye Türklerinin de Ayva Çiçekleri üzerine yazılmış anonim bir türküleri vardır.

“Vasil içeriden çıktı, hava artık iyice kararmıştı. Ayva ağaçlarının üzerinden yere doğru bir yarasa kuşu uçtu, sonra horoz sesi işitildi”.

- *“Vasil içinden, havalar iyi olacak diye geçirdi”* (Baboglu, 2009:171).

Gagauz halkının Türk dünyasından kopmadığı ve etkileşim içerisinde olduğu gösterilmektedir diyebiliriz. Ayva Çiçeğinin açması yazın gelişini müjdelir. Türk Topluluklarının geçim kaynağı hayvancılık ve tarım olduğu için insanlar yazın çalışır, kışın elde ettiklerini mahsulü tüketmektedirler. Yazın gelmesi Türk dünyasında kutlamalarla karşılanmaktadır, bereketin, bolluğun gelmesi anlamına gelmektedir.

3.1.2. Demirçu

İnsanların evlerine ulaşmak isterken pes etmemeleri, Boyar'ın evine asla geri dönmek istememeleri ve önlerine ne tür engel çıkarsa çıksın canları pahasına da olsa yola devam etmelerini konu edinir. Eserin Ana fikri “Pes etmeyenin hayatta kalacağı, umudunu kaybedenin, pes edenin yok olacağıdır”. Hayat bir mücadele gerektirmektedir, yazar başkahramana yüklediği mücadele ruhunu okura aktarmaktadır diyebiliriz.

“Ölümün karşısında o kadar mı kuvvetsiz ve çaresiz be kardeşler, kız kardeşler.

- *Demirçu abi sen güçlüsün, suyu geçip köye ulaşınca oradakilere söyle gelip bizi kurtarsınlar.*
- *Ben gidip gelene kadar hepiniz bu soğuk suda ölürsünüz.*

Çana bunu bilirdi ama en azından Demirçu sağ kalsın diye düşünüyordu. Ona yakışırdu bu kötü ve adil olmayan dünyada yaşamak” (Baboglu, 2009:207-208).

3.1.3. Düün

Düün adlı edebi metin yapısı ve içeriği itibarıyla Gagauz halkının Düün geleneğini anlatmaktadır. Yazar öyküsünde geleneğe ve kültüre sahip çıkılmasını öğütlemektedir.

“Bu sırada müzik öyle bir çalsın ki ellerindeki çömlekten şarap biraz yere dökülsün (çünkü böyle önemli bir günde toprak anlasın ki onun da burada önemli bir payı var)” (Baboglu, 2009:221).

3.1.4. Güllerdä Yaşlar

Baboglu öyküsünde insanların birbirlerine karşı duydukları bencilliğini anlatmaktadır. Aynı ortamda bulunan insanların sadece kendi dertlerini düşünmeleri, etraflarında olan bitenleri fark etmemeleri öykünün ana fikridir.

- *“Eğer sorsaydın kadının neden çok dertli olduğunu, senin de güllerini toptan alacaktım.*
- *Ama ne, o çok dertli miydi? Ben hiç te fark etmemiştim.*
- *Ne, görmediniz mi ki, o ağlıyordu?*
- *Allah'ım bak sen, biz nasıl gamsız! Vallaha hiçbirimizde hesaplamadı. Şimdide komşum kadınla konuşuyoruz ki: Kısmetli insan sabahleyin birden sattı malını da erkenden eve işlerini halletmeye gitt”i* (Baboglu, 2009: 234).

3.1.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk

Gagauz halkı birçok devletin hâkimiyeti altında yaşam sürdürmüş bir halktır. Romanya, Bulgar, Osmanlı, Sovyet hükümeti; Gagauz insanı kendi benliklerini korumayı başarmıştır. Baboglu öyküsünde Sovyet yönetiminin idaresinden daha yeni çıkmış olan Gagauz insanının durumu anlatmaktadır. Öykünün ana fikri “mücadele” etmektir. Haklı olduğu halde, Sovyet sisteminde görevli polis memuruna karşı, kazanamayacağı bildiği halde pes etmeden haksız ceza kesilmemesi için çaba harcamıştır. Mücadelesini ortaya koymuş ve ceza kesilmesini engellemiştir.

3.1.6. Yangın İçindä

Metnin ana fikri savaşın iki ayrı kesim için nasıl görüldüğüdür. Alt tabakada yaşayan insanlar için savaşın devam ettiği, yüksek tabakada yaşayan insanlar için savaş sanki hiç yok olduğudur. Baboglu bu edebi metninde savaşın iki kesim için de ne ifade ettiği anlatılmaktadır. Fakirler için savaş varken zenginler için savaş yok yoktur. Zenginler eğlencelerine her durumda devam etmektedirler.

“Paşı düşünmeye başladı, bu zor zamanda gözyaşı ve korku etrafında bu patlama sesleriyle, bu balo nasıl olacak. Çocuklar seslerden rahatça uyuyamazken, suçsuz insanlar ölürken, bombalamalar patlarken... O bu düşüncelerinin hepsini Aurika’ya dönerek”:

- *“Sevgili arkadaşım, savaşta yaşamak olmaz, insanlar bir yandan ölürken, öbür yandan doğarlar. Ama savaşla birlikte de olur, onların buluşması, sevinmesi ve evlenmesi şaşırmamak lazım...”* (Baboglu, 2009: 181).

3.1.7. Bizim Komrat

Gagauzya’nın en önemli yerinin Komrat olduğu anlatılmaktadır. *“Ama onların arasından Komrat ayrılıyor. O bugün Gagauz Özerk bölgesinin baş kasabası, merkezi. Komrat’ta Gagauzya’nın hem başbakanı hem de cumhurbaşkanı bulunur. Gagauz Yeri’nin milletvekilleri her zaman Komrat’ta toplanır”* (Baboglu, 2009:184).

3.1.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz

Metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde okuyucuya iletilen ana fikir “Birlik ve beraberlik içinde bir yaşam sürmektir”. Öykü metninin sonuç bölümünde yazar iletmek istediği ana fikri doğrudan söylemektedir.

“Ama sadece bizde değil bütün dünyada hayvanlar, kuşlar, bitkiler ve biz beraber büyürüz. İnsanlar birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Yaşamımız sadece beraber olursak güzel olur” (Baboglu, 2009:187).

3.1.9. Trendä

Ana fikri atadan- dedelerden kalan toprağa sahip çıkmaktır. Kahraman anlatıcı durumda bulunan yazar öykü içerisinde yer alan bir diğer karakter olan kızı Nina’ya yaşadıkları yerleri tanıtmaktadır.

3.1.10. Sırcık

Baboglu kendi yazarlık çizgisine bu metninde de sürdürmüştür. Baboglu bu metinde kimseye muhtaç olmadan yaşamayı, hazıra konmamayı, bir kuş aracılığı ile okuyucuya aktarır. Emek verilmeden hiçbir şeyin kazanılamayacağı metnin ana fikridir. Metnin son kısmında açıkça bunu dile getirir. *“Başkasına güvenmesinler. Herkes küçüklükten başlasın yemeğini kendi teriyle, zahmetiyle kazanmaya”* (Baboglu, 2009:267). Baboglu daha çok Gagauz çocukları için öyküler kaleme aldığı için bir kuş üzerinden ana fikri iletmektedir.

3.1.11. Sevda

Metnin ana fikrini Gagauzya içerisinde eğitim dilinin neden Gagauzca olmadığıdır. Yazar bunu açık yüreklilikle metnin gelişme bölümünde okuyucuya vermiştir.

“Hepsi çok iyi öğrenmek için çalışıyor ama öğrenmek onlara çok zor geliyor. Rus dilinin bazı kelimelerini hiç anlayamazdık ama onlarda bize hiç Gagauzca anlatamazdılar. Onlar her zaman bana soruyordu ama bende çoğu şeyi bilmiyordum. Çok daha kolaydı öğrenmek Moldovan kurs öğrencilerine. Onlar öğreniyordular Moldovanca. Biz ne zaman öğreneceğiz Gagauzca” (Baboglu, 2009:223)

Nikolay Baboglu bu cümleleri yazarak 1944 yılında Gagauzya’da verilen eğitim diline vurgu yapmıştır. 1944 yılında Sovyetler Gagauzya’ya geldikleri zaman eğitim kurumları açmıştır ve bu eğitim kurumlarında eğitim dili Gagauz Türkçesi değildir. Nikolay Baboglu bu durumla ilgili başından geçen benzer bir olayı Bir Öykümüz Var (1994) adlı eserinde Kahul Pedagoji Okulu alt başlığında yer vermektedir.

3.1.12. Tanaslan Nadi

Metnin ana fikri anne ve babasına karşı gelip türkü söyleyen Nadi ile evlenen Tanas’ın ailesi ile çatışmasıdır. Tanas’ın annesi eski kafalı geleneklerine bağlı oğlunun evlenmek

istiyorsa eğer köylü, yemek yapmayı bilen, tarla işlerinden anlayan bir kız ile evlenmesini istemektedir, fakat Nadi tam olarak bunların tersi bir karaktere sahiptir sadece türkü söylemeyi bilmektedir. Tanas sevdası Nadi'ye öykü metni boyuca sahip çıkmaktadır.

“Tanas açtı kapıyı, çıkardı eşini oradan. O akşam içeride büyük bir kavga yaşandı. Ertesi gün avlunun tam orta yerinde bulunan araba, Tanas ve Nadi'nin eşyalarıyla yüklüydü. Toni İvan Dimunun biricik oğlu ayrı eve çıkıyordu. Köşede bulunan boş bir evde yaşamaya. Sokaktan geçen iki kadın”:

- *“Pı-ı-ı-ı komşu! Ne oldu bu avluda? Sordu içlerinden biri Tonilerin avlusuna kafasını uzatarak.*
- *Sen duymadın mı komşu? Tanas babasının yanından ayrılıp başka eve çıkıyormuş yaşamaya. İhtiyarlar gelin ile anlaşılamamışlar.*
- *Aman, ayol! Böyle güzel ve büyük bir evde ihtiyarlar yalnız mı yaşayacak!”*

“Tanas'ın kendisi de baba evinden çıkarken onun da yüreği yararlıydı. Canı acıyordu. Keşke böyle olmasaydı, diye düşünüyordu. Anneyle babayla yaşaması için bir oğul lazımdı. Ama şimdi o bütün düşüncelerini ölçüp bitti ve bir düşüncesinde karar kıldı. Nadi onun için annesinden, babasından ve geniş evlerden çok daha değerliydi” (Baboglu, 2009:215).

3.1.13. Vani

Yaşamın ölüm karşısında çaresizliği. Metnin ana fikrini yazar sonuç kısmında şu cümlelerle belirtmiştir, *“Allah versin ona uçsuz bucaksız bir güç o da durdursun hırsızlığı, kötülüğü yardım etsin sakatlara, iyileştirsin hastaları. Öyle yapsın ki yaşam sevimlik olsun. İnsanlar sevsinler birbirlerini, hepsi kendi gücüne göre olan işlerde çalışsınlar, her birinin iyiliği dokunsun birbirine” (Baboglu, 2009:219).*

3.1.14. Gaydacı

Gelenek içerisinde yer alan çorbacılık mesleğinin artık önemini kaybettiği insanların daha kolay yoldan para kazanmaya çalıştıkları anlatılmaktadır. Komşu kadının millete yalakalık yaparak yiyecek ekmek bulduğunu ve toplum içerisinde belli bir statüye eriştiği anlatılmaktadır.

“Bir başka toplayıcı düşseydi şimdiye kadar Kirana çok zengin olacaktı, papazın karısı da ona selam verecekti. Komşusu Marinka'ya veriyor. Kirana sanki insan değildi hiç, onun yanından geçiyor ona selam vermiyordu hiç onu görmezden geliyordu. Kirana'lar köydeki en fakir aileydi. En alt tabakadaydılar. Komşu Marinka onlara söyler “Aman

bırakın onu da gitsin... Öyle ki kadınların yanında o öğrenmeye çalışıyor, Papazın eşi dün yarım saat ne laf etmiş. O sadece onu insan saydı ve selam verdi az biraz baktı ona da sonra kiliseye gitti. Kirana bunların hepsini kapının arkasından gördü. Ama bırak paralansın...” (Baboglu, 2009:242).

3.1.15. Dädum

Metnin ana fikrini yazar sonuç kısmında vermiştir. *“Bilmek büyük bir kuvvettir ama bilmemezlik ölümden beter iştir”* Gagauzya’da okuma yazma oranı uzun sürelerdir artmamıştır. Baboglu eğitimin ne kadar önemli bir iş olduğunu bu metninde vurgulamıştır.

3.1.16. Çingeneyka

Öykünün olay örgüsünde Gagauzya’da yaşayan insanların kendi memleketlerine yabancı bir halkın geldiğini, ama bunların Gagauz yaşayışını değiştiremedikleri anlatılmaktadır. Öykünün ana fikri metnin sonuç kısmında aktarılmıştır. Gagauz insanı birçok devletin hükümdarlığı altında yaşamış ve birçok milletle biraraya gelmiştir fakat onlar kendi geleneklerinin bozulmasına izin vermemişlerdir.

“Bizim insanımız Gagauz çiftçimiz onlarla arkadaşlık ve alışveriş yapmadılar. Çingenelerle aralarında kavga dövüşte olmadı. Köy içindeki herkes konuşuyordu bu huysuz, gezgin milletin kimseyle kavga etmediğini. Köylülere hırsızlık yapmadılar başka zararlar da vermediler. Onların yaşayışı bulut gibi geldi, kendi yaşamlarını gösterdiler ve gittiler. Köylülerin aklından da çabuk unutuldular. Sadece bazı yerlerde bugün de bazı kelimeler kaldı: Çingene gibi kirlisin, çingene gibi şalversin, çingene gibi utanmazsın, çingene gibi olmayın” (Baboglu, 2009:262).

3.1.17. Çiftçi Eceli

Öykünün giriş gelişme ve sonuç bölümlerinin tamamında emek vererek hayatta kalınabilceği bunun içinde yaşamın belli eğlencelerinden, haylazlıklarından vazgeçmeyi anlatmaktadır. Metin gelişme bölümünde Sovyet sistemi ile yönetildiklerini fakat her şeyin iyi olacakken daha daha kötüye gittiği anlatılmaktadır.

“1946 yılında bu fukaralara açlıktan ölmek kaldı. Soframız hemen hemen kurudu. Ama babam nasihatinde öyle söylemişti. “Sovyetler fukaralara çok dostmuş, fakirlere düşman değilmiş” oğlum demişti. Bak neden o zaman yeni kuvvette de fukaraların adı yine fukara” (Baboglu, 2009:263).

3.1.18. Üülen Kasabası

Yazar herkesin birlik ve beraber içinde güzelce yaşacağını okuyucuya iletmektedir. Metnin giriş bölümünde birçok milletten insanın beraber yaşadığını, yaşamının güzel olduğu vurgular. İnsanın başına her ne gelirse gelsin yaşam devam etmektedir ve insanoğlu yaşamak zorundadır.

“En sonunda az mı bu dünyanın gamı kederi, kalp acısı çekenleri, duygu bozuklukları... Bu kişiler çok defa sayarlar. Onların tam fikri yoktur, suçsuz yere kötüleyici adlar söylerler, boş laflar. Onların hiçbirinin birbiriyle işi yoktu, onlar kalpleriyle bağlanmışlardı, hangisinin kalbinde vardı anadan, babadan, tabiatından kalma şeyler. Ama bu türlü insanlarında bazen ekmek kazanmak gibi derdleri de vardı. Yaşamak uğruna o gerekliydi. Ama en sonunda kendisine karşı gelirdi, Manuş o zamandan ikna olurdu. Kendi yaşamını isteği gibi yaşamaya, hiçbir şeye bakmadan yaşamak istiyordu” (Baboglu, 2009:270).

3.1.19. Kulilär

Metnin bütününde Gagauz insanın toprağa bağlılığı, hayvancılığa ve hayvanlarına besledikleri his anlatılmaktadır. Sovyet sistemi içerisinde yaşamaya başlayan halk sosyalist sistemde ben kavramının olmadığını biz kavramının olduğunu, insanların emek vererek ve bağ kurarak büyüttükleri hayvanlara el koymak istemeleri metnin gelişme bölümünde ne kadar zor bir durum olduğunu aktarır. Hayvanlarda insanlar kadar önemlidir, Gagauz toplumunun en önemli geçim kaynağı hayvancılıktır. Bulundukların yerde evin bir üyesidir. Yazar ana düşünceyi belirgin bir şekilde şu cümlelerle göstermektedir: *“Ne keseyim, satayım mı bu hayvanları! Ben bu öküzlere el kaldıramam, satamam da. Onlar benim kendi canım, çocuklarımdan daha kıymetliler. Ben böyle duracağım hiçbir şey yapmadan. Ne olursa olsun”* (Baboglu, 2009:245).

Baboglu metnin ana fikrini metnin bütününe yaymıştır. İyilik ve sevginin iyileştirici gücünü atlar üzerinden anlatmaktadır.

“Biraz zaman geçti yine nazik bir ses tonuyla seslendim. Kamçıyı sakladım. Bizim aramızda bir dostluk vardı neticede, onları nasıl korkuturdum. Aramızda ki dostluk bozulurdu. Her şey güzelce anlaşmakla, iyilikle olsun. Ben yine seslendim, haydi taycıklarım, işte öyle gittik. Bu dünyada zorla bir şey olmaz kardeşim. Bunu aslında bende

babadan duydum. Anladım ki insanda olsa hayvanda olsa her şey iyilikle yavaş yavaş olur” (Baboglu, 2009:249).

3.1.20. Çiçeklik Başçası

Çiçeklerin çok küçük bir detay olmalarına rağmen insan hayatına mutluluk katması ana fikiri oluşturmaktadır. *“Çiçeklerin güzellikleri sokaktan geçenleri bir iki defa durduruyordu. Çiçekler, onlara bakan insanlara yaşamın zorluklarını, güçlüklerini unutturuyordu”* (Baboglu, 2009:220).

3.1.21. Vani Çilingir

Öykü tabakalaşmanın bir ülke içerisinde yaşayan bir çocuğun eğitim ve öğretimden nasıl mahrum bırakıldığını anlatmaktadır. Metnin yazarı öyküde insanlar arasında bir fark olduğu, alt tabaka ve üst tabakadan toplumun oluştuğunu, insanlara ona göre muamele yapıldığını anlatmaktadır. Baboglu Vani karakteriyle, Romanya Hükümeti zamanında zeki olmasına rağmen hayat içerisinde kendine yer bulamayan karakterdir. Okuyucuya Romanya Hükümeti zamanında yaşanan en büyük sorunun tabakalaşma sorunu olduğu iletilir.

3.1.22. Görüntüler

Korkunun hiçbir şeyi çözemediği, korkmamak ve önlem almak gerektiği ana fikirdir. Metnin ana fikrini yazar paragrafın bütününe yaymıştır.

“Avluda köpek havladı, sokaktan sesler duyuldu. Kosti titriyordu.

- Ben çok korkuyorum, dedi çocuk. Bizim sokakta da şeytanlar olmasın...

Korkmayın, dedi Kosti. Bizim mahalle temiz. O yamacın boyları korkunç. Burada şeytanlar yok, nasıl olsunlar. Evlerin hepsi ayazmalı” (Baboglu, 2009:239).

3.1.23. Eski Adetler Batêrler

Toplumun değişmekte olduğu ve değişen toplumun kendi özelliklerini yavaşça yitirdiği öykünün ana fikridir. Kalın Anka kızlarını değişen sosyal düzenden korumaya çalışmaktadır fakat bu çabası yersiz kalmaktadır.

“Bu işler artık oldu, kulüpler artık açılmaya başlandı ama horular yok olmadı. Trandafillerin Manisi abisiyle cumartesileri ve pazar günleri kulübe giderdiler. Ama komşuları Kalın Ankaların kızları Paresa ve kız arkadaşı Oli hiç vazgeçemediler eski geleneklerden: sidanka horulara giderdiler. Bu kızlarda belki başlayacaklardı yeni yaşamaya, ama annelerinden korkardılar. Cesaret edemeyerek bir kere sordular annelerine” (Baboglu, 2009:240).

3.1.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti

Gagauzya halkı için önemli bir gelenek olan Allahlık geleneği okuyucuya aktarılmaktadır. Yazarın bu öyküyü kaleme almasının sebebi geleneği aktarmak, yeni nesilin de bu geleneği sürdürmesini devam ettirmek istemesinden kaynaklanmaktadır, tespitinde bulunabiliriz.

3.1.25. Kanazerlilär

Gagauz toplumu bağımsızlığı kazanmadan önce birden fazla milletle beraber yaşamıştır. Romanya ve Rus yönetimdeki yaşayışdan bahseden bu öykünün ana fikri Hamdullah Suphi Tanrıöver'in öyküye dâhil edilmesi ile Gagauzlara kendi dillerini konuşan bir milletin var olduğunu fark etmeleri daha çok bağımsızlık yolunda adım atmalarına yol açmıştır. Öykünün gelişme bölümünde metinde yer alan Türkiye'den ve Atatürk'ün varlığından bahsetmeleri, Atatürk'ün demokrasi yolunda atmış olduğu adımlar, Gagauzlara bağımsızlık yolunda umut verir. *“Onların ömürlerinde ilk defa gördükleri bu aniden ortaya çıkan, tozlu köy yollarında parlak ışıldayan kara otomobil ve onun içerisinde güzel giyinmiş devlet görevlisi akıllarında kalmış. Onlarla aynı dilde konuşmuşlar, evde konuştukları dilde. Böyle bir şey olmamış hiç, yabancı ülkeden gelenlerin Gagauzca bilmesi”* (Baboglu, 2009:176). Hamdullah Suphi Tanrıöver, Gagauz Türkçesi ile konuşmaz, Türkiye Türkçesi ile konuşur. Gagauz lehçesi, Orta Asya Türk lehçelerinden en fazla Türkçe benzerlikler bulundurulur. Gagauz halkının şaşkınlığı öyküde ele alınmıştır. *“Orada kalabalıkta aynı zamanda bugünkü Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'i de konuşuyordular. Türkiye'yi demokrasi yoluna koyuyormuş, o erkenden Gagauz köylerini de gezecekmiş... Kalabalık içerisinde birisi çok konuşan adama karşı geldi. Sen nereden biliyorsun Türkiye'nin başkanını? “Onun adı Atatürk'müş. Bolgrat'ta radyodan söylemişler...” Öyle evet, bende duydum. Türkiye'nin başkanı Türkçe konuşanları çok severmiş, bizi burada Bucak'ta yaşayan Gagauzları da çok seviyormuş. İşte bu adam da bugün bize geldi burada köylü ile konuşur, Türkiye tarafından buraya gönderilmiş”* (Baboglu, 2009:176). Mustafa Kemal Atatürk'ün Gagauz insanı için önemi, birlik ve beraberliği sağlayacağı yolundaki umudu öykünün ana fikridir.

Özetleyecek olursak, Baboglu'nun incelediğimiz öykülerinin tamamından genel bir sonuca varıldı. Baboglu'nun öykülerini kaleme almasında ki en önemli etken

“Gagauzluk, Gagauzluğun korunması, vatana emanet, dili koruma, hayatla mücadele karşısında her zaman hayata karşı dik durabilme” Baboglunun öykülerinin ana fikrini oluşturur. Öykü metinlerinin sonunda, başında ya da daha başlık kısmında ana fikri doğrudan okuyucaya iletmektedir. Ana fikri tamamıyla gerçek hayattan alınan hikâyelerinde tema olarak hayat mücadelesini anlatılmıştır ve hikâyelerinde kullandığı temalar hemen hemen aynıdır. Umut, aşk, savaş, yoksulluk, eğitim ve yaşam mücadelesi hikâyelerin başlıca temalarıdır. Baboglu’nun bazı öyküleri gerçeği tam anlamıyla yansıtır. Yangın İçinde adlı öyküsünde savaştan ve savaşın gerisinde bıraktığı insanlardan bizzat tarihlendirmeler vererek bahseder. “Vani Çilingir” adlı öyküsünde eğitime karşı verilen mücadeleden bahsedilir. Yazar savaşı sadece silahların, bombaların patladığı bir olay olarak görmez savaş aynı zamanda Gagauzya’da yaşam mücadelesi ile de verilen savaştır.

3.2. OLAY ÖRGÜSÜ

Bir metnin yapısını oluşturan önemli öğelerden bir tanesi olay örgüsüdür hatta en önemlisi olay örgüsüdür. İsmail Çetişli’ye (2016:41) göre “Olay örgüsünün temelinde insan hayatının özü olan “olay” vardır”. Bir metin ortaya çıkabilmesi için belli bir olayın Şerif Aktaş’ın (1991) söylemiyle bir vak’anın olması gerekir. Vak’a eserde anlatılan bütün durumlardır. Anlatıcı olay örgüsünün ne olacağını önceden belirlemelidir. Anlatmaya bağlı edebi metinlerde esas alınan metnin konusu belirli olaylar etrafında toplanır.

Yapısal unsurların tamamı: mekân, zaman, şahıs kadrosu, tema olay örgüsü etrafında şekillenmek zorundadır. Şerif Aktaş’a (1991:12), “*Belli bir konu çevresinde var olan birden fazla olayın, sebep- sonuç ilkesine bağlı bir biçimde oluşturdukları organik bütündür*” ifadesini kullanır. Olay örgüsünde şahısların birbiriyle olan ilişkileri anlatılır. Çetişli (2016:84) Hikâyenin olay örgüsünde yaşananlar, hayattaki “gerçek”in birebir “aynı”sı değil; itibarî/kurgusal bir gerçekliktir, Baboglu’nun eserlerinde bu itibarî âlemde geçen olay/vak’a bütünüünün gerçek yaşamla aynı olup olmadığını görmek mümkündür. İsmail Çetişli (2016) olay örgüsünü 3 başlık altında ele almıştır. Bunlar şöyle:

- 1- Tek Zincirli Olay Örgüsü, (olay örgüsünün merkezinde tek bir kahraman vardır ve bütün olaylar bu kahramanın etrafında gelişir).
- 2-Çok Zincirli Olay Örgüsü, (olay örgüsünün merkezinde birden fazla vak’a zinciri vardır. Olaylar çok fazla dallanıp budaklanır).

3- Helezonik Olay Örgüsü (birden çok vak'a iç içe geçmiştir. Hikâye içinde hikâye).

Anlatmaya bağlı edebi metinlerde herşey olay örgüsünün bir parçasıdır. Bu parçalar birleşince ortaya vak'a zinciri çıkar. “*Vak'a çok defa anlatıcının onu idrak tarzına göre şekil alır*” (Aktaş, 1991:52).

3.2.1. Ayva Çiçekleri

Anlatmaya bağlı eserler kaleme alınırken belli bir olay ya da durum etrafında oluşturulur. Olay örgüsünün kronolojik sırasını, anlatıcı oluşturur.

Nikolay Baboglu'nun yazmış olduğu Ayva Çiçekleri adlı bu hikâye tek zincirli olay örgüsüyle yazılmıştır. Simu Kocabaş hikâyenin merkezindedir. Oğlu Vasil ve gelini Zena ile yaşamış olduğu bir fikir ayrılığı anlatılmaktadır.

1. Simu Koçabaş'ın evinin etrafında dolaşırken evde oluşan çatlaklara gözünün ilişmesi.
2. Simu'nun gelini olan, Zena'nın babasının Baurçu'da bulunan evini tamir ettirip oraya yerleşmek istemesi.
3. Vasil ile Zena'nın Baurçu'da nasıl tanışıp evlendiği.
4. Zena gelinin ısrarla Baurçu'ya yerleşmek istemesi.
5. Simu'nun, kendi oğlu Vasil'e para teklif edip, kendi atasından ona kalan aynı zamanda içerisinde yaşam sürdürdüğü evi kendi oğlundan satın almak istemesi.
6. Simu'nun torunu Ligorçuk'un ayva ağaçlarının altında gezerken annesinin elini bırakıp ağaca doğru koşması ve ardından kimsenin yardımı olmadan yürümeye başlaması.
7. Zena gelinin bu olay karşısında Baurçu'ya gitmekten vazgeçip, yaşadıkları evi tamir ettirmeleri.

3.2.2. Demirçu

Anlatı eserlerinin tamamında bir intiba anlatılır. Anlatılan intibanın merkezinde anlatının kahramanları bulunur ve yazılan metnin olay örgüsü, intiba içerisinde kahramanın yaşadıkları ya da yaşayacak olacağı durumların etrafında oluşturulur.

İncelediğimiz Demirçu hikâyesi tek zincirli olay örgüsüyle oluşturulmuş bir hikâyedir. Hikâye asıl kahraman olan Demirçu adlı adamın etrafında gelişen olayların zinciri okuyucuya iletilir.

- 1- İlkbaharın gelmesi ve halkın kendi tarlalarını sürmeleri.
- 2- Bey'in evinde yapılacak çok işlerin olduğunun duyulması ve komşu kadınların bu durumu kendi aralarında konuşmaları.
- 3- Halkın karın tokluğuna dahi olsa Bey'in evinde çalışmaya başlaması.

- 4- Tarlada çalışırken bir gün yağmurun bastırması ve tarlanın çalışılamayacak durumda olması üzerine halkın kendi evlerine dönmek istemeleri.
- 5- Demirçu ve Tänä'nün önderliğinde 15 kişiden oluşan grubun evlerine dönmek için yol üzerindeki köprüleri, bataklıkları ve çukurları geçmeleri gerektiği.
6. Tänä Ağanın yolda giderken artık güçsüz düşmesi ve Demirçu ve Vasil tarafından taşınması.
7. İlk ve geçilmesi en zor olan köprüden geçebilmek için çobanlara yetişilmeye çalışılması.
9. Köprüden önce koyunları geçirmek istemeleri, Koyunların köprüden aşağı atlayarak telef olmaları.
10. En küçük çoban Uanku'nun dereye boğulması.
11. Yolcuların, çobanların yaşadıkları eve ulaşmaları ve orada karınlarını doyurup, dinlendikten sonra evlerine ulaşmak için tekrar yola çıkmaları.
12. Yol güzergâhında bulunan ilk çukuru tamamının geçmesi.
13. Yol güzergâhında bulunan ikinci çukura gelinmesi ve buradaki sudan yüzmeden geçmenin mümkün olmaması, Demirçu ve Vasil'den başka hiç kimsenin de yüzme bilmemesi üzerine halatla geçme fikrinin ortaya çıkması.
14. Simu ve Lambu'nun halat almak için ağıla geri dönmesi ve Lambu'nun ilk çukurdan geçerken düşüp ölmesi.
15. Vasil'in hayatını kaybetmesi.
16. Halatın iki ucunu suyun üzerine germeleri ve kadınların halatı tutmak için suyu girince boylarının yetişmemesi ve hepsinin orada hayatını kaybetmesi.
17. Demirçu'nun suya atlayan Çana'yı kurtarıp eve getirmesi.
18. Havalardan düzelmesi ve çobanların kulübesinde kalan altı kişinin köye getirilmesi.
19. Simu'nun ölüsünün bulunması.
20. Demirçu ve Çana'nın evlenip, çocuklarının olması.

3.2.3. Düün

Düün adlı bu öykünün kısaca özeti, Kobeyli yabancı bir damat ile Stifanka adlı genç bir kızın evlenmesi anlatılmaktadır. Gagauzların düğün öncesi ve sonrası uyguladıkları geleneklere yer verilmektedir. Öykünün olay örgüsü:

- 1- Statların avlusunda, insanların biraraya toplanması.
- 2- Kobeyli damadın Stifanka ile evlenmek istemesi.

- 3- Stifanka ile damatın nerede tanıştıkları.
- 4- Damat tarafından gelenlerin düğün sabahı Stifanka'yı düğüne hazırlamaları.
- 5- Gelinin anne babasının damat ve kızları etrafında dönmeleri, yere şarap dökmeleri.
- 6- Gelin ve damatın, kız evinden ayrıldıktan sonra nikâhın olacağı yere doğru gitmeleri.

3.2.4. Güllerdä Yaşlar

Öykü, başkarakter Todur Aflatarlı'nın tanıtılması ile başlamaktadır. Aflatarlı'nın her gün iş yerine giderken geçtiği güzergâh üzerinde bir panayır bulunmaktadır ve bu panayırda birbirinden güzel çiçekler satılmaktadır. Bir gün bu panayırın içinden geçerken çiçekleri seyrederken geçmektedir, o sırada gözleri güllere ilişir. Güllerin sanki bir derdi olduğunu hisseder ve güllerin satıcısı ile konuşur. Satıcı kadın Aflatarlı'ya çocuğunun kaza geçirdiğini ve hemen gülleri satın gitmesi gerektiği söyler, Aflatarlı güllerin tamamını alır. Öykünün olay örgüsü halkaları şu şekildedir:

- 1- Todur Aflatarlı'nın nasıl bir evde büyüdüğünün anlatılması.
- 2- Aflatarlı'nın 2 çocuğunun olması ve 3 katlı güzel bir evde yaşamını sürdürmesi.
- 3- İş yerine gitmek için evden ayrılması
- 4- İşe giderken panayırdan geçmesi ve oradaki lale, karanfil, gül vb. çiçekleri izlemesi
- 5- Ağlayan satıcı kadından güllerin tamamını alması.
- 6- Aldığı gülleri herkese satması.
- 7- Panayırda bulunan iki satıcı kadının neden ağlayan kadından bütün gülleri aldığını Todur'a sormaları.
- 8- İnsanların yanındaki insandan habersiz olması ve artık insanoğlunun gamsızlaşması.

3.2.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk

Vani ve arkadaşının yeni yılı karşılamak için arabayla köye gitmek için yola çıkmaları, yolda giderken arabanın benzininin bitmesi ve GAI görevlilerine karşı verilen mücadele anlatılmaktadır. Polis memurlarının gereksiz bir şekilde onlara ceza kesmelerini önüne geçmek için verilen mücadele ve bu mücadeleyi kazanmaları anlatılmaktadır. Olay örgüsü halkaları sırasıyla:

- 1- 1998 yılına bir gün kalması ile Vani ve Anlatıcı kişinin Bucak tarafında ki bir köye gitmek için yola çıkması.
- 2- Yolda arabanın benzininin bitmesi ve arabanın yolda kalması.
- 3- Yolda kalan arabanın yanına GAI yetkilisinin gelip, araba orda durduğu için ceza kesmek istemesi.

- 4- Vani'nin paraları olmadığına dair yetkiliyi inandırma çabası.
- 5- İçinde bulundukları hükümet yönetiminin eksikliklerinin konuşulması.
- 6- GAİ görevlisinin yol üzerinden geçen başka bir kamyonu ceza kesmesi.
- 7- Köye gitmek üzere tekrar yola çıkmaları.
- 8- Eve ulaşmaları ve yılbaşını sorunsuz bir şekilde karşılamaları.

3.2.6. Yangın İçindä

Özetleyecek olursak, Paşi ve Aurika savaş yıllarında Gagauzya'da yaşayan iki yakın arkadaştır. Romanya hükümeti altında yönetilen Gagauz insanı savaşa dâhil olmuş ve mücadele vermiştir. Paşi ve yakın arkadaşı olan Aurika'a savaşın yaşandığı zaman da subay olan arkadaşları tarafından bir baloya davet edilirler, iki arkadaşın zihninden de savaşın yaşandığı bu zamanda insanların öldüğü, acı çektiği bu zamanda bu balonun nasıl yapılacağıdır, iki arkadaş beraber baloya katılırlar. Baloda Paşi Majesta Karol ile birlikte dans eder. Daha sonra iki arkadaş beraber evlerine geri dönerler. Öykünün olay örgüsü halkaları şu şekildedir:

- 1- 1944 yılında Bükreş ve Ploesh hava sahasında uçakların meydana çıkması.
- 2- Çerçil ve Ruzvelt Romanya'nın petrol kaynaklarını ve önemli fabrikalarını bombalamak için kararı almaları.
- 3- Bombalama devam ederken panik ve korku içerisinde Romanya'nın Gitlerden ayrılmasını beklemleri.
- 4- İlk Bükreş'in üzerinden Ploesh gidip bombalamaya başlamaları ve bir zamanlar sessiz sakin olan Bükreş'i sessizlikten çıkarıp, Bükreş'i cephe kasabası haline gelmesi.
- 5- Paşi ve Aurika'nın tren istasyonunda subay ile tanışıp, baloya davet edilmesi.
- 6- Paşi ile Aurika'nın hazırlanıp Kurtea Regalı'nın orada ki baloya gitmesi.
- 7- Güvenlik görevlisinin onları kapıda bekletmesi ve subayın gelmesiyle içeri alınmaları.
- 8- Majesteleri Karol'un baloya gelmesi.
- 9- Karol'un, Paşi ile dans etmesi.
- 10- Balonun bitmesi ve Paşi ile Aurika'nın savaşın olduğu yere geri dönmeleri

3.2.7. Bizim Komrat

Komrat'ın Gagauz halkı içimn çok önemli bir şehirdir. Gagauzya'nın başkentidir. Dönemin başbakanı Süleyman Demirel burayı ziyaret etmiştir. Olay örgüsü halkaları:

- 1- Gagauzya'nın en güzel yerinin Komrat olması.
- 2- Süleyman Demirel'in Gagauzya'yı ziyaret etmesi.

3- Gagauzya’da yaşayan insanların geçim kaynakları.

3.2.8. Büümñär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz

Örgi Todoroglu ve arkadaşı bir gün kıra gezmeye gider. Yolda giderken etrafta gördükleri bitkilerin, hayvanların hakkında sohbet ederler. Bitkiler hayvanlar ve insanların hep birlikte yaşamalarından konuşurlar. Olay örgüsü sırasıyla:

- 1- Yaz zamanının olması ve öyküye bu zamanla giriş yapılması.
- 2- Gagauzya’da yetişen meyve- sebze ve hayvanların tanıtılması.
- 3- Örgi Todoroglu ile metinde adı geçmeyen kahramanın Gagauzya güzellikleri hakkında konuşması.
- 4- Bucak bölgesinin Gagauzya için öneminin belirtilmesi.
- 5- Yeryüzünde beraber ve birlik içinde yaşam sürdürme.

3.2.9. Trendä

Bir adam (kahraman anlatıcı durumda bulunan karakter) bir gün kızı ile bir yerden başka bir yere gitmek için trene biner. Gittikleri yerin adı Çadır kasabasıdır. Olay örgüsü:

- 1- Kahraman anlatıcı ve Nina’nın tren ile yola çıkması.
- 2- Trenden duyulan bir ses ile Nina’nın korkması.
- 3- Anlatıcı ile kızın trenle seyahat esnasında konuşmaları.
- 4- Tren seyahatının sonuna doğru Çadır kasabasının gözükmesi

3.2.10. Sırcık

Sırcık kuşu bir gün yavrularına yiyecek bulmak için sert ve taşlık olan bir tarlada solucan avına çıkar. Bir solucan bulur ve onu yavrularına getirir. Yavrularına solucanı parçalayarak vermez, parçalamalarını onlardan ister. Olay örgüsü halkaları:

- 1- Sırcık kuşunun nadaslı tarlada gezerek yiyecek araması.
- 2- Tırtıl bulması.
- 3- Bulduğu tırtılı sert bir yüzüye getirip parçalaması.
- 4- Tamamen parçalamadığı tırtılı yuvasındaki yavrularına getirip parçalayıp yemeleri için vermesi.
- 5- Yavrularına emek ile yiyeceğin kazanılacağını öğütlemesi.

3.2.11. Sevda

Vani ve Galä kulüpte karşılaşrlar. Daha sonra eve gitmek için oradan ayrılırlar. Yolda giderken bir yere otururlar ve birbirlerine karşı besledikleri hissi söylerler. Bir daha görüşmek üzere evlerine doğru yol alırlar. Olay örgüsü halkaları:

- 1- Vani ile Galä'nın kulüpte biraraya gelmesi.
- 2- Vani ve Galä'nın kulüpten beraber ayrılıp, eve doğru gitmeleri.
- 3- Eve giderken topraktan yapılmış bir saçak altında oturmaları ve sohbet etmeleri.
- 4- Sohbet esnasında Vani ve Galä'nın birbirlerini sevdiklerini hissetmesi.
- 5- Vani ve Galä'nın birbirlerini öpmesi.
- 6- Evlerine gitmek üzere oturdukları yerden kalkmaları.

3.2.12. Tanaslan Nadi

Tanas ve Nadi karşı mahallelerde yaşayan iki kişidir. Tanas, Nadi'yi sevdiği için Nadi'nin köyünde bulunan derneğe gider. Nadi yemek yapmasını bilmeyen, köy işlerinden anlamayan sadece türkü söylemeyi bilen biridir ve Nadi'nin sesi çok güzeldir. Herkes onun sesine hayrandır. Bir gün Tanas ve Nadi, Tanas'ın annesinin karşı çıkmasına rağmen evlenirler. Nadi evde sürekli türkü söylemektedir. Onun güzel sesini duyan köylü kapı önünde onu dinleyebilmek için durur. Bundan rahatsızlık duyan Babu Nadi'yi bir odaya kitler. Eve gelip bunu gören Tanas, Nadi'yi kitlendiği odadan çıkarır ve ayrı eve çıkacaklarını söyler. Tanas ve Nadi evden ayrılırlar. Nadi kasabada bir türkü söyleme programında türkü seslendirmektedir. Babu bunu köye gelen bir öğretmen aracılığı ile öğrenir. Olay örgüsü halkaları:

- 1- Tanas ve Gani'nin karşı köydeki derneğe gitmesi.
- 2- Tanas'ın sevdiği kız Nadi'nin dernekte türkü söylemesi.
- 3- Tanas'ın Nadi'yi evine bırakmak için yola çıkması ve Gani'yi arkasında bırakması.
- 4- Aradan uzun bir süre geçmesi. Tanas ve Nadi'nin evlenmesi.
- 5- Nadi'nin kaynanasının Nadi ile anlaşamaması.
- 6- Kaynana ve kayınvalidenin Nadi'yi türkü söylüyor diye odaya kilitlemesi.
- 7- Tanas'ın, Nadi'yi kilitli tutulduğu yerden kurtarması.
- 8- Tanas ve Nadi'nin yaşadıkları evden ayrılması.
- 9- Tanas ve Nadi'nin kasabaya taşınması.
- 10- Nadi'nin kasabada türkü söyleyerek işe başlaması.
- 11- Köye bir öğretmenin taşınması.

12- Öğretmenin evinde bulunan televizyondan türkü söyleyen Nadi'yi zlemeleri.

3.2.13. Vani

Vani uzandığı yerden ölümü düşünmektedir. Onun neden var olduğunu sorgular.

Öykünün olay örgüsü:

- 1- Vani'nin ölümü düşünmesi.
- 2- Kuşlar, kelebekler, böcekler, uçabiliyor da hayvanlar ve insanlar uçamıyor? Düşüncelerine bir cevap araması.
- 3- Çok yanlışlar, çok kusurlar bu dünyada yaşanmış olmasına karar vermesi.
- 4- Vani'nin büyüyünce doktor olmak istemesi.

3.2.14. Gaydacı

Kirana ve Andrey yaşadıkları köyün en fakir insanlarıdır. Kirana'nın komşuları Marinka sürekli Kirana ile dalga geçmektedir. Kirana kocası Andrey'e bir işte çalışması gerektiğini sürekli gayda çalmaması gerektiği söyler fakar Andrey Kirana'yı hiç dinlemez. Onların çocukları da yoktur. Bir gün Marinka aileye bir parça et getirir, bu et çok az olduğu için Kirana söylenmeye başlar fakat Marinka'ya hiçbir şey yapmaz. Bir müddet düşünür, daha sonra eti pişirmek için mutfağa geçer. Olay örgüsü halkaları:

- 1- Kirana'nın saçak altında oturarak düşünmesi.
- 2- Hayatını ve evliliğini sorgulaması.
- 3- Komşu kadın Marinka'nın yoldan geçerken ona selam vermesi.
- 4- Yaşadıkları köyde alt tabaka, üst tabaka olduğu ve Kirana'nın ailesinin en alt tabakada olduğu köyün en fakiri olduklarının vurgusunun yapılması.
- 5- Kirana'nın eşi Andrey'in, Kirana'nın çeyiz olarak peşine getirdiği toprakları satması.
- 6- Andrey'in çok iyi tulum çalması.
- 7- Kirana'nın komşusu Marinka'nın domuz eti getirmesi.
- 8- Kirana'nın yemek yapmak için eve girmesi.

3.2.15. Dädum

Todi dede okula hiç gitmemiştir. O öğrenmesi gereken her şeyi kendi çabası ile öğrenmiştir. Torunlarının okuması ve eğitim görmesi için her şeyi yapmıştır. Olay örgüsü:

- 1- Todi dedenin yaşamının nasıl olduğu.
- 2- Okumayı nasıl öğrendiği.
- 3- Torunlarının sayısı.

4- Torunlarına okumanın kıymetini ve önemini anlatması.

3.2.16. Çingeneyka

Bir sabah köy halkı uyanır ve köye gelen insanların olduğunu fark ederler. Bu insanlar çingenelerdir. Çingelerin içerisinde yaşlı bir nine bulunur, bu ninenin etrafında çocuklar oyun oynar, ona bulaşırlar. Çingenelerin köydeki insanlara fal bakmaları ve köyde neler yaptıklarıyla ilgili, kimleri kandırdıklarını konuşurlar. Çingeneler bir sabah ansızın köyden ayrılırlar. Olay örgüsü halkaları:

- 1- Köye yeni gelen insanların olduğunun fark edilmesi.
- 2- Başkahramanın köye yeni gelen insanların çingene olduğunu belirtmesi.
- 3- Çingene insanların arasında bulunan yaşlı bir ninenin dıştan görünüşünün tasvir edilmesi.
- 4- Köy içerisinde yaşayan çocukların, Babu ile oynaması.
- 5- Çingene kadınların Gagauzlara fal bakmaları.
- 6- Ansızın gelen bu Çingene halkının ansızın gitmiş olmaları.
- 7- Gagauzya'da Çingenelerin neleri bırakıp gittikleri.

3.2.17. Çiftçi Eceli

Ölmek üzere olan bir adam, bir gün bütün çocuklarını etrafına toplar. Çocuklarına bu hayatta yaşayabilmek çok çalışmaları gerektiğini, eğlencelere gitmekle zamanlarını boşa harcamamaları ile ilgili öğütler vermektedir. Yaşlı adam ölür. Ayrık otları ve taşlık olan araziden hiç verim alamayacağını düşünen evladı çalışır ekip biçer ve geçimini sağlar. Kıtık olacağı ve herkesin aç kalacağı konuşulmaktadır. Yaşlı adamın oğlu zekice bir fikirle bu kıtlıkla bir müddet başa çıkılabilecek bir plan uygular. Planı avlusuna dereden su çekip orada mısır yetiştirmektir. Sabah akşam eşi ile çalışır ve kanal kazarlar. Avluda mısırları yetiştirir, kıtlıktan bir nebze olsa kurtulur. Olay örgüsü halkaları:

- 1- Öykünün başkahramanının ölmek üzere olan babasından hayatta aç kalmamak için hasihatler alması
- 2-Babanın oğluna, hayatta her zaman daha çok çalışılması gerektiğinin nasihatini vermesi
- 3- Babanın ölmesi
- 4- Annenin ölmesi
- 5- Taşlık tarlada çoluk çocuk çalışıp aç kalmamaları
- 6- Sovyet sistemi ile ülkesine açlığın geleceği ve bunu önceden öngörmesi

7- Açlık yıllarında zor durumda kalmamaları için deredeki suyu avluya bağlamaları ve mısır yetiştirmeleri

8- Açlık yıllarının gelmesi ve herkesin fakirlik çekmesi

9- Basarabiya topraklarında yaşayan insanların açlıktan hayatlarını kaybetmeleri

3.2.18. Üülen Kasabası

Üülen kasabasında hayvan, bitki, sebze her türlü eşya satılmaktadır. Bir gün Manuş buradan geçerken kahraman anlatıcı onu görür ve onun peşine takılır, beraber eve giderler. Manuş evde geçmişini anlatır. Manuş bir Boyar'ın yanında çalışmaktadır, onun çok değer verdiği ve kimselerle görüştürmediği iki kızı vardır. Manuş ve Tudorka birbirlerini sevmektedirler fakat Boyar kızını Manuş'a vermek istemez. Manuş zindana atılır bunu duyan Tudorka hastalanır. Daha sonra Manuş zindandan çıkarılıp Tudorka'nın yanına getirilirken bir kemeñceciye uğrarlar. Burada Manuş bir kemeñce satın alır ve bu kemeñce Manuş'un hayatı olur. Manuş ve Tudorka evlenir. Boyar bütün malını Manuş'a verir. Manuş ve Tudorka mutlu mesut yaşarken Tudorka ve çocukları kötü hastalığa yakalanır ve ölürlər. Manuş köyüne geri döner. Olay örgüsü halkaları:

1- Bolgrat'ta açılan panayırın aktarılması.

2- Manuş'un ve metin içerisinde yer alan kahraman anlatıcının tanışmalarının anlatılması.

3- Bolgratlı Mitran Pani'nin evine gidilmesi.

4- Manuş'un çok iyi kemeñce çalması.

5- Manuş'un Tudorka'ya âşık olması.

6- Boyar'ın Tudorka ve Manuş'un aşkına karşı çıkması.

7- Manuş'un kapatıldığı zindandan çıkarılıp Tudorka'nın yanına getirilmesi.

8- Manuş'un getirilirken müzik aletleri satan bir yere girmesi ve kemeñce satın alması.

9-Manuş ve Tudorka'nın evlenmesi.

10-Manuş'un çok zengin olması ve başka bir yere taşınıp orada müzik sektörüne yönelmesi.

11- Manuş'un eşini ve çocuklarını kötü hastalıktan kaybetmesi.

12- Elinde, avucunda ne varsa fakir insanlara dağıtması.

13- Mitran Pani'nin evinde yaşaması.

14- Kemeñce çalarak hayatını devam ettirmeye çalışması.

3.2.19. Kulilär

Fima uzun yıllar kolhozda yaşamaktadır. Onun atlarına Todur bakar. Todur bir gün atları susuz bırakır, bu durumu Fima fark eder ve Todur'u azarlar. Ona atların çok önemli olduğu söyler. Fima'nın, Todur'u azarladığını gören kahraman anlatıcı kişisi Fima'ya boşver ona ne laf anlatıyor der ve eve gitmek üzere beraber yola çıkarlar. Yolda giderken atların ne kadar önemli olduğunu, onları çocuğu gibi sevdiğini, onları nasıl büyüttüğünü anlatır. Eve ulaşınca geçmiş zamanda arkadaşı Tanas'ın hayvanları için nasıl canını kaybettiğini anlatır. Onun arkadaşı kolhoza zorla dâhil edilmiş, bir çift öküzüne kolhoz yönetimi usulsüz yollardan sahip olmuştur. Tanas'ın karısı zorla bir dilekçeye parmak basar ve kolhoza dâhil olurlar. Öküzlerinin kolhozun malı olduğunu öğrenen Tanas buna dayanamaz ve ölür. Öykünün olay örgüsü:

- 1- Kolhozun kurulmasının üzerinden 10 yıl geçmesi.
- 2- Fima ve anlatıcının karşılaşması ve Fima atlarına su vermeyen sorumsuz Toduru görmesi.
- 3- Fima'nın, Todura bağırıp çağırması.
- 4- Fima'nın, kahraman anlatıcıya atlarını küçükken alıp onları nasıl büyüttüğünü anlatması.
- 5- Fima'nın, anlatıcıyı evine davet etmesi ve kolhozun ilk kurulduğu yılları anlatmaya başlaması.
- 6- Fima'nın, Benimci Tanas'ın başından geçenleri anlatmaya başlaması.
- 7- Toşka'nın kolhozun başına geçmesi ve köyde yaşayan herkesin toprağını ve hayvanını zorla almaya çalışması.
- 8- Toşka'nın, Benimci Tanas'ın öküzlerini almak için bütün usülsüzlükleri yapması.
- 9- Benimci Tanas'ın öküzlerini vermemesi ve Toşka ile inatlaşmaları.
- 10- Topal Pani'nin ve Fima'nın, öküzleri Toşkaya vermesi için komşularını uyarması.
- 11- Toşka'nın Benimci'nin karısını yanına çağırıp zorla dilekçeye parmak bastırması ve öküzleri kolhoza dâhil etmesi.
- 12- Benimci Tanas'ın, öküzlerini kolhozun alması ve kolhozda bir yere bağlamaları.
- 13- Benimci Tanas'ın öküzlerini kolhozda bağlı kaldığını görmesi ve bunun üzerine yataklara düşmesi.
- 14- Benimci Tanas'ın, hayatını kaybetmesi.
- 15- Fima ve anlatıcının geçmiş üzerine yaptıkları sohbetin sona ermesi.

16- Fima tarafından toprağın öneminin okuyucuya iletilmesi.

3.2.20. Çiçeklik Başçası

Demirci Todur her gün bahçesindeki birbirinden güzel çiçeklerin bakımı yapar. Olay örgüsü:

- 1- Bahçede yetişen çiçekleri güzelliklerinden bahsedilmesi.
- 2- Çiçeklerin insanların üzerinde bıraktığı olumlu etki.

3.2.21. Vani Çilingir

Todur bir gün oğlu Vani'ye, Peti'lerin evine gitmesini ve yarın beraber kömür almaya gideceklerini söylemesi için gönderir. Vani yolda giderken okulun önünden geçmektedir. Vani'yi gören öğretmen Delaotlu onu yanına çağırır ve ona tahtada yazılan bir soruyu çözdürür. Tahtada yazılan soruyu Vani'den başka hiçbir öğrenci çözememiştir. Öğretmen bunun üzerine sınıftaki öğrencileri azarlar. Daha sonra Vani eski sınıf arkadaşlarıyla birlikte Peti'lerin evine gitmek üzere yola çıkar. Dükkâna geri döndüğünde babasına okumak istediğini söyler. Babası Vani'ye maddi durumlarından dolayı böyle bir şeyin mümkün olmadığı anlatır. Olay örgüsü halkaları:

- 1- İlkbahar günü, Çilingirlerin Demirci dükkânında Todur'un, oğlu Vani'yi Göza Peti'nin yanına göndermesi.
- 2- Okulda öğretmen olan Delaoltu'nun öğrencilerle ders işlemesi.
- 3- Vani'nin okulun bahçesinden geçerken durması.
- 4- Öğretmen Delaoltu'nun Vani'yi sınıfa davet etmesi.
- 5- Sınıfta ayakta duran cezalı çocukların olması.
- 6- Öğretmenin sınıfta bulunan çocuklara yapmaları için tahtaya bir işlem sorusu yazması.
- 7- Sınıfta bulunan hiçbir çocuğun bu işlemi yapamaması.
- 8- Vani'nin tahtaya kalkması.
- 9- Vani'nin soruyu doğru cevaplaması ve öğretmenin ona 20 lei vermesi.
- 10- Vani'nin sınıftaki çocuklarla beraber Göza Peti'nin evine doğru yürümesi.
- 11- Vani'nin demirci dükkânına geri dönmesi.
- 12- Vani'nin okumak istemesi fakat babasının ona bunun mümkün olmayacağını anlatması.

3.2.22. Görüntülär

Mamu bir gün çocuklarını evde yalnız bırakıp gitmek zorunda kalır onlara geceleyin hayali varlıklardan korkmamaları gerektiğini tembihler. Çocuklardan biri geçmiş zamanda Vladi adında bir kişinin başına gelenleri anlatır. Olay örgüsü:

- 1- Evde yaşayan Mamu'nun çocukları evde tek başlarına bırakıp bir yere gitmesi.
- 2- Kosti'nin çocuklara çok güçlü olan Vladi'nin başından geçenleri anlatması.
- 3- Vladi'nin gece yarısı bir mahalleden diğer mahalleye geçerken yamaç başında şeytanları görmesi
- 4- Vladi'nin pınar başında 4 kız görmesi.
- 5- Vladi'nin olduğu yerde kıpırdamadan kalması.
- 6- Horozun ötüşü ile Vladi'nin şeytanlardan kurtulması.
- 7- Kosti ve çocuklar arasında sohbetin devam etmesi.

3.2.23. Eski Adetlär Batêrler

Kalın Anka'nın kızları yeni açılan kulüplere eğlenmek için gitmek isterler fakat Anka oralara gideceklerine horu, dernek ve sidakalara gitmelerini söyler. Kızların çok ısrar etmesi üzerine Kalın Anka kulüp denilen eğlence mekânlarının nasıl yerler olduğu öğrenmek içi kendisi gider ve gördükleri şeyler karşısında şok yaşar. Olay örgüsü halkaları:

- 1- Trandafillerin Manisi'nin, abisi ile yeni eğlence mekânı olan kulübe gitmesi.
- 2- Kulüplerin sidankalardan ve horulardan daha eğlenceli olması.
- 3- Kalın Anka'nın kızları Oli ve Paresa'nın horu ve sidanka yerine kulübe gitmek istemeleri.
- 4- Kalın Anka'nın kızlarını kulübe göndermek istememesi.
- 5- Kızlarını göndereceğini yerin nasıl bir yer olduğunu görmek için Kalın Anka'nın kulübe gitmesi.
- 6- Kulüpte gördükleri karşısında şaşırması.

3.2.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti

Allahlık kurbanı her sene belirlenen tarihlerde Allah'a kurban edilmesi için yetiştirilir, büyütülür ve Allah için kurban edilir. Olay örgüsü:

- 1- Allahlık geleneği için kurban edilecek boğanın seçilmesi.
- 2- Boğanın ilkbaharda, sonbaharda otlaması ve belirli bir kiloya ulaşması.

- 3- Kırdan otlayan boğanın kurban edilmek üzere çalgıcılar ve komşular tarafından tutulması.
- 4- Boğayı kesecek kişinin stavrozunu yapması ve boğayı kesilmesi.
- 5- Kesilen boğanın pişirilmesi ve dağıtılması.

3.2.25. Kanazerlilär

Tanas Kanazerli Gagauzya’da çok sevilen birisidir. O, kendi yanında çalışan halka çok iyi davranır. Kendi sofrasında ne varsa işçilerinin sofrasında da o vardır. Bir gün Gagauzya’ya hiç bilinmedik bir araba gelir. Bu arabanın içerisinde Türkiye Büyük Elçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver bulunmaktadır. Arabanın köye giriş yaptığını gören herkes arabanın yanına toplanır, Hamdullah Suphi Tanrıöver, halka Türkçe konuşur. Bunu gören ve duyan Gagauz halkı yabancı birinin kendi dillerinde konuştuğunu görünce çok şaşırır. Tanrıöver halka, onu Gagauzya’ya Atatürk’ün gönderdiğinden bahseder. Tanrıöver oradan ayrılır ve yine geleceğini söyler. Evlerine dağılan halk bu adamı günlerce konuşur. Tanas Kanazerli’nin kızı Paşi’yi Gagauz insanına fayda sağlaması için okutup eğitimler aldırması. Olay örgüsü sırasıyla:

- 1- Zaari Kanazerli’nin Gagauzya’da zengin biri olduğu ve ardından gelen oğlu Tanas Kanazerli’nin Gagauz topraklarına, Gagauz insanı faydalı bir birey olması.
- 2- Tanas Kanazerli’nin çiftçiliği yeni yöntemler getirmesi ve elde ettikleri mahsulün artması.
- 3- Tanas Kanazerli’nin evlenmesi ve 3 kızı olması.
- 4- Gagauz, Kıpçak köyüne yabancı biri, Hamdullah Suphi Tanrıöver’in gelmesi.
- 5- Herkesin Gagauzca konuşan bu adama bakıp şaşırıp kalması.
- 6- Türkiye tarafından gönderilen Büyükelçinin Kıpçak köyünden ayrılması ve Gagauz çocuklarına bir daha geleceğine dair sözler vermesi.
- 7- Gagauzya’da yaşayan yaşlıların Atatürk’ün Türkiye için öneminden bahsetmeleri.
- 8- II. Dünya Savaşının gerçekleşmesi ve halkın yavaş yavaş toparlanmaya başlaması.
- 9- Kanazerli Tanas’ın en küçük kızı Paşi’yi okutup üst makamlara getirmeye çalışması.
- 10- 1943-44 yıllarının başlarında Gagauz insanını daha çok tanımak ve anlamak için Gagauzya’nın birçok şehrine geziler düzenlemesi.

Olay örgüsü başlığını özetleyecek olursak: Baboglu çoğu öykülerinin vak’a zincirini tek bir olay örgüsüyle başlatmaktadır. Olay başkahramanın etrafında gelişir ve sonuçlanır. İncelediğimiz öyküleri bu sebepten ötürü sayma sayıları sırası doğrultusunda verildi.

Olay örgüsünde anlatıcı geriye ve ileriye dönüşler yaparak öykü kahramanlarının iç çözümlenmesinde okuyucuya yol göstermektedir. Yazar olay örgüsünde yer verdiği vak’a zincirlerini metnin başkahramanına bağlamaktadır, olay örgüsü başkahramanın başına gelen bir olayla başlar veya biter. Olay örgüsünde bazı karakterlerin iç hesaplaşması yapılırken, psikolojik duygu durumlarına yer verilirken bazı karakterlerin sadece fiziki özelliklerine yer verilmiştir.

3.3. ŞAHIS KADROSU

Anlatma esasına bağlı edebi metinlerde olay örgüsünde yaşanan bütün durumlar yazarın itibari metin içerisinde yaratmış olduğu, şahıs kadrosu (kişiler) aracılığıyla okuyucusuna ulaşır. Adıgüzel (2011:36) “Öykünün içinde yer alan tüm canlılar kişileri oluşturur” olarak tanımlar şahıs kadrosunu. Öykünün yapı öğelerinden biri olan şahıs kadrosu öykü içerisinde geçen kahramanlardır. Anlatıcı, şahıs kadrosunu oluştururken ana düşüncüyü onlar üzerinden okuyucuya aktaracağını bilir. “*Kahraman daima sanatsal tasavvurun merkezindedir*” (Bahtin, 2019:200).

Şahıs kadrosu öykünün vazgeçilmez unsurudur bu unsur yazar ve okuyucu arasında köprü kurar. İsmail Çetışli (2016:89) “Şahıs kadrosunun esasını insan oluşturur. Ancak insanın dışındaki somut veya soyut, canlı veya cansız bazı varlık (hayvan, cin, peri, ağaç, dağ, ev, vb.) veya sembol ve kavramlarında şahıs kadrosu içerisinde yer almaları da mümkündür” olarak tanımlar. Anlatıcı metin içerisinde oluşturduğu her bir karaktere bir vazife yüklemiştir. Yazar karakterlerini oluştururken dönemin sosyal yapısını, sosyolojik ve psikolojik durumlarını oluşturduğu karakterlerin tasvirlerinde kullanır. Baboglu’nun öykülerde oluşturduğu karakterler Gagauz toplumunu, toplumun I. Dünya savaşından sonra içinde bulundukları ruh hallerini, Sovyet sistemi içerisinde yaşadıkları çaresizliği gözler önünü sunar. Baboglu’nun “Kulilär” adlı hikâyesini okuyan Gagauz insanı Sovyet dönemini biliyorsa hikâyede toplumun içinde bulunduğu durumu kavrar.

Anlatma esasına dayalı edebi türler içerisinde kişiler farklı kategorilere ayrılır: “*Yazarın sözünü emanet ettiği kişi*” (Aktaş, 2013:48), “*dekoratif unsur durumundaki kişiler*” (Aktaş, 2013:49). Anlatıcının öykü içerisinde sözünü emanet ettiği kişi “başkahramandır”, başkahraman olay örgüsü içerisinde yer alan bütün vak’aların merkezindeki kişidir. Dekoratif durumundaki kişiler ise vak’a içerisinde, başkahramanın gerisinde bulunan, başkahramana göre betimlemelerinin daha az yapıldığı şahıs kadrosudur. Baboglu’nun hikâyelerinde şahıs kadrosunu bu iki düzlemde ele aldık. Baboglu öykülerinde şahıs

kadrosunda yer alan karakterlerin gerçek hayattan seçilip, itibari dünyada yeniden yaratmış olduğu karakterlerdir. Örnek vericek olursak Demirçu adlı hikâyesinde başkahraman hatta hikâyeye ismini veren karakter Demirçu'dur.

3.3.1. Ayva Çiçekleri

Nikolay Baboglu eserinde kişilerini oluştururken kişilerin tasvirlerini yapmamıştır. Metinde geçen kahramanların dış özellikleriyle ilgili bir çıkarım yapamayız. Simu Kocabaş, hikâyenin ana kahramanını canlandırır. Yazar Nikolay Baboglu Simu'nun içinde bulunduğu durumu ve bu durum karşısında çözüm üretmeye çalışır. Simu'nun kararlı ve vazgeçmeyen bir tavrı vardır.

- *“Nasıl belirliyeyim evin fiyatını? Ev senin evin. Pazarlık etmek istemiyorum. Eğer Zena'yı fikrinden geri çeviremezsem hepimiz burada kalalım, o zaman ev sana kalır, para için sözüm yok. Borçlu değilsin, biz küsmüyoruz. Kendi gücümüzle savaşıp kazanacağız”.*
- *“Ben ödeyeceğim evin parasını dedi Simu. Baba ne olur bu alışverişi bırak, ben utanıyorum oğul ve babanın para düşünmesini”* (Baboglu, 2009:171).

Vasil, hikâyede arada kalmışlıklarla karşımıza çıkar. Eşinin dediğini mi yapmalı babasının dediğini yapmalı bilemez. Her ikisinden birinin istediğini yapmazsa bir tarafın üzüleceğini bilir. Eşinin dediğini yapar. Vasil karakteri vicdanlı ve sürekli düşünceli olarak okura yansıtılmıştır.

Zena, karakteri hikâyede kararlı bir tutum sergiler.

“Oranın büyüülü akşamlarının burayla alakası yok der Zena. Vasil, Zena'ya 5 yıl oldu artık buraya da bizim sokağımız demelisin. Zena Vasil'e ısrarla orada yaşamak istediğini tekrarlar” (Baboglu, 2009:167).

Ligorcuk, hikâyede Zena ve Vasil'in oğludur. 3.5 yaşındadır. Yaramaz bir çocuktur. Yürümeye başlamasıyla annesin Zena'nın taşınma fikrini değiştiren kahramandır.

Lambuşun, hikâyede Zena ve Vasil'in en küçük oğludur.

Oytu, Vasil'in halasının oğludur, hikâye içerisinde Zena'ya karşı hislerine yer verilir.

Lüle, Vasil'in halasıdır, Metnin tek bir yerinde geçer.

Menevşa, Oytu'nun ablası, Vasil'in halasının kızıdır.

Kraalı Tanasın Kolisi, yan komşudur, hakkında neredeyse hiçbir bilgi yoktur.

Ayva Ağacı, metin içerisinde sembolleştirilmiş bir karakter olarak okuyucu ile buluşmaktadır. Yazar tarafından ayva ağacına umut ve geçmişi hatırlama kavramları yüklenmiştir. Sembolik bir karakter olarak karşımıza çıkar.

“Simu derdini ayva ağaçlarına anlattı, onlarla konuştu. Ama burası satılırsa bu ağaçlarda gider, kim bilir hangi kötü insanın eline düşecek, bırakacak mıydı? Sürülmemiş tarlasını, ağaçlarını...”

“Hava güzeldi, rüzgâr yoktu. Simu tuttu bir ayva dalına baktı, sonra öbür fidana baktı. Kim bilsin ona ne söyledi. Daha sonra yavaş adımlarla sokağa çıktı” (Baboglu, 2009:170).

3.3.2. Demirçu

Adı bilinmeyen bir komşu kadın, tasvirine yer verilmektedir. *“Beyaz giysili, kara çemberli kadın”* (Baboglu, 2009:188).

Paçıkların Demirçusu, hikâyenin başkahramanıdır ve bütün olay örgüsü bu kahramanın etrafında şekillenir. Bey’in evinde çalıştırılanların arasında en güçlü ve en sağlam kişi olarak betimlenir.

“Demirçu’da nasıl büyük sağlam adam. İşlerin en ağır olduğu yere onu koymuşlar, sonra da çok yemek yer diye konuşmuşlar. Eşi yok bir şeyi yok. Hani bir söz var ya “Ne uşak ne karı ne toprak ne darı” (Baboglu, 2009:188).

“Demirçu üzerindeki yamalı gömleğini çıkarıp Vasil’e giydirdi. Tüylü göğsüyle yağın doluya karşı kaldı Demirçu. Bu dev sırtlı adam iki yanına bakındı da bilemedi ne yapacağını. Onun gözleri kudurmuşu benziyordu. Geniş kolları, tüylü çıplak göğsüne patır patır hem dolu hem de yağmur vururdu” (Baboglu, 2009:206-207).

Tänu, metinde fiziksel olarak kısa boylu, zayıf ve güçsüz biri olarak betimlenir.

“Onun ardında yamalı dizli, yırtık entarili, kısacık Tänu ağa” (Baboglu, 2009:191).

Vasil Bozbey, başkahraman Demirçu’dan sonra hikâyede geçen güçlü ve dayanıklı kahramanlardan birisidir.

Nazarilerin Peti’yi, eserin tek yerinde geçer zayıf ve çelimsiz biri olarak tasvir edilir.

İlişkuların Simu’su, Çobanların en başında bulunan en büyük çobandır.

Krustoyun Lambusu, çobanların ortancasıdır.

Kopuşcuların Uankusu, en küçük çoban olarak karşımıza çıkmaktadır, fakir bir ailenin oğludur ve ailesine bakmak için çobanlık yapmaktadır.

“Çobanların üçü de işçilerle aynı köydendi. Çoban İlişkuların Simusu ta küçüklüğünden beri köyün koyunlarına hizmet ederdi. Şimdi ise bu sürüde baş çobandı. Çobanların ikincisi meşhur bir çoban olan Krustoyun Lambusu, üçüncüsü en genç ve acemi olan Kopuşçuların Uanku’suydu. Kardeşler bizim köylüler, diye sordu hem güçsüz hem de zayıf düşen insanlara” (Baboglu, 2009:195-196).

Zelü, Uanku’nun sevdiği kızdır. Hakkında bildiğimiz köyün dışında babasıyla beraber yaşadığıdır.

Çana, Zelü’nun halasının kızıdır. Demirçu’nunde evlendiği kişidir. Metin içerisinde tek bir yerde Çana hakkında betimleme yapılmıştır.

“Kız açtı gözlerini kurtarıcısının yüzüne bakarak boğulmadım dedi ve kapadı kara uzun ve ıslak kirpiklerini” (Baboglu, 2009:207).

Olibulu, Çana’nın komşusu olan bir teyze olarak karşımıza çıkar ve derede ölenlerin arasındadır.

Koyunlar, hayvanı özellik gösteren koyunlar zorluk ve güçlük karşısında direniş gösterememiş ve içinde bulundukları durumu sorgulamadan hareket eden karakterlerdir. Baboglu insanoglu’nun içinde bulunduğu sürü psikolojisini okura koyunlar aracılığı ile iletmektedir. Bir koyunun suya atlaması diğer koyunlarında suya atlamasına neden olmuştur.

“Köprüye doğru baktılar, orada kalan son koyunlarda sele atlıyorlardı. Onlar nasıl ahmaklar, başka atlayacak yer mi bulamıyorlardı ama sırayla dizilmiştiler, birer birer ölüme gidiyorlardı” (Baboglu, 2009:200).

3.3.3. Düün

Baboglu, Düün adlı öyküsünde gelin ve damadın psikolojik durumlarına yer vermez anlatıcı Gagauz düğünün öncesini ve sonrası öykülemiştir.

Stifanka, öyküde evlenilecek kızı canlandıran başkahramandır, kahraman anlatıcı metinde sadece evlenecek olan kızın adını söylemiştir. Stifanka ile ilgili betimlemelerde bulunmamıştır.

Damat, başkahramandır, öyküde damadın adının ne olduğu bilinmez, sadece Kobeyli olduğu ve genç olduğundan söz edilmektedir. *“Stifanka dışarıdan Kobeyli bir çocukla evleniyordu. Onlar Krezlik sınırında tanışmışlar. Kobeylilerle biz Kıpçakların tarlaları birbirine komşuydu. Bu genç çocuk bugün bize damat olacak, babasının yirmi tonluk bir tarlası varmış”* (Baboglu, 2009:221).

Anne ve Baba, Stifanka'nın annesi ve babasına metin içerisinde dekoratif kahramanlardır. Tasvirleri ve psikolojik halleri metinde anlatılmamıştır. İsimleride öyküde geçmez.

“Anne ile baba geline ve güveye bal verirler (ballarlar)” (Baboglu, 2009:221).

Gümüslülerin Vani, Stifanka'nın amcasının çocuğu olarak edebi metinde yer verilir.

Şahıs kadrosu içerisinde kahramanlardan biri yazarın kendisidir. Kahraman anlatıcı kendi fiziki özelliklerine yer vermez, olay örgüsünü olduğu gibi aktaran karektardır.

“Bu genç çocuk bugün bize damat olacak, babasının bu Kıpçak sınırında yirmi tonluk bir tarlası varmış. Hem de orada Savinin pınarı da varmış” (Baboglu, 2009:221).

Anlatımın şahıs kadrosu içerisinde doru at (beygir) de yer alır. Düğünde beygirlerin nasıl süslendiği anlatılmıştır.

“Beygirin kantırmasında beyaz bir mendil bağladılar” (Baboglu, 2009:221).

3.3.4. Güllerdä Yaşlar

Todur Aflatarlı, öyküde ki başkahramandır. Olay örgüsü onun etrafında gelişir ve sonlanır. Samimi, cana, yakın, iyiliği ve insanlara yardım etmeyi kendine görev edinmiş bir kişiliktir. Öyküde fiziki özelliklerinden bahsedilmez sadece orta yaşlı biri olduğu tasvir edilmektedir.

“Ailesi onu doğrulukla, açıklıkla, âlemin sorununu anlayabilmekle terbiye etti. Yaşamın türlü zorluklarına bakmadan her zaman yardım etmek için hazırıldılar” (Baboglu, 2009:231).

Anne, Baba ve Karısı, başkahraman etrafında yardımcı kişiler olarak karşımıza çıkar, tasvirleri yoktur.

Panayırdaki bulunan satıcı kadın, yazar satıcı kadının psikolojik ruh halini ve içinde bulunduğu çaresizliği okuyucuya aktarır.

“Kadının artık söyleyecek sözü yoktu. O yavaşça yere oturdu. İki eliyle gözlerini kapamış, gârip ağlıyordu” (Baboglu, 2009:232).

Panayırdaki bulunan diğer satıcı kadınlar, sadece kendi dertleri ile ilgilenen gamsız kişiler olarak karşımıza çıkar.

“Allah'ım bak sen, biz nasıl gamsızız! Vallaha hiçbirimiz de hesaplamadı” (Baboglu, 2009:234).

3.3.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk

Vani Karabacak, öyküdeki başkahramanlardan birisidir. Öykü içerisinde kahramanın betimlemeleri yoktur. Kahramanın herhangi bir ideolojiye hizmet eden biri olarak karşımıza çıkmaz. Gagauz vatandaşıdır.

GAİ yetkilisi: Kapitan GAİ Ormenoglu, kahraman bir ideolojiye hizmet eden birisidir. Sovyet hükümeti yönetimi zamanında yapılanları normal karşılar. Çünkü sistemin içindedir.

Miti Kambur, hükümet zamanı Dilburan partisi kurduğu yönünde anlatılan kişidir. Betimlemeleri edebi metin içerisinde yoktur.

- “*Duydum, Valkaneşte Miti Kambur bir parti kurmuş.*

Vanide şakasını yaptı, adını da “Dilburan Partisi” koymuş.

- *Ne Dilburan mı? Diye sordu görevli.*
- *İçkicilerin partisi sayılır. Onların da amblemi varmış, bir çanakta iki biber turşusu ve bir de yeşil patlıcan turşusu” (Baboglu, 2009:238).*

İvan Karabacak, edebi metnin anlatıcısı öyküde bu karakter olarak karşımıza çıkar. Metin içerisinde Vani Karabacak’ın arkadaşıdır. Metnin olay örgüsü bu ikili üzerinden anlatılır.

3.3.6. Yangın İçindä

Çerçil ve Ruzvelt bu iki kahraman tarihi kahramanlardır. İtibari metinden ayrı olark gerçek yaşamda II. Dünya Savaşında isimleri geçer.

Paşi, savaş zamanı 16 yaşında bir genç kız olarak hikâyede yerini alır. Güzel ve genç bir kızdır. Metnin başkahramanıdır.

Aurika, Paşi’nin arkadaşıdır. Beraber aynı evde yaşarlar. Romanya’nın II. dünya Savaşında ki durumunda alt tabakada yaşayan bir kahramandır.

Subay, metin içerisinde tasviri yoktur. Romanya savaş ile mücadele ederken üst tabakadan biridir ve metinde savaş yokmuş gibi yaşayan kişidir.

Karol, Baloya sonradan gelen önemli bir şahsiyet olarak belirtilir. Fiziki özelliğine dair hiçbir şey anlatılmamıştır.

3.3.7. Bizim Komrat

Metin içerisinde şahıs kadrosu diyebileceğimiz insanların ve varlıkların adları geçmez. Şahıs kadrosunu Komrat’ta yaşayan halk oluşturur. Metni anlatan anlatıcı da şahıs kadrosunun içerisinde. “*Sanıyorum ki Komrat’ın ve özerk bölgemizin büyük şanlı bir geleceği var” (Baboglu, 2009:185).*

3.3.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz

Metin içerisinde hayvanlardan ve bitkilerden bahsedilmiştir. Bu yönü ile yazar bazı cansız varlıklara anlam yüklemiştir. Bu varlıklar içinde bulundukları mekânı güzelleştiren varlıklar olarak tasvir edilmiştir.

“Yol boyunca dizili ceviz, salkım ve üzüm ağaçları görünüyor. Onları insanlar dikmiş. Biraz uzağa göz gezdirelim. Orada arpa, buğday ve başak halindeki ekinler görünüyor. Rüzgâr ekinleri dalga dalga dalgalandırıyor, sanki bir denizin dalgalanması gibi. Daha ileriye gidiyoruz. Önümüzde sırasıyla dizilmiş meyve fidanları (elma, armut, şeftali, kiraz). Onların gür ve yeşil. Kırmızı yanaklı elmalardan ve turuncu- sarı şeftalilerden gözümüzü alamyoruz” (Baboglu, 2009:186).

“Bu topraklarda bizim insanımız inek, koyun, keçi ve diğer evde beslenebilecek hayvanları büyütürler” (Baboglu, 2009:187).

Örgi Todoroglu, metin içerisinde kahraman anlatıcının arkadaşısıdır. Gagauzya’nın güzelliklerini kahraman ile diyalog kurarak okuyucuya aktarır.

- *“Ama şimdi ne kadar güzel! Çocuk gibi şaşırды benim arkadaşım Örgi.*
- *Elbette şimdi bizim kırım yüzeyi ekinler, meyve fidanları, bağlar ve meyve ağaçlarıyla donanmış. İşte bunların hepsi bizim insanımızın teriyle, zahmetiyle yetiştirildi”* (Baboglu, 2009:187).

Metin içerisindeki başkahraman metnin gizli öznesi durumundaki anlatıcıdır. Anlatıcı Gagauzya’nın güzelliğini, bitki yapısını, geçim kaynaklarını okuyucuya iletir.

“Bunlarda bizim Bucak’ın zenginliklerindendirler. Zamanında dedelerimiz de şimdiki Gagauzlarda geçimlerini bunlarla yapıyorlar” (Baboglu, 2009:187).

3.3.9. Trendä

Anlatının başkahramanı, kahraman anlatıcı ile yazılan bu metinde yazarın kendisidir. Yazar kendi ile bilgi vermemiştir.

Nina, başkahramanın kızıdır. *“Kızım Nina ile Tumarvadan Çadıra geliyorduk”* (Baboglu, 2009:266) yazar Nina hakkında çok fazla bilgi vermemiştir, anlatı içerisinde dekoratif karakterlerdendir.

Çoban, tren seyahatı sırasında gördükleri kişidir. Şahıs hakkında tek bilinen şey Gagauzya topraklarında çobanlık yaptığıdır.

Dekoratif kahramanlar, *“Gecede tırtılların sesleri, kurbağalarının bağrıışları karışıyordu”* (Baboglu, 2009:266).

3.3.10. Sırcık

Metinde sırcık kuşu başkahramandır. Yazar sırcık kuşu üzerinden okuyucuya ders vermektedir. Sırcık kuşunun fiziki özellikleri metinde tasvir edilmiştir.

“Bir karakuş sırcık kaçarak geziyordu nadaslı yerlerde. Çevik ve şen, kısmetli insan en kıymetli misafirlerini karşılamaktan kaçınır” Baboglu, 2009:267).

Sırcık kuşunun yavruları, başkahramanın yanında dekoratif kahramanlardır. *“Orada altı tane geniş sariağızlı yavruları onu bekliyordu yemek getirsin diye”* (Baboglu, 2009:267).

Tırtıl, metin içerisinde tasvirleri verilmiştir. Başkahramanın yanında yardımcı kahramanlardır. *“İşte o uzun kara bir tırtıl buldu, onu öldürmeye savaştı ama bu sert toprakta didinmesi boşunaydı yenemezdi onu. Aldı tırtılı ağzına uçtu sert yolun üzerine de orada girişti tırtıla”* (Baboglu, 2009:267).

3.3.11. Seveda

Metnin başkahramanı Vani ve Galä'dır. Metin içerisinde ikisinin aşkı konu edinir. Vani'nin ve Galä'nın fiziki tasvirleri metin içerisinde verilmektedir. *“Çocuğun kara kıvrık saçlarını sıvazladı”*.

“O kıvraktı. Üzerine yeni, kısa fistanını giymiş, ayaklarında da evli olan ablasının yüksek ökçeli ayakkabıları vardı. Başında da kırmızı bir bere taşıyordu. Bu giymiyle Galä artık bir öğreticiye öğretilmeye benziyordu” (Baboglu, 2009:223).

Galä'nın Anne ve Babası dekoratif karakterlerdir. Sadece isimleri geçer, karekterlere ait hiçbir özellik yoktur.

Kulüpte bulunan arkadaşları, bunlarda dekoratif karakterlerdir. Metin giriş bölümünde karşımıza çıkar.

3.3.12. Tanaslan Nadi

Tanas, olay örgüsü içerisindeki başkahramandır. Bütün olaylar Tanas'ın etrafında gelişir ve olay örgüsüne yön veren karakterdir. Metin içerisinde Tanas'ın fiziki yapısına çok değinilmiş olmasada okuyucunu zihninde güçlü bir karakter şekillenir. *“Tanas uzun boylu levent bir delikanlıydı. Başında kömür karası şapkası ve karakaşları. Ayaklarında yeni deriden yapılmış çarıkları, süt beyazı sargı ve siyah bir iple sarılmıştı. Şimdi o entarisinin üzerine geçirdi yepyeni kemerini ve derneğe arkadaşlarının yanına gidecekti, yavuklusunun...”* (Baboglu, 2009:211)

Nadi, öykü içerisindeki bir diğer başkahramandır. Tanas'ın ailesine karşı gelerek evlendiği karakterdir. Metin içerisinde çok güzel sesi olan türkü söyleyen biri olarak

karşımıza çıkar. *“Onda besbelli ki küçüklüğünden beri bir yetenek var. Sizin gelinin türküleri çoğu insanın yaşamına neşe katıyor daha iyi yapıyor”* (Baboglu, 2009:217).

Gani, Tanas’ın arkadaşıdır. Dekoratif bir karakterdir. *“Tanas’ın bir de kafadarı Gani vardı. O Tanas’tan çok küçüktü ama onlar komşu çocukları olduğu için beraber takılıyordular. Bir iki yıl önce Gani, Tanas’ın arkasından ona hiç sormadan takılıyordu, ama şimdi o büyüdü”* (Baboglu, 2009:211).

Dimu dadu, dekoratif karakter durumdadır. Gelini Nadi’ye Babu kadar kötü davranmaz. Babu’nun dolduruşlarına gelir ve kızı bir odaya kilitlerler. Sonradan pişman olur.

Çimana Babu, dekoratif bir karakterdir. Gelini Nadi’yi türkü söylediği için kabullenemez, onun zihni eskide kalmıştır. O yemek yapmayı bilen tarlaya gitmeyi bilen, ev işlerinden anlayan bir gelini olmasını ister. Nadi’ye kötü davranır. Kötü niyetli karakterlerden biridir. *“Birkaç yıl geçtikten sonra gelin Nadi’nin kaynanası ile yaşaması daha da zorlaştı. Belki de daha da çok dayanması gerekecekti. Artık kaynatasında Babu’ya hak vermeye başlamıştı. Tanas işe gittiği gibi ihtiyârlar gelinin içini kemirmeye başlıyordu. Türkülerin sesi de aniden kesildi. Gelin Nadi bir gün bu ihtiyarların inadına söylemeyi istedi. Tanas geldi kırdan, kapıda da bir grup insan toplanmıştı: kız, uşak, kadın, erkek. Nadi büyük evde kitliydi, üzerine kilit vurulmuştu”* (Baboglu, 2009:216).

Öğretmen Arkadi Petroviç, dekoratif karakterdir. Metin içerisinde müziği seven iyi niyetli bir olarak karşımıza çıkar. *“Bu öğretici çok büyük bir müzik sevdalısı çıktı. Eve türkü radyosu ve kaset oynatıcıları kurdu. Bir de televizyon kurdu onun antenini de evin tepesinde bir yere yerleştirdi”* (Baboglu, 2009:216).

Dernekte bulunan diğer kızlar, metin içerisinde isimleri geçmez. Dekoratif karakterdirler. Dernekte bulunan nineler, metin içerisinde isimleri geçmez. Dekoratif karakterdirler. *“Ama utanmaz nineler bu sorudan sonra da halen daha gitmezdiler. Kızlar daha ne yapsın! Bu akşam dernekteki geleneğe göre: kızların hepsi çorap örmeye, yün ayıklamaya ve iğnelerine bakıyorlardı”* (Baboglu, 2009:212).

3.3.13. Vani

Tek bir karakterden oluşur. Bu karakter Vani’dir. Vani hayatı sorgulayan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Vani’nin dışardan görünüşüne dair bilgiler aktarılmamıştır. *“Çoğu zaman o yanında kimseyi istemiyordu yalnızca kendi kendine yaşamayı düşünmek istiyordu. Ölümün neden dünyada var olduğu bilmeyi çok istiyordu, ölüm nedir? Büyüklerden birine sorsa nedir acaba o ölüm?”* (Baboglu, 2009:219).

3.3.14. Gaydacı

Kirana, metnin başkahramanıdır. Olay örgüsü realist bir şekilde anlatılır. Metin içerisinde fiziki özelliklerine yer verilmemiştir. Yaşı, ailesi ve bulunduğu durum hakkında bilgiler verilmiştir. Kirana fakir bir karakterdir ama o bu karakteri aşmak isteyen ve kendi ile hesaplaşan biri olarak karşımıza çıkar. *“Bir yandan da düşünüyordu kendi zorlu yaşamını. Artık otuz yaşında, sekiz yıllık evli bir kadındı, saf ve çocuk aklındaydı... Onun ailesi geride onun için toprak bıraktılar. Kirana iki tarlayı da evlenirken peşine getirdi”* (Baboglu, 2009:242).

Marinka, komşu kadındır. Metin içerisinde Kirana'yı küçük düşürmeye çalışan, köyde kolaylıkla para kazanmanın peşinde olan, kötü karakterlerden birisidir. *“Marinka'lar nasıl görmüyor musun? Adam iç çamaşırı giymiyor ama tarla satın alıyor! Kadında çocuklarını hafta içi aç bırakıyor, hafta sonu pazar gününde kırma yapıp komşulara dağıtıyor zengin desinler diye. Öyle çorbacılara, öyle zenginlere tokum ben dedi, Andrey”* (Baboglu, 2009:244).

Andrey, Kirana'nın eşidir. Öykünün bir diğer başkahramanıdır. Çok iyi tulum çaldığı bu sebeple tarla işleri ile uğraşmadığı bilinmektedir. Hatta o Kirana'nın çeyizi olan tarlalarıda satmıştır. *“O tulumunu şişirir, tulumun borusunu koltuğunun altından geçirir bütün kuvvetiyle parmaklarını oynatmaya başlar. Kirana bu arada çalgıya bakar, onu görür. Zannedersin sanki Andrey çalgıyla bir olmuş”* (Baboglu, 2009: 242-243).

Köpek ve Kedi, öykü içerisinde yer alan insan olmayan karakterlerdir. Kirana ve Andrey'in yanında yaşarlar. Metinde sadece isimleri geçer.

3.3.15. Dädum

Todi dede, metnin başkahramanıdır. Kahraman savaş yıllarında nasıl okuma yazmayı öğrendiğini, içinde bulundukları şimdiki zamanın kıymetini torunlarına anlatmaktadır. *“Todi dede seksen yaşındaydı. O hiç okula gitmemişti. Onun çocukluğunda savaş olduğu için çiftçi çocuklar okula gidememiş, okuyamamıştı”* (Baboglu, 2009:226).

Torun ve Todi dedenin çocukları, metin içerisinde dekoratif kahramanlardandır. Sadece isimleri ve torunlarının sayıları öykü içerisinde geçmektedir. *“Onun sevgili çocuklarından beş torunu vardı”* (Baboglu, 2009:226).

3.3.16. Çingeneyka

Metnin başkahramanı metin içerisinde adı geçmeyen anlatıcıdır. Anlatıcının öykü içerisinde adına yer verilmemektedir. Okuyucu öykünün giriş kısmında anlatıcının

başkahraman olduğunu kavramaktadır. “Ben ilk defa köyde böyle bir çingene kalabalığı görmüştüm. Çocuklarla o insanlara yaklaşıp saatlerce baktık” (Baboglu, 2009:260).

Babu, Çingene çocuklarının peşine oynadığı kişidir. Öykü içerisinde Babu’nun dışardan görünüşüne dair geniş tasvirler yapılmıştır. Bu bölüme kadar incelediğimiz hikâyeler arasında en fazla tasviri yapılan karakter Babu adlı karakterdir. “Onun o çiçekli eteği belini dümdüz sarardı, ayaklarını örterdi. Eteğin altından babunun kesilmemiş kirli tırnakları gözükürdü. Babunun boyu şişmanlıktan pek belli olmuyordu. Dağınık samana benziyordu. Çingenenin suratı buruşuktu, benizli tütiünden ve gözyaşlarından solmuştu. Ama belliydi gençken güzelmiş. Saçları kahverengi, sık ve kıvrıkcıktılar. Püsküllü çemberi başında bağlı değildi rüzgâr onu başının tepesine atmış gibi duruyordu. Çemberin altından gözüküyordu iki büyük halkalı altın küpe. Esmer ensesi de görünüyordu, terlemişti de” (Baboglu, 2009:261).

Hem köyün çocukları hem de çingene çocuklar, öykü içerisinde geçen dekoratif karakterlerdir.

Falcı Çingene Kadınlar, bu kadınların sadece fal baktıkları bilinmektedir. Karakterlerin işi dolandırıcılıktır, gün sonu biraraya geldiklerinde birbirlerine günün özetini anlatmaktadırlar. “Akşamüstü çadırda falcılar, dilenciler toplanırdı. Onlar kimi hırpaladıklarını kimi kandırdıklarını birbirlerine anlatırdılar” (Baboglu, 2009:262).

3.3.17. Çiftçi Eceli

Öykü içerisinde başkahramanların ikiside gizlidir. Kahramanların isimleri, dış görünüşleri hakkında bilgiler verilmez. Yaptıkları işlerin ne olduğu ve yaşamı nasıl sürdürdükleri anlatılır. “Çiftçi nerden kazanç bulacaktı. İşte öyle biz babamızın nasihatına göre eşimle iki hafta içinde hendek kazıp dereyi avluya bağladık. Gece gündüz halatla çalıştık. Her akşam terlemiş keten gömleklerimizi süzerdik. Çok zahmet çektik ama onun faydası da çok oldu” (Baboglu, 2009:265).

Öyküde bir anne ve babanın varlığından bahsedilir.

- “Korkutma baba beni dedim ben. Biz senin elindeyken daha kundakta işi öğrendik senden. Aklım kesiyor artık. “İnsanın iki eli varken bu dünyada nasıl aç kalsın” (Baboglu, 2009:263).

Metin içerisinde insan varlığında olmayan karakterlerde mevcuttur.

“Evde birkaç kuş, bir keçi, iki üç koyun vardı” (Baboglu, 2009:264).

3.3.18. Üülen Kasabası

Öykü çok geniş bir şahıs kadrosundan oluşmaktadır. Başkahramanın dış görünüşü ve hayata bakış açısı hakkında net bilgiler verilmektedir. Karakterlerin fiziki özellikleri tasvir edilmiştir. Şahıs kadrosunda bulunan karakterlerin geçmiş yaşamları ve öykü zamanı arasında yaşadıkları olaylara yer verilmiştir.

Manuş, başkahramandır. Olay örgüsü bütünüyle bu karakterin etrafında gelişir. Manuş'un dış görünüşü tasvir edilmiştir. Manuş zorlu bir yaşam geçirmesine rağmen yaşamla olan mücadelesinde pes etmemiştir.

“Manuş’un kıvrık bir burnu ve saf bakışlı kara gözleri vardı Manuş! Ölünce seni unutmuyacağım! Garip, insandan da yakındın hem fakirdin hem zengin... Onun uzun kara bıyıkları çat pat beyazla karıştıklar, kulaklarına kadar da kıvrılıyordular koyu kara sakalı. O başlamıştı erkenden çalmaya, güne karşı parlardı onun açık kel kafası, bir boş tepsiye benzerdi. Ben vermeye hazırdım altmış yaşındaki bu adam da ne hata ne kusur vardı. Sonunda öğrendim, hani yanılmamışım” (Baboglu, 2009:270).

“Kara sakalı az biraz titredi. Yanık yüzü ve kel kafası günden güne yanıyor ve kelleşiyordu. Manuş’un kıvrık bir burnu ve saf bakışlı kara gözleri vardı. O kendi simasıyla da dinleyicileri büyüliyordu. Ama eğer bu kadar iyi çaldığı bir kemençesi olmasaydı o çok etkileyemezdi dinleyicileri” (Baboglu, 2009:270).

Bolgrat’lı Mitran Pani, başkahramanın geçmişte yardım ettiği bir karakterdir.

“Bu aileye yoksullar toplanırdı ama bana kalsa aile toplananlardan daha yoksuldu, kimin çöpleri para ile doluydu! Onların doğasında, yüreklerinde müzik bulunuyordu. Ya laf ustalığa ya oyuncululuğu ya çalgıcılığı ya da sadece söylemeyi” (Baboglu, 2009:270).

Penku ve Sanda, zengindirler ve kızlarını fakir biriyle evlendirmek istemeyen karakterlerdir. *“Kızlarını bu kötü dünyadan uzak büyütmeyi, onlar hayırsızlığı hiç görmesin hiç bilmesin istemişler*

Annesi Sanda bir gün kocası Penku’yla konuşmuş:

Yalvarırım sana, Tudorka’ya Manuş’u getirelim, kızımızı bu hastalıktan ve kahırdan kurtaralım. Çocuğumuzu kaybetmeyelim. Onu biz büyüttük” (Baboglu, 2009:274).

Tudorka’nın kız kardeşi Ganka, ikiz kız kardeşlerdir. Birbirlerinden başka kardeşleri yoktur. Ganka yabancı damat ile evlenir ve Gagauzya’dan, geleneklerden kopar. Tudorka öykünün başkahramanı Manuş’a âşık olur ve zorlukları atlatınca Manuş ile evlenir. Kötü hastalıktan vefat eder.

“O evlenir Odessalı bir çocukla. Ama yaşamında türlü zorluklar olur, onlarsız yaşamak zor gelir. Penku çocuklarının kendi gözünün önünde yaşamasını istiyordu. Ganka çeyizini para ile değiştirir de önce Odessa’ya daha sonra Petersburg’a giderler. Ganka’nın kocasına çandarlar devrim işlerini yapması için gözlerine kestirmişler” (Baboglu, 2009:278).

İvan Nikitiç İnzov metinde geçen tarihi bir şahsiyettir. Gagauzların için önemi metinde açık ve net bir şekilde anlatılmıştır. Tarihi şahsiyetin gerçek yaşamla bir ilişkisi vardır. Yazar tarihi bir şahsiyet kullanarak, öykü metninin gerçeklik algısını yüceltmıştır.

“Ömür dünya boyunca anılmış General İnzov’un izi. O nasıl ki bir Allah adamıymış, ölüsü bizim yanımda Bolgrat kilisesinde yorgunluğunu dinlendiriyor. Rahmetli olduğu ilk zamanlar onu Odessa’da gömmüşler ama bizim insanımız onun burada olmasını istemiş. Onun iyiliklerini Bucak halkı unutmaz. Odessa’dan, Bolgrat’tan İvan Nikitiç İnzov’un sandığını Gagauzlar ve Bulgarlar omuzlarında getirmişler. Bugün bile onun mezarına nice acı çekenler ziyarete giderler...” (Baboglu, 2009:272).

3.3.19. Kulilär

Benimci Tanas, metin başkahramanıdır. Başından geçen olaylar Sovyet sistemi içerisine nasıl dâhil edildiği, hayvanlarına el konulduğu ve yaşamını yitirdiği anlatılmaktadır. Hayvanlar evin bir bireyidirler ve zarar görürseler ev halkı o zarara dayanamaz. Tanas hayvanlarının başına geldiğini öğrendikten kısa bir zaman sonra ölür. Öyküde kolhoza dâhil olmak istemeyen bir karakteri temsil etmektedir. Okuyucuya yaşamış olduğu psikolojik durum aktarılmış, fiziki özelliklerine çok az değinilmiştir.

“Tüfek patlatmış, bağırmış, korkutmuş onu. Ama Benimci’yi öküzleriyle koşturmak ikna edememiş. Ama Benimci Tanas o gün afallamış.

- *Onları kendi öküzleri bilmiş de döşeklere düşmüş. Biliyorum ama âleme hayvanımı teslim etmem. Ben karşı değilim. Düzelince ben yaparım.*
- *Karşı değilsin, ama kolhoza da girmiyorsun dedi Pani.*

Kolhoza girmiyorum o doğrudur. Ama bir yolunu düşündüm” (Baboglu, 2009:257).

Tanas adlı karakter aracılığıyla yazar hayvanların Gagauz insanı için ne kadar çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Hayvanlarını kaybetmenin acısına dayanamayan bu karakter dertten ve hastalıktan hayatını kaybeder.

- *“Neden benim öküzlerimi buraya bağladınız, size kim söyledi böyle bir şey? Ben kolhoza dâhil değilim.*

- Toşka gülümsemiş ve hayvanlara bakmış.
- Ben dilekçe vermedim kolhoza
- Sen vermedin ama karın verdi!”

“Bu kara haber Benimci’yi kesmiş. O acı ile adam yere düşmüş. Toplanmış insanlar kaldırmışlar onu. Evine götürmeyi istemişler. Ama o kolhozun damını göstermiş. O öküzlerini görmek istemiş. Orada sarılmış öküzlerinin boyunlarına, ağlamış, öpmüş onları da sonra yere düşmüş. Yol boyunca kendine gelememiş onu eve kucakta götürmüşler. O gece sağlığa daha da kötüleşmiş. Kimseyi tanımazmış hep öküzlerini sayıklar, ağlarmış...”

“Ertesi günü karısı sağlıkçı çağırmış. Bende gittim yanlarında durup birkaç laf ettim. Kendine hiç gelememi, öylece sabaha da yetişmeden öldü” (Baboglu, 2009:258).

Fima Haşlama, öykünün başkahramanıdır. Fima başından geçen olayları geçmişe dönüşler yaparak anlatır. Geçmişte Benimci Tanas adında biri ile komşu olduğunu ve kolhoza nasıl dâhil edildiğini kahraman anlatıcı ile sohbeti esnasında aktarır. Sovyet sisteminde nasıl usulsüz iş yapıldığını gözler önüne serer. Benimci Tanas ile ortak özelliği sahiptir. İkiside hayvanlarını çok severler ve yetiştirdikleri bu canlılara çocukları gibi bakarlar.

“Onların tabiatını, niyetlerini de adam halk arasındaydı. Bizim kolhozda en büyük mal seven kişi Fima haşlamaydı. O doğrucu hem de çok cana yakın birisiydi. Artık yaşlıydı. İşlerini kendi başına büyütmüş birisiydi. Kolhozda on yıl at arabacılığı yaptı” (Baboglu, 2009:245).

Topal Pani, olumlu bir karakterdir. Kolhoz içerisine dâhil edilmiş ve hayatını öyle devam ettirmiştir. Benimci Tanas’ın komşusudur.

“Ama Pani’den daha iyi bir insan bizim bu yerlerde yoktu. O çok becerikliydi, çiftçiliği ve her bir işi biliyordu. İş tam anlamıyla anlamazsa o işe başlamıyordu. Bir başkası Topal Pani’ydi. Bu adam çorbacılık tarafından en becerikli kişiydi. O yüzden de Pani’yi kolhoza başkan olması için ayırmıştılar. Burada erkenden gösterdi kendi bütün yeteneğini, onun himayesi altında çiftçilik işleri iyi gidiyor, güzel bağlar, koskoca meyve bahçesi ve daha başka türlü işler” (Baboglu, 2009:253).

Toşka Kademsiz, öykünün olumsuz karakteridir. Sovyet sistemi içerisinde nasıl kötülükler yaparak insanları korkuttuğu ve kolhoza dâhil ettiği anlatılmaktadır. Baboglu

bu karakter aracılığı ile Sovyetlerin Gagauzya'ya getirdiği kötülükleri vurgular. İftira, yalan, usulsüzlük bu karakterin başlıca özellikleridir.

“Toşka Kademsiz. Kıskanç, haset, çok görgüsüz, çoğu insanı korkutan. İftira ile kabahatsizi kapattı zindana. Ama kendisi de kapana kapıldı. Orada da hep yatar” (Baboglu, 2009:245).

“Hem de yarı deli biri Toşka Kademsiz. O burada yakınarda yaşıyordu” (Baboglu, 2009:250).

“Toşka onu hep kötüliyordu: o sıkı mazmış insanları kolhoza dâhil olsunlar diye der Pani için türlü kabahatler bulurdu. Ama Pani'den daha iyi bir insan bizim bu yerlerde yoktu. O çok becerikliydi, çiftçiliği ve her bir işi biliyordu. İş tam anlamıyla anlamazsa o işe başlamıyordu. Toşka ikide bir kolhoza gelip onu ispiyonlardı” (Baboglu, 2009:250).

Donsuz Todurların Mitiradisi, sorumsuz, başıbaş ve aylak gezmeyi seven biri olarak karşımıza çıkar. Kolhozda çalışan her kesimin emek vererek çalışmadığı bu karakter üzerinden vurgulanır.

“Donsuz Todurların Mitiradisi haylazın haylazıydı, bir de üstüne içkici. Otuz yaşında daha evlenmemişti. Kimse ona kızını vermek istemiyordu. Kolhozda çalıştığı daha on beş gün olmadan kovulur başka bir işe gider, oradan da kovulurdu” (Baboglu, 2009:245).

Donsuz Todur, karakter analizi yapılmıştır. Kişiliği hakkında bilgi verilir. Dekoratif durumda ki bu karakter sorumsuz ve başıboş gezmeyi seven biri olarak tasvir edilmektedir. Olumsuz özelliklere sahip karakterler arasındadır.

“Onun adı Donsuz Todur. O bağlarda bekçilik yapmaya başladı. Başka hiçbir iş beceremiyordu. Sakat veya akılsız değildi aylaktı. Yazın baharında bütün insanlar kırdaki tarlada çalışıyorlardı ama o bağlarda en gölgeli yeri bulup gider orada çırılçıplak uyurdu” (Baboglu, 2009:245).

Kahraman anlatıcı, fiziki ve psikolojik hiçbir duygu durumuna yer verilmemiştir. Öykünün dekoratif karakter durumunda bulunan kişilerinden birisidir.

“Ben saate baktım, Fima ile muhabbetimiz çok uzamıştı. Gece yarısı olmuştu. Dedim:

- *Muhabbet çok iyi ama yarın ki işler bizi bekler, dağılalım.*
- *Hadi o zaman diye, razı oldu Fima ve son şarabımızı doldurdu. Ölüyü andık gelenek böyle diyerek şarabı içti ve birkaç damlada yere damlattı”* (Baboglu, 2009:259).

3.3.20. Çiçeklik Başçası

Öykünün başkahramanı Demirci Todur'dur. O çiçek yetiştirmeye seven bir karakterdir. Anlatıcı metinde kahramanın kendisidir. Kahramanın isimi geçmez. Öyküde insanı varlık olmayan çiçek türleri kahramandır. İnsana huzur ve mutluluk getirirler.

“Yazın bujorlar açardı ama fatma çiçekleri yetişip avlunun boyunu geçerdiler. İnsan gibi sokağın iki tarafına da bakardılar. Onların köklerine de türlü altıncıklar sarılır ve daha başka sarmaşık türlü çiçekler” (Baboglu, 2009:220).

3.3.21. Vani Çilingir

Vani, öykünün başkahramanıdır. Romanya Hükümeti döneminde yaşayan Gagauz öğrencileri fakir oldukları için okula gidememektedirler. Vani zamanın altüst ve üst tabaka ilişkisinde alt tabakadan olduğu için okula gidemez. Fakat okula giden birçok üst tabakada yer alan çocuktan daha zekidir. Okula gidemediği için mevcut sisteme başkaldırır. Baboglu'nun diğer öykülerinde olduğu gibi Vani olumlu karakterdir.

“Demirci Todur sarıldı oğluna, öptü onun yanaklarını.

- *Bana o padişah lazım değil.*
- *E-e-e-e Vani. Vani senin istediğinle olsa!*

Ben arkadaşlarımla beraber okulda okumak istiyorum...” (Baboglu, 2009:229).

Todur, başkahramanın babası konumundaki karakterdir. Öykü de demircilik mesleğini icra eden bir karakter olarak karşımıza çıkar. Baboglu sadece demirci olmasına vurgu yapar, Gagauzya'da demircilik önemli bir meslektir. Fiziksel özelliklerine dair bir bilgi verilmemiştir. Sistem tarafından sindirilmiş bir karakterdir ve oğlu Vani'den de bunu beklemektedir.

“Çilingirlerin demirci dükkânlarında iş daha yeni başlıyordu. Bir gün demirci Todur oğlu Vani'ye dedi” (Baboglu, 2009:227).

Göza Peti, dekoratif karakterdir. Öyküde üst tabakada yer alan bir karakterdir. Zengindir, üst tabakanın temsilcisidir. *“Git, çocuğum Göza Peti'lere söyle, onların işlerinin hepsini tamamladım. Sabaha koşup gelsin. Bolgrat'a gideceğiz dükkân için kömür getireceğiz”* (Baboglu, 2009:227).

Delaoltu Öğretmen, dekoratif karakterlerdir bir diğeridir. Romanya hükümeti zamanında Gagauzya'da öğretmenlik yapan bir kişidir. Sadece Rumence dilini bilmektedir. Metin de olumsuz karakterdir. Öğretmenlik yaptığı çocukların hepsi Gagauzca bilmektedir fakat eğitim dili Rumencedir. Öğrenci öğretmeni anlamakta ve dersi kavramakta

zorlanabilmektedir. Fakat öğretmen bu eksikliği sadece öğrenciye yükler. Öğrencinin anlamaması sadece öğrencinin problemi olarak yansıtılmaktadır fakat öğretmenden kaynaklanan bir problemdir.

“Turçı, derbedey, prosti! Diye bağırdı Romence. Tekli sıra halinde dizilin benim önüme. Ayva ağacının dalından bir çubuk yapar onunla çocukların avuçlarına vururdu. Çocuklar acıdan kıvranırdılar. Daha korkak olanları kaçmak için kapıya koşardı. Ama öğretmen onları yakalar sivri yeriyle neresi rast gelirse vururdu” (Baboglu, 2009:227).

Sınıfta bulunan diğer çocuklar, üsttabakada yer alan zengin çocuklardır. Dekoratif karakterlerdir.

“Sen çık Peticik! Diye çağırdı öğretmen. O da susuyordu... Sen çık İvançoğlu, sen Paulesku, sen Trifonoglu, sen Gaydarcı, sen Kemençeci, sen Yasıbaş...” (Baboglu, 2009:228).

3.3.22. Görüntüler

Kosti, geçmişte yaşanan bir olayı anlatan bir karakterdir. Güçlü ve korkusuzdur. Dış görünüşü ve yaptığı işle ilgili bilgi verilmemiştir.

Mamu, Kosti'nin annesidir. Sadece Mamu olarak metin içerisinde ismi geçmektedir. Sosyal bir karakterdir. Dekoratifdir.

Kahaman anlatıcı, öyküde ismi geçmemektedir. Görmediği varlıklardan korkan bir karakterdir. Karakterin betimlemesine öyküde rastlanmaz.

Vladi, olay örgüsünün başkarakteridir. Onun başına gelen geçmiş olaylar anlatılmaktadır. Çok güçlüdür fakar biraz korkaktır.

“Bizim Angil dayının Vladi, siz biliyorsunuz ki o ne kadar güçlü bir insan., konuşamıyormuş, aynı zamanda dili de tutulmuş. Yamacın üzerinde bir de kuyulu pınar varmış. Onun yanında beyaz giyinmiş dört kız gülüp gülüp buzlu suyla yıkıyormuş. Vladi koskoca adam titriyormuş. Bağırarak istiyormuş ama dili dönmüyormuş... Kısmetine bakın ki, horozlar başlamışlar ötmeye, o saat gülüşler kesilmiş birden. Ayaklarını basmaya, dili dönmeye başlamış” (Baboglu, 2009:239).

Şeytan adını verdikleri cansız varlıklar, ruhani varlıklardır, 4 kızdan bahsedilmektedir. Dıştan görüntülerine dair tasvirleri yapılmıştır.

“Yamacın üzerinde bir de burada kuyulu pınar varmış. Onun yanında beyaz giyinmiş dört kız gülüp gülüp buzlu suyla yıkıyormuş. Vladi abi stavrozunu yapmış, iyi bari eli çalışmış” (Baboglu, 2009:239).

3.3.23. Eski Adetlär Batêrler

Kalın Anka, öykünün başkahramanıdır. Çocuklarını değişen toplum düzenine karşı korumaya çalışmaktadır. Oli ve Paresa'nın annesidir. Yazar Kalın Anka'nın koruyuculuğu üzerinde durmaktadır. Öykü de yaşımdan ve dış görünüşünün tasvirleri yapılmıştır. *“Anka anne çit fistanının üzerine mor sızgıcıklı geniş çukmanını geçirdi, yakalarını iliklerken boncukları, sedefleri geçirdi, kara çemberini taktı, ayaklarına da geçirdi keçe terliklerini de kulübe doğru hızlandı”* (Baboglu, 2009:241).

Trandafillerin Manisi, yeni nesil eğlence mekânlarına giden, değişen sosyal hayata çabuk ayak uyduran bir karakterdir. *“Kalın Anka komşu kızı Mani'ye bakıyordu. O bir tarafta kalabalık oğlan grubu içerisine girmişte orada kıkırdanarak gülüyordu. Sanki hiç kimse yoktu. İkide bir de bir gülüş atardı, kafası ile atardı o ellerini omuzlarına, nice beygir tabiatlılar. Utanmıyor, kör olasıca erkeklerin arasında böyle utanmadan kakhaha atmaya”* (Baboglu, 2009:241).

Trandafillerin Manisi'nin abisi, dekoratif bir karakterdir. Sadece metin içerisinde Mani'nin abisi olma vazifesini üstlenmiştir. *“Trandafillerin Manisi abisiyle cumartesileri ve pazar günleri kulübe giderdiler. Delikanlı giyimli çocuk, mavi bir takım giymişti. Boynunda da bir düğüm kravat, ayağında da yemenileri”* (Baboglu, 2009:240).

Oli ve Paresa, annelerine karşı gelen yeni yaşayış düzeninde yaşamak isteyen karakterlerdir. Gelenegın getirmiş olduğu eğlence mekânlarını artık güzel bulmazlar.

“Ama komşuları Kalın Ankaların kızlar Paresa ve kız kardeşi Oli hiç vazgeçemediler eski geleneklerden:

Biz işimizi de yapıyoruz dedi Oli. Bir yığın yapağı (yün) dittik, şimdi de onnardan ip işliyoruz. Ama önceden çocuklar gelirdiler, kaval çalardılar güzeldi. Ama şimdi ise gelmiyorlar, kulübe gidiyorlar. Bize de izin ver de bizde insanlara karışalım” (Baboglu, 2009:240).

Yanakoolu Todi'nin çocuğu Goşka, dekoratif bir karakterdir. Öyküde sadece çaldığı müzik aleti ile yer alır. Hakkında fazla bir bilgi verilmemiştir.

“Yanakilerin Goşkası girmoşkasını güzel çalıyordu. Davula hızlı hızlı vuruyordular, sanki bütün ses dünyayı sarsın istiyordular. Çok kötü gürültü yapıyordular” (Baboglu, 2009:241).

3.3.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti

Öyküde şahıs kadrosunda hiçbir insanı karakterin ismine ve tasvirine yer verilmez. Geleneği yerine getiren bir ev sahibinden bahsedilmektedir. İnsanı varlık olmayan hayvani bir varlık olan boğa öykünün başkahramanıdır.

“Allahlık için bir iki yaş büyük boğa ve bir tane dana kurban etmek için hazırlarlar. Yazın bu kurban gezer kırlarda, çayırarda sonbaharda gezer mısırlıklarda, bütün köy halkı meracılar, köy çobanları ve köyün başındakilerde bilirler bu kurbanı. Hayvan kurbanlığa hazırlanır, bu hayvanın zararında olsa çayırlara, mısırlıklara onun sahibinin hiçbir suçu olmaz, ceza verilmez. Üçüncü yıla doğru bu dana 300-400 kiloya yetişir” (Baboglu, 2009:230).

Öykü kahramanının insanı özellikleri metinde yer alır. *“Belliki o kurban edileceğini Allahtan hisseder, onun gözlerinden yaşlar akar. Topluluk avluya girer, harman yerinde bekler. Allahlı bir kişi bekliyor, onun da omuzlarında bağlıdır bahşışli bir gömlek, boğayı o kesecektir. Artık müzik sesi kesilir”* (Baboglu, 2009:230).

3.3.25. Kanazerlilər

Zaari Kanazerli, öykünün dekoratif karakteridir. Sadece öykünün giriş bölümünde isminden bahsedilmektedir. Gagauzlar için çalışmış ve çocuklarının da Gagauz kültür ve gelenekleriyle büyütülmüştür.

“Zaari Kanazerli o eski Gagauz zenginlerinden biriydi. Onun Yalpug deresinin aşağısında geniş toprakları vardı. Bu topraklarda zengin adam, kaliteli üzümler büyütürdü. Üzümlerin çoğunu taze satardı, Bolgrad, İsmail, Odesa, kasabalarına ve çok uzak Rusya tarafına Moskova'ya, Sant-Peterburg'a. Ama seçilmiş çok iyi şaraplarını o sınır dışına Fransa'ya, Bukreş'e, Avusturalya'ya, Almanya'ya götürürdü.

Güneşli güney sıcakları ve işlerini çok iyi bilen çalışkan yerli bağcılar büyük güzel görülmelik: kaberna, şasla, pino, muskat, kardinal ve başka türlerden üzüm bereketi çıkarırdılar” (Baboglu, 2009:173).

Tanas Kanazerli, öykünün başkişisidir. Tanas eğitim görmüş ve Gagauzya halkına yenilikler getirmiştir. Gagauzluk onun için önemlidir ve en küçük kızına buna en iyi şekilde aktarmaktadır. Tanas'ın fiziki özellikleri metin içerisinde yer almasada Gagauzlar için önemi öykünün bütününde verilmiştir.

“Basarabiya'da yaşayan Tanas'ın tek umudu küçük Paşi'ydi. Tanas Kanazerli kendi ulusal Gagauzluk politikasına göre terbiye ederdi Paşi'yi. Ama bütün her şeyi

açıklamazdı, bırakırdı kızı kendi bilgi edinsin. Derin yaşamayı öğrensin, politikayı kendi tanısin” (Baboglu, 2009:179).

“Tanas’ın işçileri yemek yeme bakımından iyi bakılıyordular. İşçilerin sofrasında ki yemeklerle boyarın sofrasında ki yemeklerin birbirinden çok az farkları olurdu. Yortularda sofraya boyarla birlikte işçiler, gündelikçiler, çıraklar da otururdu. İşçilerin hepsi boyarı çok severdi. Çorbacı biliyordu aslında, insan nerede çalışırsa çalışsın, çalışanların zahmetinin sayılmayacağını. Bu birliktelik işçilerle sahibini yüreklendirirdi. Boyar Tanas gzmeyi, turizmi severdi. Daima giderdi başka yerlere yurt dışına. Onun çok fazla komşusu vardı, komşu köylerde, Kurçu’da, Valkaneş’te, Tatar Kıpçak’ta, Kobey’de, Çadır’da. Etrafta ki bütün Gagauzlar, Bulgarlar, Moldovanlar, biliyordular Tanas’ı. Çok hatırlı, insanlarıda çok seven birisiydi” (Baboglu, 2009:174).

Volkaneşli Vekil Orginin Kızı, başkarakterin eşidir. Fiziki özellikleri öyküde yer almaz. *“Tanas’ın karısı da yerliydi. O Volkaneşli Vekil Örgi’nin kızıydı. Vekil Örgi’ler de kendi ana dilleri Gagauzca’yı biliyordular” (Baboglu, 2009:173).*

Domi, Marinka ve Paşi, Tanas’ın kızlarıdır. Büyük kızları yabancı damatlarla evlenir ve Gagauzya sınırları içerisinde yaşamaz. Gagauzluğu, Gagauz Türkçesini unuttur ve Rusça konuşurlar. Tanas’ın bütün umudu küçük kızı Paşi’dir. Paşi, Gagauzluğa sahip çıkacak bir karakter olarak aktarılmıştır. Paşi okumuş ve eğitim görmüş bir karakterdir.

“Domi ve Marinka ikizdiler, yaşları artık yirmiye geçmişti. Onları yabancı diyardan iki genç çocuk beğenmişti, iki arkadaş. Bu kızlar çok düşünmemiştiler, onlar babalarının mirasından paylarını alıp sevgililerin ardına Rusya’nın uzak tarafalarına gittiler. Damatlar orada gemicilikle uğraşmışlar. Kanazerli Tanas’ın yanında küçük kızı Paşi kalmıştı. Boyar Tanas bu çocuğunu kendi babasından ve dedesinden kalma nasihatlarını öğretti. Öbüz kızları uzak diyarlara gittiler, onlar kendi dilleri Gagauzca’yı kaybettiler artık. Onlar, oranın diliyle konuşuyormuşlar” (Baboglu, 2009:174).

Ornik Todur, öyküde sadece ismi geçmektedir. Tasviri yer almamaktadır.

“Ornik Todur biraz bağırdı onlara, korkuyordu o bu çocuklar arabaya bir şey yapar da dünyaya karşı gülünecek duruma düşmekten” (Baboglu, 2009:177).

Dimitali’nin Todur Primariya hizmetçisi (belediye hizmetçisi), öyküde sadece ismi geçmektedir. Tasviri yer almamaktadır

“Bir sürü başka laflar işitiliyor sorularda da sorulurdu. Primariya’nın çalışanı Dimitalinin Todur söyledi, bu adam bizden sonra Dobruca’ya oradaki Türk soylarımızın yanına gidecekti” (Baboglu, 2009:177).

Radi Angilçov, öyküde postacılık yapan bir karakterdir. Fiziki özellikleri yer almamaktadır.

“Ona da köy postacısı Radi Angilçov söylemiş çünkü o gazeteden okumuş. Orada kalabalıkta aynı zamanda bugünkü Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal’i de konuşuyordular. Türkiye’nin demokrasisini yoluna koyuyormuş, o erkenden Gagauz köylerini de gezecekti...” (Baboglu, 2009:177).

Hamdullah Suphi Tanrıöver, gerçek bir karakterdir. Gagauzya için çok önemli bir şahsiyettir. Öneminin nedeni öykü içerisinde açıkça belirtilmiştir. Gagauz halkı, aynı dili konuştuğu bu insana şaşkınlık göstermektedir ve bu duruma meraklanmaktadır. Karakterin fiziki özelliklerine yer verilmemiştir. Öykü içerisinde tarihi bir gerçekliği olan karakterin, öykü dışında da yaşadığını tarihi bilimler aracılığıyla açıklanmaktadır. Karakter itibari dünyadan ayrı olarak, gerçek dünyada da var olan bir karakterdir.

“Birinci Dünya savaşından sonra, demokrasi yollarını açmıştı, nerede Türk soylarından insanlar diye merak ederdi. Basarabiya’da gezen temsilcisi Abdulla Suphi Tanrıöver, büyük bir milleyetçi ve Türklüğü seven biri. Romanya’da yaşayan insanları çok önemser onları kolayca bulurmuş. Onları tanımak ve onlara yardım etmek için elinden gelen bütün her şeyi yapıyormuş” (Baboglu, 2009:175).

“Onun içerisinde güzel giyinmiş devlet görevlisi akıllarında kalmış. Onlarla aynı dilde konuşmuş, evde konuştukları dilde” (Baboglu, 2009:176).

Anlatıcı, kahraman anlatıcı durumundaki karakterin, fiziki özellikleri yer almaz. Karakter Gagauzya’da yaşayan bir çocuktur ve Hamdullah Suphi’nin, Gagauzya’ya ilk gelmesine tanık olmuştur. Karakterin duygu durumları okuyucuya çocukların bakış açısı ile aktarılmıştır.

“Evlerimize geldiğimizde duyduk, annelerimiz, babalarımız, aksakallılarda Türkiye’den gelen bizim dilimizde konuşan misafiri konuşuyordular. Kimi yaşlı insanlar bu görevli hakkında çok şey biliyorlarmışlar, o Gagauzlara akrabaymış” (Baboglu, 2009:178).

Karol al Daileç, karakter tarihi bir karakterdir. İtibari dünya içerisinde yer alan bu karakterin olumsuz özelliklerine yer verilmiştir. Öykü karakteri, itibari dünyaya karakter olmadan önce gerçek yaşamda rol oynayan bir şahıstır. 1930 ve 1940 ‘li yıllarda Romanya

Krallığı yapmıştır. Baboglu öykü metninde siyasi bir karaktere yer vermiştir ve öykünün inandırıcılık derecesini arttırmıştır.

“Karol al Doilea, kafası az çalışan, dik başlı biriydi. Romanya’nın işleri onu çok az meraklandırır. Bütün zamanını türlü türlü olan şenlikli oyunlarda geçirirdi. Genç kızları, kadınları çok severdi. Bu yıllarda Basarabiya’da boyar Kanazerli Tanas, Kıpçak köyüne geldi. Burada ileri gelen birçok anılmış kişi geçmişti” (Baboglu, 2009:175).

Arizan İonnar, metinde sadece ismi yer almaktadır.

“Bizim mahallemizdeki insanlarda geliyordu. Arizan İonnar’ın yanında da sanmıştlar kalabalık yangına koşar, hızlıca gidip çanları çalardı” (Baboglu, 2009:176).

Roman Kostantin Kojan, Gagauzya’da, Kıpçak’ta öğretmenlik yapmaktadır.

“Kıpçak’ın okulunda bir öğretmen olan Roman Kostantin Kojan’da gelmişti bu görülmedik arabayı görmeye. Onun karısı bizin Kıpçak’lı Doamna Oli de oradaydı. Onlar bu adamın geleceğini Taraklılı preytordan duymuştlar. Kojan insanlara söyledi bu Büyükelçinin adı Tanrıovermiş. Sonra başka yaşlı bir adam da söyledi bu Büyükelçinin adını” (Baboglu, 2009:176).

Doamna Oli, öğretmenin eşi olarak öykü içerisinde yer almaktadır. Dekoratif karakter görevindedir. Öykü içerisinde sadece ismi geçmektedir.

Özetleyecek olursak: Baboglu’nun incelemiş olduğumuz hikâyelerinde ortak isimde karakterler oluşturduğunu tespit ettik. Birçok hikâyesinde yer verdiği kahramanların isimleri Simu ve Vasil’dir. Hikâyelerinde yer alan bu kahramanlar fiziki açıdan ve hikâye içerisinde üstlendikleri roller açısından birbirlerine benzemez sadece isim benzerliği vardır. Eserlerini oluştururken yer verdiği kahramanların ortak özellikleri fakirlik ve yokluk içerisinde yaşayan sıradan karakterlerden oluşmasıdır. Yazar kahramanlarını gerçek hayattan seçmiştir. İncelemiş olduğumuz öykülerin tamamında Gagauz kültürüne ve geleneklerine ait kavramlar verilmiş, yazar bu kavramaları metinde yaratmış olduğu başkarakterler ve yardımcı karakterler aracılığı ile okuyuca aktardığı söylenebilir. Metinlerin içerisinde “Horu, Dernek, Konuşka, Sidanka, Paskella, Kumatriya, Mamaliga, Pita vs”. Kavramlara metinde yer verilmiştir diyebiliriz. Bu kavramlar tümüyle Gagauz kültürüne ait kavramlardır.

Baboglu öykülerini, yoksulluk, savaş, açlık, gibi sosyal sorunların etrafında kurgular. Gagauz insanın altında ezildiği bu konular aracılığı ile insanların çaresizlikleri anında bile bir çıkış yolu olduğunu, hayattan pes etmemeleri gerektiği karakterler aracılığı ile

okuyucuya iletir. Baboglunun yarattığı karakter pes etmez, azimli ve başarmayı aklına koymuş olan karakterlerdir. Baboglu'nun hikâyeleri içerisinde dönemin siyasi hayatında rol oynayan tarihi şahsiyetler yer alırlar, bu tarihi şahsiyetler aracılığıyla Baboglu, itibari dünya ile gerçek dünyayı birbirine yakınlaştırmıştır diyebiliriz. Öykü metninde karakter olarak yarattığı tarihi şahsiyetlerin doğrudan isimlerine yer verir. Baboglu bazı öykü karakterlerinin seçiminde anılarından yararlanmıştır.

Baboglu'nun itibari âlemde yaratmış olduğu karakterlerin fiziksel özellikleri hakkında çok fazla betimlemeler yaptığını söyleyemeyiz, oluşturduğu karakterlerin en önemli özelliği olay örgüsü içerisinde yazar tarafından verilen görevlerin itibari dünya içerisinde nasıl gerçekleştirildiğidir.

3.4. ZAMAN

Edebi metinlerde olay örgüsünün geçtiği bir zaman dilimi vardır. Bu zaman dilimi geçmiş, gelecek, şimdiki zaman olarak yazarın eserini meydana getirdiği zamana göre değişir. Anlatma esasına dayalı edebi metinlerde zaman unsuru açıkça tarih, gün, saat gibi unsurlarla verilebileceği gibi üzeri örtük ve belirsiz bir şekilde de verilebilir. İsmail Çetişli (2016:96) zaman kavramı hususunda “Hikâyede iki farklı zaman söz konusudur. Bunlar; “vak’a zamanı” ve “anlatma zamanıdır” ifadelerini kullanır. Şerif Aktaş (1991:119), “Öykü ilk olarak yazar tarafından idrak edilir, daha sonra yine yazar tarafından kaleme alınır ve son olarak okuyucuya ulaşır”. Okuyucuya ulaştığı zaman algılama zamanıdır (Adıgüzel, 2011:34). “Vak’a zamanı hikâyede anlatılan olayların veya olay örgüsünün içinde yaşandığı zamandır”, “Anlatma zamanı hikâyedeki olayların anlatıcı tarafından görülüp, öğrenilip, yaşanıp, idrak edildikten sonra kendi tercih ve imkânlarına göre okuyucuya nakledildiği zamandır” (Çetişli, 2016:98).

Yazar metni kaleme alırken kurmaca bir dünya oluşturduğunun farkındadır ve bu yüzden yazarın metinde vermiş olduğu bazı tarihlendirmelerde kurmacadır. Metinde geçen zaman dilimi edebi metin içerisinde yer alan kurmaca dünyaya aittir. Bu yönünden edebi metin içerisindeki ki tarihlendirmeler tarihi metinlerden ayrılır, metne edebilik katar. Baboglu'nun bazı öykülerinde “Kanazerliler” “Eni Yıla Karşı Yolculuk” birebir tarihlendirmeler kullanılmıştır. Bu yönünden Baboglu'nun bazı hikâyelerinin incelemesi yapılırken tarih biliminden yararlanmak gerekmektedir.

Mihail Bahtin (Bahtin, 2019), eserin zamanının- mekânla ayrılmaz bir ilişkisi olduğunu söylemektedir ve Yazarın edebi metni oluştururken metnin kronotobuna² dâhil olduğunu ifade eder. Baboglu'nun öykülerinde, zaman çoğunlukla açlık yıllarına, savaş zamanı, Sovyet zamanı vb. zamanlardır. Baboglu bu zamanların hepsinde yaşamış ve bu zamanlarda geçen bazı hadiseleri eserlerinde geçen olay örgüsü içerisinde kullanmıştır. Yazar, zaman kavramında eserin kronotobuna dâhil olmuştur. “Yangın İçinde”, “Eni Yıla Karşı Yolculuk” adlı hikâyelerinde savaş zamanı ve Sovyet hükümeti zamanında kolhoz, yol kronotoptur yazar kendisini bu kronotoba dâhil eder. Bahtin (296), “Edebiyatta ve bizzat sanatta, zamansal ve uzamsal belirlenimler birbirinden ayrılmaz ve daima duyguların ve değerlerin izini taşır” ifadesini kullanır. Nikolay Baboglu'nun öyküleri içerisine doğmuş olduğu sosyal hayatın, kültürün, karakterlerin yaşamış olduğu duyguların izlerini taşımaktadır. Edebi metinlerin kronotopik açıdan incelenmesi, zaman kavramının mekânla bir araya getirilerek olay örgüsü içerisindeki vak'a zincirinin somutlaştırılmasıdır. Okuyucu mekân aracılığıyla öykü zamanını zihninde canlandırır. Bahtin (2001) zaman- uzam anlatıdaki olayları somutlar, cisimleştirir onlara yaşam kazandırır. Bir olay iletilebilir hale gelir, bilgiye dönüşür, kişi olayın geçtiği yer ve zamana dair kesin bilgiler verebilir hale gelir. Olayların gösterilebilirliği, temsil edilebilirliği için gerekli zemini hazırlayan bizzat zaman – uzamdır. İki kavram kronotop adı altında birbirinden ayrı düşünülemez. Baboglu'nun öykülerinde kronotop kavramını kronotop ismi ile belirterek tespit ettik. Baboglu'nun öykülerinde “Köprü, avlu, köy, yol” kronotoplarını tespit ettik.

3.4.1. Ayva Çiçekleri

Edebi metinlerde anlatının en önemli unsurlarından biri zaman kavramıdır. Okuyucuya o zamanının sosyal, siyasi, kültürel durumdan izler sunar. Nikolay Baboglu'nun kaleme almış olduğu Ayva çiçekleri adlı eseri anlatma zamanı esasına göre oluşturulmuştur. Yazar yaşamış olduğu zamanı üzerinden bir süre geçtikten sonra kaleme alır. O içinden çıktığı toplumun zamanı yüzeysel olarak, eserinde verir.

Nikolay Baboglu *Ayva Çiçekleri* adlı eserinde belli bir zaman dilimi üzerinde durmamıştır. İlkbahar ayından ve Paskella orucunun olduğu zamanlarda hikâyenin geçtiği anlaşılır.

² Kronotop, Chronos: zaman, topos: mekân kavramlarından meydana gelmektedir.

“İlkbahar mevsimi geldi. Kocabaşlar yuvarlak masanın etrafında oturdu. Vasil babasının karşısına oturdu, Zena Vasil’in yanına oturdu, Ligorcuk da Zena’nın kucağında oturuyordu” (Baboglu, 2009:169).

Ayva Çiçekleri adlı bu metin olayların yaşandığı zamanı örtük bir şekilde vermeye çalışmaktadır. Fakat yazarın metin içinde kullanmış olduğu bazı kavramlar öykünün ne zaman yazıldığına işaret etmektedir. Kolhoz kavramı Sovyet Hükümeti Yönetimde geçen bir olayın vak’a zamanına işaret eder. Fakat metinde vak’anın hangi yılları kapsadığını okuyucu bilmemektedir. Tek çıkarımda bulunulan nokta, Besarabya’nın Ruslar tarafından işgalı sonrasında yaşanan olayların anlatılmakta olduğu, söylenebilir. Bu öyküde tek bir kronotopik unsur vardır. Evin avlusu kronotoptur. Birleştirici ve bütünleştiricidir. Avlu geçmiş ve geleceği birleştirip bütünleştirmektedir. Çocuk Ligorcuk’un avluda yürümeye başlaması gelin Zena’nın yaşamış oldukları eve karşı duymuş olduğu bütün karşıt düşüncelerin sona ermesine neden olur. Ve gelenek içerisinde yer alan eski bir adet yerine getirilir.

3.4.2. Demirçu

Öykünün vak’a zamanı açlık yıllarıdır. Öykünün zamanı örtük olarak verilmemiştir; gün, mevsim vb. ifadelerle yer verilmektedir. Zaman ilkbahar mevsiminin yaşandığı bir zamanda geçer.

“Kır işlerinin başlaması çiftçileri sıkıştırdı hem üzüm bağlarını kesmek hem de arpa, buğday, ayçiçeğinin yerlerini kazma zamanı gelmişti. İnsanlar topumu zamanında toprağa ekebilmek için uğraşırlardı. İlkbaharın gelmesiyle insanların hepsi kırlara çıktı” (Baboglu, 2009:188).

Nikolay Baboglu “Bir Öykümüz Var” adlı kendi hayat hikâyesinin anlatıldığı eserde SSCB hükümeti zamanında yaşadığını, öğretmenlik yaptığı yıllarda kıtlığın yaşandığını ve binlerce insanın ve öğrencilerinin hayatlarını kaybettiklerini anlatır. Demirçu adlı bu hikâyede de yazar kıtlık ve açlıktan kurtulmak için insanların boğaz tokluğuna dahi olsa çalıştıklarını anlatır. Bu kıtlık zamanı da 1946 ve 1947 yıllarından sonraki zaman aralığındadır. Demirçu adlı bu hikâye SSCB yıllarını halkın açlık ve kıtlık yaşandığı bir zaman dilimini anlatır. Baboglu metnin anlatma zamanı içerisine sızmıştır. Kendi yaşamından izler bulundurur.

“Hava kuraktı. Hiç kimse toprağın kuruluşundan bahsetmiyordu. İlkbaharın yağmursuz geçmesi köylüleri şüphelendirdi. Acaba o kıtlık yılları geri mi dönecek... Burada işsiz,

güçsüz açlık çekeceğimize orada en azından karnımız tok olur. Hem ne kadar öderlerse ödesinler, birkaç gümüşçük hiç olmamasından daha iyidir” (Baboglu, 2009:189).

Baboglu, metinde olayların geçtiği günleri belirtmektedir.

“Salı ve çarşamba günleri kırdı çalışmak artık zordu. Gök durmadan gürlendi, keskin karışık yağmurlu hava vardı artık” (Baboglu, 2009:189).

Demirçu adlı öykü içerisinde birden fazla kronotopik kavram vardır. Bunlardan ilki köprüdür. Köprü öykü metninde kavuşma ve ayrılık gibi duygu durumlarını somutlaştırmaktadır. Köprü üzerinden dereye düşen çoban, ayrılığı köprünün üzerinden sağ- salım geçen insanlar içinse kavuşmayı simgeler. Köprü iki yeri birbirine bağlayan bir mekândır. Öykü de ikinci kronotop yoldur. Yol birleştiricidir. İnsanların evlerine gidebilmek için yolu kullanmak zorundadırlar. Fakat yolda birçok engelle karşılaşılır. Baboglu insanların duygu durumlarını yol aracılığı ile okuyucuya iletir. Çaresizlik, tükenmişlik ve umudun yitirilmesi duyguları yol kronotobu ile iletilir.

3.4.3. Dünün

Eserin zamanı hafta içi ve hafta sonu günler olarak verilmiştir. Eserde karşıt zaman kavramları kullanılmış ve anlatıcı, edebi metnin anlatma zamanı içerisinde yaşamış biridir ve eserin kronotobuna sızmıştır. Anlatıcı metinde olup biten her şeyi anlatmaz, içinde bulunulan durumu okuyucuya aktarmaktadır.

Dünün adlı edebi metnin zamanı bu akşam, sabah, akşamleyin, Cuma ertesi, Pazar

“Bu akşam Statların avlusunda büyük bir kalabalık var” (Baboglu, 2009:221).

“Sabaha doğru köyden gelen misafirler dağıldı” (Baboglu, 2009:221).

“Cuma ertesinde düğün akşamında gençlerin buluşmaları olur hem düğünün olacağı güvenin evinde hem de gelinin evinde buna zasev denilir” (Baboglu, 2009:221).

“Pazar günü sabahleyin Kobey’den dört araba geldi, gelini almaya” (Baboglu, 2009:222).

3.4.4. Güllerdä Yaşlar

Öykü yazarın küçüklük zamanı ile başlamaktadır ve itibari metinde olayın yaşandığı vak’a zamanı anlatılmaktadır. Vak’a zamanı bir sabah ve akşamleyin diye geçmektedir ve belirsizdir.

“Bir sabah Todur uyandı, tıraşını olduktan sonra eski yoldan işe gitmek için hızlandı” (Baboglu, 2009:231).

Panayır kronotoptur. Panayır aracılığıyla insanların birbirine nasıl duyarsız hale geldiği, karşıt duyguların dile getirildiği bu yer aracılığı ile karakterlerin duyguları somutlaştırılır.

3.4.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk

Edebi metin 1998 yılına bir gün süre kalmış olarak başlar. Yazar bizzat metnin başında ve sonunda tarihlendirmelerde bulunur. Vak’a zamanı 1998 yılıdır.

“1998 yeni yılına bir gün kalmıştı (Baboglu, 2009:235).

“1997 yılı” (Baboglu, 2009:238).

İtibari metinde kullanılan zaman dilimi Moldova Hükümetinin Gagauzya’ya Özerklik verdiği bir zaman diliminde yazıldığına yönelik cümleler bulundurmaktadır. 1991 yılında Moldova SSCB’den ayrılıp kendi bağımsızlığını ilan ediyor. 1994 yılında Moldova Hükümeti Gagauz Özerk Bölgesini tanıır, fakat Gagauzya hiç Moldova Hükümetinden veya Moldova sınırlarından ayrılmamıştır. 1991 yılından sonra Gagauzya Moldova Cumhuriyeti içerisinde bulunmuştur ve bugün de hala Moldova’nın içerisinde.

- *“Gagauzya’daki yoksullara bakmadan geçenlerde ilk defa küçük bir tiyatro açıldı. Sen bunu gazetelerde okumadın mı, işitmedin mi? Kendini sanki Gagauz sayarsın.*
- *Üç yıl, artık ekonomi biraz canlanmaya başladı. Sende gazete okuyormuşsun, Gagauziyada kimin başkan olduğunu bilmiyor musun?*
- *Onu bilmiyorum. Sadece etrafımda kanunsuzluk, yoksulluk, soygunculuk görüyorum. Bu işler için siz polisler, partiler ve başkanlar suçlusunuz...”* (Baboglu, 2009: 237).

Anlatıcı- yazar edebi metnin kronotobuna sızmıştır. Kahraman bakış açısı ile yazılmış bu eser Gagauzların “12 Hayvanlı Türk Takvimi” kullandıklarını gösterir. “Sarı Dana Yılı, Kaplan Yılı”.

- *“Elbette sevindirmede, ama o yıl senin bölgedeydi “Sarı Dana Yılı” şimdi “Kaplan Yılı” geliyor. O daha güçlü belki bizim hayatımızı da birazda olsa düzeltir. Ama lafı bırakalım cezayı ödeyeceksin”* (Baboglu, 2009:237).

Yazar eserin kronotobuna itibari metnin anlatıcısı olarak sızmıştır. Metinde geçen bütün kavramlara ve zamana dair her şeyi bilir. Metin içerisinde geçen Kolhoz kelimesi Sovyet zamanına işaret etmektedir. Fakat günümüzde Gagauzya’nın Tatar – Kıpçak köyü Özerk bir bölgesine olmasına rağmen Baboglu’nun doğup büyüdüğü ve yaşadığı Kıpçak köyünde kolhoz halen daha devam etmektedir.

“Benim kardeşim kolhozun tütün işlerinde çalışıyor, ona da para yerine tütün yaprağı veriyorlarmış” (Baboglu, 2009:235).

3.4.6. Yangın İçindä

Öykü ilk olarak tarihlendirme ve tarihi şahsiyetleri anlatarak başlar. Bu tarihlendirmeler öykü zamanının II. Dünya Savaşı yıllarında olduğunu gösterir. Yazar anlatma zamanında öyküyü okuyucuya iletirken gerçeklikle iletir. Okuyucuya itibari bir metnin içerisinde olduğunu edebi metnin üçüncü paragrafında anlamaya başlar. Öykü içerisinde haftanın günleri, yıl kullanılmıştır. Baboglu metnin zamanına sızmıştır. Baboglu öykülenme zamanından ayrı olarak savaş zamanında yaşamış ve durumu bilmektedir.

“Bu savaş yıllarına hiç yakışmıyordular” (Baboglu, 2009: 180).

3.4.7. Bizim Komrat

Anlatıcı durumdaki yazar Gagauzya’nın Moldova’dan ayrıldığı ve özerk olduğu zamanı anlatmaktadır. Anlatıcı öyküleme zamanı içerisinde yaşamıştır ve bunu anlatma zamanına yansıtmaktadır.

“Komrat Gagauzya’nın sadece politika ve yönetim merkezi değil o aynı zamanda bir kültür merkezi. İlk defa burada “Gagauz Devlet Üniversitesi” açıldı. Daha sonra pedagoji okulu, geçen 19. yy. asrın sonunda da ortaokullar, spor salonları, anasınıfları, tarihi müzeler, gazeteler, kitaplar, radyolar ve televizyonlarda açıldı” (Baboglu, 2009: 185).

3.4.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz

Metnin zamanı geçmiş zamanın anlatımı ve şimdiki zamanın yer almasından oluşmaktadır. Metin bir yaz zamanı ile başlar daha sonra okuyucunun içerisinde bulunduğu şimdiki zaman gelir. Bu metinde yazar edebi metnin içerisine sızmıştır, metnin zamanında Baboglu’nu görürüz.

“Tarlalardan toplanan mısır ve buğdayda ambarlara gidecek, insanlara ve hayvanlara yiyecek olur. İşte bu kır bizim tarafımız, doğma yerimiz, onun adı Bucak” (Baboglu, 2009:186).

- *“Sanki eskiden buralar böyle miydi?*
- *Yok dedim ben, birkaç yüzyıl önce bu kırlar bomboşmuş, buraların sahibi rüzgârlarmış. Yaşayan insan sayısı çok azmış”* (Baboglu, 2009:186).

Edebi metin içerisinde kahramanların ve anlatıcının içinde bulunduğu zaman Baboglu’nun diğer metinlerinden ayrılır. Baboglu herhangi bir tarihlendirmede ve zaman

atfında bulunmamıştır. Edebi metnin zamanına bakarak Baboglu'nun bu metni hangi zamanda yazdığını çıkaramayız.

3.4.9. Trendä

Anlatıcı metni okuyucuya aktarırken kesin bir zaman dilimi kullanmamıştır. Belirsiz zaman dilimlerinden metni kaleme almıştır.

“Bindik trene saat daha yedi olmamıştı”, “Yaz akşamı da git gide kararıyordu, gece oluyordu artık. Karanlık yavaş yavaş dünyayı kaplamaya çalışıyordu” (Baboglu, 2009:266). Nikolay Baboglu Trendä adlı hikâyesinin zamanına sızmıştır. Metinde geçen dekoratif kahramanın ismi, Baboglu'nun gerçek yaşamda ki kızının ismi ile aynıdır.

“Şimdi yarım saat sonra eve ulaşacağız, önümüzde görünüyor Çadır kasabası” (Baboglu, 2009:266).

3.4.10. Sırcık

Metin içerisinde herhangi bir zaman unsuru verilmemiştir. Vak'a zamanı sırcık kuşunun bir gününü kapsamaktadır.

3.4.11. Sevda

Metin ilkbaharın mevsiminin bitişi ve sonbahar mevsiminin başlangıcında geçen bir olay örgüsünü anlatmaktadır. Yazarın sadece mevsimler ile yetinmeyip sembolik olarak okuyucuya biz zaman diliminide hissettirmektedir: Sovyet sistemi zamanını. Öğrencilerin Gagauzca ders göremediklerini eğitim dilinin Rusça olduğunu söyleyerek. Bu sebeple diyebiliriz ki Sovyet sistemi zamanında öğretmenlik yapan Baboglu metnin zamanına sızmıştır.

“Sonbahar zamanında gelmişti ama ilk sevda da zamanında geldi. Bu gençliğin öyle bir zamanıydı ki herkes ona tekdüze görünüyordu. Vani ile Galä'ya yaşamı pembe değildi kıpkırmızıydı. Dünya onlara çok iyi bir yer olarak gözüküyordu” (Baboglu, 2009:224).

3.4.12. Tanaslan Nadi

Metinde geçmiş ve şimdiki zaman vardır. Yazar önce Nadi ile Tanas'ın dernekte tanıştıklarını daha sonra evlendikleri zamanı anlatır. Metin içerisinde zamanı 3 yıl ileri atar yazar.

“3 yıl olmuştu Nadi ile birbirlerini sevdikleri” (Baboglu, 2009: 211).

“Akşamleyin hepsi televizyonu seyretmek için oturdu” (Baboglu, 2009:217). Anlatma zamanı ile öykü zamanı arasından belli bir süre geçmiştir. Yazar, öykü zamanının öncesinde sonrasında vakıftır.

“Ertesi yıl rastlantı üzerine Tanas’a kasabada bir iş bulundu” (Baboglu, 2009:216).

3.4.13. Vani

Öykü içerisinde zaman belirtilmemiştir. Herhangi bir gün anlatılır. Anlatıcı karakterin doktor olmak istediğini dile getirir. Karakterin doktor olmak istemesi insanların hayatını kurtarmak istemesidir. Karakter muhtemelen Gagauzya’daki savaş yıllarında, veba hastalığının ve açlık yıllarının yaşandığı yıllarda yaşamıştır. Buradan da bulunduğumuz çıkarım anlatıcının öykünün zamanına sızmış olduğudur. Baboglu Gagauzya’nın başından geçen bu olayların gerçek zamanında yaşamış bir yazardır.

3.4.14. Gaydacı

Belli bir zaman dilimi öyküde anlatılmamıştır. Metnin sonuç kısmında “ikindi” cümlesini kullanan yazar bir gün içerisinde olanları öykü zamanı olarak alır. *“Kirana baktı sonra günün ikindi olduğunu fark etti. Bıraktı bu düşünceleri gitti mancacık yaptı”* (Baboglu, 2009:244).

3.4.15. Dädüm

Öykünün zamanı hem geçmiş hemde şimdiki zaman olarak kurgulanmıştır. Olay örgüsü içerisinde savaş yıllarından bahseden yazar, daha sonra eğitim ve öğretimin daha iyi olduğunu söylemektedir. Burada bahsedilen savaş Gagauzya’nın 1944 yılında Romanya ve Ruslar arasında yapılan savaştır. Şimdiki zaman olarakta Baboglu Gagauzya’nın Moldovadan ayrılıp özerk olduğu zamanlardır. Baboglu her iki zamanı görmüştür ve Ruslar ülkesini işgal edince öğretmenlik yapmıştır.

3.4.16. Çingeneyka

Öykü zamanı içerisinde yaşayan anlatıcı, anlatma zamanını ile öykü zamanı arasına mesafe bırakmıştır. Öyküde Çingenelerin köye geldikleri gün ile gittikleri üzerinden geçen zaman dilimi arasında belli bir süre vardır. Anlatıcı çingenelerin köye geldikleri zamanı bilir, onların insanlara ne için yaşadığını, çıkarlarının ne olduğunu bilmektedir fakat öyküleme zamanı içerisinde bunu diğer karakterlere aktarmaz. Anlatma zamanında karakterlerin asıl vasıflarının ne olduğunu anlatılmaktadır.

3.4.17. Çiftçi Eceli

Öykü içerisinde belli bir zaman dilimine atıf yapılmıştır. 1946 yılının öncesinde ve sonrasında geçen olayları anlatılmaktadır. Sovyet sistemi zamanında Gagauz insanının yaşadığı zorlu açlık yılları konu edilir. *“1946 yılında bu fukaraların gücünde açlıktan ölmek kaldıydı. Soframız hemen hemen kurudu. Ama babam nasihatinde “Sovyetler*

fukaralara çok dostmuş, fakirlere düşman çıkmasın” derdi. Bak oğlum derdi o bana, yeni kuvvet yalan olmasın, neden yeni kuvvette fukaraların adı yine fukara. 1946 yıl geldiği kuruyca. Ben daha ilkbaharda anladım büyük kıtlığın olacağını” (Baboglu, 2009:264).

Baboglu öykünün zamanına sızmıştır. Öykü içerisinde Baboglu’nun yaşadığı zamanla, öykü zamanı içerisinde bir ilişki vardır. Baboglu kıtlık yıllarında öğretmenlik yapmıştır Sovyet sistemi içerisinde yaşamın zorluğunu görmüştür ve bu zorluğu öykünün karakteri aracılığıyla okuyucuya ulaştırır.

Öykü geçmiş zamanı ve öykünün şimdiki zamanını anlatmaktadır.

“Eskiden açlık olmuş ama insan ölümlerin olmadığı duyulmuştu, belki yine öyle olur, kurtuluruz. Bildiğini söylerdi kaskatı eşim.

- *Bu yeni güçte yalancılık çok varmış. Biz kendimizi düşünelim kuvvetten umut yok.*
- *Bu yıldan belliydi. Yıl büyük kuraklığa doğru gidiyordu” (Baboglu, 2009:265).*

3.4.18. Üülen Kasabası

Zaman kavramına öyküde çok geniş ölçüde yer verilmiştir. Öykü zamanı ile anlatma zamanı arasında bir ilişki kurabilmek adına yazar geri dönüş tekniğine çok sık yer vermiş, kahramanın başından geçen olayların, karakterin geçmiş ile büyük bir ortaklığı vardır.

Öykü içerisinde net tarihlendirmeler yapılmamış ama tarihi kişilerin öykü içerisinde yer alması okuru metnin zamanı hakkında çıkarım yapabilmeye yönlendirmiştir. İvan Nikitiç İnzov metinde geçen tarihi bir şahsiyettir.

3.4.19. Kulilär

Öykü giriş cümlesi ile zamanını belirtmektedir. Zaman Sovyet sisteminin içinde yaşandığı zamanlardır. Kolhoz kelimesinin kullanımı da Sovyetlere ait bir kullanım olduğu için zaman Gagauzya’nın SSCB Hükümeti döneminde yaşadığı dönemdir.

“Kolhozun köyde kurulmasının üzerinden on yıl geçti. Bütün işler dolaylı yollardan oldu, olanlar kimsenin aklından çıkmıyordu” (Baboglu, 2009:245).

- *“Öküzler artık kolhozun! Demiş Toşka ve üç kere tüfek patlatarak avludan ayrılmış.*
- *Kolhozunmuş... Nasıl oluyor bu? Ben dilekçe yazmadım ki, diye söylenmiş Benimci kendisini kaybederek...*

O gün akşamüstü Tanas biraz düzelmiş. Karısının yalvarış yakarışlarına bakmadan kalkmış ve neden öküzlerini getirmediğini sormak için gitmiş. Ama o öküzlerini kolhozun damında bağlı olduğunu görmüş.

- *Neden benim öküzlerimi buraya bağladınız, size kim söyledi böyle bir şey? Ben kolhoza dâhil değilim.*
- *Toşka gülümsemiş ve hayvanlara bakmış.*
- *Ben dilekçe vermedim kolhoza*
- *Sen vermedin ama karın verdi” (Baboglu, 2009:257-258).*

Öyküde kolhoza ilk dâhil edilmeye çalıştıkları zaman dilimi ve dâhil edildikten sonraki 10 yıl anlatılmaktadır. *“Toşka karısına da kıskanç gözlerle bakardı. Savaştan sonra Sovyetler sordu, köyün başına kimi koyacaklarını, kim aranızda en fukara? İşte Kademsiz, en fukara olanı diye bağırdı biri şakadan mı gerçekten mi belli değil”* (Baboglu, 2009:250).

3.4.20. Çiçeklik Başçası

Öyküde zaman dilimi olarak yıl içerisindeki sonbahar, ilkbahar, yaz, sonbahar mevsiminden bahsedilmektedir

“Bu yıl Çilingirlerin bahçesinde çok güür çiçekler açtı. İlkbahar da ve yaz ayında ilk önce çiğdem çiçekleri, leylaklar, laleler daha sonra zambaklar, gelincik çiçekleri, zurnalar.... Yazın bujorlar açardı ama gül fatmalar yetişip avlunun boyunu geçerdiler. İnsan gibi sokağın iki tarafına da bakardılar. Onların köklerine de türlü altıncıklar sarılır ve daha başka sarmaşık türlü çiçekler” (Baboglu, 2009:220).

Sonbaharın geç vakitlerine kadar karın altından başlarını gösterirlerdi güzel kokan içi dolu renge renk güz çiçekleri. Onları ev sahipleri özenle toplamışlar, demet demet bağlayıp çömleklere yerleştirmişler. Biraz daha soğuk vurduğunda, güzel güz çiçekleri kışı geçirmek üzere bodrum katına gidecekler” (Baboglu, 2009:220).

3.4.21. Vani Çilingir

Öykünün giriş bölümünde ilkbahardan ve yaz mevsiminden bahsedilmektedir. Gelişme ve sonuç bölümünde zamana simgesel yönden atıf yapılmıştır. Romence bilen bir öğretmenden ve Kral Karol’dan, para birimi ile metne gizlenmiş bir zaman söz konusudur. 1919 -1944 Romanya Krallığı döneminde Gagauzlar, bu dönemde Rus Çarlığı döneminde olduğu gibi sıradan insanlar, orta ve yükseköğrenim görememiştir. Sadece üst sınıftan kişilerin çocukları orta, lise ve üniversite eğitimi alabilmiştir. Gagauzların süratle Romen dilini öğrenmeleri amacıyla sokaklarda dahi Gagauzca konuşmak yasaklanmıştır (Erendor, 2021:165).

“Neden o kadar zor anlıyorsunuz? Sizin anneleriniz, babalarınız köyde ki varlıklı insanlar, başçorbacılar ama siz onları kötü gösteriyorsunuz. Şimdi çabuk evinize yok olun”! (Baboglu, 2009:228).

3.4.22. Görüntülär

Öykü zamanından geçmiş zamana geçiş yapılmıştır. Karakterlerden birinin geçmişte yaşadığı bir olaya yer verilmektedir. Öykü zamanı belirsizdir bir günün akşamında geçen bir durum anlatılmaktadır.

“Biz bu akşam evde olmayacağız. Siz evde yalnız uyuyacaksınız. Oturun evde oynayın” (Baboglu, 2009:239).

3.4.23. Eski Adetlär Batêrler

Öykünün anlatma zamanı Kalın Anka'nın kulübe gittiği zamandır. Anlatma zamanı içerisin öykünün geçmiş zamanında yer verilmektedir. Öykünün anlatma zamanı hafta sonu olarak geçmektedir. *“Ertesi akşam, cumartesi günü kulübe toplandı gençler”* (Baboglu, 2009:240).

3.4.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti

Öykü zamanı senelere yayılmış bir zaman dilimidir. Aynı zamanda öyküde bir gün anlatılmaktadır. *“Sabahın erken saatlerinde dananın sahibinin akrabalarından oluşan beş on kişi ve komşular çalgı eşliğinde (düdük, zurna, davul) kıra boğayı tutmayı giderler. “Üçüncü yıla doğru bu dana 300-400 kiloya yetişir” “Allahlık için bir iki yaş büyük boğa ve bir tane dana kurban etmek için hazırlarlar”* (Baboglu, 2009:230).

3.4.25. Kanazerlilär

Öykü zamanı olay örgüsü içinde farklı tarihlerde ve zamanlarda geçmektedir. Öykünün giriş bölümünde birinci dünya savaşının bittiği yılları anlatan yazar daha sonra ikinci dünya savaşında yaşanıp bittiği yılları anlatmıştır. Metinde tek bir gün, ay, yıl üzerinde duramayız. Zaman, öykü zamanı içerisine yayılmıştır. Baboglu, öykünün zamanında kendinden parçalara yer vermektedir Baboglu çocuk yaşta Hamdullah Suphi Tanrıöver'le tanışmıştır. Öykü içerisinde geçen Hamdullah Suphi Tanrıöver'in arabasının yanına gelen meraklı çocuklardan biri de Baboglu'dur. Kahraman anlatıcı olarak kendini metin içerisinde gizlemiştir.

“1935-1938 yıllar. Dünya daha yeni başlamıştı düzelmeye geçenlerde biten Birinci dünya savaşından, onun belalarından. Barışa aç insanlar, kır işlerini yetiştirmeye, avlularını düzenleyip tamir eder, hayvanlarına bakmaya çalışırdılar” (Baboglu, 2009:175).

“Yıllar geçti. Dünya, İkinci Dünya Savaşından toparlanmıştı. Bu savaş, Birinci Dünya Savaşından daha kanlı ve daha cellattı. Cephe Basarabiya’da geçmişti. Bucak daha az zarar almıştı bu savaştan ama halkımız bir yıl 1940-1941 Bolşevizm altında bulunup tekrar Romen zenginlerin çıraklığı altına girmiştiler. Toprağı olmayan sıradan insanlar en çok zorluğu çekenlerdi. Çoğu Prut deresinin ötesine iş aramaya gidiyorlardı ama daha çoğunu askerlik izinleriyle vergi mühtasilleri alırdılar. Canavar Antonesku’nun savaşla intereslerine bombalar altında, Ploesh taraflarına petrol çıkarmaya. Niçin ki Antonesku sattı Romanya’yı, Gitlerin Nemşelik tarafına. Rusya da Angli’ye Amerikayla beraber nemşelere karşı savaşırdı. Bizim Basarabiya tarafı Romen kuvvetleri altında kalıyordu. Cepheelerde uzaktaydı. Moskova tarafından Rus şpionnari Moldova’da vıyıldardılar, işlerini çok gizli yapardılar Nemşe kuvvetlerine karşı” (Baboglu, 2009:179).

Zaman başlığında ulaştığımız sonuç; Baboglu eserlerini oluştururken belli bir zaman dilimine yer vermemiştir. Ama onun hikâyeleri içerisinde geçirmiş olduğu bazı kavramlar, hikâyelerde anlatılmak istenilen zaman diliminden ipuçları sunmuştur: “Kolhoz”, “Karol”, “para birimi Lei” vb. kavramlar. Yazar zaman içerisinde geçen olayları belli bir kronoloji ile okuyucuya aktarır. Sanatçının öykü içerisinde işlediği zaman ile kendisinin içinde yaşamış olduğu zamandan soyutlanamaz. Baboglu’nun öykülerinin önemli bir özelliği Kolhoz kavramına açıkça yer vermesidir. Baboglu SSCB hükümeti zamanında kolhozda yapılan bütün üsulsuzlukları öykü metninde açık ve net bir biçimde anlatır. Sembolleştirmez. Öykülerin kronotopik kavramlar açısından incelendiğinde Köy, yol, avlu, köprü vb, kronotopları tespit ettik. Bu kavramlar aracılığı ile öykü metninin zamanı ve insanların yaşadığı zorlu durumlar, mutluluklar somutlaştırılır. Baboglu’nun oluşturmuş olduğu kronotopik kavramlar daha çok birleştirici, bütünleştirici görevleri ile karşımıza çıkmaktadırlar.

3.5. MEKÂN

Şerif Aktaş’a göre (1991), anlatmaya bağlı edebi metinlerin roman, hikâyenin sahnelendiği yer mekândır. Anlatıcı mekân tasvirleriyle edebi metin içerisinde yer alan köy, kolhoz, kasaba, ev, ova vb. unsurları okuyucunun kafasında belli bir şeklin canlanmasına okuyucuya sezdirmeye çalışır. Mekân olay örgüsü içerisinde yer alan vak’a zincirinin “nerede” yaşandığı sorusuna cevap veren yapı unsurlarından biridir. “*Mekân eserinde yaşanan olayların sahnesidir*” (Çetişli, 2016:100). Anlatıcı ile mekân arasında

sıkı bir ilişki vardır. Anlatıcı olay örgüsünün geçtiği yeri tasarlarlarken yapı unsurlarında ayrı bir mekân tasarlamaz. *“Kişiler içinde yaşadıkları çevreyle adeta özdeşleşmiş durumdadırlar”* (Tekin, 2001:130). Örneğin anlatıcı Kolhozu mekân olarak seçmişse anlatı içerisinde geçen kişilerin de Kolhozla bağlantısını okuyucuya aktarır. Baboglu *“Kulilär”* hikâyesinde kahramanların kolhozda yaşamış olduğu bütün zorlukları gözler önüne serer. *“Anlatı türlerindeki mekân, kurgusaldır ve içinde yaşayan insanların bakış açıları, algı kapasiteleri ve duygusal gelişmeleri doğrultusunda şekillendirilmiştir”* (Korkmaz, 2015:79).

“Vak’a zincirinin muhtevası ve kahramanların psikolojik hali, mekân tasvirlerinden de anlaşılır” (Aktaş, 1991:145). Yazar mekânı tasarlarlarken itibari olan edebi metne doğallık katar ve olayın inandırıcılığını kuvvetlendirir. *“Mekânın gerçekçi olması ve iyi bir şekilde işlenmesi olayın inandırıcılığını artırır”* (Adıgüzel, 2011:36). Baboglu mekâna önem vermiştir fakat olay örgüsünün geçtiği mekânın fiziki özelliklerine çok fazla yer vermemiştir, tasvirlerini yaptığı mekânlar gerçek dünyada bulunan mekânlarla benzer özellikler gösterir ifadelerini kullanabiliriz.

Bahtin (2019)’e göre bir metnin mekânı yazarın yaşadığı mekânla benzerdir ve yazar kendi yaşamış olduğu mekânı eserin kronotobuna sızdırır. Baboglu’nun hikâyelerine incelediğimiz zaman mekânlar arasında en önemli kronotoplar köylünün çalıştığı tarla, kasaba, kolhoz ve avludur. Bu kronotoplar Nikolay Baboglu’nun yaşamış olduğu zamanlardan izler taşıdığı söylenebilir.

3.5.1. Ayva Çiçekleri

Mekân okurun zihninde olayların nerede geçtiği sorusuna cevap veren bir anlatı unsurudur. Mekânlar aynı zamanda anlatı içerisinde önemli bir betimleme kaynağıdır. Bu hikâyede mekân yaşadıkları evdir. Bu evin nerede bulunduğu yazar tarafından okuyucuya aktarılmamıştır. Ev eski, çatlakları olan ve tamir edilmesi gereken bir evdir.

“Simu Koçabaş evinin etrafında gezerdi, eski duvarın üzerindeki eski sıvalar düşerdi. Eski çürük pencerelerinde çerçeveleri çürümüştüler. Altıları yıkılmıştı” (Baboglu, 2009:167).

Anlatı içerisinde okuyucuya aktarılan diğer bir mekân evin avlusudur. Anlatının başlığı olan ayva ağaçları bu avluda bulunmaktadır.

“Vasil dışarı çıktı, karanlık çökmüştü. Ayva ağaçlarının üstünden diplere doğru bir yarasa kuşu uçu. Sonra horoz sesleri duyuldu. Havalardan iyi olacaklarını Vasil düşündü”

“Simu, diğer akşamları olduğu gibi, oğluyla avluya çıktı, gezinirdiler, laf ederdiler ama ikisinin de keyfi yerinde değildi. Can sıkıntısı ikisinin de içini kaplardı. Sanki Vasil içine kediler girmiş ve onun içini tirmalardılar... Baktılar ayva ağaçlarına, kocaman olmuşlar, sanırsın avul içinde bir dağ kenarıydı. Hâlbuki çocukluğunda babası ile birlikte onları diktiklerinde inceciktirler”. (Baboglu, 2009:171).

Baurçu, anlatı içerisinde üzüm bağlarının, eğlenceleri sokaklarının, derneklerin olduğu bir yerdir.

“Baurcu’nun sokağı bizim bu sokaktan daha aydınlıktır, hem ne salkımlar var orada!” (Baboglu, 2009:167). Yabulların sokağı, Zena’nın evlenmeden önce yaşadığı sokaktır. Hikâyede sokak tasvir edilmez sadece adı geçer.

3.5.2. Demirçu

“Demirçu” adlı incelediğimiz eserde mekân belli bir yer değildir. Mekân olarak eve ulaşmak için geçmeleri gereken dereleri, Zelü’nün evini, Bey’in evini, Uanku’nun küçükken yaşadığı evin ve Demirçu’nun yaşadığı evi sayabiliriz. Nikolay Baboglu’nun bu eserinde mekân tasvirlerine neredeyse hiç yer vermemiştir. Dere öykü içerisinde kronotoptur. Olay örgüsü içerisinde geçmiş ve gelecek arasında kahramanların başından geçenler bu mekân aracılığıyla okuyucuya iletilmektedir.

“Ne yapacaktı evde, kül çatılı kukübesi haricinde hiçbir şeyi yok” (Baboglu, 2009:188). Nikolay Baboglu, Uanku’nun yaşadığı evi okura aktarırken herhangi bir tasvir yapmaz, sadece evin içerisinde yaşanan bir olayı okura aktarır.

“Uanku çok çocuklu bir aileden gelmişti. O küçüklüğünde sadece bir kere simit ve şeker görmüştü, bereket yılında babası panayırda mısır satmıştı ve babası eve geldiğinde torbasını sedirin üzerine silkelemiş ve çocuklar kapan kapana olmuştu, işte o zaman Uanku’nun eline iki kırmızı şeker ve büyük delikli simit düşmüştü” (Baboglu, 2009:202). Mekân olarak Uanku’nun hayatını kaybettiği derenin adını yazar okuyucuya iletir. Öykü içerisinde geçen dere gerçek ve Gagauzyada var olan bir yerdir. *“Yalpu deresi az sulu olmakla birlikte bahar aylarında büyük sağanaklı yağmurlar yağınca dere kıyılardan çıkar ve sel oluşturmaktadır”* (Petrovici, 2009:18).

“Uanku artık Yalpu deresine damat oldu, sazlar ona mum tutuyordular, soğuk sular beyaz gözyaşlarıyla ağlıyordular ona” (Baboglu, 2009:203).

Çobanların yaşadıkları ev ve koyunların ağılları da öyküde geçen mekânlardandır.

“Kulübenin yarısının soba ve bacası kaplamıştı zaten. İçeride 5- 6 kişi vardı onlarda en zayıf olanlarıydı zaten, güçlülerin hepsi dışarıdaydılar onlara yer yoktu. Bu kötü yerde de bazıları ayaktaydı” (Baboglu, 2009:204).

3.5.3. Dünün

Anlatıcı edebi metnin kronotobuna sızmıştır. Edebi metinde yer alan Kıpçak köyü, Nikolay Baboglu’nun doğup büyüdüğü Gagauz köyü olan Kıpçak köyüdür.

Kıpçak köyü, Kobey, Savi Pınarı, Krezlik sınırı, sokak, avlu” metinde geçen mekânları oluşturur. Anlatı içerisinde yer alan mekânlar gerçek mekânlardır. Mekânlar üzerinde tasvir yapılmamıştır, okuyucu nasıl bir mekân içerisinde olduğunu kavrayamaz.

“Kobeylilerle biz Kıpçakların tarlaları birbirine komşuydu. Bu genç çocuk bugün bize damat olacak, babasının iki hektar bir tarlası varmış bu Kıpçak sınırında. Hem de orada Savinin pınarı da varmış” (Baboglu, 2009:221).

“Hem eve hemde sokağa çok fazla insan toplanmıştı” (Baboglu, 2009:221).

“Bütün düğün konvoyu Kobey köyüne doğru yol alır” (Baboglu, 2009:222).

3.5.4. Güllerdä Yaşlar

Ev, panayır, iş yeri öyküde geçen başlıca mekânlardır. İtibari âlemdeki mekân tasvirleri kısıtlıdır.

“Todur kasabanın kenarında üç odalı bir evde yaşar. O her sabah işe giderken evinden biraz aşağıda olan küçük panayırın içerisinden geçer” (Baboglu, 2009:231).

“Akşamleyin Todur Aflatarlı işten eve dönerken yolu yine panayırın içindendir” (Baboglu, 2009:233).

3.5.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk

Mekân tasvirleri metinde yer almaz. Yazar edebi metin içerisinde yer alan mekânların sadece isimlerini kullanmakla yetinir. Mekâna herhangi bir boyut kazandırılmamıştır.

Komrat’a giderken üzerinde durdukları yol, kolhoz, Kişineua, Volkanış, Komrat, Bucak.

“Buradan Kişinêua nasıl geri döneceğimizi düşünüyoruz” (Baboglu, 2009:238).

“Benim kardeşim kolhozun tütün işlerinde çalışıyor, ona da para yerine tütün yaprağı veriyorlarmış” (Baboglu, 2009:235).

“Bucak tarafımızdaki köye, yeni yılı karşılamaya gidiyorduk” (Baboglu, 2009:235).

3.5.6. Yangın İçindä

Bükreş, Ploeş, tren istasyonu, Kurtea Regalı başlıca mekânlardır. Başkahramanın yaşadığı ev, savaş içerisinde bulunan topraklar da mekânlardır. Metinde Kurtea Regalı'nın tasviri yapılmıştır. *“O hiçbir problem yaşatmadan onları taş avludan içeriye aldı. Onlar yaklaşık bir kilometre yürüdükten sonra ışıklı olan bir yere geldiler. Burası çok güzeldi ve yerler ışıldıyordu”* (Baboglu, 2009: 181).

3.5.7. Bizim Komrat

Yazar geniş mekânlar kullanmış, herhangi bir ev klübe, avlu vb. yere okuyucuyu hapsetmemiştir. Mekân olarak en geniş mekân Gagauzya'nın ili Komrat'tır.

“Gagauzya'da birkaç kasaba var. Ama onların arasından Komrat ayrılıyor. O bugün Gagauz Özerk bölgesinin baş kasabası, merkezi” (Baboglu, 2009:184).

3.5.8. Büümnär, Hayvannar Kuşlar hem Biz

Köy, Bucak, Gagauzya olarak geniş mekânlar kullanmış ve mekân hususunda metnin içerisinde anlatıcı durumda ki kişi olarak sızar. Mekânlar anlatıcı durumda bulunan kişinin içerisinde önceden de yaşadığı ve bildiği mekânlardır.

“Yaz zamanı, köyden çıktık etrafımıza baktık her yer düzlük. Yol boyunca dizili ceviz, salkım ve üzüm ağaçları görünüyor. Onları insanlar dikmiş. Biraz uzağa göz gezdirelim. Orada arpa, buğday ve başak halindeki ekinler görünüyor. Rüzgâr ekinleri dalga dalga dalgalandırıyor, sanki bir denizin dalgalanması gibi. Daha ileriye gidiyoruz. Önümüzde sırasıyla dizilmiş meyve fidanları (elma, armut, şeftali, kiraz). Onlar gür ve yeşil. Kırmızı yanaklı elmalardan ve turuncu- sarı şeftalilerden gözümüzü alamıyoruz. Bu meyve bahçesinin diğer kenarından sonra üzüm bağları başlar. Bağların arasındaki sıralarda da beton direkler, onlarda kireçli tellerin üzerinden gerdirilmiş asma kütüğüne bağlanmış. Bu güzel bağların diğer tarafları görünmüyor: Ne büyük ne zengin...” (Baboglu, 2009:186).

Çotuklardaki üzüm salkımları birer kilo gelir. Onların taneleri iri erik gibidir. Buradan toplanan tonlarca üzümler şarap ve şıra fabrikalarına gidecek. Tarlalardan toplanan mısır ve buğdayda ambarlara gidecek, insanlara ve hayvanlara yiyecek olur. İşte bu kır bizim tarafımız, doğma yerimiz, onun adı Bucak” (Baboglu, 2009:186). *“Bu topraklarda bizim insanımız inek, koyun, keçi ve başka birçok türde hayvan büyütürler”* (Baboglu, 2009:187), yazarın burada ki topraktan kastı Gagauzya topraklarıdır ve Baboglu bir Gagauz Türkü olarak Gagauzya'nın güzelliklerini edebi metinlerine yansıtmıştır.

3.5.9. Trendä

Metinde olay örgüsünün geçtiği mekân gerçek bir mekândır. Mekânla ilgili çok fazla bilgiye değinmeyen yazar anlatının geçtiği yer olarak mekânı okuyucuya iletir. *“Trenimiz hep daha da hızlanıyordu aceleyle yol alıyordu”* (Baboglu, 2009:266).

Bazı mekânların metin içerisinde sadece isimleri geçer. *“Bu köy Kazayak köyü değil mi? Önümüzde görünüyor Çadır kasabası”* (Baboglu, 2009:266).

3.5.10. Sırcık

Sırcık kuşunun yemek aramaya gittiği mekân olan toprak yüzeyi metnin mekânıdır. Mekân tasvirleri kısıtlı kalmıştır. Okuyucunun kafasında geniş bir yer bırakılmıştır.

“O arardı nadaslı yerlerde tatlı yemeğini ve arada sırada gözlerini kaldırıp çevreyi gözlerdi” (Baboglu, 2009:267).

3.5.11. Seveda

Kulüp, evin saçak altı, okul mekân edebi metinde geniş tutulmamıştır. Sadece olay örgüsü içerisindeki kahramanların nerede bulunduklarını okuyucuya iletir. Gerçek mekânlardır.

3.5.12. Tanaslan Nadi

Dernek, ev önemli mekânlardır. Derneğin, metinde işlevinden bahsedilmektedir. Tanas’ın evi ise Nadi’nin özgürlüğünün kısıtlandığı yer olarak betimlenmektedir.

“Tanas babasının yanından ayrılıp başka eve çıkıyormuş yaşamaya. İhtiyarlar gelin ile anlaşılamamışlar.

- *Aman, ayol! Böyle güzel ve büyük bir evde ihtiyarlar yalnız mı yaşayacak!”* (Baboglu, 2009:215).

“Geleneğe göre derneğe gelen çocuklar yavuklularının yanına onlara sormadan oturmazlar. Kızın eğer rızası varsa gizlice yakın arkadaşına söyler, o der oturması. Tanas çok fazla oyalanmadı geçti Nadi’nin yanına” (Baboglu, 2009:213).

3.5.13. Vani

Öykü içerisinde mekân dünyadır. Çok geniş tutulmuştur. *“Daha sonra o dünyadaki gerçek işleri düşmeye geçirdi. Çok yanlışlar, çok kusurlar bu dünyada yaşanmıştı”* (Baboglu, 2009:219).

3.5.14 Gaydacı

Olay örgüsünün geçtiği mekân Kirana’ların evlerinin avlusudur. Avlunun görünüşü okuyucuya aktarılmamış sadece olayın geçtiği yer isim olarak yer verilmiştir. *“Kirana çekildi bir tarafa, bu kadını kovmak istiyordu, bu göz boyayıcı kadını. Aklına misafiri*

evden kovmanın günah olduğunu getirdi. Sen komşu küsme diye uzattı Marinka lafı. Ne kusur var ne dedim şimdi bu zamanda avluda iş yok, ne var dilencilğe yetişmene” (Baboglu, 2009:243).

3.5.15. Dädum

Mekân tasviri metin içerisinde hiç yoktur. Sadece yaşamlarını sürdürdükleri bir vardır. *“Bu ihtiyarla aynı evde yaşıyordular”* (Baboglu, 2009:226). Ortaokuldan, kasabadan, yüksek okuldan bahsedilmektedir fakat tasvirlerine yer verilmemiştir.

3.5.16. Çingeneyka

Öyküde geniş bir mekân yer almaktadır. Gagauzya’nın bir köyü. Bu köy hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Öykünün sonuç kısmında da Çiyşi yolundan bahsetmektedir. *“Çadırdan geç vakitte sesler duyuluyordu. Zannediyorduk, bu çingeneler bizim köyün kenarında çok uzun zaman yaşayacaklar. Ama onların tabiatına gezme işlemiş. Bir sabah hiç kimse duymamış onlar nasıl toplanmışlar, nasıl eşyalarını arabalara yüklemişlerde Çiyşi yolundan hangi tarafa gitmişler belli değil”* (Baboglu, 2009:261).

3.5.17. Çiftçi Eceli

Öyküde en geniş mekân tarla olarak tasvir edilmektedir. Öyküde en önemli mekân avludur. Ailenin avluda yetiştirdikleri mısırlar hayatlarını kurtarmıştır. Çiftçilik Gagauz insanı için geçim kaynağıdır.

“Küçücük tarlam ayrıklarla doluydu. Ağaçlıktı ama benim kazmam iyiydi onu getiriyordum (Baboglu, 2009:263), *“Geçti en zor yıl. Bu Basarabiya toplarından aileler yok oldu, bütün sokaklar, çoğu evler boşaldı”. Bizim bu ayrıklı tarlamızdan bu kurakta yiyecek çıkaramayacağız. Avlunun içine mısır ekelim eğer kuraklık olursa avluda da bereket olmayacak”* (Baboglu, 2009:265).

3.5.18. Üülen Kasabası

Üülen kasabası, panayır, Bolgratlı Mitran Pani’nin evi, Boyar’ın evi öyküde geçen mekânlardır. Yazar mekân tasvirleri üzerinde hiç durmaz. Realist mekânlardır. Okuyucu karakterlerin bulundukları yeri bilir.

“Bolgrad. Üülen kasabası tozlu ve kalabalık. Alışverişçi, işçi, eğlenen ve aylaklar. Birden çok türden milletli kasaba! Haftada iki kere panayır... Diller arasında da sık sık Bulgarca ve Gagauzca birazda Moldovanca, Rusça, Ukraynaca duyulur...” (Baboglu, 2009:268).

“Daha burada Arnavutça, Almanca, çingenece de birbirine karışır. Bu nimetlik bu karışıklık daha önceden de varmış bugün de var. Besarabya’nın yüzü, üülen tarafında Bucak’ta o daha koyu benim özüm tamam olsun diye bir şeylerde ekleyelim. Bizim kızgın güneşimiz, daima bulutlu mavi gökyüzümüz, yanık kırlarımız, çalı çırpımız, genger ve yuvalarında trakaları, yamaçlarda kuş sesleri” (Baboglu, 2009:268).

3.5.19. Kulilär

Mekân tasvirlerine metin içinde neredeyse hiç yer verilmemiştir ifadesini kullanabilir. Kolhoz ve Fima’nın evi metnin mekânlarıdır. Kolhoz içerisinde yapılan yanlışların ne tür yanlış olduğunu aktarır. Kolhoz metinde geçen kronotoptur. Yazar öyküde geçmiş ve anlatı zamanını kolhoz üzerinde okuyucuya iletmektedir.

“Orada bir avlu da serenli kuyu vardı biz onu görüyorduk. Donsuz Todurların Mitiradisi o pınarda bir çift beygir sulamaya çalışıyordu. Fima bunu görünce atladi arabasından yere hızlandı Mitiradiye doğru” (Baboglu, 2009:245).

“Bu kara haber Benimci’yi kesmiş. O acı ile adam yere düşmüş. Toplanmış insanlar kaldırmışlar onu. Evine götürmeyi istemişler. Sözü değiştirdi Bay Fima. Ama o ilkbahar günlerinde kolhozda bir büyük bereket geldi. Kolhozdaki çiftçilik yeniden dirildi” (Baboglu, 2009:258).

3.5.20. Çiçeklik Başçası

Dar bir mekândan bahsedilmektedir. Mekân Demirci Todur’un çiçek bahçesidir. Bahçede yetişen çiçek türleri hakkında okuyucuya bilgi verilir. Sokak gerçek bir mekândır.

“Sokaktan geçenler, avludan aşan bu dünya güzeli çiçekleri görüp sevinecekler. Çiçeklerin güzellikleri sokaktan geçenleri bir iki defa durdurur” (Baboglu, 2009:220).

3.5.21. Vani Çilingir

Öyküde iki tane belirgin mekândan bahsedilmektedir. Bunlardan birisi Demirci Todur’un dükkânı diğeri sınıftır. Mekânların tasvirleri yapılmamış sadece işlevleri okuyucuya aktarılmıştır.

“Çilingirlerin demirci dükkânlarında iş daha yeni başlıyordu. Bir gün demirci Todur oğlu Vani’ye dedi:

- *Git, çocuğum Göza Peti’lere söyle, onların işlerinin hepsini tamamladım. Sabaha koşup gelsin. Belgrat’a gideceğiz dükkân için kömür getireceğiz.*

Vani yıkandı ve hızlıca gitti Göza'lara. Öğle zamanıydı. Köyün okulundaki dersler bitmişti. Vani'nin, Göza'lara giderken okulun önünden geçmesi gerekiyordu. Orada ki kapılar açıktı” (Baboglu, 2009:227).

3.5.22. Görüntüler

Ev, pınar, kuyu başı, yamaç gerçek mekânlardır. Mekânlar hakkında kısıtlı bilgiler verilmiş, tasvirlerine yer verilmemiştir. Metnin itibari dünyasından ayrı olup, gerçek dünyada ki mekânlarla benzerdirler.

“Yamacın üzerinde bir de serenli kuyu varmış. Onun yanında beyaz giyinmiş dört kız gülüp gülüp buzlu suyla yıkaniyormuş. Ama çok geçmemiş pınar başında yine gülüşler kopmuş aynı o görüntüler yine gelmiş” (Baboglu, 2009:239).

3.5.23. Eski Adetler Hep Batêrler

Kalın Anka'nın yaşadığı ev, kulüp başlıca mekânlardır. Kulüp değişim ve dönüşümün yaşandığı mekândır. Horu ve sidanka yapılan mekânlarada yer verilmiştir. Sidanka ve horunun arttık neden tercih edilmediği açıklanmıştır.

- *“Belki horuda az kaldınız, o savaşarak az kanırık olmasın, ama çocuğum hiç belli değil antihrizler orada, kızım...”*
- *Öyle anne diye söze karıştı büyük kızı Paresa. Komşu Mani her zaman kulübe gider. Güzelce kısa eteğini giyer, orada da gırmaşka çalıyormuş, çok fazla çocuk oluyormuş. Ama bizim sidankalara artık hiç çocuk uğramıyor. Çalgı çalan kimselerde yok, öylece ölü bekliyor gibi oturuyoruz” (Baboglu, 2009:240).*

3.5.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti

Mekâna dair öykü içerisinde çok az bilgi verilmiştir. Öyküde kır, köy, ev sahibinin evi gerçek mekânlardır. Mekânlar karakterlerin bulundukları alanı belirtmek için vardır. *“Sabahın erken saatlerinde dananın sahibinin akrabalarından oluşan beş on kişi ve komşular çalgı eşliğinde (düdük, zurna, davul) kıra boğayı tutmayı giderler. Bulup tutarlar onu, iki kişi önceden hazırlamış oldukları bezlerle hayvanın boynuzunu bağlarlar, biri bir yandan diğeri diğer yandan. Köyün girişine geldiklerinde çalgıcılar çalmaya başlarlar. Topluluğa karşı evin sahipleri dışarı çıkar. Nerede kesilecek kurban. Onlar edeycilerin omuzlarına gömlek, boğanın boynuzlarına türlü renkte bezler bağlarlar. Böylelikle şenlikli alay köy içine doğru yol almaya başlar. Sokalardan ve pençelerden insanlar onların bu şenliğini seyredeler” (Baboglu, 2009:230).*

3.5.25. Kanazerlilär

Belirli, üzerinde durulup tasvir edilen bir mekân söz konusu değildir. Gagauzların üzüm bahçeleri, tarlaları, Tanas'ın evi, Hamdullah Suphi Tanrıöver'in durduğu yer başlıca mekânlardandır. Baboglu mekânı yüzeysel olarak okuyucuya aktarmış ve geniş mekân tasvirlerinde bulunmamıştır. Gagauzya'ya ait birçok yer ismi metinde geçmektedir. Yalpug nehri, Basarabiya, Tatar Kıpçak, Kobey, Valkaneş, Çeşmäküü, Baurçu, Beşalma, Kongaz, Bolboka, Tomay, Dimitrovka. Yazar mekâna sızmıştır. Baboglu Tatar- Kıpçak köyünde doğmuş ve çocukluğu orada geçmiştir. Gagauzya'ya yabancı olarak nitelendirdikleri birinin gelmesi ve yabancı olmaması Baboglu'nun çocukluk yıllarına rastgelmektedir.

“Taraklı yolunda, hani bizim köyün ortasından geçer, primariya'ya doğru duyuldu bir uğultulu ses ve göğе kalktı toz bulutu. O saatte bize büyüklerden birisi söyledi. Bu Türkiye'nin büyükelçisi olmalı o geliyor” (Baboglu, 2009:176). *Otomobili yakından gören birisi anlatmış: Taraklı yolunda, hani bizim köyün ortasından geçer, primariya'ya doğru duyuldu bir uğultulu ses ve göğе kalktı toz bulutu. O saatte bize büyüklerden birisi söyledi. Bu Türkiye'nin büyükelçisi olmalı o geliyor. O Bükreş'te temsilciymiş de dedi, o adam bizim gibi Türkçe konuşuyormuş. Gürültü yaklaştı. Biz parlak ışıldayan kara arabayı gördük yanımızda. O çok hızlı değildi biz arkasından koşuyorduk onun. Araba bizim köyün büyük sokağı olan Primariya'da durdu. Burada arabadan indi amir”* (Baboglu, 2009:176).

Özetleyecek olursak, Baboglu'nun incelediğimiz hikâyelerinde mekân tasvirleri yazar tarafından ikinci plana atılmıştır diyebiliriz. Baboglu mekân tasvirlerini yüzeysel olarak yapar, tasvir edilen yerlerde genellikle günlük hayatın geçtiği yerlerdir. Genellikle ev ve tarla mekân olarak kullanılmıştır. Yazar öykülerinde yer verdiği mekânlarda kendinden izler bulundurur. Yazarın eğitim hayatı, yaşayışı, mekânlar üzerinde tasavvur eder. Mekânlar sadece bedenen içerisinde yaşanılan yerlerdir. Mekân üzerinden karakterlerin psikolojik durumları neredeyse hiç aktratılmamıştır ifadelerini kullanabiliriz. Nikolay Baboglu'nun öykülerinde soyut bir mekân yoktur. Baboglu insanoğlunun içerisinde yaşadığı somut mekânlara öykülerinde yer vermektedir.

3.6. TEMA

Anlatmaya bağlı edebi metinler yazar okuyucuya bir düşüncüyü aktarmak ister. “Edebi esere değer kazandıran husus onun temelinde bulunan düşünce” (Aktaş, 1991:16),

temelde yatan bu düşünce temadır. Bu düşünce tema ekseninde aktarılır. Yazar edebi metnini oluştururken temasını yaşadığı çevreye, kültüre ve geleneğe bağlı olarak şekillendirir. Metin içerisinde temanın bulunabilmesi diğer yapı unsurlarıyla doğrudan orantılıdır. Metnin zaman, mekân, olay örgüsü, şahıs kadrosu yapı unsurları metnin temasını oluşturur. Tema meydana getirilirken sosyoloji, tarih, psikoloji vb. gibi diğer bilim dallarıyla ilişkilendirirler.

3.6.1. Ayva Çiçekleri

Eser boyunca okuyucuya vermek istediği duygu ve düşüncenin tek kelime ile ifadesidir. Hikâyede Zena, gelin olarak geldiği evi bırakıp kendi Babasının Baurçu'daki evine yerleşmek istemektedir.

“Zena'nın babası Baurçu'da sağlığından oldu, annesi de orada vefat etti. Zena'dan başka çocukları olmadığı için Baurçu'da ki ev Zena'ya kaldı” (Baboglu, 2009:167).

Fakat Kaynatası Simu kendi atalarının bıraktığı evi bırakıp Baurçu'ya gitmek istemez. Gagauz Türklerinde babadan kalan ev evin en küçük erkek çocuğuna kalır, ama evde erkek çocuk yoksa kız çocuğunu da evin bırakılabileceğini Baboglu eserde vermiştir.

Vasil ya babasının dediğini yaparak kaldıkları evi tamir ettirecektir ya da eşi Zena'nın babasının Baurçudaki evini tamir ettirecektir. Vasil eşi Zena'nın Baurçu'daki evine taşınmayı kararlaştırınca *“Simu kendi oğlundan kendi evini satın almak ister”*. Eserin teması atalarımızdan kalanları korumamız gerektiğidir. Yazar aynı düşünceye desteklemek için *“Zena gelin senin oğlun yürümeye başladı onu bizim topraklar ayakta tutar”* (Baboglu, 2009:172) bu cümleleri kurar. Yazarın burada bahsettiği topraklar Gagauzya topraklarıdır.

3.6.2. Demirçu

Oluşturulan her ürünün teması farklı olabilir, yazar ne anlatmak istiyorsa tema odur. Baboglu'nun Demirçu adlı hikâyesinde tema insanların kendilerine ait olan şeylerin ne olursa olsun daha kıymetli olduğudur. Tema yaşam mücadelesidir. *“Yağmurlu havaya bakmayarak bir sürü insan kadın kız hepsi evlerine giderler. Raflarında ekmekleri yoktu ama umutları oradaydı”* (Baboglu, 2009:191).

3.6.3. Düün

Baboglu Aşk temasını işlemiştir. Eserin teması düğünün mutluluk ve eğlence getirdiğidir. Eserin kahramanı olan Stifakan'nın başka köyde olsa sevdiği adam ile evlenecektir.

3.6.4. Güllerdä Yaşlar

“Yaşamın türlü zorluklarına bakmadan her zaman yardım etmek” (Baboglu, 2009:231) öykü içerisinde yer alan bu cümle metnin temasını belirler. Metnin teması duyarsızlaşmadır.

3.6.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk

Baboglu, memleketinde kanunsuzluk, hırsızlık, usulsüzlük gibi durumların toplumun içinde olduğunu fakat bu durumlara çözüm bulmak yerine suçsuz insanlarla uğraşıldığını eserinde anlatır. Metnin temasını adalet oluşturur. Bu kavram Şahıs kadrosunda içerisinde Vani ve arkadaşı tarafından okuyucuya iletilir.

3.6.6. Yangın İçindä

Edebi metnin teması savaştır. Gagauz halkının başından birçok savaş geçmiş ve onlar yinede yaşamdan kopmamaya, yaşamaya devam etmişlerdir.

3.6.7. Bizim Komrat

Bağımsızlık kazanmanın ve bu bağımsız Gagauz ülkesinde yaşamının güzelliği metnin temasını oluşturur.

3.6.8. Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz

Edebi metnin teması yazar son cümlesinde verir “*Ama sadece bizde değil bütün dünyada hayvanlar, kuşlar ve biz beraber büyürüz. İnsanlar birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Yaşamımız sadece berabersek güzel olur*” (Baboglu, 2009:187). Yazarın bu cümleleri bizi metnin temasını barış olarak belirlememizi yönlendirmiştir.

3.6.9. Trendä

Tren metin içerisinde geçmiş ve gelecek arasında ki bir bağ olduğunu sembolize eder. Metnin teması geçmişsiz bir geleceğinin olmayacağıdır.

3.6.10. Sırcık

Anlatıcı metnin temasını emek olarak okuyucuya aktarır. Sırcık kuşunun kendi çabası ile taşlık bir arazide tırtılı bulup getirmesi ve bu yiyeceği yenilebilmesini için verilen emeği okuyucuya iletir.

3.6.11. Sevda

Aşk, Vani ile Galä'nın aşkı temadır. Baboglu'nun zamanın kronotobuna sızdığı söylersek, zorlu yıllarda bile aşkın olduğunu ve bunun insanlara yaşamın zorlu koşullarına rağmen umut verdiğini işlemiştir.

3.6.12. Tanaslan Nadi

Sevdadır. Yazara göre zamanın ve şartların değişmiş olsa bile birbirlerine sevdalananlar kavuşur. Tanas'ın annesi gelini istememesi bile oğlu o kızı sevdiği için razı gelmek zorundadır. Gagauz kültüründe anne babanın önemi ne ise çocuğun iyi bir evlilik yapmasında önemlidir.

3.6.13. Vani

Yaşamın önemi bu metnin temasıdır. Yeryüzünde kötü olaylar olsada yaşamak güzeldir. Tema yaşama sıkı sıkıya bağlı kalmaktır. Yazar bu temaya karakter Vani'ye sorgulamalar yaptırarak ulaşır. *“Allah versin ona uçsuz bucaksız bir güç o da durdursun hırsızlığı, kötülüğü yardım etsin sakatlara, iyileştirsın hastalar öyle yapsın ki yaşamak sevilmelik olsun. İnsanlar sevsinler birbirlerini hem çalışsınlar hepsi kendi gücüne göre olan işlerde, her birinin iyiliği dokunsun birbirine”* (Baboglu, 2009:219).

3.6.14. Gaydacı

Öykü'nün teması psikolojik savaştır. Kolay yoldan dolandırıcılık ve yüzüstlük yaparak para kazanılabilir, belli bir statüye gelinebilir fakat insanlık duygularından arındırır. Kirana, Marinka'nın bu yolla para kazandığı bilir fakat o da zengin olmak istemektedir.

3.6.15. Dädüm

Tema eğitimidir. Eğitim ve öğretim Gagauzya'da gelişmemiştir. Baboglu yazar olmanın dışında öğretmende olduğu için eğitime çok önem vermiştir.

3.6.16. Çingeneyka

“Öz kimliği” koruma metnin temasıdır. Yazar ne olursa olsun, Gagauz insanı ne yaşarsa yaşasın kendi öz kimliğini unutmamış ve diğer halklardan etkilenmemiştir temasını işler.

3.6.17. Çiftçi Eceli

Zorlu yıllarda yaşam mücadelesi, metnin temasıdır. Sovyet sistemi ile yeni ve mutlu bir yaşam belkenirken tam tersi olmuştur. İnsanlar fakirlikten, açlıktan hayatlarını kaybetmişlerdir. *“Büyük zenginler Sovyet kuvvetlerinde aşırıya kaçtılar. Köyün zenginleri de zavallılar köstekliler gibi bakınırlar nereye kaçacaklarına kendilerini açlıktan nasıl kurtaracaklarına”* (Baboglu, 2009:265).

3.6.18. Üülen Kasabası

Öykünün sonuç bölümünde yer alan *“Neleri güzel görmediğinize bakın, duygularınızı duyun ve bilin, onu daha iyi, daha güzel anlayın, daha dolu yaşayın...”* (Baboglu, 2009:281), bu cümle ile yazar okuyucuya Yaşamaktan ve insanoğlu ne kadar zorluk

atlatlsa bile yaşayabilmeyi öğrenmelidir. Manuş'un ailesi yok olur ama karakter her şeye rağmen hayatta kalmaya devam etmeye çalışır.

“Eğer alışveriş yapmak istiyorsan Rusça sor. O başka dilde konuşmayı sevmez. Dükkânında lamba şişesi, fener ve başlığı, ufak tefek işleri Yahudiler satar. Ama eğer kuş, hayvan, tahıl, buğday lazımsa onları Gagauzlar satar. İşte arabanın üzerindeki çuvaldan kalabalığa bakıyor sarı mısır, tekerleğe bağlı bir domuz yavrusu” (Baboglu, 2009:268).

3.6.19. Kulilär

Gagauz insanın toprağına bağlılığı temadır. Metnin sonuç kısmında yazar açık bir ifade ile temayı belirtmektedir.

“Bu sözden sonra Fima anlattı. Bizi toprak doğurmuş, bizim göbeğimiz ona bağlı yaşarken, ölünce de bizi gene o kabullenir. Ben yaşamımda en büyük zorluğu geçirdim. Dünya yerimden toprağımdan ettiler. Başından böyle bir şey geçmeyen anlayamaz, bu şaka değil! Ama benim yine de kısmetim varmış, şükür dönebildim sevgili yurduma, toprağıma ama... Kaç kişi oralardan geri gelemediler” (Baboglu, 2009:258).

3.6.20. Çiçeklik Başçası

En küçük şey bile insanı mutlu edebilir. Çiçekler boyut itibariyle büyük nesneler değildirler ama görünüşleri insana mutluluk verir.

3.6.21. Vani Çilingir

Eğitim. Öykü karakteri Vani eğitim almak ister fakat bunu yapacak bir durumları yoktur. Tabakalaşma önüne engeldir. Zengin çocuklarının soruları bilmemelerine rağmen Vani bilir fakat içinde bulunduğu sistem herkese eşit ölçüde davranmadığı için eğitim hayatı elinden alınır.

3.6.22. Görüntülär

Korku metnin temasıdır. Başkahraman Vladi korkmuştur fakat kurtulmak için elinden geleni yapmıştır pes etmemiştir.

3.6.23. Eski Adetlär Hep Batêrler

Geçmişe bağlılık artık yok olması. Değişen düzen içerisinde bulunan eğlence, sosyal hayat, gelenek, kültür vb. değişir ve dönüşür. Bu dönüşüm bireyi aslından ayırmaya farklılaştırmaya çalışır. Horu ve sidankaların yerine kulüplerin alması üzerinde okuyucuya bu tema iletilir. Metnin başlığı “Eski Adetler Bäterler” metnin temasını belirler. Gelenek içerisinde yer alan kavramlar özelliğini yitirmek üzeridir.

3.6.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti

Gelenek. Yazar okuyucuya yaşamı boyunca Gagauz insanı, geçmişini, geleneğini unutmamaları için eserler kaleme almıştır. Bu öyküsünde temasını Gelenek olarak belirlemiş, geleneği unutmamak, geçmişe taşımak istemiş.

3.6.25. Kanazerlilär

Gagauzcayı ve Gagauz dilini koruyup geleneğe sahip çıkmak öykünün temasıdır. Metnin temasını, yazar okuyucuya Kanazer’li Tanas’ın kızı Paşi’ye verdiği öğütler üzerinde aktarmaktadır.

“Kızları uzak diyarlara gittiler, onlar kendi dilleri Gagauzca’yı kaybettiler artık. Onlar, oranın diliyle konuşuyormuşlar, demekki bu dil Rusça. Paşi’ye kalıyordu Tanas’ın babasından, dedesinden kalma nasihatleri. Vakit geldi sayılır, zavallı küçük, yabancılıklarla, yalnızlıklarla, yalnızlıkla kalan Gagauz milletini, âlem gibi bağımsızlığını ilan etmeye...” (Baboglu, 2009:179).

Tema başlığı altında ulaştığımız sonuç; Baboglu öykülerini, yoksulluk, savaş, açlık, gibi sosyal sorunların etrafında kurgular.

3.7. ANLATICININ BAKIŞ AÇISI VE ANLATIM TEKNİKLERİ

Anlatmaya bağlı edebi metinlerde metni okuyucuya aktaran bir anlatıcı vardır. Bu anlatıcı yazarın kendisidir. “Hikâyeyi, romanı, okuyucu durumdaki bizlere anlatan varlıktır” (Çetişli, 2016:102), anlatıcı metnini oluştururken anlatıyı hangi gözden okuyucuya aktaracağına karar verir. Edebi metin meydana getirilirken anlatıcının rolü bütün yapı unsurlarının üzerinde etkisi vardır. Şerif Aktaş (1991:84) “Bakış açısı, anlatma esasına bağlı edebi metinlerde vak’a zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu, gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir” olarak tanımlar. Anlatıcı yapı unsurlarını aktarırken itibari dünyada var olan varlıkların ve olayların nasıl anlatacağına bakış açısı ile karar verir. Anlatıcı Şerif Aktaş (1991:83), “ifade etmek istediği fikre göre bir bakış açısı seçmek zorundadır”, okuyucuya iletmek istediği her şeyi bakış açısı üzerinden verir. Edebi metinlerde bakış açısı anlatıcının belirlediği farklı şekillerde karşımıza çıkar: “Hâkim Bakış Açısı”, “Kahraman Bakış Açısı”, “Gözlemci Figürün Bakış Açısı”, “Çoğul Bakış Açısı”. Baboglu’nun incelemiş olduğumuz edebi metinlerde bakış açısı üç şekliyle karşımıza çıkar: “Hâkim Bakış Açısı” ve “Kahraman Bakış Açısı” ve Gözlemci / Müşahit Bakış Açısı.

Hâkim / Tanrısal Bakış Açısı: Anlatmaya dayalı edebi metinlerde anlatıcı bu bakış açısında anlatı unsurlarının tamamı üzerinde bir hâkimiyete sahiptir. Anlatıcı zaman, mekân, şahıs kadrosu, olay örgüsü, yapı unsurların tamamına vakıf olan varlıktır. Hâkim bakış açısında hikâyede yer verilen tekniklerin tamamını tespit edilir. Bu bakış açısının dili bizzat yazarın dilidir. Anlatıcı olay örgüsünde geçen vak'aların öncesini ve sonrasını, şahıs kadrosunda yer alan kahramanların geçmişlerini gelecekleri, psikolojik durumlarını vb. gibi her şeye hâkimdir. "İtibari âlemde sınırsız bir güce sahiptir. Vak'a ve şahıs kadrosu ile ilgili geçmişe ve geleceğe ait her şeyi en ince teferrütüne kadar bilmekte, onlar arasında yaptığı bir seçimi dikkatlere sunmaktadır" (Aktaş, 1991:95).

Kahraman Bakış Açısı: Anlatmaya dayalı edebi metinlerde kahraman bakış açısıyla yazılan edebi türlerde anlatıcı bizzat olay örgüsü içerisinde yer alan kahramanlardan biridir. Kahraman edebi metnin şahıs kadrosundan biri olarak varlık kazanır. Metnin yapı unsurları içerisinde yer alan şahsın okuyucuya aktaracağıdır bir denli azalır. Bu bakış açısını kullanan yazar okuyucuya metin içerisinde yer alan bütün her şeyi anlatamaz. Kahraman anlatıcı edebi metinlerde "Ben" birinci tekil şahıs zamiridir. Şerif Aktaş, (1991:101), "Otobiyoğrafik karakterli bu bakış açısından yazılmış metinlerde kahraman anlatıcı hem vak'anın yaşandığı devirdeki halini hem ferdi geçmişini, hemde anlatma zamanına ait dikkatlerini nakledebilir", Baboglu'nun öykülerinde bizzat durum karşımıza çıkar. Zaman ve mekân yapı unsurlarında eserin kronotobuna sızan yazar, Kahraman anlatıcı ile de karşımıza çıkar. "Uzak Yollarım" adlı kitabı içerisinde yer alan öykülerinde bu durum mevcuttur. Kanazerliler, Bizim Komrat, Sırcık vb.

Gözlemci/ Müşahit Figürün Bakış Açısı: Anlatıcı bu bakış açısında metin içerisinde zaman mekân, olay örgüsü, şahıs kadrosu yapı unsurları üzerinde söz sahibi değildir. Ne kadar görürse o kadar okuyucuya aktarır. Şerif Aktaş (1991:112), "Vak'a içinde yer alan şahıs kadrosunu teşkil eden fertleri bir kamera tarafsızlığı ile izler. Onların geçmişleri, ruh halleri hakkında bilgi vermeden yaptıklarını gözler önüne serer", olay örgüsü içerisinde geçen bütün her şeyi dışarıdan izler ve okuyucuya iletir. İsmail Çetişli (2016:109) "Müşahit bakış açılı anlatıcı, hem üçüncü tekil "O" hem de birinci tekil "Ben" olabilir" söylemini kullanmıştır.

Anlatmaya dayalı edebi metinlerde yazar metnini daha iyi bir forma ulaştırmak için anlatım tekniklerinden faydalanır. Hikâye ve romanda yer alan anlatım teknikleri eseri farklı boyutlara ulaştırır. Eserin daha iyi anlaşılması, karakterlerin daha iyi

çözümlemesine yardımcı olur. Edebi metinlerde yer alan anlatım teknikleri; Tasvir tekniği, iç monolog tekniği, özetleme tekniği, geriye dönüş tekniği, mektup tekniği, montaj tekniği, leitmotiv tekniği, diyalog tekniği, iç diyalog tekniği, iç çözümleme tekniği, özetleme tekniği, bilinç akımı tekniği, otobiyografik yöntemdir. Baboglu'nun öykülerinde kullandığı yöntemler;

Tasvir: Metin içerisinde yer alan mekânın, kişinin, olayların okuyucunun gözü önünde canlanmasını sağlayan bir tekniktir. Betilemeler çok sık yapılır. Şerif Aktaş (1991:146), “Bir metinde resimle tespit edilebilecek her şey tasvir vasıtasıyla dikkatlere sunulur”. İç Monolog Tekniği: Şahıs kadrosu içerisinde yer alan kahramanların kendi kendilerine konuşmalarıdır. Sorulacak olan soru ve sorunun cevabına kahramanın kendi verir. İkinci bir şahıs söz konusu değildir. Geriye Dönüş Tekniği: Anlatıcı geriye dönüş tekniğinde olayların ve kişilerin anlatı zamanı dışındaki durumları hakkında okuyucuya bilgi verir. Kahramanların hayatlarının öncesini okuyucuya aktarır. Özetleme Tekniği: Edebi metin içerisinde yer alan bazı unsurları anlatıcı tarafından ayrıntılarından uzak, kısa ve net anlatıldığı tekniktir. Leitmotiv Tekniği: anlatıcı, okuyucuya iletmek istediği düşüncüyü leitmotiv tekniği ile daha kolay iletebilir. “*Herhangi bir tavır, hareket veya sözün eserde çeşitli vesilelerle birçok kez tekrar edilmesi*” (Çetişli, 2016:134). Montaj Tekniği: Edebi metnin yazarının eserine farklı bir yazardan bir parça eklemesidir. “*Sanatkârın başkasına ait bir sözü çeşitli sebeplerle olduğu gibi eserine aktarmasıdır*” (Çetişli, 2016:134). Diyalog Tekniği: Metin içerisinde karşılıklı iki kişinin konuşması diyalogtur. Baboglu'nun öykülerinde en fazla karşımıza çıkan tekniktir. Çok falz kullandığında eseri tiyatro havasına sokabilir. İç Diyalog Tekniği: Edebi metinde yer alan kahramanların kendi kendine veya sanki karşısında biri varmış gibi sessiz bir biçimde içinden konuşmasıdır (Çetişli, 2016:128). İç Çözümleme: Şahıs kadrosu içerisinde yer alan kahramanların duygu ve düşüncelerinin anlatıcı tarafından okuyucuya aktarılmasıdır (Adıgüzel, 2011:34). Bilinç Akımı Tekniği: Roman kişinin kafasının içini okura doğrudan doğruya seyrettiren teknik. Karakterin zihninden akıp giden düşüncelerde mantıksal bir bağ yoktur. Cümleler düzensizdir. Gramer kuralları göz önünde bulundurulmadan okuyucuya aktarılır (Moran, 1983:67). Otobiyografik Yöntem: Kahraman anlatıcı bakış açısıyla yazılan eserlerde bu teknik kullanılır. Edebi metinde anlatıcının kendisini anlattığı eserlerde kullanılan tekniktir (Adıgüzel, 2011:31).

3.7.1. Ayva Çiçekleri

Hikâye ve romanda hem metin halkası hem vaka zinciri hem de eserin dili bakış açısına göre şekil alır.

Eser Tanrısal bakış açısıyla yazılmış, anlatıda geçen olaylar ve edebi metnin kahramanlarının duygu durum düşünceleri tamamen okuyucuya aktarılmıştır. Simu'nun iç hesaplaşmaları, oğlu Vasil'in yaşadığı ikilemler anlatılmaktadır.

Anlatıda en çok başvurulan anlatım tekniği dış diyalog tekniğidir. Vasil ve Simu sürekli birbiri ile konuşmaktadırlar.

- *“Ne kadar istersin eve?*
- *Neden soruyorsun, bir müşteri mi geldi?*
- *Müşteri ben kendim, evi senden satın almak istiyorum?*
- *Vasil, babasına neden satın alasın ev zaten senin değil mi?”* (Baboglu, 2009: 171).

Diğer bir anlatım tekniği iç monolog tekniğidir. Kahramanlar kendi içlerinde bir çatışma yaşar ve bunu dışarıya anlatmaz kendileri düşünür. Simu evi satın almak istediğinde Vasil kendi kendine *acaba babam ihtiyarlıkta şaşır mı?* (Baboglu, 2009:171) diye aklından geçirmesi iç monolog tekniğine bir örnektir. “Ayva Çiçekleri” adlı bu eserde tasvir tekniğini de görmek mümkündür.

Öyküde Geriye dönüş tekniği kullanılmış ve kahramanın geçmişte yaşayışı anlatılmıştır. *“Kapılara, pencerelere baktı sonra ahıra gitti. Eskiden iki zayıf, güçsüz beygirle harmanı döverdi. O da iş miydi? Harmanı döerken günlerini, Kolhozda geçirdiği zamanını, avluyu sürdüğünü, fasulye, patates ektiğini hatırladı. Avluda en uygun bunlar yetiştiriliyordu. O zamanlar Vasil küçüktü. Buraya üç ayva fidanı ekti”* (Baboglu, 2009:170).

Geriye dönüş ve tekniği ve iç monolog tekniği kullanılmıştır. Yazar öykü kahramanına geçmişini sorgulatmaktadır. *“Onun bu sokaklarda gençliği geçti, küçükken kaç kere yalınayak yağmurdan sonra çivi topladı buralarda. Daha sonra biraz büyümeye başlayınca top oynardı. Belliydi güçlüydü Simu bu yüzden takım kurarken onu hep başa alırlardı. Simu hiç anlamadı zaman nasıl bu kadar çabuk geçti. Bir anda evlendi, mal sahipliği başladı. Yalnızca bir dilim tarlayla kıtlıkla boğuşmaya başladılar”* (Baboglu, 2009:170).

3.7.2. Demirçu

Demirçu adlı eser tekil bakış açısıyla oluşturulmuş bir eserdir, anlatıcı kurmaca dünyanın içinden birisidir ve romanın sonunda roman kahramanlardan Çana'yla iletişime geçer.

“Ben bu olayların üzerinden bir yıl geçtikten sonra o köyden geçtim. Çana'yla buluştum, onun kucagında kundağa sarılı bir küçük vardı.

Senin mi? Diye laf açmaya çalışarak sordum.

- *Elbette benim, benim kucagımda. Demirçu ile bizim ikimizin diye sevinmelikli ve bir gururla ekledi Çana.*
- *Demirçu şimdi nerede? Diye araya sıkıştırdım bunu da sorayım.*
- *O, artık Bey'in yanında çalışıyor. Onun dertleri şimdi daha da arttı hem oğlu hem de karısı var” (Baboglu, 2009:210).*

Hikâyede en çok kullanılan anlatım tekniği diyalog ve tasvir teknikleridir.

- *“Neden boşuna uğraşıyoruz? İleride bir dere daha var.*
- *Oradan da geçireceğim sizi. Bari siz ikiniz kurtulun eve ulaşın.*
- *Eve ulaşınca ne diyeceğiz insanlara, onlar insanların nerede olduğunu soracaklar.*
- *Demirçu kafasını öne eğerek bilmiyorum dedi” (Baboglu, 2009:208).*

Tasvir tekniği okuyucunun gözünde olayları, kişileri, mekânları canlandırmadır.

“Zavallı yolcuların hepsinin giysileri incecikti, yırtık dokumalar, eskimiş entariler hiç sıcak tutmazdı. Soğuk yağmur onların giysilerinin yamalarından içeri dolar, giysilerde gitgide ağırlaşırdı. Yolcuların hepsi yalın ayaktı. Sadece Tünü ağa çarıklıydı” (Baboglu, 2009:191).

Geriye dönüş tekniği eser içerisinde yaşanan bir olaydan uzaklaşıp geçmişte yaşanmış olan bir olaya anlatmadır. Baboglu çoban Uanku'nun hayatını anlatırken onun geçmişte yaşamış olduğu evi okuyucuya anlatır.

“Babası eve geldiğinde torbasını sedirin üzerine silkeledi ve çocuklar kapan kapan olmuştu” (Baboglu, 2009:202).

Kişileştirme tekniği, *soğuk sular beyaz gözyaşlarıyla ağlıyordular ona (Baboglu, 2009:203).*

3.7.3. D   n

Anlatıcı, g  zlemci bakış açısı ile eserini oluşturmuştur. Kahramanların duygu durumları, psikolojik ruh halleri, i  hesaplaşmalarına   k de yer verilmemektedir. Anlatıcı olay   rg s  içerisinde gördükleri kadarını okuyucuya aktarmıştır.

“ algıcılar bir düdük, bir keme e, bir davul çalıyorlardı. Kızlarda düz horu oynuyordular. Arada sırada da ba rışmalar kopardı. Yuha-yuha-yu-ha-Yuha- yu-ha-yu-ha-ha. Çiftlerin kimisi saçak altında dizilmişti- d   n e lencesinde buluşmaya giderdiler” (Baboglu, 2009:221).

Edebi metnin sonunu    nokta ile bitirmiş ve okuyucuya sonrası için merak uyandırmıştır.

“Burada güvenin evinde d   n n yoğun yeri. Ama burada nasıl geleneklerin olduğunu size Kobeyliler anlatacaklar...” (Baboglu, 2009:222).

Anlatım tekniklerinden tasvir tekniğini kullanmıştır.

“.... Su kabını şarapla doldurdu, kızlarda su kabını dantelden yapılmış altın mendille ba ladılar. Beygirin kantırmasınada beyaz bir mendil ba ladılar” (Baboglu, 2009:221).

3.7.4. G llerde Yaşlar

  k  tanrısal bakış açısı ile yazılmıştır, yazar olayların nasıl gelişece ini ve kişilerinin olaylar karşısında nasıl davranacağını bilir. Todur Aflatarlı’nın, zor durumda olan kadınının    eklerini alacağını ve ona yardım edeceğini bunun da diğerlerine ders özelliği vereceğini bilmektedir.   k de tasvir tekniği, kişileştirme ve diyalog tekniği kullanılmıştır.

- *“Niçin kadının kazanını kimseye söylemeden bırakıyorsunuz? Ahır onu birisi de kadın yarın bize sorar.*
- *Todur: Kahırlanmayın diye cevap verdi. Kaybolursa da suçlu olmayacaksınız, o  denmiş...”* (Baboglu, 2009:233).

“Eski yoldan işe gitmek için hızlandı. O uzaktan, panayırın    eklerine bakındı, panayırın    ekleri sanki bugün hem daha çok hem daha meraklı görünüyorlardı” (Baboglu, 2009:231).

3.7.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk

Metin kahraman bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Vani’nin arkadaşı durumdaki kişi yazar- anlatıcının bizzat kendisidir. Yazar edebi metnin içerisinde kendisine hak ve adalet arayan biri olarak göstermiştir. Edebi metnin giriş cümlesinden itibaren olay   rg s n n içerisindedir.

“Biz, benim dostum Vani Karabacak ile onun “Zaporojeť” marka arabasıyla Bucak tarafımızdaki köye, yeni yılı karşılamaya gidiyorduk...” (Baboglu, 2009:235).

“Vani’nin şakası kaptanı daha çok şenlendirdi. Bende adama anlattım. Bizim paramız yok, ceplerimizde rüzgâr eser. Bu “Zaporojeť” o kadar çok benzin harcıyor ki böyle giderse köye geri dönemeyeceğiz” (Baboglu, 2009:238).

Anlatım tekniğinde Baboglu diyalog tekniğine başvurmuştur. Metin içerisinde çok fazla diyalog bulunur. Kişileştirme tekniğinin de yazar metninde kullanılmıştır. Öykü havasından daha çok tiyatro havası uyandırır.

- *“Daha ne diyorsun, partiler kabahatlimi? – diye sordu o Vani’ye.*
- *E başka kim olacak, her yer parti oldu. Sopayı köpeğe vurmuyacaksın, particilere vuracaksın. Birisi de kendine amblem olarak köpek kafasını almıyor! Hepsi de karınca, kuş, arı, güvercin, kırlangıç, gibi pek suçsuz ve çalışkan hayvanları amblem alıyor. Ha senin dananın kafasını da hiçbir parti kendine amblem olarak almıyor, diye güldü kaptan.*
- *Duydum, Valkaneşte Miti Kambur bir parti kurmuş.*

Vanide şakasını yaptı, adını da “Dilburan Partisi” koymuş.

- *Ne Dilburan mı? Diye sordu görevli.*
- *İçkicilerin partisi sayılır. Onların da amblemi varmış, bir çanakta iki biber turşusu ve bir de yeşil patlıcan turşusu”* (Baboglu, 2009:237-238).

3.7.6. Yangın İçindä

Anlatıcı tanrısal bakış açısı ile öyküyü kaleme almıştır. Olay örgüsü içerisinde yer almaz ve bütün olayları önceden bilmektedir. Karol’un, Paşi’yi dansa kaldıracığını, Subayın kızları baloya davet edeceğini, Paşi’nin danstan sonra duygu durumlarını hepsini bilir. Olayları kronolojik olarak anlatır. Savaşı ve savaşın olduğu zamanda alt ve üst tabakada yaşayan insanları okuyucuya yetkinlikle aktarmaktadır.

“Paşi, Aurika’nın yanına gitti ve yerine oturdu. Birbirlerine baktılar, ne konuşacaklarını bilmiyordular. Paşi, onu daha başka kimse oyuna kaldırmasın diye dua ediyordu. Olanları ölçüp biçti. Müzik çalarken durdu ve uzun bir sessizlik oldu. O Aurika’ya tuvalete gitmeye teklif etti ama aralarında hiçbir şey konuşmuyordular. Olanları konuşmak eve kaldı” (Baboglu, 2009:183).

Bilinç akımı tekniği öyküde kullanılmıştır. Yazar karakterin duygu durumunu, iç hesaplaşmasını gözle önüne sermektedir.

“Paşı’ya annesi ve babası tarafından doğrulukla terbiye edilmiş, şeref duygusunu kazanmıştı onun bu baloda olması korkunçtu. Bir yolunu bulup kaçıp gitmeyi istedi ama bir yolunu bulamadı” (Baboglu, 2009:182).

Tasvir tekniği kullanılmıştır

“Bu iki kız çok güzel ve akıllıydılar, birbirlerine benziyorlardı. Onların gençlik zamanlarıydı, uzun boyları ve güzel gözleri bu savaş yıllarına hiç yakışmıyordu” (Baboglu, 2009:180).

3.7.7. Bizim Komrat

Metin kahraman bakış açısı ile yazılmış ve olay örgüsü içerisinde metni aktaran kahraman yazarın kendisidir. Yazar yaşamış olduğu bölgenin önemini ve güzelliğini anlatır. Anlatıcı ben ve biz kavramlarını kullanmaktadır.

“Bugün bizim ekonomimiz kendi başına ilk güçlü adımlar atar. Bize yabancı iş adamları iş yapmaya gelmeye başlarlar onların bizim ekonomimize katkısı vardı” (Baboglu, 2009: 184).

Tasvir tekniği kullanılmıştır. *“Gagauz başkanının bulunduğu binada dalgalanır Gagauzya’nın üç renkli bayrağı”* Baboglu, 2009:184).

Metinde leitmotiv tekniği klanılmıştır, metin boyunca Komrat kelimesi geçer.

3.7.8. Büümnär, Hayvannar Kuşlar hem Biz

Kahraman bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi yazar hem edebi metnin zamanına hem de mekânını sızmıştır. Metnin yapı usnurlarının yanında yazardan izler bulunmaktadır.

Geriye dönüş tekniği kullanılmıştır;

“Zamanında dedelerimiz de şimdiki Gagauzlarda geçimlerini bunlarla yapıyorlardı. İşte bak karşıda ki yamaçta da koyunlar var, çobanlar onları sayıyor...” (Baboglu, 2009:187).

Benzetme ve tasvir teknikleri kullanılmıştır.

“Ama kır bir çöle benziyormuş, hiçbir yerde fidan yokmuş, her yer dağlıkmuş. Tarlalarda hiç sürülmemiş” (Baboglu, 2009:186).

3.7.9. Trendä

Metin kahraman bakış açısı ile yazılmıştır. Bu bakış açısı metne gerçeklik havası katmıştır. Tasvir tekniği “*Yaz akşamı da git gide kararıyordu, gece oluyordu artık. Karanlık yavaş yavaş dünyayı kaplamaya çalışıyordu*” ve diyalog tekniği kullanılmıştır.

- “*Bu köy değil mi Kazayak köyü?*”
- “*Tanıdın, diye cevap verdim ben. Şimdi yarım saat sonra eve ulaşacağız, önümüzde görünüyor Çadır kasabası*” (Baboglu, 2009:266).

3.7.10. Sırcık

Tanrısal bakış açısı ile yazılmıştır. Yazar kuşun neler yaptığını ve nasıl davranacağını bilmektedir. Metin içerisinde tasvir tekniği kullanmıştır, “*Bir karakuş sırcık kaçarak geziyordu nadaslı yerlerde. Çevik ve şen, kıymetli insan en kıymetli misafirlerini karşılamaktan kaçınır. O arardı nadaslı yerlerde tatlı yemeğini de arada sırada da sık sık başını kaldırıp etrafı gözlerdi kendisi bir düşmana av olmasın*” (Baboglu, 2009:267) ve okuyucuya iletmek istediği düşünce bir kuş aracılığı ile iletilmektedir. Aynı zamanda öyküde kişileştirme kullanılmıştır.

3.7.11. Sevda

Öykü Tanrısal bakış açısı ile yazılmıştır. Anlatıcı Vani ile Galä’nın birbirine karşı olan hislerini bilir ve olay örgüsünün tamamına hâkimdir. Anlatıcı metnin sonunu açık uçlu bırakmıştır, Vani ile Galä’nın tekrar buluşup buluşmayacağı, sevdalarını yaşayacakları okuyucuya bırakılmıştır.

- “*Yarın buluşacak mıyız?*”
- *Belli ki, nasıl ne şekilde buluşacağız!*

Sağlıcakla dedi Vani de karıştı karanlığın gölgelerine” (Baboglu, 2009:225).

Metin de en fazla diyalog tekniği kullanılmıştır.

“*O dedi ki:*

- *Vanıcık biz ne yapıyoruz? Diye sordu ve yavaşça itti onu.*
- *Vani sarhoş gibi bir ses tonuyla, bilmiyorum biz ne yapıyoruz!*
- *Artık eve git geç oldu.*
- *Hiç gitmeyi istemiyorum.*
- *Yavaş konuş be ahmak yakalanacağız. Geç oldu artık dağılalım.*
- *Haydi, o zaman Galä diye teklif etti Vani. Kızı elinden tuttu ve kalktılar oturdukları çatının altından da gittiler.*

- *Vani, sen beni birazcık geçir Galä dedi. Ama ben sonra geri gelirken korkarım.*
- *Ben seni geri getiririm.*
- *E sonra?” (Baboglu, 2009:225).*

Tasvir tekniği metin içerisinde bir başka kullanılan tekniktir. Okuyucunun zihninde anlatı içerisinde yer alan yapı unsurları canlanır.

Aynı zamanda insanı özelliklerinde kuşlara aktarılmış ve kişileştirme kullanılmıştır.

“Orta yere genç kuşlar, sırasın başına en yetenekli kuşlar, sıranın bittiği yerde en güçlü kuşlar, ilk kez uçan kuşlar her zaman ortadan sıralanıyormuş. “İnsanlarda uzun yola gidecekleri zaman böyle yapıyorlar” diye düşündü Galä ve sordu” (Baboglu, 2009:224).

Geriye dönüş tekniğide kullanılmıştır.

“Aklımda tutuyorum evet. Biz o zamanlar üçüncü sınıfa gidiyorduk, dokunmuş püsküllü koraflı çantalarımız vardı” (Baboglu, 2009:224).

3.7.12. Tanaslan Nadi

Öykü tanrısal bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Yazar karakterlerin bütün özelliklerini bilmektedir ve okuyucuya karakterin gelecek yaşamı ve geçmiş yaşamı hakkında bilgiler vermektedir. Tasvir ve diyalog tekniği en fazla kullanılan tekniklerdir.

- *“Bu mu geliniz?”*
- *Kendisi o be canım! Şaşırdı Dimu dadu. Gördün mü? Takıldı o babusuna nereye ulaştı bizim gelin? Sen sevmezdin onu ama şimdi memleket onu dinler.*

Aman Allah-ı-m diye uzatarak söyledi babu. Acaba daha neler çıkaracaklar. Baksana gelin uzakta ama sesi yanımızda duyuluyor” (Baboglu, 2009:217).

3.7.13. Vani

Tanrısal bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Anlatıcı karakterin zihninden geçen bütün düşünceleri bilmektedir, tasvir ve bilinç akımı tekniği kullanılmıştır.

“Sıcak ve güneşli havaları çok seviyordu.

“Çoğu zaman o yanında kimseyi istemiyordu yalnızca kendi kendine yaşamayı düşünmek istiyordu. Ölümün neden dünyada var olduğu bilmeyi çok istiyordu, ölüm nedir? Büyüklerden birine sorsa nedir acaba o ölüm? Ama onlarda nerden bilsinler ölümün ne olduğu, henüz ölüp de dirilen hiç kimse yoktur” (Baboglu, 2009:219).

3.7.14. Gaydacı

Metin tanrısal bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Olay örgüsü içerisinde yer alan kahramanların zihninden geçen bütün hesaplaşmaları anlatıcı bilir. Metin içerisinde iç monolog “*Böylece derin sayıklamalara dalmışken Kirana hiç denemedi*” (Baboglu, 2009:242), benzetme “*Kirana kesilmiş tavuk gibi ağladı, bağırdı, dövündü*” (Baboglu, 2009:244).

Diyalog;

- “*Kahırlanma eşim, hiçbir şey olmayacak biz iki can Allah bize evlat vermedi, kim için ağlıyorsun! Sen daha anlamadın mı? Benim işim çorbacılık değil ben calgıcıyım*
- *Öyle ama âlem!*
- *Bırak âlemi. Ne istiyorsun? Marinka gibi toplayıcı olmak mı? Biz kimler için çalışacaktık! Marinkalar nasıl görmüyor musun? İyirin topluyor gibi topluyorlar ona çorbacılık mı denir?”* (Baboglu, 2009:244).

Bilinç Akımı Tekniği “*Komşusu Marinka’ya veriyor. Kirana sanki insan değildi hiç, onun yanından geçiyor ona selam vermiyordu hiç onu görmezden geliyordu*” (Baboglu, 2009:242).

Geriye Dönüş Tekniği “*O eskiden mücadele etti bu işi yapmaya ama Kirana’nın ailesi sağdı da Andrey kaynatasından utandığından yapamamıştı*” (Baboglu, 2009:244).

3.7.15 Dädum

Öykü gözlemci bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Yazar öykü kahramanının içinde bulunduğu durumları okuyucuya aktarmaktadır. Bu aktarma anlatıcı kişinin gördükleriyle ve işittikleriyle sınırlıdır. Savaş yıllarında nasıl okuma yazma öğrenebildiğini, geçmiş yaşamının zorluklarını okuyucuya aktarmaz. Yüzeysel olarak aktarmakla yetinmektedir.

Geriye dönüş tekniği “*Onun çocukluğunda savaş olduğu için çiftçi çocuklar okula gidememiş, okuyamamıştı. Todi dede o zaman etraftan ne öğrendiyse öyle okuma yazma öğrenmişti*” (Baboglu, 2009:226).

3.7.16. Çingeneyka

Kahraman bakış açısı kaleme alınmıştır. Anlatıcı öykü içerisinde geçen bütün olay örgüsünün öncesini ve sonrasını bilir. Kahraman anlatıcının ismi metin içerisinde verilmez. Ben dili ile okuyucunun karşına çıkar. Metinde en fazla tasvir tekniği kullanılmıştır. “*Onun o çiçekli eteği belini dümdüz sarardı, ayaklarını örterdi. Eteğin*

altından babunun kesilmemiş kirli tırnakları gözükürdü. Babunun boyu şişmanlıktan pek belli olmuyordu. Dağınık samana benziyordu. Çingenenin suratı buruşuktu, benizli tütünden ve gözyaşlarından solmuştu. Ama belliydi gençken güzelmiş. Saçları kahverengi, sık ve kıvrıktılar” (Baboglu, 2009:261).

3.7.17. Çiftçi Eceli

Öykü kahraman bakış açısı ile yazılmıştır. Anlatıcı öykü kahramanları içerisinde başkahramandır. Öyküde bütün olaylar başkahramanın başından geçer. Diğer insanlardan daha zeki ve öngörülü olması anlatıcının önemli bir özelliğidir. Tasvir, diyalog tekniği

- *“Dereden bir hendek kazacağız bizim avluya. Mısırların kökünü sulayacağız. Ama bizim avlu yüksekte...*
- *E-he-he-e-e-e dereden bizim avluya hendek yapıp suyu çekmemiz için iki ay çalışmamız lazım.*
- *Hiç korkma karı, göz korkar ama el yapar. Bir iki haftada kazacağız ama eğer kazamazsak kırdan da bereket olmazsa ne yaparız?*
- *Belki boğaz tokluğuna gündeliğe gideriz de aç kalmayız diye hesaplıyordu karım” (Baboglu, 2009:264-265).*

Geriye dönüş tekniği kullanılmıştır.

“Eskiden açlık olmuş ama insan ölümü olmamış, belki yine öyle olur kurtuluruz. Bildiğini söylerdi kaskatı eşim” (Baboglu, 2009:265).

- *“Bu yeni güçte yalancılık çok varmış. Biz kendimizi düşünelim kuvvetten umut yok” (Baboglu, 2009:265).*

3.7.18. Üülen Kasabası

Öykü kahraman bakış açısı ile yazılmıştır. Anlatıcı kemençe çalan Manuş’a eşlik eder ve onun evine kadar gider. Orada Manuş’un hayatını dinler ve bunu okuyucuya aktarır. Metin içerisinde yardımcı karakter olan kahramanın adı metinde geçmez. Öykü içerisinde diyalog tekniği ve tasvir tekniği çok fazla kullanılmıştır.

“Güzel kırmızı bir kuşak. Ayaklarında süt- beyazı çarıklar, kara kil tasmayla bağlı. Arabada çuvalın yanında oturuyor yedi sekiz yaşlarında sümüklü bir çocuk” (Baboglu, 2009:268).

- *“İşte bunu alacağım, parasını söyle hemen halledeyim.*
- *Dayan dostum. Belli ki Canabin zenginsin.*

- *Nerden biliyorsun, belki değilim?*
- *Eşyalarından belli.*
- *E zenginsem ne?*
- *Zenginde olsan cebine fazla gelecek. Bu kemençe her şeyden pahalı olacak. Çok yıl oldu onları yaptığım. Bundan sonra yapıp yapamayacağımı bilmiyorum...*
- *Kaç paraysa söyle.*

Manuş o sırada beyaz eldivenlerini çıkarttı, başladı kesesindeki parayı saymaya.

- *Sen sadece Boyar değilsin. Sen daha üstünsün, müzik çalanı anlıyorsun.*
- *Aklını severim, diye gülümsedi Manuş. Yok, ihtiyar baba.*
- *Bu kemençe birkaç yıldır asılı duruyor, çoğu insan ona bakmadı bile. Ama insanlar sürekli soruyor bu kemençeler neden bu kadar pahalı diye. Al işte ucuzu derim. Geçenlerde o kemençenin etrafında çok dolandı biri” (Baboglu, 2009:276).*

Geriye dönüş tekniği kullanılmış ve öykü karakterinin geçmişi hakkında çok fazla bilgi verilmiştir. Bunun nedeni ise olay örgüsü içerisindeki metin halkalarının birbiri ile ortak ilişkisini meydana çıkarmaktır.

“Aleksander Puşkin de Kostakinin misafiri olmuş zamanında...

- *Anlatayım size benim kaynatamın dedesinin nasıl zengin olduğunu.*

Adını söyledim, onun adı Kostakiymiş. Bunları kaynatamdan, Penku’dan duydum. O Kostakinin Bulgaryasından gelmeymiş. Anlaşmazlık zamanında savaşta Türk padişahına karşı durmuş. Kanazirskinin başı uğruna çok para koymuş, ama onu bulmak çok zormuş. Kostaki kendi atları ve yakın dostlarıyla beraber savaşmış Rus askerine Türklere karşı. Bu çabası için savaş bittiği zaman Rus padişahı Kanazirskiye dört bin beş yüz hektarlık arazi ölçmüş” (Baboglu, 2009:279).

Kişileştirme sanatına yer vermiştir, *“Sepetlerinde kırmızı yanaklı elmalar, armutlar, siyah erikler ve başka türlü taze meyveler var” (Baboglu, 2009:268).*

Montaj tekniği öykü anlatımında kullanılmış, Puşkin’in Kara Şal türküsüne yer verilmiştir.

“Burada çok açık görünür, Puşkin’in izleri...

Kemençesinin sesi de adamın anlattığıyla pek uygun çalıyordu “kara şal türküsü.” Onun dizelerini de Manuş söylerdi” (Baboglu, 2009: 271-270).

Montaj tekniği öykü metninde kullanılmaktadır ve yazar öykü metni içerisinde Puşkin'den bir dörtlük yer vermektedir.

*Lukomorye'nin yeşil bir meşesi var,
O meşenin üzerinde altın bir zincir var,
Ve gece gündüz kedi gibi çalışan bir bilim adamıdır,
Sürekli halka yapar,
Sağa gider şarkı başlar, sola gider,
Bir peri masalı söyler...*

(Baboglu, 2009:273).

3.7.19. Kulilär

Kahraman bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Anlatıcı kendisini metnin sonunda açığa vurmaktadır. Başkahraman Fima ile sohbet edip kolhoza insanların nasıl dâhil edildiğini anlatmaktadır. Tasvir, diyalog ve geriye dönüş tekniği kullanılmıştır.

- *“Karısı gelsin diye üçüncüye yollamışlar Benimci'nin evine. Kadın geceleyin gelmiş.*
- *Ben size kaç keredir birini yolluyorum diye bağırmiş Toşka. Siz hayinsiniz köyün başındakileri nasıl saymıyorsunuz diye masaya yumruğunu vurmuş. Korkutmuş Benimci'nin karısını.*
- *Hemen yaz dilekçe.*
- *Nasıl dilekçe?*
- *Nasıl bilmiyorsun dilekçe? Bütün köylüler kolhoza dâhil olmak için yazıyor.*
- *Adama sormadan nasıl yazacaktım?*
- *Yazmazsan eğer ben seni yarına beyaz ayıların yanına yollayacağım, anladın mı?*
- *Ben yazmayı bilmiyorum, yazmayacağım.*
- *Bilmiyorsan parmağını bas”* (Baboglu, 2009:257).

Geriye dönüş tekniği kullanılarak geçmişte Todur'un babasının nasıl biri olduğu anlatılmaktadır. Aynı zamanda bu paragrafta özetleme tekniğindedir yer verilmiştir.

“Fima öyle de yaptı. Bıraktı o tembeli başladı bana anlatmaya Donsuzların kim olduğunu”.

- *“Bu herifin babası ölünce, onun adı Donsuz Todur. O bağlarda bekçilik yapmaya başladı. Başka hiçbir iş beceremiyordu. Sakat veya akılsız değildi aylaktı. Yazın*

baharında bütün insanlar kırdı tarlada çalışırdılar ama o bağlarda en gölgeli yeri bulup gider orada çırılçıplak uyurdu. Ondan adı kaldı Donsuz diye. Şimdi sıra oğluna geldi. O da aynı babası gibi çıktı. Armut ağacından uzağa düşmezmiş... Şimdi atlar yınanmışlar. Acaba ona kötülüğü” (Baboglu, 2009:247).

Bilinç akımı tekniği kullanılarak karakterin aklından geçen düşünceler açığa çıkarılmıştır. Yazar karakterin neden kaçtığını bu teknik ile açıklamaktadır.

“Toşka beni köyün ağası yazmış 1949 yılında. Yazın koptu bir çığlık. Allah bir daha göstermesin. Ağlayan insanlar, saklanan insanlar, görülmedik kıyamet koptu. Sadece bizim köyden yüzün üzerinde insanı aldılar. Ben oradan Borlaçan’a, oradan da Ukrayna’nın boş bir köyü olan Şampomoza’ya kaçtım. Kendi aklımda düşündüm orada binlerce insan kaldı ben kaçıp saklanırsam bu olaylardan belki kurtulurdum. Hangi birimizi bu karmaşıklıkta arayacaklar? Öyle de oldu. Zavallıların bazıları orada öldü de kurtuldu onlardan bazıları da zahmet çekti de orada biraz da olsa yaşayabildi. Üç ay geçtikten sonra ben eve geri döndüm. Kolhozda insan kalmamıştı, bizim kırlarımızda çalışacak hiç kimse yoktu” (Baboglu, 2009:251-252).

3.7.20. Çiçeklik Başçası

Gözlemci bakış açısı ile yazılmıştır ve anlatıcı Todur’u tanır ve bilir. Ama olay örgüsünde metne dâhil olmaz. Tasvir tekniği kullanılmıştır.

“Sokaktan geçenler, avludan aşan bu dünya güzeli çiçekleri görüp sevinecekler. Çiçeklerin güzellikleri sokaktan geçenleri bir iki defa durdurur. Çiçekler, onlara bakan insanlara yaşamın zorluklarını, güçlüklerini unuttur. Ev sahibi Demirci Todur ağır işleri yaptıktan sonra durup hevesle bakar avlusundaki bu çiçeklere” (Baboglu, 2009:220).

3.7.21. Vani Çilingir

Tanrısal bakış açısı ile yazılmıştır. Yazar oluşturduğu bütün karakterlerin olay örgüsü içerisindeki yerini net bir şekilde verir. Diyolog metinde en fazla kullanılan tekniktir. Ayrıca tasvirlerde yapılmıştır.

- “İyi günler!
- Hayır, olsun çocuk, ne yapıyorsun? Diye sordu öğretmen. Baban demişti okula gelmeyeceğini, ama şimdi geldin mi?
- Yok gelmedim. Beni Göza’lara yolladılar bir iş için. Yoldan geçerken durdum burada.

- *Ya sende gir, bir iki dakika derse diye teklifte bulundu öğretmen.*

Vani girdi kendi sınıfına. Gördü zavallı arkadaşlarını. Bazıları ayakta duruyordu. Göza da onların arasındaydı. Germa Stepu, Barza Vani, Koli Ayı ve daha çoğu. Onların hiçbiri bilmiyordu öğretmen Delaoltu'nun anlattıklarını.

- *Ya, bakalım sen hesapladın mı? Sordu öğretmen tahtanın yanında duran Göza'ya. O susuyordu, tahtada temizdi. Delaoltu yanına çağırdı Germa Stepu'yu:*
- *Tebeşiri eline al ve hesapla! Daha yeni anlattım size nasıl yapacağınızı.*

Çocuk aldı eline tebeşiri. Ne yaptıysa olmadı” (Baboglu, 2009:228).

3.7.22. Görüntülär

Kahraman bakış açısı ile yazılmıştır. Anlatıcı metin karakterleri arasında yer alır fakat ismi bu öyküde de gizlidir. Açığa vurulmaz. Tasvir, diyalog tekniği kullanılmıştır.

- *“Ben Kosti'ye sordum:*
- *Neden hastalandı ki acaba?*

Ne, o kadar mı aklın almaz? Sordu Kosti. O şeytanlar Vladi'yi büyülemişler, ama horozlar ötünce büyü bozulmuş...” (Baboglu, 2009:239).

Geriye dönüş tekniği kullanılmıştır.

“Bizim Angil dayının Vladi, siz biliyorsunuz ki o ne kadar güçlü bir insan. O zamanlar delikanlıymış da gecenin bir vaktinde diğer mahalleden geliyormuş, saatte ikiye yakınmış Vladi abi tam yetişmiş yamacın boyuna ardından gülüşmeler kopmuş” (Baboglu, 2009:239).

3.7.23. Eski Adetlär Hep Batêrler

Tanrısal bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Öykü Kalın Anka'nın yaşamış olduğu psikolojik savaşı anlatır. Kalın Anka'nın çocuklarını nasıl koruyacağını anlatıcı tarafından okuyucuya iletir. Kulüpte gördüğü şeyler karşısında zihninden geçen düşünceleri anlatıcı okuyucuya iletir. *“Utanmıyor, kör olasıca erkeklerin arasında böyle utanmadan kahkaha atmaya. Öfkeleni Kalın Anka bu işe. Oğlanların göğüslerine dokunmaya bir şey kalmamış. Kalın Anka'nın bu düşüncelerine çalan müzik verdi” (Baboglu, 2009:241).*

Diyalog ve bilinç akımı tekniği kullanılmıştır.

- *“Anne, bizde kulübe gitmek istiyoruz.*

- *Size kulüp çok lazım değil, ne kaybettiniz ki orada? Hem ben sizi burada kapalı mı tutuyorum? Sidankalara ve horuya gidiyorsunuz onlar size yeter.*
- *Horuya, horuya! Diye söylendi Oli. Orada sadece beş, on kişi kaldı herkes kulübe gidiyor artık”* (Baboglu, 2009:240).

Tasvir tekniği kullanılarak okuyucunun zihninde karakterin dıştan görünüşüne boyut kazandırılmıştır. *“O da kulüp görmeye gelmiş. Çembersiz, başkabak, o pirgalarının omuzuna atmış, arkasına da bir endezlik yubkayla, ayaklarınınada giymiş iki çivi ökçeli ayakkabı, fit fit kıvıra kıvıra gider. Alın görün size taze delikanlı. Onun gibisi yok”* (Baboglu, 2009:241).

3.7.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti

Gözlemci bakış açısı ile kaleme alınan metni, anlatıcının görüp anlattıklarından ibarettir. Anlatıcı olay örgüsüne dâhil olmaz, olay örgüsünde yaşanan olayları sırasıyla okuyucuya aktarır. Metinde kişileştirme kullanımıdır. *“Belliki o kurban edileceğini Allahtan hisseder, onun gözlerinden yaşlar akar”* (Baboglu, 2009:230).

3.7.25. Kanazerlilär

Şerif Aktaş (1991:101) kahraman bakış açısı için şu ifadeleri kullanır: *“Otobiyografik karakterli bu bakış açılarından yazılmış metinlerde kahraman anlatıcı hem vak’ının yaşadığı devirdeki halini hem ferdi geçmişini hem de anlatma zamanına ait dikkatlerini nakledebilir. Böylece üç ayrı zaman dilimine ait hususilikler sosyal şartları ile birlikte bu vak’a çerçevesinde ifade edilebilir”*. Nikolay Baboglu “Kanazerlilär” adlı bu öyküde karşımıza çocuk karakterini canlandıran bir kahraman olarak çıkmaktadır. Çocuk karakter sosyal çevre içerisinde bizzat yaşamış bir karakterdir. Kahraman bakış açısı ile yazılmıştır. Kahraman anlatıcı metinde yer alan çocuklardan bir tanesidir. Kanazerli Tanas’ın hayat amacını ve mücadelesini anlatmaktadır. Tasvir, geriye dönüş, diyalog teknikleri kullanılmıştır.

Tasvir tekniği süssüz bir anlatımla kullanılmıştır. *“Onların ömürlerinde ilk defa gördükleri bu aniden ortaya çıkan, tozlu köy yollarında parlak ışıldayan kara otomobil ve onun içerisinde güzel giyinmiş devlet görevlisi akıllarında kalmış. Onlarla aynı dilde konuşmuşlar, evde konuştukları dilde”* (Baboglu, 2009:176).

Diyalog tekniği metnin daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

“Tanrıover bütün çocuklara baktı ve sordu:

- *E, siz okula gidiyor musunuz?*

- *Gidiyoruz, sadece işte o Zıma bizi hep atlatır, dedi Çekirlerin Pavlicii.*
- *Sağ olun, büyük adam olun. Hepiniz okula gidinde iyi öğrenin! Dedi o kalabalığa ve bindi arabasına.*

Küçüklerden birkaç tanesi bağırdılar:

- *Arabanın içine bindirinde görelim!*
- *Alınız bizi de! Koli Gaydacı dedi.*

Hepsi başladı bu keratalara gülmeye. Büyükelçi, gülerek söyledi:

- *Gelecek sefere sizide alıp sevindireceğim, o başladı elini sallamaya bize. Sağlıcakla kalın demek kaldı bize, Kobey'e doğru büyük sokaktan ilerledi. Biz bir sürü çocuk arabanın arkasından koştuk, ama o hızlandı da bizi gerisinde bıraktı. Kıpçaklı keratalar toz duman içinde kaldılar” (Baboglu, 2009:177).*

Anlatıcının bakış açısı ve anlatım teknikleri başlığını özetleyecek olursak: Yazar, hikâyelerinin çoğunu tanrısal bakış açısını ile kaleme almıştır. Tanrısal bakış açısından, ayrı olarak kahraman bakış açısı ve Gözlemci bakış açısı ile de kaleme kaldığı öyküleri vardır. Kahraman bakış açısı ile yazılan hikâyelerinde yazar olay örgüsü içerisinde yer almaktadır diyebiliriz, Kahraman anlatıcı öykü içerisinde başkahraman olarak karşımıza çıkmaz, daha çok dekoratif kahraman durumundadır. Kahraman anlatıcı konumundaki yazar hikâye içerisinde geçen bütün olaylara vakıftır. Hikâyelerde yer alan kahramanların bazılarının ruh haline, psikolojisine ve geçmişleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Yazar, hikâyelerinin büyük çoğunluğu diyalog ve tasvir tekniklerinin dinamikleri üzerine kurulmuştur. Hikâyelerinde çok fazla diyalog tekniğini kullanması eserlerine tiyatro havası katmıştır. Bu durumun nedenini Çağdaş Gagauz edebiyatında, nesir türünün yeni geliyor olmasına bağlayabiliriz.

3.8. DİL VE ÜSLUP

Anlatmaya dayalı edebi metinlerde yazar edebi metnini oluştururken kendine has bir dil ve üslubu vardır. Yazarın üslubu konuya bakış açısına, konuyu işleme yöntemine, metnin iletmek istediği ana düşünceye, yazarın satır aralarında sakladıklarını, eserin okuyucuya bırakılmış yönlerini ele verir. Yazar edebi metinde üslubu meydana getirirken yaşadığı toplumdan etkilenir ve bu etkilenme eserin diline yansır. “*Her yazarın kendine özgün bir üslubu vardı ve üslup karakterin ve mizacın anahtarıdır. Bundan başka bir yazarın eserlerinde işlediği temalar, seçtiği kahramanlar, kullandığı imajlar yine kişiliğini açıklar*” (Moran, 136-137). Baboglu bütünüyle yaşadığı toplumdan etkilenmiştir ve

eserlerinde Gagauz kültüründen, geleneklerinden, kültür içerisinde yer alan kavramlardan 25 öyküsünün tamamında yer vermektedir.

Anlatmaya dayalı edebi metinlerin dili ağır, devrik, düz, klasik tarza olabilir. Yazar edebi metnini sembolleştirerek ve daha ağır bir dil kullanarak anlatabilir. Sovyet dönemi yazarları edebi metinlerini oluştururken sembolik bir dil kullanır. Örneğin, Samet Azap ve Orhan Söylemez tarafından hazırlanan “Türk Dünyası Edebiyatları Hikâye Çözümlemeleri” adlı kitapta Kazak yazar Muhtar Avezov’un “*Kökserek*” adlı hikâyesinde yer alan erkek kurt “*Türk Halklarını mankurtlaştırma ve ötekileştirme anlayışını kurt üzerinde anlatır. Aslı unutturulmak istenen ancak aslını yitirmeyen Türk halkları için bir sembol gibi*”. Kırgız yazar Tölögön Kasımbekov’un *Bozkurt* adlı hikâyesinde yazarın Türk halklarının ötekileştirilmesini veya mankurtlaştırılmasını, çoban bir adam ile kurdun mücadelesini sembolleştirerek anlatmaktadır (Söylemez ve Azap, 2016:7-8). Gagauz edebiyatında Baboglu’nun eserleri sembolik tarzda yazılmamıştır. Yazar Sovyet sisteminin zorluklarını, aksaklıklarını açık bir dille eleştirir. “Kulilär” adlı öyküsünde bizzat kolhoz yönetiminin halka nasıl davrandığını edebi metinde işlemektedir. “*Bende kendim duydum, üç kere tüfekte ateş edildi.*

- *Tüfek attı, sonra kolhoza dilekçemi vermem için beni yakalarımından tuttu ve salladı.*
- *Kolhoza girmek için gönüllük işidir.*
- *Gönüllük işidir, fakat zorunlu dedi o.*
- *İstersen öldür, girmeyeceğim dedim, gönüllülük esasına göre değilse, o zaman dilekçesiz sokun (Baboglu, 2009:253).*
- *“Karısı gelsin diye üçüncüye yollamışlar Benimci’nin evine. Kadın geceleyin gelmiş.*
- *Ben size kaç keredir birini yolluyorum diye bağırması Toşka. Siz hayinsiniz köyün başındakileri nasıl saymıyorsunuz diye masaya yumruğunu vurmuş. Korkutmuş Benimci’nin karısını.*
- *Hemen yaz dilekçe.*
- *Nasıl dilekçe?*
- *Nasıl bilmiyorsun dilekçe? Bütün köylüler kolhoza dâhil olmak için yazıyor.*
- *Adama sormadan nasıl yazacaktım?*
- *Yazmazsan eğer ben sizi yarına beyaz ayıların yanına yollayacağım, anladın mı?*

- *Ben yazmayı bilmiyorum, yazmayacağım.*
- *Bilmiyorsan parmağını bas*” (Baboglu, 2009:257).

Eleştirdiği gibi aynı zamanda iyi yönlerininide anlatmaktadır. “Eni Yıla Yolculuk” adlı hikâyesinde Sovyetlerin yaptığı iyi şeylerden bahsederken aynı zamanda “Kulilär” adlı hikâyesinde sistemin usulsüzlüklerine yer vermektedir.

- *“Gagauzya’daki yoksullara bakmadan geçenlerde ilk defa küçük bir tiyatro açıldı. Sen bunu gazetelerde okumadın mı, işitmedin mi? Kendini sanki Gagauz sayarsın.*
- *Üç yıl, artık ekonomi biraz canlanmaya başladı. Sende gazete okuyormuşsun, Gagauziyada kimin başkan olduğunu bilmiyor musun?*
- *Onu bilmiyorum. Sadece etrafımda kanunsuzluk, yoksulluk, soygunculuk görüyorum. Bu işler için siz polisler, partiler ve başkanlar suçlusunuz...”* (Baboglu, 2009: 237).

Baboglu bu anlatımını sembolleştirerek değil bizzat şahıs kadrosu aracılığı ile açık ve süslü bir anlatım tercih etmeden anlatır. Şahıs kadrosu karakterleri hayvanlar ya da farklı canlılar üzerinden okuyucuya aktarmaz bizzat insani varlıklar üzerinden okuyucuya iletmek istediği mesajı iletir. Dil Baboglu’nun öykülerinde okuyucunun anlayabileceği en açık şekilde karşımıza çıkar.

3.8.1. Ayva Çiçekleri

Çağdaş Gagauz edebiyatı çok genç bir edebiyat olduğu için bu yeni varoluş eserlere de yansımıştır. Nikolay Baboglu’nun kaleme aldığı *Ayva Çiçekleri* adlı hikâye, dil yönünden halka hitap eden, süssüz, söz sanatları olmadan oluşturulmuş bir anlatıdır. Yazarın hikâyede kullandığı atasözü, geleneksel bir yapısının olduğu düşündürür. Baboglu bu hikâyesinde Gagauzların dinine “*Lügorcu’un ve Lambuş’un kumatriya yemeğine geldi*” (Baboglu, 2009:172), ve sosyal yaşantılarına “*Baurçu’da dernekler çok başka der Zena”* oranın büyüğü akşamları hiç sizinkine benzemiyor (Baboglu, 2009:169), ait kavramları eserine yansıtmıştır. “Dernek” Gagauz Türklerinde gençlerin buluştukları, tanıştıkları ve evlendikleri bir mekândır. Anlatı içerisinde Gagauz halkının gelenek ve göreneklerine yer verilmiştir. “*Simu gelinine seslendi, sen git çocuğa yap bir adım pitası. Onu iyice yuvarla ki Ligorçuk’un ömrü uzun olsun. Evvelden bizim adet öyledir*” (Baboglu, 2009:172). Gagauz insanın yaşayışı, geçim kaynağı metinde anlatılmıştır.

“Zena, Vasil’e sürekli Baurçu’nun daha aydınlık olan sokaklarından, üzüm salkımlarının fazlalığından bahsediyordu. Bu bağlar her bir evin avlusunda düz bir sırayla dizilmiş olurdu. Yazın kadınlar bağların gölgesinde bir araya gelir ve değişik değişik tuhaf şeyler anlatırlar” (Baboglu, 2009:167). Yaşam sürdürülen bir mekâna atalardan kalma ismi koyma geleneği öykü metninde yasıtılmıştır. *“Zena, Vasil’e “gerçekten Yambulların sokağı mı? Dedi diye sordu. Sokağın adı onların atalarının adından gelirdi”* (Baboglu, 2009:168).

3.8.2. Demirçu

Demirçu adlı hikâyenin dili sade ve akıcıdır. Gagauz yaşayış biçimine dair bilgiler aktarır. *“Bağ budama, çıkarmak, bağ bağlama, toprak sürme gibi işler varmış”* (Baboglu, 2009:188).

Baboglu hikâyeyi oluşturulurken atasözlerine yer vererek metne canlılık katmıştır.

“Hani bir söz var ya “Ne uşak ne karı ne toprak ne darı” (Baboglu, 2009:188).

Gagauz geleneğinden beslenen yazar, Demirçu adlı bu eserde Gagauz kültüründen ve toplum yapısından izler bulundurmaktadır. Gagauzların geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğuna, geleneksel oyunlarından biri olan Horu kavramına öykü metninde yer vermektedir.

“Kır işlerinin başlaması çiftçileri sıkıştırdı hem üzüm bağlarını kesmek hem de arpa, buğday, ayçiçeğinin yerlerini kazma zamanı gelmişti. İnsanlar tohumu zamanında toprağa ekebilmek için uğraşırlardı. İlkbaharın gelmesiyle insanların hepsi kırlara çıktı. Birkaç günde hepsi kendi işini bitirip, düşünmeye başladı nerede nasıl çalışıp para kazansınlar. Böyle bir iş sadece günlük yapılan iş olurdu çünkü etraflarında hiç iş yeri yoktu” (Baboglu, 2009:188).

“Cumartesi ve pazar günleri çoğu köylü omuzlarında kazmalarla, dirneklerle akşamdan akın-akın gittiler Bey’in yanına, işe. Köyden yaya olarak giderlerdi Boyar’ın evine, işe giren kızlar, horu oyunundan doğruca kaçan çocuklar, sırtlarındaki tek giysiyle açlıktan kurtulmak için işe girdiler” (Baboglu, 2009:189).

Baboglu’nun en belirgin üslup özelliği dili devrik kullanır.

“Kardeşler diye laf arasına girdi Krustoyun Lambusu, neden boş konuşarak zaman harcarsınız kaybedecek zamanımız yok, ölüm üstümüze doğru gelir. Ben sizin aranızdan

sadece birazcık güçlü olanları çağıracağım, ama siz çok yorgunsunuz azıcık dinlenin” (Baboglu, 2009:196).

Söz sanatlarından Nida sanatını kullanarak, karektere içinde bulunduğu durumu sorgulatmıştır.

“Bir kaçımızı da böyle başlatacaklar sonra maaş vermemeye başlayacaklar. Bunu sadece bize yapmıyorlar.

- *Ama bu şaka mıdır? Adam haftalarca çalışsın hem de yarı karın tokluğuna”* (Baboglu, 2009: 188).

Hikâye sembolik bir dil kullanılarak kaleme alınmıştır. Bir koyunun köprüden atlaması diğer koyunlarında ardından atlamasına sebep olmuştur. İnsanoglunda da sürü psikoloji mevcuttur. Biri bir işi yaparsa diğerleri sorgulamadan aynısını yapmaktadır. Baboglu bu durumu sembolik bir ifade ile anlatmıştır diyebiliriz

- *“Demirçu dişlerini sıkarak, zannedersin birisi büyüledi onları dedi, elindeki koyunu kaçırmamak için girtlağından tutup, neden tepiniyorsun bırakmayacağım orada ölüm var diye konuşurdu koyunla. Bari sen kurtul!*

O tüm gücüyle sıktı koyunu aha akıllandın tepinmiyorsun artık dedi. Demirçu ’nun kendisi de şaşırmişti bu işe, o birden uslandı iyice baktı koyuna, yaşlı koyun ayaklarının arasında ölmüştü. Yağmur artık yağmıyordu sadece köprü altındaki şarıldayan bulanık suyun içinde koyunlar vardı, sürü gittikçe kaybolurdu yakında hiç görünmeyecekti” (Baboglu, 2009:198).

“Köprüye doğru baktılar, orada kalan son koyunlarda sele atlıyorlardı. Onlar nasıl ahmaklar, başka atlayacak yer mi bulamıyorlardı ama sırayla dizilmiştiler, birer birer ölüme gidiyorlardı” (Baboglu, 2009:200).

3.8.3. Dünün

Baboglu bir folklor yazarıdır ve edebi metinlerinde bu folklor unsurlarını kullanır. Metinde gelini almaya geldiklerinden söylenen bir mâni yer almaktadır. Gagauz Türkçesi ile yazılmış olan “Dünün” hikâyesinin dili sade ve açıktır, metinde yoğunluk söz konusu değildir. Öyle ki yazar edebi metin içerisinde kullandığı kavramları açıklamaya yönelik parantezler açar. Öykü içerisinde Gagauz kültürüne ve geleneğine ait kavramlara edebi metinlerde yer vermektedir.

“Stifanka ’nın annesi ve babası ellerinde birer okka şarap ile gelin ve damadın etrafında oynayarak üç kere döndüler. Bu sırada müzik öyle bir çalsın ki ellerindeki çömlekten

şarap biraz yere dökülsün (çünkü böyle önemli bir günde toprak anlasın ki onun da burada önemli bir payı var). Anne ile baba geline ve güveye bal verirler (ballarlar). Bu da onların ömürlerinin bal gibi olması içindir” (Baboglu, 2009:221).

Nikolay Baboglu yaşamış olduğu toplumun sosyal, siyasal, eğitim vb. gibi durumlarını edebi metnine yansıtmaktadır. Toplumun yaşayış biçimini Baboglu’nun metinlerde rastlamak mümkündür, yazar Gagauz insanının yaşayışını anlatmaktadır. Düün adlı hikâyesinde “Zasev” adlı bir geleneğim varlığından söz etmektedir, hatta bu kavramı açıklamaktadır. Gagauz kaynaklarından ve Türkiyede Gagauz kültürü üzerine yayımlanmış çalışmaları incelediğimizde bu kavramla ilgili bir bilgi tespit edilemedi. Kavramın, yanlış basılmış olacağı düşünebilir.

“Cumartesi düğün akşamında gençlerin buluşmaları olur hem düğünün olacağı güvenin evinde hem de gelinin evinde buna zasev denilir” (Baboglu, 2009:222). Fakat zasev sözcüğünü Baboglu edebi metin içersinde kendi açıklamaktadır, bu kavram Babaoglu’nun doğup büyüdüğü ve yaşadığı köyüne has olabilir, yani yerel bir sözcük olduğunu söyleyebiliriz.

Baboglu Gagauz düğün kültürünü ve geleneğini sade ve direkt olduğu gibi okuyucuya aktarmıştır. Gagauzların 1980 öncesine kadar evlenen kızın çeyizi düğün günü kızla beraber damat evine getirilir, son yıllarda bu durum değişmiştir. *“Çeyiz yüklenerek damadın evine götürülür. 1980’li yıllara kadar çeyiz damat evine düğünle birlikte giderdi” (Petrovici, 2009:219)* Baboglu öykünün sonuç kısmında Gagauzlara ait bu geleneği metin içerisinde doğrudan anlatmaktadır.

3.8.4. Güllerdä Yaşlar

Yazar olmanın yanı sıra eğitimcide olan Baboglu, öykülerinde kahramanlar aracılığı ile dersler vermektedir, metnin dili yazarın iletmek istediği düşüncüyü açık bir dille iletir. Baboglu bu öyküsünde Gül çiçeğine vasıf yüklemiştir. Öyküde yazar cansız nesnelerin bile ağladığını fakat insanların birbirine karşı dertlerini sormamalarını okuyucuya aktarır. Anlatıcı öykünün başlığında simgeden yararlanmıştır. Yaşayış biçimi insanı şekillendirir. *“Todur enstitü öğrenimini kolay bitirdi de kendi kendine kasabada iş bulmanın yolunu açtı. Aynı zamanda ona hiçbir işe üşenmemek ve çalışkanlıkta verilmişti. Boşuna gezmeyle zamanını geçirmezdi, içkili yerlerde vakit harcamazdı. Aylakların hepsi ona yabancıydı. İşleri yetişsin diye o bekçilikte yaptı, hamamcılıkta yaptı, sokakları da süpürdü” (Baboglu, 2009:231).*

3.8.5. Eni Yıla Karşı Yolculuk

Gelenekten beslenmiştir. Baboglu dili sürükleyici kullanmıştır. Metin içerisinde açık ifadelere yer vermiş ve okuyucunun zihninde oluşturmak isteğini açık bir dil kullanarak oluşturmuştur. Sovyet sistemi içerisinde yaşamış olan yazarlara baktığımızda Cengiz Aytmatov, Elçin, Muhtar Avezov vb. yazarlar edebi metinlerinde simgesel dil kullanırlar, Gagauz yazarı Baboglu edebi metinlerinde Sovyet sistemine ait kavramları ve eksiklikleri açıkça dile getirir. Kolhozda yaşayan insanların aç olduğunu açık bir dille ifade etmiştir. Yaşanan olumsuz davranışları yoğun bir anlatıma başvurmadan anlatmıştır.

“Benim kardeşim kolhozun tütün işlerinde çalışıyor, ona da para yerine tütün yaprağı veriyorlarmış” (Baboglu, 2009:235).

- *“Siz bu polisler her gün etraftan kapkaççılık, soygunculuk, hırsızlık yapanları, ceplerden para çalanları, öldürenleri yakalamıyorsunuz, onları görmüyorsunuz da suçsuzları eziyorsunuz”* (Baboglu, 2009:236).

3.8.6. Yangın İçindä

Baboglu metne bir tarih ile başlar. Yazar savaş zamanını ve savaşta bulunan siyasi karakteri metne aktarır. Metin ilk başta tarihi bir metin havası yaratır daha sonra öykü metnine dönüşür. Yazarın bu durumu kullanması öykü diline bir gerçeklik katmıştır. Metin Erendor'un yazmış olduğu Gagauz Türkleri adlı kitapta bu tarihi olay şöyle aktarılmıştır: *“Romanya, İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya ile beraber Besaraba'yı ele geçirmiştir. 1944'te Kızıl ordu birlikleri tarafından geri alınmıştır. İki savaş arasındaki dönem Romen idaresi altında kalan Gagauzlar ciddi baskılara maruz kalmıştır”* (Erendor, 2021:164). Açıkça söylemleri, düz bir anlatımı metinde daha çok merak yaratmıştır. Baboglu bu öyküsünü bitirmemiş ve ucu açık bırakmıştır. Okuyucunun zihninde savaş zamanı genç olan kızlara daha sonradan ne oldu? Sorusunu yaratmak istemiştir.

“Nadiren tüfek patlamaları ve aç gezen sokak köpeklerinin inleme sesleri duyuluyordu...” (Baboglu, 2009:183).

3.8.7. Bizim Komrat

Yazarın cümleleri halkın anlayabileceği bir dilde net ve sadedir. Okuyucu metni okuduğu zaman Gagauzlar için Komrat'ın önemini ve Gagauzya'nın da yerini hemen kavramaktadır.

“Komrat o kadar büyük değil. Başka kasabalarında merkez olması için halka sorulmuş ama halk burayı sevmiş, seçmiş. Komrat için bizde türküler söylenip şiirler yazılır. Gagauz devleti bağımsızlığını kazandıktan sonra Gagauzluk hem dünyada hem de Komrat'ta bilinir. Komrat'ta yabancı devletlerden delegeler, iş adamları, cumhurbaşkanları gelir. Gagauzya'ya, Komrat'a büyük ve zengin devlet Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel birkaç kez geldi. Gagauz Özerk bölgesi kendi yasalarına ve kanunlarına göre yaşamaktadır” (Baboglu, 2009:184).

3.8.8. Büümnär, Hayvanlar Kuşlar hem Biz

Yazar halk geleneğinden almış olduğu ustalığını bu metninde de devam ettirmiştir. Edebi metin içerisinde sade ve düz Gagauz Türkçesi kullanmış, Gagauzya'ya ait bitki isimlerine metnin içerisinde yer vermiştir. Yazarın üslup özelliğinden en önemlisi Baboglu edebi metin içerisinde parantez açarak açıklamalarda bulunmaktadır.

“Daha ileriye gidiyoruz. Önümüzde sırasıyla dizilmiş meyve fidanları (elma, armut, şeftali, kiraz),” (Baboglu, 2009:186).

“Onlardan bize yiyecek mahsul olarak (süt, peynir) gelir” (Baboglu, 2009: 187).

3.8.9. Trendä

Kısa ve anlaşılması basit bir dille yazılmıştır. Baboglu bu metnin başlığında sembolik bir dil kullanmıştır. Trendä kelimesi geçmiş ve gelecektir. Anlatıcı metin içerisinde kendi geçmişi ve kızının geleceği arasında treni sembolize eder. Baboglu üslubunun en önemli noktası Gagauzya'ya ait olan herhangi bir şey bu metinde de kendine yer bulmaktadır. Gagauzya yer adları metin içerisinde geçmektedir. Öykü anı özelliği gösterebilir yazarın kullanmış olduğu betimlemeler anı türünden çıkartmaktadır.

“Kızım Nina ile Tumarvadan Çadıra geliyorduk. Bindik trene saat daha yedi olmamıştı. Tam yerleştik, korkunç bir ses duyuldu uzun ve sık. Kızım yerinden sıçrayarak, gözüne baktı.

- *Ne, korktun mu? – diye sordum ben kızım Nina'ya. Korkma o tren hareket edeceği için öyle bir bağırış verir. İşte artık çalıştı, dedim, - gidiyoruz.*

Vagonlar tangır – tungur ilerlemeye başladılar. Geride evler, ağaçlar, yol boyunca taş ve kömür tepeleri kalıyordu. Bir zaman sonra artık biz kasabadan çıktık. Trenimiz hep daha da hızlanıyordu aceleyle yol alıyordu. Onunla da beraber sol tarafımızda gün de aceleyle kararıyordu” (Baboglu, 2009:266).

3.8.10. Suurcık

Baboglu’nun diğer metinlerinden farklı olarak burada yazar olayı bir kuş aracılığı ile okuyucuya aktarır. Dili çok açık ve sadedir. Okuyucuya verilmek istenilen düşünce açık bir şekilde iletmektedir. İkilemelere yer verilmektedir.

“Cıvı cıvı cıvıydıydılar. Tırtılı aldıkları gibi sesleri birden kesildi. Ama suçcık onlara bir iş verdi. Yavruların kendilerinin tırtılı öldürüp kendi aralarında paylaşmaları lazımdı. Ana vardı, onu parçalayıp ağızlarına veren. İşte o hazırlayıp ağızlarına vermek istemiyordu, hazır alımsınlar. Başkasına güvenmesinler. Herkes küçüklükten başlasın yemeğini kendi teriyle, zahmetiyle kazanmaya” (Baboglu, 2009:267).

3.8.11. Sevda

Baboglu çok fazla diyaloğ tekniği kullanır. Bu metnin havasına tiyatroymuş gibi hissettirir. Metin yapı bakımından öyküdür türündedir. Diyalog tekniği yazarın okuyucuya iletmek istediği düşünceleri kahramanların birebir ağzında vererek metinde anlatılmak istenileni daha açık ve net hale getirir. Baboglu bu metninde devrik cümlelerden oluşan açık ve anlaşılır bir dil oluşturmuştur. Gelenekten beslenen ve bunu üslubuna yansıtan yazar metin içerisinde Gagauz geleneklerine ait bir işleme deseninden bahseder. *“Dokunmuş püsküllü koraflı çantalarımız vardı”* (Baboglu, 2009:224).

3.8.12. Tanaslan Nadi

Baboglu kendi tarzında güçlü betimlemelerde bulunur *“Gökyüzünden gençlere bakan bir yuvarlak kurban tepsisi gibi ay vardı”* bu betimlemeden yola çıkarak Gagauzya’da böyle bir kullanımın olup olmadığını araştırmalarımız sonucunda ulaşamadık. Baboglu’nun kendine has bir söylemidir. Burada yazar muhtemelen gökyüzündeki dolunayı tasvir etmiştir.

Gelenekten beslenen yazar Gagauz geleneğine ait, dernek kavramını, konuşka kavramını, ayaklarını yere sürterek bulundukları yere gelmelerinin ne anlama geldiğini okuyucuya metin içerisinde aktarır.

- “Geldiniz tamam çocuklarda neden ayaklarınızı geldiğiniz yerden sürterek gelmediniz? Neden başkasının da gelmesini istemiyorsunuz? Ne yani ayaklarınızda kantar topuzu mu var? Onlara kira mı istiyorsunuz?

Bizde önceden bir gelenek vardı. İlk önce gelen çocuklar ayaklarını sürterek gelirseler eğer, arkalarından başkaları da gelecek demektir” (Baboglu, 2009:212-213).

“Konuşkalara en gerekli şey türküydü. Gelin Nadi çok beklemezdi, ondan türkü istemelerini hemen tuttururdu bir türkü” (Baboglu, 2009:214).

Baboglu’nun önemli bir üslup özelliği dilini devrik cümleler kullanarak edebi metni oluşturur. Metni Türkiye Türkçesine çevirdiğimiz için bu devrik cümlelerini Türkçe’nin yapısına göre düzenlemeye çalıştık. Edebi metin içerisinde anonim türkülere de yer verilmektedir.

“Nadi yine bir türkü söyledi:

Şu bağ kütüğünün altında, komşu kız,

Gülgülü üzümçük,

Şu üzüme baktıkça, komşu kızı

Gözüm süzüldü...

(Baboglu, 2009:213).

Tanaslan Nadi adlı öyküye anonim türkü ekleyerek okuyucuya sunan Baboglu Gagauz kültürüne değerini kaybolmaktan kurtarmıştır. Yazar öykü metinde türkülere yer vermesi metne başka bir boyut kazandırmıştır.

Kara beygir ahırda,

Benim yüreğim kahırda,

Kahrımı bilseniz,

İstediğimi verseniz...

(Baboglu, 2009:212).

3.8.13. Vani

Baboglu’nun bu öyküsü devrik cümlelerden arınık bir dille oluşturulmuştur. Gagauzca bilmeyen bir okuyucu metni okuduğu zaman akıcı cümleler karşı karşıya kalır. Süssüz

cümlelerden arındırılmış bir dil kullanılarak karaktere sorular sordurularak cevaplar aranmaktadır.

“Vani yalnız kaldığı zamanlarda aklından çok türlü düşünceler geçiriyordu. Sıcak ve güneşli havaları çok seviyordu. Çoğu zaman o yanında kimseyin olmasını istemiyordu, o yalnızca kendi kendine hayatı sorgulamayı istiyordu. Ölümün neden dünyada var olduğu bilmeyi çok istiyordu, ölüm nedir? Büyüklerden birine sorsa nedir acaba o ölüm? Ama onlarda nerden bilsinler ölümün ne olduğu, henüz ölüp de dirilen hiç kimse yoktur. Ölümü ölümler bilir ama onlara nasıl soralım, henüz onlar ölü. Daha da bilmek istediği şeyler de vardı. Neden kuşlar, kelebekler, böcekler, uçabiliyor da hayvanlar ve insanlar uçamıyor” (Baboglu, 2009:219).

3.8.14. Gaydacı

Sözlü gelenekten beslenen yazar bu öyküsünde de gelenekten beslenmeye devam etmiştir. Gagauz kültürüne ait yemek isimleri, yaşayış şekilleri, alt üst ilişkileri öykü içerisinde verilmiştir. Baboglu öykünün sonunu açık uçlu bırakmış, okuyucuya metnin sonunda ne olduğunu bilemez. Devrik cümleler oldukça fazladır.

“Hafta sonu pazar gününde kırma yapıp komşulara dağıtıyor zengin desinler diye. Öyle çorbacılara, öyle zenginlere tokum ben dedi, Andrey. Kirana iğneye baktı sonra günün ikindi olduğunu fark etti. Bıraktı bu düşünceleri gitti mancacık yapmaya” (Baboglu, 2009: 244). Manca ve Kırma Gagauzlara ait bir yemek çeşitidir.

3.8.15. Dädum

Baboglu öyküsünü akıcı bir Gagauz Türkçesi ile oluşturmuştur. Dili sade ve açıktır. Anlam karmaşıklığına yol açmaz. Öykü metninin sonunda bir atasözü yer almaktadır. Yazar okumanın, bilimle eğitimle ilgilenmenin önemine açık bir dille vurgu yapmaktadır. *“Todi dedenin torunları kısmetliydi. Onlar bilimin temelini yerinde öğrenip gidecekler kasabaya, yüksekokullara, üniversitelere. Artık onun köyündeki çoğu insan okumuştı, onlar öğretmen, ziraat mühendisi ve başka meslekler... Todi dede gün sonu torunlarının beşini de toplar onlara köyde okulun olmadı, o zamanların çok zor geçtiğini, okuma yazmanın çok gerekli olduğunu ama o zamanlarda okul olmadığını anlatırdı. O torunlarına anlatıyordu okul olmadan el yardımlarıyla nasıl okuma yazma öğrendiğini. Siz çocuklarım diyordu Todi dede, şimdi çok daha iyi bilmek için çalışın. “Bilmek büyük bir kuvvettir ama bilmemezlik ölümden beter iştir”* (Baboglu, 2009:226).

3.8.16. Çingeneyka

Baboglu geniş tasvirle bulunmuş ve dilin bütün yetkinliklerini kullanmıştır. Diğer öykülerinde olduğu gibi bu öyküsünde Baboglu devrik cümleler kullanmıştır. Akıcı bir üslupa sahiptir. Çingenelerle ilgili düşüncelerini açık bir dille belirtmektedir ve öykünün sonunda çingeneler hakkında bazı söylemlerde bulunmaktadır.

“Akşamüstü köyden çadırlarına falcılar, dilenciler toplanırdı. Onlar kimi ve nasıl hırpaladıklarını ve kandırdıklarını birbirlerine anlatırdılar. Çadırlarından geç vakitte sesler duyuluyordu. Zanettik ki, bu çingeneler bizim köyün kenarında çok uzun zaman yaşayacaklar. Ama onlara işlemiş onların gezme alışkanlıkları. Bir sabah onların nasıl toplandığını, eşyalarını at arabalarına nasıl yüklediklerini ve Çiyşi yolu üzerinden belli olmayan yöne gittiklerini hiç kimse duymadı (Baboglu, 2009: 262).

“Bizim insanımız Gagauz çiftçimiz onlarla arkadaşlık ve alışveriş yapmadılar. Çingenelerle aralarında kavga dövüşte olmadı. Köy içindeki herkes bu huysuz, gezgin milletin kimseyle kavga etmediğini konuşuyordu. Köylülere hırsızlık yapmadılar başka zararlar da vermediler. Onların yaşayışı yabancılıktan bulut gibi geldi, kendi yaşamlarını gösterdiler ve gittiler. Köylülerin aklından da çabuk unutuldular. Sadece bazı yerlerde bugün de bazı kelimeler kaldı: çingene gibi kirlisin, çingene gibi şalversin, çingene gibi utanmazsın, çingene gibi olmayın” (Baboglu, 2009: 262).

3.8.17. Çiftçi Eceli

Öykü akıcı bil dille yazılmıştır. Yazar hiçbir sembolün altına anlatmak istediğini gizlememiştir. Açık dil dille okuyucuya aktarmıştır. Sovyet sisteminin eksikliklerini, yurduna ve insanına verdiği zararı açık dille aktarmıştır. *“Yaşam zordu ama soframız da kuru kalmazdı, Malay mamalıga bulunurdu. Ben böyle yaşadım, bize Sovyet kuvvetleri gelene kadar. 1946 yılında bu fukaraların gücünde kaldı açlıktan ölmek. Soframız hemen hemen kurudu. Ama babam nasihatinde öyle söylemişti. “Sovyetler fukaralar çok dostmuş, fakirlere düşman değilmiş” oğlum derdi. Bak neden o zaman yeni kuvvette de fukaraların adı yine fukara. Geldi o adı kuruyacası 1946 yılında. Ben daha ilkbaharda anladım büyük kıtlığın olacağını” (Baboglu, 2009:263),* öykü içerisinde Gagauz kültürüne ait yemek isimi geçmektedir. Gagauz insanı için çiftçilik bir yaşam tarzıdır, topraktan ve hayvancılıktan elde ettikleri ile yaşamlarını sürdürürler. Baboglu bu öyküsü ile çiftçiliğin önemini vurgulayarak anlatır. Yazarın kahramanların isimlerine yer

vermemesi önemli bir üslup özelliğidir. Okuyucu kahramanların yerine kendini koyma fırsatı bulur.

3.8.18. Üülen Kasabası

Baboglu diğer öykülerinden farklı olarak bu öykü içerisinde dilin yetkinliğini daha etkili kullanmıştır. Edebi metin içerisinde şiir, özlü söz vb. türlere de yer vermiştir. Baboglu dilini çok fazla devrik kullanmış bu yer yer metni anlamayı zorlaştırsada okuyucu bir bütün halinde okuduğu zaman anlatılmak istenen ulaşır. Yazar çok açık ve net bir dil kullanmış, Gagauz insanının giyimine, yaşayışına, sevdikleri müziklere, konuştukları dile öykü içerisinde yer vermektedir. Baboglu öyküsünde Puşkin tarafından kaleme alınan Rusça bir şiire yer vermiştir. Şiir öykü metninde Kril alfabesiyle yazılmıştır fakat öykünün dili Gagauz Türkçesidir.

*Lukomorye'nin yeşil bir meşesi var,
O meşenin üzerinde altın bir zincir var,
Ve gece gündüz kedi gibi çalışan bir bilim adamıdır,
Sürekli halka yapar,
Sağa gider şarkı başlar, sola gider,
Bir peri masalı söyler...*

(Baboglu, 2009:273).

“Manuş Rusça okuyup Rusça anlatıyordu. Sonra Gagauzcaya, Moldovancaya, Bulgarcaya çeviriyordu. Hangi dilde söylese o bütün dillerde bilgiliydi. Bu dillerden başka Manuş Yunanca da biliyordu” (Baboglu, 2009:273). Baboglu kendini öyküde gizlemiştir. Başkarakter Manuş ile Baboglu’nun ortak birçok özelliği vardır. Baboglu’da, Manuş gibi birden fazla dil bilir.

Atasözü ve deyimler başkahraman tarafından öykü içerisinde yeri ve zamanına uygun olarak icra ettirilir.

“Ne ile ünlüysen onunla anılırsın!” (Baboglu, 2009:269).

Kahraman anlatıcı bütün özellikleri ile öykü metninde kendini yasıtmaktadır. Baboglu öyküde bizzat kendi özelliklerine yer vermiştir diyebiliriz. Yazar gerçek dünyada ölmeden önce bir röportaj vermiş ve verdiği bu röportajda şiir kaleme aldığını fakat onları bir bütün olarak bir araya toplamadığından bahseder. Üülen Kasabası adlı bu öyküde

anlatıcı durumda yer alan kahraman anlatıcının böyle bir eksikliğini vurgular. Yazarın temel uslubu kendi yaşanmışlıklarının izleridir ifadelerini kullanabiliriz.

“İkinci kusurum şiir yazmaktan geliyordu. İşittiğimi, gördüğümü yazmaya çalışırdım. Aklımda tutuyorum onlar er vakit yazıya geçireceğim onları. Vekil Manus’un Vasili bizim önderimiz bu sayılıyordu. Kimse ona başkaldıramazdı bir dediği iki edilmezdi onun hatırı sayılırdı” (Baboglu, 2009:272).

3.8.19. Kulilär

Öykünün dili Gagauzca ve Rumence bazı sözlüklerde oluşturulmuştur. Yazar okuyucuya Sovyet sisteminin insanları nasıl korkuttuğu, nasıl hile ile hayvanlarını aldığını açık bir dille anlatmıştır. Eleştirdiği Sovyet sistemi dair hususları gizleme gereği duymamış süssüz ve düz bir anlatımla okuyucuya sunar. Öykü yazarın yaşamış olduğu zamandan izler taşımaktadır. Bu sebeple anlatıcı öykü zamanına hâkimdir, olay örgüsünde yaşananları sembolik bir dille anlatmaz. Çok fazla diyalog kullanılmıştır ve öyküye tiyatro havası katmaktadır. Baboglu yazarlık çizgisini bu öyküsünde de bozmamış ve Gagauz kültürüne ait deyim ve gelenek ve göreneklerine öyküsünde kullanarak üslubunu yüceltmıştır.

“Ben saate baktım, Fima ile muhabbetimiz çok uzamıştı. Gece yarısı olmuştu. Dedim:

- *Muhabbet çok iyi ama yarın ki işler bizi bekler, dağılalım.*
- *Hadi o zaman diye razı oldu Fima ve son şarabımızı döktü. Ölüyü andık gelenek böyle diyerek şarabı içti ve birkaç damlada yere damlattı.*
- *İyi gelenek dedim ben. Mezarlığa ölmüşleri anmaya gidince de birkaç damla şarap, su dökeriz biz”* (Baboglu, 2009:259).

“Başlamasın mı kuvvetler bir ona bir buna iftira etmeye. Hani köyümüzü diriltecek, o çalışırdı insanı güzel kötölemeye o zamanlar nasıldı biliyor musunuz? İftira çok yaygınmış. Boşuna geçmişten kalmamış laf adamını bulurmuş...” (Baboglu, 2009:251).

“Sonra bana eve gitmeyi teklif etti, ona bir şeyler ikram etmeyi. Bizim Gagauzlarda bu adet çok eskiden beri vardır. Bir insanı kendi evine çağırıp misafir etme. Bende dostumun bu isteğini geri çevirmedim. Eve yaya gidiyorduk” (Baboglu, 2009:250).

Gagauz Türkçesine ait bir deyim: *“Şimdi sıra oğluna geldi. O da aynı babası gibi çıktı. Armut ağacından uzağa düşmezmiş”* (Baboglu, 2009:247).

Alaycı bir dil kullanarak okuyucunun metne bağlılığını arttırmıştır. Yazar burada aslında Gagauz insanının hayvanlara ne kadar çok önem verdiğini vurgulamaktadır diyebiliriz.

“Hey dünya kötüsü. Sen bilmiyor musun? Hayvanların ağzı var dili yok ya onlar nasıl söylesinler susadıklarını. Sen eğer adam olsaydın onların susadığını anlardın. Kendinin akli ererdi onları doyurup sulamayı, kaşıyıp temizlemeyi. Baksana onların üstü başı saman, pislik. Hani güzelce temizleyecektin onları.

- *Temizleyecektim ama söylemediler, onların ağzı var ama dili yok diye homurdanarak cevap verdi Mitiradi”* (Baboglu, 2009: 246-247).

Metinde insanoğlu ile hayvanlar arasındaki ortaklıktan söz etmektedir. Yazar bu ortaklığı sade ve açık cümleler ile ifade etmektedir.

“Ama biliyorsunuz ki hayvana bakmak için çok şey bilmek gerek. Eğer bir tane çok hızlı bir tanede çok yavaş hayvana denk gelersen o zaman çok uğraşırsın. Ağır olan yavaş öğrenecek hızlı olanı umursamayacak, hızlı olanda yalnız yükünü umursayacak böyle olunca da yavaş yavaş inatlaşacak, sonra da güçten düşüp ölecek. Benim atlarımın ikisi de aynı tabiattan. Onlar ağır yükleri beraber kaldıra bilirler. Birlik olmak sadece insanlara mahsus bir şey değil... Onların ikisini de ayırdım annelerinden, boyunlarına taktım birer yeni yuları. İlk olarak birbirini kokladılar, sonra tepinmeye başladılar küçük çocuklar gibi” (Baboglu, 2009:247-248).

Gagauz Türklerinin yemek kültürünü yazar anlatmaktadır. Yazar içinde büyümüş olduğu kültürden ayrı düşünelemez. Kültürü ve geleneği yazıya geçirerek kaybolmasının önüne geçmiştir. Gagauz Türklerinin eve gelen misafire nasıl davrandıklarında söz sanatlarına başvurmadan aktarmıştır.

“Onun evinde mahzene girdik. Ev sahibi Fima söğüt kamasından hızlıca bir çep yaptı ve dipteki fiçıyı deldi. Duruk, tavşankanına benzeyen bir okka şarap akıttı. Sonra saçak altında asılı olan baurdan büyük bir parça kesti, yazımızda küçük ahşap fiçıdan lahana turşusunu çıkardı, turşunun içine bir soğan doğradı ve biraz taze ayçiçek yağı döktü ve bundan sonra mahzenden çıktı—Baksam, taze, sünger gibi güzel kabarmış, bir somun ekmek ile geliyor ve dört beş parçaya bölüp önümüze bıraktı. Artık yemeğe başlayabilirdik. Ama biz ilk önce kadeh kaldırdık daha sonra da buyurduk. Bana bu sofradaki varlık o kadar taze ve güzel göründü ki, sanırım anamın evinde böyle lezzetli yemek yememiştım” (Baboglu, 2009:250).

Kolhoza insanların nasıl ve ne şartlarda dâhil edildiğini açık bir dille anlatmaktadır. Zor kullanarak, insanları korkutarak bazı şeylerin yapıldığı anlatılmaktadır. Dili net ve

akıcıdır. Sovyet sistemi ile yönetilen bir toplumda yaşayan yazar, toplumun iç dinamizmini gözler önüne sermektedir.

- “*Bende kendim duydum, üç kere tüfekle ateş edildi.*
- *Tüfek attı, sonra kolhoza dilekçemi vermem için beni yakalarımından tuttu ve salladı.*
- *Kolhoza girmek için gönüllük işidir.*
- *Gönüllük işidir, fakat zorunlu dedi o.*
- *İstersen öldür, girmeyeceğim dedim, gönüllülük esasına göre değilse, o zaman dilekçesiz sokun* (Baboglu, 2009:253).

3.8.20. Çiçeklik Başçası

Sade bir dil kullanan yazar okuyucuya Gagauzya’da yetişen çiçek isimlerini aktarır. Metin sonlandırılmış bir şekilde okuyucuya sunulur. Okuyucunun zihninde tek sefer okuma ile belli bir düşünce anlayış belirir.

“Bu yıl Çilingirlerin bahçesinde çok gür çiçekler açtı. İlkbahar da ve yaz ayında ilk önce çiğdem çiçekleri, leylaklar, laleler daha sonra zambaklar, gelincik çiçekleri, zurnalar... Yazın ilk önce bujorlar açardı ama o uzun fatmalar avlunun boyunu yetişip geçerdiler. İnsan gibi sokağın iki tarafına da bakardılar. Onların köklerine de türlü altıncıklar sarılır ve daha başka sarmaşık türlü çiçekler” (Baboglu, 2009:220).

3.8.21. Vani Çilingir

Yaşadığı toplumu her yönüyle eserine katan yazar, bir çocuğun içinde bulunduğu zor bir durumu, zamanını simgesel bir dil kullanarak okuyucuya aktarmıştır. Okuyucu dilin yetkinliklerini kullanarak metin ve gerçek yaşamla ilgili bir ilişki kurar. Baboglu’nun önemli bir üslup özelliği olan dilini devrik kullanımı bu öyküsündede devam ettirmiştir. Dilde çok fazla tasvirlerde bulunmamış ve okuyucunun zihninde belli bir yer şeklini belirtememiştir. Düz ve akıcı bir Gagauzca kullanılmış, yer yer Rumence kelimeler varlık bulmuştur. Anlattığı kavramın açıklamasını parantes açarak okuyucuya belirtmiş, okuyucunun zihninde soru işaretine yer vermemiştir. Metnin sonuç kısmını tam olarak bitirmemiş, açık uçlu bırakmıştır. Başkahraman Vani’nin okula devam edip etmediği belirtmez. Sistem eleştirisini açık bir dil ile belirtir ve öyküsünü bitirir.

“Sen neden bu kadar üzgünsün? Sordu babası, çocuğun gözlerine bakarak.

- *Baba, ben okula gitmek istiyorum...*

Todur Çilingir biraz sustu ve sonunda sordu:

- *Neden senin yumruğun sıkılı? Ne var senin avucunda?*

Çocuk açtı elini. Üzerinde Karol padişahın sıması olan Yirmi lei vardı.

- *Okula gidecektin çocuğum. Biliyorum çok iyi öğrenecektin, ama hep bunlar suçlu. O paranın üzerindeki padişahın resmine gösterdi. İşte bu eziyetçi, Avusturyalı. Doymadı bizim Romanya'nın ve Besarabiya'nın terini yemeğe çocuğum..."* (Baboglu, 2009:229).

3.8.22. Görüntüler

Okuyucuyu sıkmayacak akıcı bir dil kullanılmıştır. Öykü de yer alan ruhani varlıkların varlığından bahseden yazar dilinin yetkinliğini kullanmış ve ruhani varlıkların nasıl olacağını okuyucuya açık bir dille aktarmıştır. Yazar gelenekten beslenme çizgisini bozmamış Gagauzlara ait dini terimlere öyküsünde yer vermiştir. Şeytan, ayazma, stavroz, Allah.

"Vladi abi stavrozunu yapmış, iyi bari eli çalışmış. Stavrozunu yaptıktan sonra, sanki kaybolmuşlar ortadan. Ama çok vakit geçmemiş pınar başında yine gülüşler kopmuş aynı o görüntüler yine gelmiş. Vladi koskoca adam titriyormuş. Bağırarak istiyormuş ama dili dönmüyormuş... Kısmetine, horozlar başlamışlar ötmeye, o saat gülüşler kesilmiş birden. Ayaklarını basmaya, dili dönmeye başlamış. Hemen olduğu yerden kalkıp, arkasına bile bakmadan evine doğru koşmuş. Vladi abi bu olaydan sonra bir hafta hasta yatmış..." (Baboglu, 2009:239).

3.8.23. Eski Adetler Hep Batêrler

Baboglu ile bütünleşmiş olan devrik cümle kullanımı bu öyküsünde de yer almaktadır. Baboglu dilini sade ve açık, cümleleri arasında bir bağ kurarak oluşturur. Okuyucu horunun, sidankanın, kulübün birbirinden farkını net bir şekilde anlar. Dilini süslü kullanmamış, olduğu gibi metne aktarmıştır. Öykü içerisinde geleneğin parçası olan horu oyununu, sidankayı ve bir uzunluk ölçü birimi olan endeze ölçü birimini kullanmıştır. Baboglu'nun dili kültürel yaşayışı içerisinde bütünüyle barındırır.

"Cesaret edemeyerek bir kere daha sordular annelerine:

- *Anne, bizde kulübe gitmek istiyoruz.*
- *Size kulüp çok lazım değil, ne kaybettiniz ki orada? Hem ben sizi burada kapalı mı tutuyorum? Sidankalara ve horuya gidiyorsunuz onlar size yeter.*
- *Horuya, horuya! Diye söylendi Oli. Orada sadece beş, on kişi kaldı herkes kulübe gidiyor artık.*

Kalın Anka artık duyuyordu, kulübe gitmek istiyordu artık onun kızları da. Kadın çocuklarını oraya göndermek hiç istemiyordu. Ama ne yapacağını da bilmiyordu” (Baboglu, 2009:240).

3.8.24. Gagauzlarda Allahlık Âdeti

Öykü anlatım tarzı ile bir bilgilendirme içermektedir. Cümleler çoğunlukla nesnel cümlelerden oluşmaktadır. Okuyucu yazarın gördüğü ve anlattığını bilir. Yazar bu öyküsünde Gagauzya’ya halkı için önemli bir gelenek olan Allahlık geleneği akıcı bir dil ve üslupla okuyucuya aktarmıştır. Parantez işareti açarak okuyucunun zihninde soru işareti bırakmamıştır.

“Sabahın erken saatlerinde dananın sahibinin akrabalarından oluşan beş on kişi ve komşular çalgı eşliğinde (düdük, zurna, davul) kıra boğayı tutmayı giderler” (Baboglu, 2009:230).

3.8.25. Kanazerliler

Öykülerinde kullandığı dilde bütünüyle Gagauz geleneklerinden beslenen yazar, kültür aktarımını metinlerine dili kullanarak yansıtır ve insana varoluş biçimini unutturmamaya çalışır. Gagauz öyküsünün ileri gelen yazarı Baboglu Kanazerliler adlı bu öyküsünde, Gagauzlara ait dokuma işlerini, çiftçilikte yetiştirdikleri üzümün kalitesini okuyucuya aktarır. Baboglu öyküsüne tarihsel bir hava katmış, tarihi savaşlardan ve şahsiyetlerden bahsetmiştir. Süssüz ve sade bir dil hâkimdir, yalınlığın usta bir yazarıdır. Cümlelerinin canlılığı öykü metninde yer verdiği görenek ve geleneklerdir. Öyküsünde gereksiz benzetmelerden kaçınmıştır.

“Kanazerli Tanas’ın büyük kızları evlendiler ve onlar aileleri ile çok uzak olan Rusya topraklarında yaşıyorlardı. Onlar uzakta oldukları için Gagauzya ile bağlantıları zayıflıyordu, kaybediyorlardı kendi milletini, onların çocukları evde Rus dilinde konuşuyorlardı, çünkü anaları kendi kocalarıyla Rus dilinde konuşuyordu. Basarabiya’da yaşayan Tanas’ın tek umudu küçük Paşi’ydi. Tanas Kanazerli kendi ulusal Gagauzluk politikasına göre terbiye ederdi Paşi’yi. Ama bütün her şeyi açıklamazdı, bırakırdı kızı kendi bilgi edinsin. Derin yaşamayı öğrensin, politikayı kendi tanısin. Bunun üzerine genç baba Paşi’yi Bükreş’e yolladı. Bu kanlı savaş zamanında Nationalizmayla “hasta”, Bükreş’te zordu Gagauz çocuğunu yüksek yerlere yerleştirmeye. Kanazerli türlü doğruluklar buldu da Paşi’yi yerleştirdi Bükreş’te eğitime” (Baboglu, 2009:179).

Tarihi olayların gelişmesi Baboglu'nun metninde rastlanmaktadır. Baboglu tarihi bir olayı aktarırken dili sade ve açıktır, öykü metnine uygun olarak edebileştirmektedir.

“Büyüklerden birisi, biz hayatımızda böyle bir araba görmedik dedi. Adam başladı bizimle Türkçe konuşmaya. Herkes şaş beş kaldı. Bu güzel giyimli adam bizimle nasıl Türkçe konuşuyor? O insanlara danıştı:

- *E, siz, büyükler de mi hiç araba görmediniz?*
- *Yok, görmedik, Kıpçakta ilk kez böyle bir araba görüyoruz, dedi yamalı donlu çocuk.*
- *Biz ilk defa böyle bir araba görüyoruz, beygirsiz araba çocuklardan biri Hacı Kirçuların Kolisi lafa girdi*
- *Bükreşte böyle araba çok var dedi Tanrıover ve sıvazladı Kolinin kara saçlarını.*

Tanrıover bütün çocuklara baktı ve sordu” (Baboglu, 2009:177).

Dil ve üslup başlığını özetleyecek olursak; Baboglu'nun hikâyelerinde görülen başlıca dil ve üslup yapısı, dilinin bütün hikâyelerinde ağıdalı ifadelerden uzak, süssüz, sade ve akıcı bir dil olmasıdır. Baboglu'nun incelemiş olduğumuz hikâyelerinde atasözlerine ve toplumun kültürel yapısını verdiği bölümlere sıkça rastlanmıştır. İncelemiş olduğumuz öykülerin tamamında Gagauz kültürüne ve geleneklerine ait kavramlar verilmiş ve bu kavramların bazıları öykü içerisinde yazar tarafından tanımlanmaktadır. Metinlerin içerisinde “Horu, Dernek, Konuşka, Sidanka, Paskella, Kumatriya, Mamaliga, Pita vs. kavramlar geçmektedir. Bu kavramlar tümüyle Gagauz kültürüne ait kavramlardır. Baboglu'nun öykülerinde yer vermiş olduğu bu kavramlar, metinde anlatımın dünyasını zenginleştirir, dili sıkıcılıktan kurtardığı söylenebilir.

Yazar gündelik konuşma dilinde kullanmış olduğu kelimeleri kullanmaktadır. Öykü metinlerinde geçen bazı kelimelerin Türkçe karşılığı eş zamanlı olarak birçok sözlükten tarafanmış olup, kelimelerin Türkçe anlamları tespit edilmemiştir. Yazar ve kardeşi İgnat Baboglu tarafından Gagauzca- Rusça, Rusça- Gagauzca Şkola Sözlüğü (1993), Gagauzca – Rusça, Rısça – Gagauzca Şkola Sözlüğü (1996) yazılan bu sözlüklerden sözlüklerinden Çireli, Aybat kelimeleri tarandı fakat sonuca ulaşamadı. Yazarın üslup özelliği için günlük konuşma dilini edebi metinlerine yansıtmıştır ifadesi kullanılabilmektedir.

SONUÇ

Nikolay Baboglu'nun 25 hikâyesini ana fikri, olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, tema, anlatının bakış açısı ve anlatım teknikleri, dil ve üslup bakımından inceledi. İnceleme sırasında Baboglu'nun şahsı hayatı, edebi kişiliği ve diğer bilim dallarından özellikle tarih bilimi ile ilişkisi belirlenmeye çalışıldı. İncelemesini yapmış olduğumuz öyküler Türkiye Türkçesine aktarıldı ve öykülerin tamamını ekler başlığı altında tezin sonunda verildi.

Çalışmamızda şu sonuçlara ulaşıldı:

1-Ana fikri tamamıyla gerçek hayattan alınan hikâyelerinde tema olarak hayat mücadelesini anlatılmıştır ve hikâyelerinde kullandığı temalar hemen hemen aynıdır diyebiliriz. Umut, aşk, savaş, yoksulluk, eğitim ve yaşam mücadelesi hikâyelerin başlıca temalarıdır. Baboglu'nun bazı öyküleri gerçeği tam anlamıyla yansıtmaktadır, ifadesini kullanmamız yanlış olmaz. Yazar “Yangın İçindâ” adlı öyküsünde savaştan ve savaşın gerisinde bıraktığı insanlardan bizzat tarihlendirmeler vererek bahseder. “Vani Çilingir” adlı öyküsünde ise yazar eğitime karşı verilen savaştan, mücadeleden bahsetmektedir. Yazar savaşı sadece silahların, bombaların patladığı bir durum olarak görmemektedir, savaş aynı zamanda Gagauzya'da yaşam mücadelesi ile de verilen savaştır ifadelerini kullanabiliriz.

2- Baboglu'nun incelemiş olduğumuz hikâyelerinde ortak isimde karakterler yer almaktadır. Birçok hikâyesinde yer verdiği kahramanların isimleri Simu ve Vasil'dir. Hikâyelerinde yer alan bu kahramanlar fiziki açıdan ve hikâye içerisinde üstlendikleri roller açısından birbirlerine benzemez sadece isim aynılığı vardır diyebiliriz. Eserlerini oluştururken yer verdiği diğer kahramanların ortak özellikleri fakirlik ve yokluk içerisinde yaşayan sıradan kahramanlardır. Yazar kahramanlarını gerçek hayattan seçerek yaratmıştır ifadelerini kullanabiliriz.

3- Baboglu eserlerini oluştururken belli bir zaman dilimine bazı öykülerinde yer verirken bazı öykülerinde belli bir zaman dilimine yer vermemiştir. Onun hikâyeleri içerisinde geçirmiş olduğu bazı kavramlar, hikâyelerde anlatılmak istenilen zaman diliminden ipuçları sunmuştur: Kolhoz, Karol, para birimi Lei vb. kavramlar. Bazı öykülerinde ise 1997 yılı, 1946 yılı, 1947 yılı vb tarihlendirmelerde bulunmuştur. Yazar zaman içerisinde geçen olayları belli bir kronoloji ile okuyucuya aktarır. Sanatçının öyküsünde yer verdiği

itibari zaman ile kendisinin içinde yaşamış olduğu zamandan soyutlanamaz ifadesini kullanabiliriz.

4- Baboglu'nun incelediğimiz hikâyelerinde mekân tasvirlerine neredeyse hiç yer verilmemiştir tespiti söylenebilir. Tasvir edilen mekânlar günlük hayatın geçtiği yerlerdir. Genellikle ev ve tarla mekân olarak kullanılmıştır. Yazar öykülerinde yer verdiği mekânlarda kendinden izler bulundurur. Yazarın eğitim hayatı, yaşayışı, mekânlar üzerinde tasavvur eder. Mekânlar sadece bedenen içerisinde yaşanan yerlerdir. Baboglu öykülerinde soyut- hayalî mekânlar yaratmamıştır. Yarattığı mekânlar herkes tarafından benimsenen ve üzerinde yaşanan somut mekânlardır. Mekân üzerinden karakterlerin psikolojik durumlara neredeyse hiç yer verilmemiştir.

5- Hikâyelerinde yer vermiş olduğu ana fikri, tema içinde geçerlidir. Baboglu metnin teması oluştururken onun asıl gayesi umudunu kaybetmemek, Gagauz kültürlerini unutturmamaktır ve yaşamla mücadele etmektir diyebiliriz.

6-Yazar, hikâyelerinin çoğunu tanrısal bakış açısını ile yazmıştır. Bunu anlatıcıdan ayrı olarak kahraman bakış açısı ve Gözlemci bakış açısı ile öykülerini yazmıştır. Kahraman anlatıcı ile yazılan hikâyelerinde yazar kendine olay örgüsü içerisinde yer vermektedir ama anlatıcı başkahraman değildir. Yazar hikâye içerisinde de geçen bütün olaylara vakıftır. Hikâyelerde yer alan kahramanların bazılarının ruh haline, psikolojisine ve geçmişleriyle ilgili bilgiler verilmiştir.

7-Yazar, hikâyelerinin büyük çoğunluğu diyalog ve tasvir tekniklerinin dinamikleri üzerine kurulmuştur. Hikâyelerinde çok fazla diyalog tekniğini kullanması eserlerine tiyatro havası katmıştır. Bunun sebebi Çağdaş Gagauz edebiyatının daha yeni gelişiyor olmasına bağlanabilir.

8- Baboglu'nun hikâyelerinde görülen başlıca dil ve üslup yapısı, dilinin bütün hikâyelerinde ağdalı ifadelerden uzak, süssüz, sade ve akıcı bir dil olmasıdır. Baboglu'nun incelemiş olduğumuz hikâyelerinde atasözlerine ve toplumun kültürel yapısını verdiği bölümlere sıkça rastlanmıştır.

9- Baboglu öykülerini, yoksulluk, savaş, açlık, gibi sosyal sorunların etrafında kurgular. Gagauz insanın altında ezildiği bu konular aracılığı ile insanların çaresizlikleri anında bile bir çıkış yolu olduğunu, hayattan pes etmemeleri gerektiği karakterler aracılığı ile okuyucuya iletir. Baboglu'nun yarattığı karakter pes etmez, azimli ve başarmaya aklına koymuş olan karakterlerdir. Bu nedenle Baboglu'nun incelediğimiz hikâyelerinin bazıları

mutlu sonla biter. Yazarın mutlu sonla bitirmesinin sebebi ise okuyucunun yaşadığı şeylerden sonra umudunu kaybetmemesini istemesidir. Bazı öykülerini ise sonlandırmaz. Sonlandırmasını okuyucudan beklemektedir.

10- İncelemiş olduğumuz öykülerin tamamında Gagauz kültürüne ve geleneklerine ait kavramlar verilmiş ve bu kavramların bazıları öykü içerisinde yazar tarafından parantez açılarak tanımlanmaktadır. Metinlerin içerisinde “Horu, Dernek, Konuşka, Sidanka, Paskella, Kumatriya, Mamaliga, Pita vs. kavramlar geçmektedir. Bu kavramlar tümüyle Gagauz kültürüne ait kavramlardır.

11- Baboglu Maupassant tarzı ve Çehov tarzı hikâye yazar. Maupassant tarzında hikâyelerinde serim, düğüm, çözüm bölümlerinde vak’a örgüsünün tasvirlerine yer vermektedir. Çehov tarzı hikâyelerinde kullandığı dil açık ve nettir. Anlatmak istediği düşünceyi doğrudan okuyucuya aktarmaktadır.

12- Baboglu’nun hikâyeleri içerisinde dönemin siyasi hayatında rol oynayan tarihi şahsiyetler yer almaktadır. Bu tarihi şahsiyetler aracılığıyla itibari dünya ile gerçek dünya birbirine yakınlaştırılmıştır ifadelerini kullanabiliriz. Öykü metinlerinde tarihi şahsiyetlerin doğrudan isimlerine yer verilmektedir.

13- Baboglu bütün hikâyelerinde Gagauz gelenek ve kültürü ile ilgili terimlere yer vermiş, bu terimlerin bazılarını öykü metni içerisinde açıklamıştır. Yazar bütünüyle sözlü gelenekten beslenerek öykülerine oluşturmuştur. Horu, sidanka, dernek, Çorbacı, koraf vb. kelime ve anlamları öykülerinde yer almaktadır.

14- Baboglu’nun öykülerinin önemli bir özelliği kolhoz kavramına, Romanya hükümeti zamanında yapılan ayrımlara, adaletsizliklere açıkça yer vermektedir. Baboglu SSCB hükümeti zamanında kolhozda yapılan bütün üsulsuzlukleri, Romanya Hükümeti zamanında yaşanan haksızlıkları öykü metninde açık ve net bir biçimde anlatır. Sembolleştirmez.

15- Baboglu öykülerini sıradan konulardan oluşturur. Bu sıradanlık öykülerine basitlik katmaz. Baboglu öykü konusunu işleyişiyle sürükleyici bir anlatıma sahiptir. Esas itibariyle Baboglu’nun öykülerinin okuyucuya iletmek istediği düşünce Gagauzluk ve Gagauzluğun korunmasıdır. İncelemesini yaptığımız öykülerin tamamında Gagauz kültüründe, dilin ve kültürün korunmasından bahseder. Öyleki iki öyküsünün başlığı tamamen kültürü yansıtır. “Eski Adetlär Hep Batêrler” ve “Allahlık Kurbanı” adlı öyküleri Gagauz gelenek ve göreneklerini bütünüyle ortaya koymaktadır.

16- Baboglu'nun incelemiş olduğumuz 25 hikâyesi Gagauz insanın merkeze alındığı öykü metinleridir, ifadelerini kullanabiliriz. Baboglu için “**Sanat Toplum İçindir**”. Sanatçı toplumu ileriye taşımak ve okuyucunun ufkunu açmak için yazmalıdır. Bu sebeple Baboglu'nun öyküleri için ulusal özellik göstermektedir ifadesi kullanılabilir. Sanatçı edebi eseri ortaya koyarken yalnızca kendisinden izler katmaz, toplumun yaşamış olduğu sosyal düzen de edebi metinde yer alır. Edebi metnin zamanı, ana fikri, teması, olay örgüsü, karakterleri vs. yazarın ve toplumun yaşadığı dönemden soyutlanamaz.

17- Çağdaş Gagauz edebiyatının en önemli temsilcisi olan Baboglu realizm etkisi ile eserlerini kaleme almıştır ve bütün hayatını Gagauz insanına adamıştır. Öykülerinden anlaşılmaktadır ki Baboglu Gagauz ulusal kimliğini korumak ve yüceltmek için edebi türlerde eser vermiştir.

18- Nikolay Baboglu'nun eserlerinin Türkiye Türkçesine aktarımı yapılırken yalancı eşdeğerlik durumu gözetilerek aktarım yapıldı. Çocuk – ölmek- domates- paalı- donkiyat- hem- vb. kelimelerin Gagauz Türkçesinde yer alan anlamları ile Türkiye Türkçesinde yer alan anlamları aynı olmadığı için Gagauz Türkçesindeki kullanımına yer verildi. Ayrıca Nikolay Baboglu'nun öykülerinde özel isimlerin cümle içerisinde küçük harfle yazıldığı tespit edildi. Özel isimlerin Türkiye Türkçesine aktarımında Türkçe dil bilgisi kuralları esas alındı. Örneğin gagauz- todur- gagauzya- çingene- babu (akrabalık bildiren anlamıyla kullanılmamıştır, öykü içerisinde karakterin adıdır), boyar (kahramanın adı yoktur boyar denilmektedir) büyük harfle yazıldı. Özel isimlere gelen ekler kesme işareti ile ayrıldı. Örneğin “Zenaya – Zena'ya, Vasilä- Vasil'e, Lambuşun- Lambuş'un, Simunun – Simu'nun vb. ifadeler Türkçe dil bilgisi kurallarına göre aktarıldı.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, S. (2011). Elçin Edebiyat Sosyolojisi Açısından Romanları. Ankara: Bengu Yayınları.
- Akpınar, Y. (1991). Gagauz Şair ve Yazarı Nikolay Baboglu. Kardeş Edebiyatlar, s.19; s.30
- Aktaş, Ş. (2015). Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili- Teori ve Uygulama. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınevi.
- Aktaş, Ş. (1991). Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Argunşah, M. Argunşah, H. (2007). Gagauz Yazıları. Kayseri: Türk Ocakları Kayseri Şubesi Yayınları.
- Arnaut, T. (2008). Gagauz Yazılı Edebiyatında ve Milli Kültüründe Üç Zirve D. Tanasoglu, N. Baboglu ve D. Karaçoban. Uluslararası Ahmet Yeseviden Günümüze İnsanlığa Yön Veren Türk Büyükleri Sempozyum Bildirileri: 03-07 Eylül Romanya – Köstence.
- Bahtin, M. (2019). Sanat ve Sorumluluk. (Çev. Cem Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baboglu, N. (1969). Gagauz Folkloru. Kişinev.
- Baboglu, N. (2009). Uzak Yollarım. Chişinău: Pontos Yayınları.
- Baboglu, N. (2003). Gagauzların Kaderi. Chişinău: Pontos Yayınları.
- Baboglu, N. (1981). Karanfillär Açtılar Enidän. Kişinev: Literatura Artistike.
- Baboglu, N. (1999). Munnar Saalık İçin. Kişineu: Ana Sözü.
- Baboglu, N. (2006). Bucaan Tarafında. Chişinău.
- Baboglu, N. (1998). Gani. Chişinău.
- Baboglu, N. (2000). Publiştika Yazılarından. Kişineu.
- Baboglu, N. (1994). Bir Öykümüz Var. (Çev. Tahir Tahiroğlu). İzmir: Hür Efe Matbaası.
- Buran, A. Alkaya, E. (2007). Çağdaş Türk Lehçeleri. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Çebotar, P. Dron, I. (2002). Gagauzça- Rusça- Romınca Sözlük. Pontos, Chişinau.
- Çetişli, İ. (2016). Metin Tahlillerine Giriş 2: Hikâye –Roman- Tiyatro. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erendor, M. (2021). Gagauz Türkleri Gök-Oğuzlar. İstanbul: Lord Maatbacılık.
- Ertüş, A. (2021). Gagauz ve Türk Tiyatrosunun Bir Karşılaştırmalı Edebiyat Örneği Olarak Nikolay Baboglu’nun “Munnar Saalık İçin” ile Haldun Taner’in “Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım” adlı eserleri. Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (41), 1025-1065.
- Güngör, H., Argunşah, M. (1991). Gagauz Türkleri Tarih-Dil-Folklor ve Halk Edebiyatı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güngör, H., Argunşah, M. (1998). Gagauzlar- Gagauz Türklerinin Etnik Yapısı, Nüfusu, Dili, Dini, Folkloru Hakkında Bir Araştırma. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kaplan, M. (2005). Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 3. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2008). Hikâye Tahlilleri. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaynak, İ. DOĞRU, A. (1991). Gagauz Türkçesinin Sözlüğü. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınlar.
- Kirli, N. (2001). N. N. Baboglu’nun “Legendanın İzi” Adlı Eserinin Cümle Bilgisi Yönünden İncelenmesi. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Korkmaz, R. (2015). Yazınsal Okumalar. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kopuşçu, M. Sulak, S. (2019). Şannı Yazıcı, Folklorcu, Peetçi Nikolay İgnatyeviç Baboglu. Gagauziya M. V. Maruneviç Adına Bilim ve Araştırma Merkezi, Komrat.
- Kundera, M. (2002). Roman Sanatı. (Çev. A. Bora). İstanbul: Can Yayınları.
- Manov, A. (2001). Gagauzlar- Hristiyan Türkler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Moran, B. (2010). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Nayır, Y. (1999). Balkanlar ve Türklük I. Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.
- Mutaf, G. (2017). Karı Süreti Gagauz Yazıcılarını Yaratmalarında.
Şiință, educație, cultură:10 Februarie. Komrat
- Özkan, N. (2017). Gagauz Edebiyatı. İstanbul: Bilgi Kültür Sanat Yayınevi.
- Özkan, N. (2019). Gagauz Türkçesi Grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Petrovici, N. (2009). Komrat Kasabasının Monografisi. Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Petrovici, N. (2021). Gagauz Türklerinde Ölçü Bildiren Sözcükler. IX. Uluslararası
Türk Dili Kurultayı Bilge Tonyukuk Anısına:26-30 Eylül- Ankara: Bildiriler
(s.164). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Petrovici, N. (2019). Gagauz Türklerinin Halk Kültüründe Alma Motifi. Uluslararası
Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu: 26-28 Eylül. Van
- Petrovici, N. (2019). Hayvan Uzuvarlarının Gagauz Türklerinin Kültürü İçerisindeki
Yeri. Yazılışının 950.yılı Anısına Uluslararası Kutadgu Bilig ve Türk Dünyası
Sempozyumu: 3- 5 Ekim. Ankara.
- Sağlık Şahin, S. (2007). Nikolay Baboglu'nun Karanfiller Açtılar Yeniden Hikâyesinde
Karşıtlıkların Görünümü. 14. Kıtabel Edebiyat Sempozyumu Gagauz Kültürü: 6-10
Ekim Moldova.
- Söylemez, O. Azap, S. (2016). Türk Dünyası Hikâye Çözümlemeleri. Kesit
Yayınları.
- Stoletnaya, A. (2013, 2 Avgust). Nikolay BABOGLUnun büyük hem parlak yıldızı
5 yıl geeri, erdä sünüp, göklerde tutuştu. Ana Sözü, s.7.
- Şahingöz, M. Alp, A. (2016). Hamdullah Suphi ve Gagauzlar. Ankara: Türk Yurdu
Yayınları.
- Tanasoglu, D. (1959). Bucaktan Soslär Literatura Yazıları. Kışinev: Devlet Neşriatı.
- Yılmaz, H. (2020). Nikolay Baboglu'nun Kaleminden Dil ve Kültür. Journal of Social
and Humanities Sciences Research, 7(55), 1668-1672.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://anasozu.com/gagauz-folkloru/> (Erişim Tarihi 10.03.2021, saati:9:30)

<https://www.youtube.com/watch?v=-yQ4djzwPac> (Erişim Tarihi 12.03.2021, saati:10:12)

<http://anasozu.com/gagauz-literaturasinda-nikolay-baboglu-var-di-hem-daymalarin-daymalarinda-kaldi-en-buuk-usta/> (Erişim Tarihi 10.03.2021), saati:20:08)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Kolhoz> (Erişim Tarihi 17.04.2021, saati:21:31)

<https://kelimeler.gen.tr/entari-nedir-ne-demek-110467> (Erişim Tarihi 17.04.2021, saati: 21:45)

https://gag.wikipedia.org/wiki/Nikolay_Baboglu (Erişim Tarihi 6.05.2021, saati: 4.20)

https://ro.wikipedia.org/wiki/Medalia_%E2%80%9EMeritul_Civic%E2%80%9D (Erişim Tarihi 6.05.2021, saati: 4:38)

<http://anasozu.com/> (Erişim Tarihi 13.05.2021, saati: 1:52)

<http://www.gagauzya.com/necip-hablemitoglundan-kemalin-ogretmenleri/> (Erişim Tarihi 5.04.2022, saati: 00:43)

<http://ankaenstitusu.com/kemalin-ogretmenleri/> (Erişim Tarihi 6.04.2022, saati:22:30)

https://www.youtube.com/watch?v=8Ks_v_BvCH0&t=304s (Erişim Tarihi 21.04.2022, saati: 10:32)

<https://www.youtube.com/watch?v=cMd94AzK9Lw> (Erişim Tarihi 21.04.2022, saati: 14:21)

<https://multiurok.ru/files/nikolay-baboglu-gagauz-yazicisi.html> (Erişim Tarihi 5.05.2022, saati: 21:23)

<http://gabdullatukay.ru/rus/tukay-soul/about-tukay/nikolaj-baboglu-o-tukae/> (Erişim Tarihi 23.05.2022, saati: 23:22)

<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka> (Erişim Tarihi 24.05.2022, saati: 23:22)

<https://gagauzinfo.md/top1/40942-v-nic-gagauzii-proydet-kruglyy-stol-posvyaschennyy-90-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-nikolaya-baboglu.html> (Erişim Tarihi 24.05.2022, saati: 22:42)

<https://anasozu.com/nikolay-baboglunun-arhivi-gagauz-kulturasinin-varlii/> (Erişim Tarihi 24.05.2022, saati: 18:05)

<https://www.biyografya.com/biyografi/9025> (Erişim Tarihi 25.05.2022, saati: 12:55)

EK 1: Sözlük

-A-

Aaç: İlk anlamı ağaçtır. İkinci anlamı karnın aç olmasıdır.

Aalem: Âlem

Aar: Ağır

Aarlık: Ağırılık

Aaz: Ağız

Açan: Ne zaman

Adım Pıtası: Gagauz Türklerinin çocuk yürümeye adım atmaya başladığı zaman yapılan yemektir.

Afta: Hafta

Aftograf: İmza

Alamak: Ağlamak

Allaa: Allah

Allahlık: Kurban edilecek hayvan.

Alma: Elma

Altıncık: Çiçek

Amazlama: İftira Atmak

Ambasador: Büyükelçi

Annaşma: Anlaşma

Ani: Hani; -dığı zaman olarak da aktarılır

Anılmış Kişi: Unutulmuş bilinen önemli kişi

Antihrizler: Mesih Karşıtı

Arman: Harman

Armata: Ordu; askerlik

Aşaa: Aşağı

Aşas: Haşhaş

Aşçıyka: Aşçı kadın

Asta: Hasta

Aul: Avlu

Atalı Gün: Önemli Gün. Bu günlerde hiçbir iş yapılmaz.

Avtomobil: Araba, otomobil.

Avtonomiya: Muhtariyet

Avşam: Akşam

Ayazma: Okunmuş su

Aybat: Heybet

Ayol: Sevgili, kıymetli

Ayle: Aile

Ayva: Ayva

Azgın: Çoşkun

-B-

Baa: Bağ

Baalamaa: Bağlamak

Baamsızlaa: Bağımsızlık

Baarış: Barış

Babu: Nine

Balaban: Uzun boylu

Başça: Bahçe

Başkabak: Başçıplak, şapkasız.

Başkan: Başkan

Batö: Abi, Ağabey

Baur: Kıpçak köyünde yapılan bir sucuk türüdür

Bayraa: Bayrak

Beenär: Beğenmek

Beret: Şapka

Beki: Belki

Betfa: Bet dua

Beygir: At

Boba: Baba

Booday: Buyday

Boncuk: Takı, süs

Bordey: Kulübe

Boyar: Zengin

Budak: Dal, ağacın dalı

Büünnär: Bunlar

Bujor: Şakayık çiçeği

Buvaz: Boğaz

Butakım: Böylece

Büük: Büyük

Büün: Bugün

Büünkü: Bugün ki

-C-

Canabin: Saygı hitabı

Cendem: Cehennem

Cuvap: Cevap

Cümbüş: Fıkra

Ceng: Savaş

Cumertesi: Cumartesi

Canbaz: 1. Akrobat; 2. Hayvan alım satımı ile ilgilenen kimse; 3. uçkağıtıcı

-Ç-

Çalgı: Çalgı

Çeketmee: Başlamak

Çementli: Çimentolu

Çengel: Çengel

Çiiz: Çeyiz

Çiçu: Amca

Çilingir: Çilingir

Çiskinli: Çiseli

Çorbacı: Ev sahibi; mal sahibi

Çorbacıyka: Hanım ev sahibi; hanım mal sahibi

Çotuk: Kütük

Çotra: Ağaçtan yapılmış geleneksel su matarası (testisi)

Çoyu: Çoğu

Çukman: Yünlü ev dokumalı elbise

-D-

Da: Evet

Daa: Orman

Dartmak: Çekmek

Daul: Davul

Dädu: Dede

Dayma: Daima

Dembel: Tembel

Deputant: Milletvekili

Dernek: Eskiden gençlerin eğlenmek için gittikleri yer.

Deyne: Diye

Diil: Değil

Dirlik: Hayat

Distinacıklar: Alan Birimi

Dobrivolnu: Gönüllü

Dolay: Çevre, etraf

Dooru: Doğru

Druška: Arkadaş

Dünnä: Dünya

Düün: Düğün

Düüşçü: Dövüşçü

Düşünmeklär: Düşünceler

Düzdürmää: Tamir ettirmek

-E-

Edi: Yedi

Edinoliçnik: Tek mal sahibi

Eer: Eğer

Ekin: Mahsul

Emblema: Amblem

Emeni: Ayağa giyilen ayakkabı

En İlkin: İlk önce

Endezä: Uzunluk ölçü birimi

Eni: Yeni

Enseyişlän: Yenmek / Kazanmak

Entari: Tek parçadan oluşan kadın giysisi

Er: Yer

Eri: Eğri

Evermää: Evlendirmek

-F-

Fasıl: Tuhaf

Fakır: Fakir

Falcı: Falcı

Front: Çephe

Fukaraa: Fakir, Fukara

-G-

GAİ: Trafik Polisi

Gam: Üzüntü, keder

Gayda: Müzik aleti

Gaytan: Giysi

Gengerlik: Devedikeni

Girginni: Cesareti

Girmaşka, Garmoşka: Garmon

Gospodar: Hükümdar

Gür: Gür, fazla kalabalık

Gündelikçi: Gündelik işlerde çalışan kimse

Güüde: Gövde

Güve: Damat

Güz: Sonbahar mevsimi

-H-

Haçan: Ne zaman

Haliz: Gerçek, asıl

Halk Topluğu: Halk Topluluğu

Hamazlayıcı: Görevli

Hısım: Akraba

Hodulluk: Gururlanmak; gurur duymak

Hojma: Düzenli, devamlı

Horu: 1.Geçmişte gençlerin toplandığı ve hoşça vakit geçirdikleri yerdir; 2.Gagauz

Türklerinin oynadığı bir halk oyunu (halay)

-İ-

İiri: İri

İkonola: Çerçeve

İlkyaz: İlkbahar

İmek: Yemek

İmelik: Yemeklik

İne: İğne

İntereslerine: Menfaat

İşlemek: Çalışmak

İslää: İyi

İstoriya: Tarih

İzmetçi: Hizmetçi

-K-

Kaavi: Sağlam

Kafadar: Dost, arkadaş

Kantırma: Yular, dizgin

Karannık: Karanlık

Kayıl olmak: Razı olmak, onay vermek

Keemençä: Kemençe

Kırma: Bir çeşit börek

Kiyat: 1.Kitap; 2. Bazen metin içerisinde mektup veya ferman olarak da çekmektedir.

Komşuyka: Komşu kızı

Konuşka: Düğün Meclisi; yemeli-içmeli eğlence yeri

Koraf: Motif

Kortej: Kortej

Kotiga: Araba

Kotloon: Soba, ocak

Kuli: Tay

Kumatriya: Vaftiz töreninden sonra düzenlenen yemeli-içmeli kutlama

Küü: Köy

-L-

Laale: Lale

Lei: Para birimi

Lelü: Hala, teyze

Lobut: Dayak

Lüzger: Rüzgâr

-M-

Maalä: Mahalle

Maana: Mana

Maasul: Mahsul

Maasuz: Mahsuz

Magnetefon: Teyip

Mal: Hayvan sürüsü

Mamaliga: Mısır unundan yapılan yemek çeşidi; yemek sırasında ekmek yerine yenir.

Mamu: Anne

Manca: Yemek

Mari: Geç kızlara hitap şekli

Maşina: Makine, araba

Meçikli: Kerata, Şeytancık

Mera: Mera

Meyva: Meyve

Ministir: Bakan

Moş: Yaşça büyük olan insana saygı hitabı. Örnek: Moş Andrey; Moş Nikulay şeklinde kullanılır.

Musaafir: Misafir

-N-

Naşey: Ne?

National: Ulusal

Neçin: Niçin; ne için

Neetlenmee: Niyetlenmek

Nemçe: Gagazuya'da yaşayan Avusturyalılar için kullanılan ifade

Niet: Niyet

Nişan: Nişan

-O-

Obur: Hobur

Ofiğer: Asker

Onuştan: Onun için

Onnarın: Onların

Ool: Oğul, evlat

Otlatmaa: Hayvan otlatmak

-Ö-

Örs: Alet, Örs

Örtmee: Örtmek, kaplamak

-P-

Paalı: Pahalı

Pança: Avuç – el

Papşoy: Mısır

Paskellä: Paskalya Bayramı

Patlacan: Domates

Pistie: Lanet

Pita: Börek

Pomeşcik: Toprak Ağası

Popaz: Papaz

Poyulu: Kemerli

Prezident: Cumhurbaşkanı

Primaya: Belediye

Prost: Ahmak, budala; kötü

Prost etmek: Affetmek; Prost olmak – af dilemek

Protif: Karşı

Prut: Tuna nehrin kolu

Publika: Seyirci

Pulluk: Toprağı sürmekte kullanılan tarım aracı

-R-

Razgelmek: Rastgelmek

Rayon: Bölge

Royba: Doru At

Ruba: Elbise

Rublâ: Rus para birimi

-S-

Saa: Sağ

Saabi: Sahibi

Saadıç: Sağdıç

Saalam: Sağlam

Saalık: Sağlık

Sabaa: Sabah

Sallangaç: Beşik

Salt: Sadece

Savaşmak: Savaşmak

Sidanka: Eğlence

Siirek: Seyrek

Sinircileri: Hain

Sinsora: Aptal

Skemne: Sandelye

Soldat: Asker

Stavroz: Haç, çarmıh

Steunoz: Dini nikâh

Suvatu: Dünür

Süünmek: Sönmek

Süütlenik: Bitki

-Ş-

Şansora: Artık, ondan sonra

Şansora Mezarlık: Bundan sonra onu ancak mezarlık düzeltir.

Şatra: Çadır

Şpion: İspiyon Ajan

Şilamak: Parlamak

Şkola: Okul

-T-

Taa: Daha

Tafta: Tahta

Taliga: At arabası

Tantur: Kaba, ağır,

Tınaz: Yığın

Toom: Tohum

Turçi: Türk

-U-

Unuka: Torun

Urmak: Vurmak

Uşak: Çocuk

Uz: Düz

-Ü-

Üreenden: Yüreğinden

Üüretmek: Öğretmek

Üürenmek: Öğrenmek

Üüsek: Yüksek

-V-

Vakit: Zaman

-Y-

Yalabık: Parlak

Yel: El

-Z-

Zaamet: Zahmet

Zabun: Zayıf

Zakon: Kanun, Yasa

Zaporojeť: 1960-1994 yılları arasında Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde üretilen bir tür araba markası

Zayivlenie: Dilekçe

Zeetleme: Eziyet etme, üzme

Zoor: Zor

Zurna: 1. Bahçe gündüzsefası çiçeği; 2. Müzik aleti

Zilva: Görümce

EK 2: İncelemesi Yapılan 25 Hikâyenin Çevirisi

AYVA ÇİÇEKLERİ

Simu Koçabaş evinin etrafında dolanırken evinin üzerinde oluşan çatlakları fark eder. Bu çatlaklar pencereye yakın yerlerde oluşmuştur. Çatlaklar biraz daha açılırsa evin içerisi gözükecektir. Simü düşünür. Bu eski evde, oluşan çatlakları beton ve çimentoyla doldurursak yeni bir ev olur. Evi güzelce tamir etmek gerek duvarları sağlamlaştırmak gerek eski kamışlar yerine yeni kamışlar örtmek gerek. Simü dönüp dolaşıp böyle düşünse de oğlu Vasil böyle düşünmez. Vasil, karısı Zena'nın fikriyle hareket eder, bu evi satıp Baurçu'ya yerleşmeyi ister. Zena'nın babası Baurçu'da sağlığından oldu, annesi de orada vefat etti. Zena'dan başka çocukları olmadığı için Baurçu'da ki evleri Zena'ya kaldı. Ama bu evde çok sağlam değildi. Çok iyi düşünülmesi gerekiyordu. Hem burası hem Baurçu'da ki ev tamir edilirse çok fazla para gidecekti. Ama bunu gençler ne anlasın. Zena gelin, Vasil'in aklını çeliyordu. Zena, Vasil'e sürekli Baurçu'nun daha aydınlık olan sokaklarından, üzüm salkımlarının fazlalığından bahsediyordu. Bu bağlar her bir evin avlusunda düz bir sırayla dizilmiş olurdu. Yazın kadınlar bağların gölgesinde bir araya gelir, şarkılar söylerdi. Zena eşi Vasili'ye; ben küçükken doyamazdım oradaki güneşe, Paskellâ³ oruçlarına, iyi havalarda biz kızlarla rop-rop diye eğlenirdik. Çocuklarda top oynardı. Nasıl da güzeldi bizim sokağımız bir bilsen, koyunların sürüsü inerti, ördekler, kazlar geçerti. Zena, kocası Vasil'e 5 yıldır buradayım 2 çocuğumuz var ve ben hâlâ alışamıyorum bu köyün sokaklarına, benim her zaman aklımda kendi sokağım var dedi. Sonbaharda biz kızlarla bir araya gelir, sepetlerimizi de alır, elimizde de bir testi ile bağlara giderdik. Grubun başındaki kişi bizi görünce hemen söylemeye başlardı:

- Yambulların sokağı geldi, bugün iş iyi gidecek.

Böyle demesinin nedeni bizim sokakta diğer sokaklara göre çok kız vardı. Bütün hepsi de çok çalışkandılar.

- Ee Vasil sen boşuna mı bizim sokaktan kız aldın.

Vasil, Zena'ya o günü ve saati ben nasıl unutturum, sana anlatmıştım der. Vasilin birçok kez anlatmasına rağmen Zena yine anlatmasını ister. Vasil başlar anlatmaya. Ben köye halamlara sıkça giderdim. Bir keresinde askerden döndüğümde yine halamlara uğradım. Akşam olunca halamın oğlu Oytu bana dedi ki:

³ Paskalya orucunda hayvansal ürünler tüketilmez. Oruç 49 gün sürmektedir.

- Vasil kal bu akşam, beraber kızların yanına gidelim. Bende kalayım tamam deyip, mahallede güzel kız olup olmadığını sordum.

Oytu mahallede güzel kızların olmadığını, Yambulların mahallesinde olduğunu ve oraya gideceğimizi söyledi. Oranın kızlarının hemen hepsi de çok güzeldir. Zena, Vasil'e "gerçekten Yambulların sokağı mı?" dedi diye sordu. Sokağın adı onların atalarının adından gelirdi. Zena mutluydu isterdi ki kocası her gün bunu anlatsın. Zena kocasına Oytu'nun onun için daha neler söylediğini sordu. O sokakta güzel kızlar var her akşam Yambulların evinin başında toplanırlar ya da saçak altında toplanırlar. Orada bir Zena vardır, deyince Vasil ve Zena göz göze geldiler. İşte ilk o zamanlar duydum senin adını dedi Vasil. Daha sonra siz geldiniz, ben o akşamı hiç unutmuyorum. Sen askeri üniformanlaydın, çok yakışıyordu o askeri üniformalar ve çizmeler sana. Sonra eve dönünce Oytu o gece beni oraya getirdiği için pişman oldu. O geceden sonra ben sık sık Oytulara misafirlğe gelmeye başladım. Oytu benimle hiç konuşmazdı. Düşünüp kafa yorardım acaba benimle neden konuşmaz diye. Küçüklüğümüzden beri birbirimizi çok sever çok da iyi anlaşırdık. Halama bir gün sordum neden konuşmadığını. Halam da bana, ne bileyim oğlum sizin gençlik meseleleriniz olmalı, dedi.

Biz seninle evlendikten bir süre sonra, ablasından duydum ki onun da gözü sendeymiş. Zena buna gülümsedi. Zena, Vasil'e hemen cevap verdi, onun aklından geçenler boşunaymış o benden 2 yaş küçük, hem boyu da kısa. Biz bazen Oytu ile konuşuyorduk ama o beni sevdiğine dair hiçbir şey söylemedi. Onun düşüncesini bilmem ama benim düşüncemde hiç böyle bir şey yoktu. Bak yaşayarak da gösterdi. Başkasıyla evlendi, bir de çocuğu var, iyide yaşıyorlarmış, duyuluyor.

Vasil, Zena'nın gözlerine bakarak, yaşıyormuş tamam da benimle daha barışmadı dedi. Nasıl barışmadı düğünümüze geldi! Lügorcu'un ve Lambuş'un kumatriya⁴ yemeğine geldi. Karısıyla konuştuk iyiydi güzeldi. Gidip geliriz ama ben onun bakışlarından anlıyorum. Bu işler geçmişte kaldı Vasil benim aklımda senden başka kimse yok. Daha ilk buluşmada sen benim kalbimi çaldın. Ben duygularımı açıkça söyleyemiyordum, her gün senin yolunu gözlüyordum. Senden elçiler göndermeni bekliyordum. 5 yıldır birlikteyiz kismetliyim, seninle olunca nasıl kismetli olmayayım. Ama ben seni ilk bizim

⁴ Çocuk vaftiz edildikten sonra düzenlenen yemeli-içmeli kutlama, aynı zamanda da müzik eşliğinde dans edilir.

sokağımızda gördüm, o anı hiç unutamıyorum. Orası beni hep kendine çekiyor. Annemle babam öldü orası için canım sıkılıyor dedi, Zena.

- Bizim bu sokağımız kötü mü dedi, Vasil.

Zena eşinin sorusuna cevap verdi, bizim orası daha yeşillik, bizim oralar düzlük bilmiyorum burada insanlar neden fidanları toprağa ekmiyorlar, toprak zayıf olmalı. Ama bizim Baurçu'da herkesin eli iş tutar. Vasil, Zena'ya ben biliyorum geldim birkaç kere der... Ama bu konuda yanılıyorsun hem el işlerini hem de zahmetli işleri severler. Baurçu'da dernekler⁵ çok başka. Oranın büyüğü akşamlarının burayla alakası yok der, Zena. Vasil, Zena'ya 5 yıl oldu artık buraya da bizim sokağımız demelisin. Zena, Vasil'e ısrarla orada yaşamak istediğini tekrarlar. Biraz zorluk çekeriz ama orasını temiz ve güzel yaparız. Hem bilmez misin, demedim mi orada suların tadı daha iyi. Bunu sana çoktandır söyleyecektim de sevgimizin arasına çöp girmesin istedim. Yanılıyor olabilirim ama bana öyle geliyor. Ama burasını ne yapacağız diye sordu Vasil. Burasını satarız. Sen evde olmayınca akşamüstü gelip soruyorlar. Vasil de aynısı Zena'ya söyledi. Baurçu'daki ev içinde gelip soruyorlar. Zena hemen lafa karıştı, unuttun mu babam ölürken dedi ya orada yaşayın!

Vasil hemen söze karışıp benim babamı ne yapacağız? Diye sordu. Gelsin oda bizimle biz burada onun sözünden nasıl çıkmıyorsak orada da çıkmayız. Zena'nın söyledikleri doğrudu. Gelin kaynata çok iyi anlaşıyorlardı. Sadece Baurçu'ya taşınma fikri Simu'ya pek mantıklı gelmiyordu. Bir yandan da ev çok eskidi. Simu ihtiyarlıkta evi yenilemeye, yeniden düzmeye çekiniyordu. Oğlu ve gelini Zena'yla ortak bir karara varması gerekiyordu.

Yaz geldi Koçabaş ailesi yuvarlak bir sofranın etrafında yemek yemek için oturdular. Vasil babasının karşısına, Zena'da Vasil'in yanına oturdu. Zena'nın dizinde de 3 yaşındaki oğlu Ligorcuu oturmuştu. Küçük oğlu da beşiğinde uyuyordu. İster istemez eski konular açıldı. Simu oğlu Vasil'e; Vasil ev çok eskidi, bir bakmışsın üzerimize düşmüş. Vasil, babasına cevap verdi: Bende görüyorum baba, iki farklı yollardayız bir kere önce hangisini yapacağımız konusunda anlaşmamız gerek ya o evi ya da bu evi düzeltelim. Ne anlaşması! Burası bizim dedelerimizden kaldı alıştık artık buraya dedi, Simu. Yazdan başlasak tamir etmeye sonbahara kadar iyi olur, baksana bütün komşular evlerini yeniledi.

⁵ Gagauz gençlerinin eğlenmeye, dinlenmeye gittikleri yer. Gençler kış zamanında dernek adı verilen evlerde tanışırlardı. Kızlar el işlerini alarak derneğe giderlerdi. Derneklere erkekler de gelirdi. Böylece gençler bu tür yerlerde tanışıp birbirlerini beğenirlerdi.

Sadece yenilemeyen biz kaldık, zannedersin ev sahipsiz. Komşumuz Kraalı Tanasın Kolisi bir yaz ayında yıktı evini yerine yenisini yaptı. Zena hemen lafa karıştı, yıktılar ama daha odaların tamamı bitmedi dedi. Simu da gelini Zena'ya hemen karşılık verdi, bir şey kalmadı eve girdiler kalanı da yavaş yavaş düzecekler dedi. Vasil babasına tamir işlerinde para gerekecek, o zaman evlerden birini satıp o parayla diğerini tamir ettireceğiz dedi. Neden satalım? İkna olmadı Simu, bırak öbür ev dursun, tuz – ekmek istemez olduğu yerde duruyor. Küçük torunum Ligorcuk büyüyünce onu Baurçu'ya çıkarırsın. Ama benim burasını düzmeye umudum var güçlendirelim. Zena hemen lafa karıştı, Ligorcuk daha sedir altında emekliyor o büyüyene kadar Baurçu'da ki evler yıkılır, yeri belli olmaz. Simu hemen gelinine cevap verdi: neden yıkılsın orasını birisine kiraya veririz, birkaç gümüş kazanırız. Zena kaynatasına Baurçu'da kirada oturan az bulursunuz dedi. Önce bizim evi düzeltmeye başlayalım, benim kâğıt paralarımдан alalım. 15 bin ruble az para değil. Vasil sen traktörde çalışırsın gelin de tütün işinde çalışır para kazanırsınız. Evi sağlamlaştıracamız yarım bırakmayacağız. Başlanmış iş yarım bırakılmaz dedi Simu. Vasil'de babasına karşı gitmek istemedi. Karısı Zena'ya baktı, o tavuk çorbasını kaşıkları sıkı-sıkı tutarak içiyordu. Zannedersin Zena hiç fark etmedi kocası Vasil'in bakışlarını. Karakaşlarının altından bir bakış attı kocasına. Tamda bu sırada Ligorcuk parmağıyla tabağı devirdi sofranın üzerine. Uslu dur be kerata dedi Zena, deden seni evinden çıkarmak ister sende tabakları sofraya devirirsin. Gelinim ben seni kırmak istemedim. Sen kendin göreceksin o zaman çok çabuk gelecek.

Koçabaş ailesi sofradan kalktılar, Simu derdini atmak için avluda gezinip durdu. Kapılara, pencerelere baktı sonra ahıra gitti. Eskiden iki zayıf, güçsüz beygirle harmanı döverdi. O da iş miydi? Harmanı döerken günlerini, Kolhozda⁶ geçirdiği zamanını, avluyu sürdüğünü, fasulye, patates ektiğini hatırladı. Avluda en uygun bunlar yetiştiriliyordu. O zamanlar Vasil küçüktü. Buraya üç ayva fidanı ekti. Vasil küçükken de çok çalışkandı, hep yardım ederdi babasına. Ayva ağaçları artık büyüdüler, onlar her zaman büyük meyve verdiler. Şimdi sıra bu avluyu bu ağacı bırakıp Baurçu'da yaşamaya. Belki Simu'nun az vakti kaldı, o gitmesin, kalsın burada. Gençler nereye isterse oraya taşınınsınlar. Kalacağım burada dedi, Simu. Gerekirse ben evi kendi paramla satın alacağım, hiçbir yere gitmeyeceğim yalnız yaşayacağım. Simu derdini ayva ağaçlarına anlattı, onlarla konuştu.

⁶ SSCB'nde tarım sektöründe örgütlenen "kolektif tarımla" uğraşan birlikler olarak tanımlanırlar. Toprağın mülkiyeti devlete ait olmakla beraber, 99 yıllığına sembolik bir rakamla köylüye kiraya verilir.

Ama burası satılırsa bu ağaçlarda gider, kim bilir hangi kötü insanın eline düşecek, bırakacak mıydı? Sürülmemiş tarlasını, ağaçlarını...

Hava güzeldi, rüzgâr yoktu. Simu tuttu bir ayva dalını baktı, sonra öbür fidana baktı. Kim bilsin ona ne söyledi. Daha sonra yavaş adımlarla sokağa çıktı. Onun bu sokaklarda gençliği geçti, küçükken kaç kere yalınayak yağmurdan sonra çivi topladı buralarda. Daha sonra biraz büyümeye başlayınca top oynardı. Belliydi güçlüydü Simu bu yüzden takım kurarken onu hep başa alırlardı. Simu hiç anlamadı zaman nasıl bu kadar çabuk geçti. Bir anda evlendi, mal sahipliği başladı. Yalnızca bir dilim tarlayla kıtlıkla boğuşmaya başladılar. Ama bir süre sonra yoksulların hepsinin kısmetine bir Kolhoz düştü. Simu da kalabalığın yardımıyla düzdü evini. Şimdi o emekli. Ama iş başlayınca gider. Köyde herkes onu tanır, bilir ona selam verir. Simu gezip dolaştıktan sonra eve gelince onu yine kahır sardı, kendi küçük odasına geçti. Odasında aklına annesinin söylediği orada bulunan sedir geldi. Bu sedir onun dünyaya geldiği yeri.

- Koçabaş Simu, oğluna sordu. Bu ev için ne kadar istiyorsun?
- Niçin soruyorsun müşterimi geldi onun için.
- Müşteri benim kendimim, evi senden satın almak istiyorum.
- Nasıl satın alacaksın? Ev zaten senin değil mi? Vasil babasının bu dediklerini anlayamadı, içinden babasının yaşlılıkta şaşırdığını düşündü.
- Ev benim değil artık. Annen öldü, bende emekli oldum, senden başka çocuğum da yok sen mal sahibisin dedi. Babam bana bıraktı bende sana bıraktım, şimdi onu geri almak istiyorum dedi Simu. Vasil babasına hemen cevap verdi:
- Sen daha ölmedin sağsın, ev senin. Zaman gösterecek evin kime kalacağını. Eğer ben ölürsem sana kalacak baba dedi.

Simu kesti oğlunun sözünü, siz gençlere ölüm yakışmaz. Sırada biz ihtiyarlar var. Ama ben baba ve oğulun arasının açılmasını istemiyorum. Neden aramız bozulsun! Bozulmasın diye evi parayla almak istiyordu. Ne işe yarar doğduğu evden ayrılmak. Baba dedi Vasil, anlaşabilirsek gidelim Baurçu'ya biz senden vazgeçmeyiz, sende bizimle geleceksin, orada yaşamak işin savaşıcağız. Ben sizinle gelmem. Harmanda ayva ağaçları, bu evin çökmüş tavanı ve yan duvarları... Burası beni bırakmaz. Ödeyeyim sana parayı siz güzelce yaşayın, benim de sizden uzaklaşmaya niyetim yok zaten, gezmeye gelirim oraları o zaman görüşürüz, ama orada yaşayamam dedi Simu.

Vasil babasına burada evi nasıl tamir edeceğini sordu. Simu, ben parayı ödeyince burası tamir edilmiş olacak. Belki ben hayata gözlerimi yumuncaya kadar yıkılmaz. Sen sat bana burayı belki Ligorcuu büyüyünce gelir buraya. Vasil yine omuzlarını aşağı düşürdü. Babası ne konuşuyordu? Hiç anlamıyorsun baba, seninle nasıl anlaşayım. Ne var burada anlaşılmayacak. Evin fiyatını belirleyelim ben sana parasını ödeyeceğim. Peşin ödeyemezsem bile ödünç para alır, sonra yavaş yavaş öderim.

- Nasıl belirliyeyim evin fiyatını? Ev senin evin. Pazarlık etmek istemiyorum. Eğer Zena'yı fikrinden geri çeviremezsem hepimiz burada kalalım, o zaman ev sana kalır, para için sözüm yok. Borçlu değilsin, biz küsmüyoruz. Kendi gücümüzle savaşıp kazanacağız.
- Ben ödeyeceğim evin parasını dedi Simu. Baba ne olur bu alışverişi bırak, ben utaniyorum oğul ve babanın para düşünmesini.

Oğul ve baba ikisi de aynı kandan. Şimdiye kadar beraber yaşadılar. Şimdi para mı düşünecekler. O zaman kendi kendine sat dedi Vasil babası Simu'ya. Vasil'in paradan zoru yoktu, babası neden satın almak isterdi? Kendi de çok iyi bilirdi bu dünyada işler parasız yürümez.

- Tamam, para vermeyeceğim ama anlaşmamız lazım.

Vasil Baurçu'ya gitmeyi hiç istemezdi ama bunu hem karısından hem de babasından saklardı. Karısıyla küsmek istemezdi. Zena Baurçu'ya gitmek içim neredeyse hergün hastalanıyordu. Hemen gitmek istiyordu, oğullarıyla, kocasıyla ve kaynatasıyla...

Vasil dışarı çıktı, karanlık çökmüştü. Ayva ağaçlarının üstünden yere bir yarasa kuşu uçu. Sonra horoz sesleri duyulmaya başlandı. Simu içinden herhalde havalar iyiye gidecek dedi...

Simu diğer akşam oğluyula avluya çıktı, laf ederdiler ama ikisinin de keyfi yerinde değildi. Can sıkıntısı ikisinin de içini kaplardı. Baktılar ayva ağaçlarına, kocaman olmuşlar, sanarsın bir dağ kenarıydı. Küçükken nasıl düz şekilde diktiyse öyle de büyümüştüler. Şimdi onlardan ayrılmak gerek... Askerden geldiği zamanlar avlunun etrafında ki çitleri de kendi yapmıştı. Daha sonra aklına oğlu Ligorcuuk geldi. Çocuk her öğlen uykusundan sonra avluya çıkardı. Annesi onu kucağında gezdirirdi. Annesinin yardımlarıyla ilk adımlarını bu avluda attı.

Zena ilkbaharda çocukla dolaşırken gözü ayva ağaçlarına ilişir. Onu bir duygu sarar. Allah'ım der kendi kendine, dün sadece açmıştılar, ama bak bugün bir gecede dallar

çiçeklenmiş. Zannedersin sabahın tan yerinin pambesini geçmişti. Zena'nın aklına kocasının bu ağaçları çok sevdiği geldi. Onların altında Zena ilk oğlu Ligorcu'ya hamile olduğunu söylemişti. Ligorcu birden bıraktı annesinin kolunu, coşkulu sesler çıkararak ayva çiçeklerinin tepesine doğru kendi adımlayarak gitti. Annesi kolunu tutmak istedi ama inatçı oğlu buna izin vermedi, hızlıca fidanlara doğru gitti. Annesine görüyor musun anne ben artık kendim...

Simu avluya çıkınca torununu ayva ağacına sarılı görür, gelini Zena'yı da hemen onun yanında.

- Zena: o buraya kadar kendisi adım atark geldi, dedi.

Bırak gelin sevin, o başının göğe değdiğini zannediyor. Bu zamana kadar yerde emeklerdi şimdi birden yürümeye başladı. Simu'nun yüzünde güller açtı, sanki yüzündeki kırışıklıklar düzleşmişti. Zena gelin senin oğlun yürümeye başladı onu bizim topraklar ayakta tutar. Git çocuğun adım atma yemeğini yap. İyice yuvarla, Ligorcu'nun ömrü uzun olsun. Bir de yumurta kaynatacağım dedi, Zena. Adım yemeğinde çocuğun eline bir yumurta vermek gerek, yaşayacağı hayatı düz ve yuvarlak olsun diye.

Türlü düşünceler Vasil'in aklını karıştırdılar. Ligorcuyla aklı kendi küçüklüğüne gitmişti. Annesinin ona neler söylediğini, çamurla duvarları birleştirdiğini... Vasil o zamanlar daha 7 yaşında bile değildi. Annesi yalnız çalışır, kerpiçleri büyük adam gibi taşırdı, yardım edeni de yoktu. Hiç kimseden yardım istemeden yapardı. Zena ikna oldu. Kendi kendine düşündü biz bu evi tamir edelim. Sıvayı yapalım, taşları çimentolayalım. 100 yıl daha ayakta kalır bu ev. Ertesi gün akşam sofrada kocabaş ailesi masaya oturdu, Vasil sordu karısına ne zaman başlayacağız evi yapmaya, yıkıldıktan sonramı yapacağız. Yarına kadar başlarız dedi kocasına Zena. Ligorcu bu evde doğdu, geçenlerde ilk adımını attı. Kaynatam dedi ki bu toprak onu güçlü tutacak. Belli ki yüreğimiz sevinerek başlayacağız. Yarın traktörle ağaç getireceğim. Simu hiç konuşmadı. Onun yüzünde o kadar güzel bir ifade vardı ki, içi kanatlanıp seviniyordu. "Kabiliyetli bir ressam nasıl resmeder onu..."

DEMİRÇU

İlkbahar gelmişti, daha mart ayından havalarda iyi olmaya başlamıştı. Kıştan kalan karlarda göz göre göre kayboluyordu. Kırkların, yollarındaki çamur artık azalıyor, ama köyün içi biraz çamur oluyordu. Güneşli, sıcak ve kuru günlerdi. Erken sıcaklıklar sürülmemiş tarlalardaki çimeni yeşertmişti. Kayısı ve kiraz ağaçları birden vakitsizce açmıştı.

Meyve bahçelerinin önünden geçerken ağaçlara bakınca gözlerin kamaşıyordu. Kır işlerinin başlaması çiftçileri sıkıştırdı. Hem üzüm bağlarını kesmek hem de arpa, buğday, ayçiçeğinin yerlerini kazma zamanı gelmişti. İnsanlar tohumu zamanında toprağa ekebilmek için uğraşıyorlardı. İlkbaharın gelmesiyle insanların hepsi kırlara çıktı. Birkaç günde hepsi kendi işini bitirip, düşünmeye başladı. Nerede? Nasıl? Çalışıp para kazana bileceklerini düşünüyorlardı. Böyle bir iş sadece günlük yapılan iş olurdu çünkü etraflarında hiç iş yeri bulunmuyordu.

- Beyaz giysili, kara çemberli kadın, komşunun kızından duydum dedi, diğer kıza. Çok iş varmış Bey'in evinde.
- Acaba gerçek mi?
- Bağ budama, üzüm asması çırpma, bağlama, toprak sürme gibi işler varmış.

Bende duydum komşu. Gerçek olmalı. Pazartesi günü bizim yan mahalleden herkes gitti. Orada genç çocuklarda çalışıyormuş.

- Öyle diyorlar, iş çokmuş ama bey çok kötü çalıştırıyormuş. İşçilerin hepsini bıktırmış, Paçıkların Demirçu'sunu bilirsin, sağlam ve güçlü adam hiç memnun kalmamış yapılan işten. İşçilere maaş vermekten vazgeçmiş istermiş hepsi boğaz tokluğuna çalışsın. Yemeği de sadece doyurmak için verirmiş. Böyle iş var mıdır? Hiç duydun mu? Bir kaçımızı da böyle başlatacaklar sonra maaş vermemeye başlayacaklar. Bunu sadece bize yapmıyorlar.
- Ama bu şaka mıdır? Adam haftalarca çalışsın hem de yarı karın tokluğunu.

Demirçu'da nasıl büyük sağlam adam. İşlerin en ağır olduğu yere onu koymuşlar, sonrada çok yemek yer diye konuşuyormuşlar. Yiyecek tabi, işine göre adamın ne yiyorsa! Bey'in kendi adamları çocuğa gülmeye başlarmışlar. Ona Bey'in oğlu adını takmışlar. O kendi evine hiç geri dönmezmiş.

- Ne yapacak evde. Kül çatılı kulübesinde. Eşi yok bir şeyi yok. Hani bir söz var ya "Ne uşak ne karı ne toprak ne darı."
- Bizde evdeki işlerimizi bitirdikten sonra, gelecek hafta gideceğiz Bey'in yanına. Burada işsiz, güçsüz açlık çekeceğimize orada en azından karnımız tok olur. Hem ne kadar öderlerse ödesinler, birkaç gümüşçük hiç olmamasından daha iyidir.

Cumartesi ve pazar günleri çoğu köylü omuzlarında kazmalarla, dirneklerle akşamdan akın-akın gittiler Bey'in yanına, işe. Köyden yaya olarak giderlerdi Boyar'ın evine, işe

giren kızlar, horu⁷ oyunundan doğruca kaçan çocuklar, sırtlarındaki tek giysiyle açlıktan kurtulmak için işe girdiler.

Hava kuraktı. Hiç kimsede toprağın kuruluşundan bahsetmiyordu. İlkbaharın yağmursuz geçmesi köylüleri şüphelendirdi. Acaba o kıtlık yılları mı geri dönecek...

Pazartesi günü dünya aniden değişti. Daha sabahdan kara bulutlar göründe poyrazda, sonra aniden çok hızlıca gökyüzünü sardılar, zannedersin arkalarından at koşuyor. Öğlen olduğunda gökyüzü artık hiç gözükmiyordu. Çok hızlı rüzgâr esiriyordu, sanki adamın içinden geçecek.

- Mari bu nedir diye birbirlerine soruyordular, Bey'in işçileri.
- Görmüyor musunuz? Diye cevap verdi içlerinden bir başka biri, kış geri geliyor...

Salı ve çarşamba günleri kırdaki çalışmak artık zordu. Gök durmadan gürlüyordu, keskin karışık yağmurlu bir hava etkili oluyordu. Yüzlerce işçi Bey'in evine doğru gittiler, hepsi kuru ve kuytu bir yer arıyordu. Birbirlerine sokuluyorlar, eğlenceli şeyler yapıyorlardı ama kimse gülmüyordu. Gündelikçilerin aklında düşündükleri bir sürü şey vardı. Çalışmadıkları günlerde insanları prost⁸ doyururdu. Bugünlerin bedelini ödenekten keseriyordu. Diyelim hadi bu son işti. Toprak şimdi donuk, titreyen bu insanlara kuytu bir yer bulmak zordu. Çoğu yağmura bakmadan evlerine doğru yol alıyordu, kimisi de saçak altında bekliyordu. Umut ediyordular, havanın erken vakitte düzelmesini. İşler yeniden başlayacaktı o zaman. Ama cuma günü ufacık bir yağmur yağdı ve hava daha çok soğudu. Bulutların nereden nereye gittikleri artık belli değildi, onlar sanki aşağı yukarı sağa-sola doğru hareket ederek yeryüzüne daha çok yaklaşıyorlardı. Tek şey belliydi, o da işçiler bu hafta çalışamayacaklardı. Yarın cumartesi çalışamayacaklardı araya da pazar girecekti, pazardan sonrası da belli değildi. Eve erken varıp fırını birkaç tezekle yakmak gerekliydi, ısınıp kurumak hastalanmamak için. Ev çok uzaktı, yolda da durup dinlenebilecekleri kuru bir yer yoktu. İlk olarak düz yola çıkınca geçmeleri gereken bir çayır vardı 5-6 kilometre genişti iyice, ilkbaharın kar sularıyla kurumamıştı. Çayırın diğer kenarında da onu ayıran bir demiryolu vardı. Dik bir bayırın yamacında çobanların ağılı bulunuyordu. Buradan gelip geçenler burada dinlenir, birazcık koyun peyniri ya da bir parça sıcak mısır ekmeği yer, sonra da kendi yollarına giderlerdi. Önlerinde geçmeleri gereken üç derin çayır vardı, buraları geçtikten sonra evlerine ulaşacaklardı.

⁷ Gagauz Türklerinin oynadığı bir halk oyunu

⁸ Ahmak, budala

Çok yağmurlu bugün de işçilerin aklında eve nasıl gidecekleri sorusu vardı, onu düşünüyorlardı. Çayırı nasıl geçip sonra da ağılda dinleneceklerdi. İlk çayır, ikinci çayır, üçüncü çayırı da geçtiklerinde köyleri gözükecekti artık evindesin say. Zavallıların akıllarına bu çukurlarda şimdi adam boyu suyun olduğu gelmiyordu. Evet, bu Kontarlı herkesi çağırdı:

- Dostlar daha çayıra su inmeden haydi eve, yoksa sonradan ayaklarımızla geçemeyiz orayı. Haydin kardeşler zira kazandığımızı da burada yiyeceğiz, dedi ve bir kişide hemen çarıklarını giymeye başladı.
- Demirçu be hazır mısın? Sordu. Oturduğu kuru yerden kalkarak o kişi. Hazırım Tānu ağa diye cevap verdi çocuk. Geniş sırtlı Demirçu 35 yaşında vardı, işte Bey'in adamlarından yeni bir ad kazanan kişiydi o. Yeni adı "Bey'in oğluydu".

Demirçu ve Tānu'nun ardından herkes çıktı Bey'in malikânesinden. Hepsinin başlarında eski bir çuval, bir yamalı yağmurluk, çoğunun üzerinde de ince bir giysi, Bey'in evine yağmurdan korunmak için toplanmışlardı. Bey'in aşçısı, insanlara nereye gidiyorsunuz? Diye sordu. Aşçı kadının kendisi de bu insanlarla aynı köydendi. Birkaçı için geceyi geçirebilecekleri kuru yeri vardı. Baksanıza hava nasıl kötü vadi bataklık ve sel olmalı, öyle olunca geri dönün yoksa kaybolursunuz.

- Niye duralım bu çatının altında, rüzgâr buz estikçe yüzümüz donar, yürüyünce ısınırız.
- Baksanıza yağmur gittikçe hızlanıyor köyde yakın değil, burada kalın. Size bulacağım ben kuru bir yer ateş yanında.
- Hangi birimizi ısıtacak senin ateşin, diye sordu başka bir kadın torbasını bağlayarak. Sonra koydu omuzuna torbasını, yalınayak ayaklarıyla yağmuru şap-şup çiğneyerek öbür gidenlere yetiştirdi.

Yağmurlu havaya bakmayarak bir sürü insan kadın kız hepsi evlerine giderler. Raflarında ekmekleri yoktu ama umutları oradaydı. Eski evlerinin bacası sanki kurtulmak için imdat derdi. En önde Paçıkların Demirçusu giderdi. Hani büyük bir laf vardiya dağ gibi adamdı. Onun ardında yamalı dizli, yırtık entarili⁹, kısacık Tānu ağa. Bir başka grupta on-on beş adım geriden gelirdi. Çoğu kadın çocuk ve iki-üç adamdan oluşurdu.

⁹ Genellikle tek parçalı kadın giysisidir.

Zavallı yolcuların hepsinin giysileri incecikti, yırtık dokumalar, eskimiş entariler hiç sıcak tutmuyordu. Soğuk ve yağmur onların giysilerinin yamalarından içeri dolar, giysilerde gitgide ağırlaşırđı. Yolcuların hepsi yalın ayaktı. Sadece Tänä ağa çarıklaydı.

- Sıkın o suları sizi hafifletir ve hızlı yürürsünüz.
- I-ı-ı-ı ayaklarım üşüyor, onlarda romatizma var Tänä dedi.
- Daha hızlı adım atacaksın da ısınacaklar, baksana herkesin ayağı çıplak.

Yol çok yumuşaktı. Demirçu'nun ayakları çamurdan görünmüyordular. Paçalarını yukarı çekti, o uzun adımlarını atarken çamur omuzlarına sıçrardı. Onun kırmızı geniş kuşağı ve elbiseleri de kuruydu. Teni sıcaklıktan ısınıyordu. Demirçu belinden çıkardı sigarasını... Kuşak sarılmıştı sahibinin göbeğinden o Demirçu'nun baş parası sayılıyordu. Bez gömleği yamadan görünmezdi onun çoğı kuşağın altındaydı, gömleğin yakaları da geniş açıktı. Onları iliklemek lazım. Demirçu'yu ısıtırdı kara kömür kabanı, çayırılık gibi olan sık saçları. Acele etmek lazım diye seslendi Demirçu geride kalan Tänä'ye. O ayaklarını güçlkle bataklığın içinden çıkardı. Çarıkları yumuşamıştı daha da büyümüştüler aşağıya doğru sarkıyordular. Kasapçının elinde de bir taze öküz işkembesi vardı. Ayaklarına sarılı olan yırtık pırtık bezde görünmüyordu. Ayaklarının arasından çıkmış bataklığın içinde sürünüyorlardı. Tänä'ye yürümek çok zor geliyordu.

- Ben geride kadınlarla kalacağım dedi o Demirçu'ya.
- Sen güçlüsün bana bakma ileriye git.
- Birbirimizi bırakmak olmaz! Dedi sertçe Demirçu. Beraber başladık, beraber gideceğiz.

Döndü geriye, Tänä'yü kavradı kolundan ikisi yan yana yürüyordular. Demirçu dönmüşken diğerlerine de baktı. Onlar artık görünmüyorlardı sadece sesleri işitiliyordu, karartıları seçiliyordu.

- Yavaşlayın kaybolmayalım, birbirinizi bırakmayın! Diye sesleri işitiliyordu, ağır ağır öksürükleri de duyuluyordu.

Gökyüzü de sürekli koyulaşıyordu, karanlık çökmeye başladı. Bulutlarda karıştıkça daha da çok yağmur yağıyordu yolcuların üzerine. Demirçu gidiyordu, ardından da Tänä'yü çekiyordu ama onu taşıması gitgide zorlaşıyordu.

- Duralımda herkes bize yetişsin, dedi Demirçu, Tänä'ye.

Geride kalanların arasında da illaki düşenler vardı. Ama hepimizin kurtulması için birbirimize yardım edeceğiz. Bu sözü duyunca Tänä birden duraksadı artık ayaklarını

çamurdan çıkaramıyordu onları bırakmıştı sığ, çakıllı bataklıkta. Islak elbisesi de gömleği de yırtılmıştı. Onun alnından soğuk yağmur sularıyla karışık teri akıyordu. Gözleri oturmak için yer aradı ama etrafta her yer gölcüklerden oluşuyordu, yukarıdan bayırdan da su geliyordu. Tānu yavaşça yumuşacık bataklığın içine çöktü.

- Demirçu onun yüzünü kuru bezle silerek dinlen dedi. Sonra dönüp baktı geride kalanlar ne yapıyor diye.

Tānu'nun ayakları sızlıyor, sinirlerindeki damarlar çekiliyordu, kulakları da Demirçu'nun ayak seslerini ilk önce hızlı daha sonra yavaşça duyuyordular, o dönüp bakmak istiyordu geriye ama kafası dönmeyi hiç istemiyordu. Ama o insanların adımlamalarını hep duyuyordu. Tānu uyumaya başladı, az mı çok mu oturdu gölün içinde. Demirçu gelince Tānu'ye seslendi.

- Tānu ağa uyan uyan zira bu uykuya ölüm uykusu derler. Seni burada nasıl bıraksın dedi, Demirçu omuzlarını sarsarak. Tānu'nün gözleri açılmadı ama kulakları duymaya başladı, insanlar bir oh çekti, sonra o insanların ne konuştuklarını anladı.
- Aman komşular kim deldi bu gökyüzünü böyle, diye sordu biri.
- Niyeti bizi burada boğmak olmalı, sanki tekneden dökülüyor dedi bir başka biri.

Tānu açtı gözlerini, kendisi gibi ıslak ve acı çeken insanları gördü, onlarda artık geriden gelmiştiler. Onun önünde orta yaşlı bir kadın duruyordu, o Bey'in tarlasını onunla birlikte sürerdi. Bu insanın üzerindeki dokuma eşyalarının mor rengi, yağmur suları ile birlikte aşağı doğru süzülüyordu. Başında ıslak kara çemberi yanaklarına yapışmıştı. O ışıldayan gözlerini yukarı doğrultmuştu da stavrozu¹⁰ yaparak dua ediyordu.

- Affet Allah'ım acı bizim ayaklarımıza belki onların yanında bize de acırsın! İzin ver Allah'ım ulaşalım evlerimize kavuşalım çocuklarımıza! O sık sık stavrozunu yaparak tekrar ediyordu, sanki yağmurla yarışıyordu. Sağ elinin üç parmağıyla, sanki rüzgârda kanatlarını açmış bir değirmen gibi dönüyordu. Bir, kara çemberli alnına, bir omuzlarına, bir gövdesine, sonra hızlıca yeni baştan, sonra yine, hep öyle hep...

Kalk Tānu dedi, Demirçu. O biliyordu onu burada bırakırsa onun oturacağını, öylece uyuşup yerinde kalacağını.

¹⁰ Haç çıkarmak.

- Tamam, kalkıyorum diye davrandı Tānu, ama kalkamadı. Onun ayakları şimdi daha fazla acıyordu. Otururken soğukta içine işlemişt, dişleri tir tir titriyordu onları durduramıyordu.

Haydi, kaldıralım onu dostlar, dedi Demirçu öbür insanlara. Hepsi yardım etmeye başladı ama çok azının gücü vardı. Sadece bir adam geldi, Bozbeylerin Vasili. Demirçu'dan sonra en sağlam olan oydu halk arasında. İkisi kaldırdılar Tānu'yu eski ayakkabılarını söküp attılar bir kenara. Şimdi daha oyalanmak yok dedi, Demirçu. Sıkın kendinizi de daha hızlı yürüyelim de çobanlara yetişelim. Onlar köprüden koyunları geçirmek için çok çaba harcarlar. O köprübaşındaki karartıları gösterdi ve ekledi:

- Belki onlarla gidersek bu hamur gibi bataklıktan çıkmak daha kolay olur.

Vasil, haydin kardeşler diye başladı onları yüreklendirmeye, yetişelim çobanlara da onlar bilirler nasıl geçeceğimizi, ilk defa yağmura yakalanmıyordur onlar. Köprüyü onlarla geçeceğiz, sonra da onların kulübeleri var orada soluk alıp dinleneceğiz.

- Köprüyü sağ salim geçebilirsek ağıla ne kalır, dedi birisi, orada belki ateşte yakarız.

Bu fikri duyan kalabalık şenlendi. Kim istemezdi ki yanan ateşe karşı ellerini ısıtmayı. Oradaki yol bataksız kumdan olmalı. Biraz dinlendikten sonra yağmurda biraz durursa akşama kadar eve ulaşırız. Böylece bütün herkes yüreklendi. Sonra on altı yolcu anlaştık, hızlıca ileriye gitmeye başladık. Çayırın içindeki ilk bataklık yoğundu ama yağmur yağdıktan sonra yumuşadı, geçmek daha kolay oldu. Ama saatler ilerledikçe sular çoğalıyordu, etrafları suyla doluyordu. Sadece çevrelerinde bir karış toprak gözükiyordu. Kadınlar üçer-üçer kol kola tutunmuş hep beraber ilerliyordular, arkalarında kimseyi bırakmıyordular. Adamların arasında en güçsüz Tānu'ydü onu da kollarından Demirçu ve Vasil Bozbey tutmuştu. Demirçu arada sırada yolculara sesleniyordu.

- Kim geriye düşerse susmasın bize bağırsın, biz yardım edeceğiz ona, artık köprü çok yakın!
- Vasil, sürü görünüyor orada, koyunların bağrıışması duyuluyor, dedi.

Demirçu kalabalığa, nasıl bağrıışmasınlar, hayvanlar için kolay mı? Bu bataklığın içinden geçmek diye sordu. Kalabalık yavaş yavaş köprüye doğru ilerledi. Demirçu de arkasında dönüp üç kere göz gezdirdi. Tānu'yü Vasil'e bırakıp bataklığın içinden ilk önce bir genç kızı, daha sonra bir adamı çıkardı Nazarilerin Peti'yi. O da Tānu gibi zayıf güçsüz giysiliydi. Zar zorda olsa artık hepsi köprübaşında duruyordular. Böyle büyük bir

yağmurda bu köprüyü geçmek değil, yanında durmak bile korkunçtu. Köprü altından akan sulara yaklaştıkça daha da korkunç oluyordu. Sel gösterirdi cellat tabiatını, uğuldardı, köpürürdü kaynardı. O kudurmuş gibi yoluna ne çıkarsa alır sürerdi. Tahta parçaları, ağıl, tekne, bir parça ev, saman, sepet gibi türlü şeyler. Bunların hepsiyle durmadan dövüşürdü. Ağaçtan köprü bir ileri bir geri gidip gelirdi durmazdı. Su başlardı köprünün altından geçip çayıra ulaşmaya. Hem daha erkendi köprünün üzerine çıkmak için ama şu an ilerideki çobanların evlerinin bacaları görünürdü. O evlerden tütün ve koyun peynirinin kokusu burunlarına gelirdi. Ama köprüyü nasıl geçecektiler? Çobanlarda buraya kadar sürüyü zar zor getirmiştiler. Zannetmiştiler ki eve yetiştiler ama...

Koyunlar selin uğultusundan ürküyordu, köprünün üzerinden geçmek istemiyordular. Çobanlar bildikleri her şeyi yapmışlardı ama koyunları köprüye bindirmenin bir yolunu bulamadılar. Şimdi bekliyorlardı ki biri gelsin de yardım etsin bu sürüyü kaybetmeyelim. Daha sonra uzakta kalabalığı gördüklerinde sanki onlar için bir yıldız doğmuştu. Çobanlardan biri elini kaşlarının üzerine koyup bakardı onlara, nasıl insanlar yaklaşır köprüye doğru. Çobanlar aralarında kim bize yardım edecek diye konuşuyorlardı. Bu sel suları köprüyü sular altına almadan gelselerdi iyi olurdu.

- Bakınız onlar ne kadar çok! Sevindi üçüncü ve en genç çoban.
- Geliyorlar, geliyorlar onların karşısına çıkalım.
- Onlar çok yakındalar şimdi yanımıza ulaşrlar.

Bilmiyordu bu çobanlar, o zavallıların ulaşmak için ne kadar çok kuvvet harcadıklarını. Çobanlar bekliyordu o insanları ama sel hiç kimseyi beklemiyordu. O gittikçe daha fazla büyüyordu boğa gibi. Çobanın biri suya bakarak:

- Eğer biraz daha beklersek sel hem bizi hem de koyunları alacak.
- Bence bırakalım koyunları, kurtlar yer bari kendi canımızı kurtaralım dedi en genç çoban büyüklerine.
- Yok, kes sesini diye karşı çıktı, sürünün baş çobanı. Ben razı değilim hayvanları bırakıp kendimizi kurtarmaya. Koyunların kabahati ne?

Koyunlar bizim değil ama sürü bizim! Ölürüz ama sürüyü bırakamayız. Bey'in işçileri gelip köprübaşına yetiştiler, onlar birbirlerini tanıdılar. Çobanların üçü de işçilerle aynı köydendi. Çoban İlişkuların Simusu ta küçüklüğünden beri koyun koyunlarına hizmet ederdi. Şimdi ise bu sürüde baş çobandı. Çobanların ikincisi meşhur bir çoban olan

Krustoyun Lambusu, üçüncüsü en genç ve acemi olan Kopuşçuların Uanku'suydu. Kardeşler bizim köylüler, diye sordu hem güçsüz hem de zayıf düşen insanlara. Görüyoruz hem yorgun hem durgun hem de ıslaksınız. Ağıla ulaşınca sizi doyuracağım kurutup ısıtacağım sadece birazcık yardım edin köprüden köprüye koyunları diğer tarafa geçirelim. Bırakmayalım yok olmasın bu güzelim koyunlar. Koyunda olsa onlarda bir can.

- Birisi bağırdı. Daha bizim kendimizin nasıl geçeceği belli değil. Bizi ölürken de kandırmayıp üzmeysin! Bırakın bari rahat boğulalım.
- Eğer siz öyle düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Allahtan gelirse burada boğuluruz ama ne kadar sağ kalırsak ta hayvanları burada bırakamayız. Hem biz hem de onlar Allah'ın yarattıklarıdır.

Kardeşler diye laf arasına girdi Krustoyun Lambusu, neden boş konuşarak zaman harcarsınız kaybedecek zamanımız yok, ölüm üstümüze doğru gelir. Ben sizin aranızdan sadece birazcık güçlü olanları çağıracağım, ama siz çok yorgunsunuz azıcık dinlenin. İşte önümüzde ağılda, kulübede gözüktüyor. Sağ salım geçelim köprüyü orada kuru tezekleri yakıp ısınacağız. Ben en güzel yağlı peynirlerden ayıracağım onları da kor ateşte pişireceğiz. Kim yardım etti kim yardım etmediyse herkese pişireceğim. Daha sonra karnımız tok olursa, ısınırsak yolculuk daha kolay olur. Raziyiz diye sesler duyulmaya başlandı. Haydi, kim ister karşılanmayı, gücü olmayan dinlensin. Şimdi yağmurda kısmetimize az yağmaya başladı. Aslında yağmur birazcık kesilir gibi olurdu ama soğuk esen rüzgâr durumu daha da güçleştirdi. Bulutlar öyle karıştırdı ki sel sularını arttırdı. Üç çoban ve on beş yolcu sürüyü köprüye bindirebilmek için, koyunların dört bir tarafını ıslıklarla, bağrısmalarla sardılar. Ama koyunlar bağırp bağırp geri kaçırdılar. Koyunlar korkutucu suyun uğultusunu, kulaklarını dikip dinlerdiler sonra etraflarında dönüp durup köprüye binmemek için uğraşırdılar, çobanlar ve yolcular ne yaparlarsa yapsınlar onları köprüye bindiremezdi.

- Çu-çu-çu
- Hi-hi-hi

Bu bağrısmaların arasında çobanların vurdukları kampçı sesleri duyuluyordu, nasıl ki savaşta patlayan tüfek sesleri gibi ama hiçbir koyunu köprünün üzerine getiremediler.

- Simu, yüklenin birer koyun, köprünün diğer tarafına sırtımızda geçirelim onları, belki kalanlarda peşine gelir.

Haydi, diye razı oldu insanlar. Islak omuzlarına bir de ıslak koyunları aldılar köprünün diğer tarafına geçirdiler, sonra da onları orada yere bıraktılar. Sürünün kaçması artık sorun değildi, onlar artık geçirilmiştiler. O saat ne olduysa bağırarak köprüden geri geldiler. Onca zahmet boşa gitti. Kudurmuşlara bak sen diye söylenmeye başladı Simu. Geri dönmek için korkmadan atladılar köprüye ama diğer taraftan binmemiştiler. O kampçısını savurarak bu delirmiş sürüyü durdurmak için çıktı önlerine ama hiç kuvveti yoktu. Simu'nun ayağı kaydı birden, öbürü de bataklığın içine saplandı. İnsanların kimisi öfkeden küfür, kimisi beâua ederdı ama en genç çoban Uanku ağlardı. O kadar terliydi ki hem güçsüz hem de yorgundu. İşini büyükler gibi yapabilmek için her zaman çalışırdı.

- Köpekler yesin onların kafaları, bırakın boğulsunlar! Dedi kızgınlıkla çoban Lambu.
- Büyük söz söyleme kardeş, o sürü bilse ölüme gittiğini bizden kaçır mı? Dedi Demirçu.

Bu zamana kadar sustu, mücadele etti ne kadar çok yardımı olursa o kadar çok yardım edebilmek için.

- Hayvana hayvan denmiş, onun için bize akıl verilmiş.
- Doydum ben bu akla, diye cevap verdi Lambu sinirli bir şekilde. Canım artık boğazımı geldi.
- Doymadın diye yine yavaşça akıl verdi Demirçu. Sürüyü burada bırakmak olmaz. Üçümüzde alalım birer koyun, yavaşça arka ayaklarından tutup geçirelim onları köprüden. Diğer kalan insanlarda sürüyü sürsünler peşimizden.

Deneyelim diye razı oldu herkes. Koyunlar koyun gibi birbiri peşine yürüyüp birden geçerler. Yeniden sürüyü sürecektir olan insanlar sardılar sürünün etrafını. Simu, Lambu, Demirçu ellerinde birer koyun, onları ön ayaklarından tutup sürdüler köprüye, diğer insanlarda sürdüler geriye kalan koyunları iş sanki yeniden başlamıştı. Sürünün yarısı köprünün üstündeydi, öndeki üç koyun hızlıca gidiyorlardı, çirkin çirkin bağırıp geri dönmek için mücadele ederdiler. Ama güçlü adamlar onları zorla ileri ittirirdiler. Onların arkasından da diğer sürü giderdi. Artık güdecekler dedi Simu aklınca yüreklerek, boşuna uğraşmadık ama o böyle düşünürken elindeki koyun geri dönmek için tepinmeye başladı Simu onu bırakmadı inatçı yaşlı koyun birden hızlandı, kaçtı çobanın çamurlu avuçlarından geçti onun ayaklarının arasından hu... Geri kaçmaya. Burada onun yolunu çoban kesti sürdü gene ileriye doğru koyun atladı köprüden suya... Bu kıpırdama sürünün

diğer kalanını hızlıca kuşkulandırdı koyunlar birden ürktüler başladılar bağırıp bağırıp kör sinek gibi birbirlerinin ardından atlamaya zannedersin onları dipsiz bir sele doğru büyük bir güç çekiyordu. Çobanların hepsi şaşırıp dura kaldılar, taş kestiler kimse böyle bir şey ne görmüştü ne duyulmuştu sürünün öylece kudurması çobanları çarptı, ne yapacaklarını bilemediler sadece şaşırmış gözlerle baktılar acayip olan bu işe Simu aptallaşmış bir şekilde başladı bağırma. Atlayan koyunların kafalarına kamçıyla vurmaya başladı ama boşuna vuruyordu, sürü gözünün önünde sele sürüklenip avucundan kayıp gidiyordu. Lambu ile Demirçu ellerindeki iki koyunu güçlükle tutuyordular, ama onlarda suya atlayıp boğulmak için uğraşıyorlardı.

- Demirçu dişlerini sıkarak, zannedersin birisi büyüledi onları dedi, elindeki koyunu kaçırmamak için gırtlğından tutup, neden tepiniyorsun bırakmayacağım orada ölüm var diye konuşurdu koyunla. Bari sen kurtul!

O tüm gücüyle sıktı koyunu aha akıllandın tepinmiyorsun artık dedi. Demirçu'nun kendisi de şaşırmıştı bu işe, o birden uslandı iyice baktı koyuna, yaşlı koyun ayaklarının arasında ölmüştü. Yağmur artık yağmıyordu sadece köprü altındaki şarıldayan bulanık suyun içinde koyunlar vardı, sürü gittikçe kaybolurdu yakında hiç görünmeyecekti. Bu güçlü ve dinç insanların delirmiş bu koyunları durdurabilmek için hiç kuvvetleri kalmamıştı. Suya atlayan koyunlar ters dönüp, kara dalgalarla birlikte köpüklerin üstünde kayboluyordu sonra tekrar görünüyordu, ilerideki buğulu suda şiş açığözlerle yeniden görünür tekrar gözden kayboluyorlardı. Sel şimdi onları Tuna'ya, Karadeniz'e götürürdü. Simu hızlandı ve tuttu en güçlü koyunu hayvan çobanı da selin içine çekmek için mücadele ederdi. Simu hemen onu kuşağıyla yere yıktı, bağladı ayaklarını daha sonra o kuşağın diğer tarafını da başka bir koyuna bağladı. Lambu'da kuşağını çözüp Simu'nun bağladığı gibi elindeki koçu bağladı. Büyüklere bakarak Uanku da hızlandı koyunların birini tutup bağlamak için. Sonuçta oda bir çobandı, olur muydu? Diğer çobanlardan geri kalsın. Sadece birkaç günlük o kötü hava onu biraz yormuştu. O koyunlardan birini yelelerinden kavradı ama koyun tepinmeye başladığı zaman kaçırdı onu elinden, sonra bir başka koyun tuttu, bu seferde birden ayakları kaydı, koyunla selin içine düştü. Sesleri duyuldu köprünün üstünden. Demirçu ölü koyunu bırakıp Uanku'yu kurtarmak için atladı suyun içine. O bağırdı Uanku- Uanku ikisi de akan bulanık suyun içinde kayboldu, onların üstünde sudaki diğer koyunlarda geçiyordu. Kenarda duran insanların sesleri solukları kesildi hepsi kendi sıkıntılarını bırakıp selin içine bakıyorlardı.

- Bu Demirçu ne ahmakmış dedi, Tänä. Böyle sudan insan mı kurtarılır yazık kendini de kaybetti sağlam adam.
- Bir başka kadın soğuktan titreyerek sen sus bari dedi.
- O adam ne yaptığını bilir, sinek gibi vızıldamaz!
- Ne yani komşu diye susmadı Tänä.
- Bir Uanku için git sende göz göre göre kendini ölüme at, bu ahmaklık değil mi?

Selin içinde köprüden biraz uzakta çıktı, Demirçu'nun saçları gözüne kadar sarkmıştı

- Ne oldu diye sordu kadın, Tänä'ye
- Sen Demirçu'yu ölmüş sayıyordun adam sudan çıktı
- Allah korudu bari şimdi akıllansa

Demirçu yaşıyordu ama Tänä'nun sesini duyamıyordu. O Uanku'nun olmadığını görünce tekrar daldı suyun içine biraz sonra çıktı köprüden. Eliyle bir şey çekiyordular, köprübaşındakiler dikkat kesilmişti biri bağırdı, Uanku'yu Uanku'yu sürüklüyor. Simu ve Vasil, Demirçu'nun yardımına koştu. O zannediyordu ki suyun altında tuttuğu Uanku'nun saçlarıydı. Çıktı kenara silkindi soğuk suyu üstünden ıslak saçlarını çekti gözlerinden o zaman gördü, o Uanku'yu çıkarmamıştı, yelelerinden sürükleyerek bir koyun çıkarmıştı. Demirçu kenarda oturup eceli bugünmüş diye hem söylendi hem de canı acıyordu. Simu ve Vasil, Demirçu'nun yanına gelip ne yani sen bu yaşlı koyun için mi daldın suya, ya sende boğulsaydın?

Demirçu ağır ağır soluyarak ben boğulmaktan korkmuyorum dedi. Ama güzelim çocuğa yazık oldu göz göre göre kaybettik. İki kere tuttuğumu zannettim, sonunda tuttum dedim ama bak sen o değilmiş... Suyun içerisinde çok koyun olmasaydı ben Uanku'yu mutlaka kurtarırdım. O kafasını öne eğip kahrılı soluk alıp verdi.

- Simu, yazık oldu dedi, o çobanlığı da artık kavramıştı.

Belliydi ki Uanku'yu aramanın başka yolu yoktu, Simu, Vasil ve Demirçu diğer insanların yanına geldiler. Köprüye doğru baktılar, orada kalan son koyunlarda sele atlıyorlardı. Onlar nasıl ahmaklar, başka atlayacak yer mi bulamıyorlardı ama sırayla dizilmiştiler, birer birer ölüme gidiyorlardı. Ama Uanku'nun ölmesi insanların aklındaki koyunların atlamasını unutturmuştu. Köprünün üzerinde bağlı üç koyun bir de koç kalmıştı. Bu koyunlarda yalnız kaldıkça tepinip tepinip bağıyorlardı. Bağırmalarından besbelli ki insanlara soruyorlardı?

- Neden bırakmadınız bizi de diğerleriyle boğulalım. Hem siz bizi biraz sonra ateşte pişirip yemeyecek misiniz?

Bu köprübaşında olaylar birdenbire gerçekleşti. Zavallı yolcular korkudan ağızlarını bile açamazdılar, kendilerini bile düşünemezdi. Şimdi kalabalığın aklına köprüden geçmek için halat kullanmak geldi. Sel artık köprü'nün üzerinde taşmış hem de köprü'nün direkleri çatırdatırdı artık o kopmaya yakındı. Sel onu da koyunları alıp götürdüğü gibi Tuna'ya götürecekti. İlk olarak Demirçu söz aldı:

- Arkadaşlar biz şimdi neden gevezelik yapıyoruz? Gördünüz ne kadar kolay boğulup, kaybolmak. Şimdi erkenden köprüyü geçip yetişelim ağıla.
- Simu, haydi diye bağırdı, halatlayalım yoksa köprüyü birazdan su kaplayacak.
- Nazarilerin Patisi de eğer halatlamazsak bizde koyunlara yetişeceğiz dedi.
- Bir kadın kara çemberini sıkarak, koyunların durumu iyi atladılar kurtuldular ama biz kaldık bur da acaba daha neler göreceğiz?
- Demirçu öfkelenerek, atla o zaman sende ne duruyorsun? Koyunun aklındaysan neden insan adını taşıyorsun? Diyerek tepkisini gösterdi kadına.
- Vasil söze karışıp, erken davranalım arkadaşlar yoksa oylanmakta, kaybolmakta aynı, dedi.

O tuttu bir eliyle Tănü'yü diğer eliyle Nazarilerin Petiyi üçü de ileriye doğru yol almaya başladı. Arkalarından da kadınlar kol kola üçerli gruplarla takip ederdiler onları. En sona da iki kız, bir erkek ve en korkakları kalmıştı. Onlar herkesi kolundan tutarak köprüden geçirdiler. Artık en zor yer geride kalmıştı, demiryolu yakındı onun da ilerisinde yamaç.

- Simu, durun, insanlar arkamızdan yavaş yavaş gelsin bizde alalım omuzlarımıza birer koyun dedi.

Sırtladı bir koçu hızlıca ilerledi. Vasil, Demirçu ve Lambu da omuzlarına birer koyun aldılar. Islak olan koyunları taşımak zordu ama bu adamlarda güçsüz değildiler. Onlar ileriye gittikçe kalabalıkta arkalarından giderdi. Demir yoluna yetiştiler ama bu sırada yağmurda tekrar hızlandı. Demirçu dedi:

- Koyunları götürelim ağıla sonra dönüp insanlara yardım ederiz.

Öyle de yaptılar, dört kişi koyunlarla gittiler. Ağıla ulaştıklarında Simu başladı:

- Lambu sen burada kal, bu koyunların hepsini de kes, sobayı da yak. İnsanları doyurup, ısıtalım o kadar söz verdik. Biz üçümüz geri gidip getirelim insanları, şimdi muhtemelen onlarda çıkar demir yolunun kaldırımdadırlar.

Demirçu, Tänä'nün kolunu tuttu, Simu da Petiye yardım etti, Vasil de en sonda kalan bir kadına yardım ediyordu. Onlar demir yolundan beş- on adım geriden geliyorlardı. Arkalarından bir büyük ses duyuldu, önden gidenler hiç istemeseler de başlarını geriye çevirdiler sel köprüyü de alıp götürdü. Şimdi artık köprünün de yeri belli değildi her yeri su kaplamıştı, deniz gibiydi toprak artık hiç görünmüyordu. Yağmurda gittikçe hızlanıyordu, daha fazla yağıyordu. Yolculara kolay olan tek şey bayır kumdu, batmıyordular, yürümesi de kolaydı ama kolaylığın yerine de keskin rüzgâr ellerini ve yüzlerini yakıyordu. Ağıla ulaştılar, kim yorgunsa adamlar onları kulübeye yerleştirip ateşe yakın yerlere oturttular. Diğerlerini de ağılın çevresine oturturdular. Yolcuların hepsi buraya ulaşmak için umutlanmıştı ama sadece şu an Uanku yoktu. Şimdi kim bilir o neredeydi de hangi söğüt ağacının altına takılmıştı. Bulanık sular akardı yorgun kemiklerinin üzerinden, onun genç kara gözlerinden akmayan gözyaşlarını silerlerdi. Uanku çok çocuklu bir aileden gelmişti. O küçüklüğünde sadece bir kere simit ve şeker görmüştü, bereket yılında babası panayırda satmıştı. Babası eve geldiğinde torbasını sedirin üzerine silkeledi ve çocuklar kapan kapan olmuştu. O zaman eline geçmişti iki kırmızı şeker ve bir büyük delikli simit. Sıradan günlerde onların yemeği mısır unundan yapılmış ekmek bide soğan- sarımsaktı. Uanku 11 yaşına geldiğinde babası onu ağıla yolladı. Evdekileri arada sırada içinden düşünürdü. Çobanlar atardı onların sofrasına birkaç koyun ürünü. Çocukta ilk günden çobanlığı sevdi. Bucak tarlalarını, sessiz genişliğini, sakın koyun sürülerini, yalnız ve romantik kır yaşamını... Çobanlarda onu ilk başta buradaki işleri yapacak olan yardımcı biri olarak gördüler, büyükler onun yaptığı işlerde eksik bulmaya çalışsalar da yoktu eksigi. Bu yıl ağıl da çalışması sekiz yıl olmuştu. O Simu ile Lambu'nun gözleri önünde büyümüştü. Onların kendi çocuğu gibi olmuştu. On beş yaşındayken seremca hastalığı geçirdi daha sonra kurtuldu bu ağır hastalıktan. Besbelli ki ecel bugüne kadar onu ölümden korumuştur. Son zamanlarda Uanku artık çoban sayılırdı. Ailesine babasından daha çok yardımı dokunuyordu. Onun ölümünün ardından yas dökecek olanlar var. Lambu ile Simu hem başka bir şey daha bilirlerdi. Uanku'nun ölmesi en çok da bahçıvanın kızı Zelü'yü üzecekti. Bu başak kaşlı, diken gözlü Zelü, Uanku'nun iki yıllık sevdiğiydi. Ama Zelü'nün bu olanlardan haberi yoktu. Bugün belki o da yağmura tutulacaktı. Neden babasının bahçeleri köyden uzaktaydılar? Zelü'nün işi sadece gelip geçen çobanlara bakmaktı. Bahçıvanlar gölgede kuru odunları muhafaza etmek için bir yer yapmışlardı. Orada her zaman yakacak kuru odunları

bulunurdu. Zelü Şu an belki de içerde fırını çalı ırpıyla yakamaya alışıyor, Uanku'yu düşünüyordu. Acaba burada yakınlarda değil mi ki sürüyle gelsin de ısınsın. Bilmiyor ki Zelü, onunla daha hiç buluŐamayacak. Sıcak havalarda bahçesinin önünden geçecek sürülerin ayak sesleri duyulacak. Zelü bakmaya çıkacak ama Uanku'yu göremeyecek. Kız boşuna diğer sürünün de gelip geçmesini bekleyecek. Başka bir oban kampısını vurarak geçecek, Zelü'da zannedecek onun sevdiği bilerek yapar, o dışarı çıksın diye. Zelü çıkıp bakacak dışarıya ama oban bakmayacak. O hiçbir Şey bilmeden gamsızca gidecek. Zelü'nun canını bahçe etrafında başka koyunların otlaması çok yanacak. Uanku'nun kendine özgü çaldığı kaval havaları vardı. Zelü o kaval seslerini gün boyunca dinlerdi, doyamazdı da dinlemeye. Zelü artık kaval sesini sadece rüyalarında dinleyebilecek. Uanku, obanın işi zor derdi, onun yüzünü güneş yakar, yanlardan esen rüzęâr yüzüne vurur, yağmurlu günlerde o ıslanır. Onun evi yağmurludur, arkadaşları koyunlarıdır, eğlencesi de kavalıdır derdi. Zelü çok severdi Uanku'yu. Uanku çok akıllıca konuşurdu. Onların taŐınmasının üçüncü yılı bu sene ilkbaharda dolmuŐtu. İŞte burada bahçe boyundaki tarlada hem koyunları otlatırdı hem de kaval çalardı, Zelü da öylesine çimenlerde oturup bu güzel sesi dinlemek için dışarıya çıkmıŐtı. Sonra tanıştılar, buluŐtular. Birbirlerini çok derinden sevdiler. Çok konuŐtular ilkbaharda sonra yaz sonra kış Şimdi niŐanlı olacaktılar. Bu güz akıllarındaydı niŐanlamak. Uanku artık Yalpu deresine damat oldu, sazlar ona mum tutuyordular, soğuk sular beyaz gözyaşlarıyla ağlıyordular ona.

Şimdi bu tarlanın avlusunda Zelü'nun halasının kızı çana oturuyordu. Eve sağlam ulaŐabilirse Zelü'ye bu kötü haberi sadece o söyleyebilirdi. ana'da diğer yolcular gibi yolun en zor yerini geçtiklerini zannediyordu. Gerçekten hava çok soğuktu yolcular birbirlerine sokularak ısıniyordular. Kulübenin tüten bacasından piŐmiŐ et kokusu etrafa yayılıyordu. oban Lambu közde piŐirdięi ciğerleri birer parça paylaŐtırdı hastalara. ana'nında canı ağzına bir Şeyler atıŐtırmayı, kulübenin içine girip ısınmayı çok isterdi ama orası çok küçüktü. Kulübenin yarısının soba ve bacası kaplamıştı zaten. İçeride 5- 6 kişi vardı onlarda en zayıf olanlarıydı zaten, güçlülerin hepsi dışarıdaydılar onlara yer yoktu. Bu kötü yerde de bazıları ayaktaydı. Evin yolunun artık tutmak gerekirdi. Yoksa yerlerinde durmaları onlara hiç ısıtmıyordu hava çok soğuktu. Şimdi herkese birer parça yiyecek verdilerde yolcular biraz kendilerine geldiler. Yola ıktılar. Kimse bilmezdi, kimse Őüphelenmezdi onları ilerde ne bekliyor...

Gitmeden önce baş çoban Simu yolcularla konuştu.

- Bir kere soracağım size, kim kendini kötü hissediyorsa kulübede kalsın, diğer hastaların yanına sıkıştırıp yaparız bir yer.

Kara çemberli kadını kulübeye getirdiler. O kadar çok üşümüştü ki söz söyleyecek gücü yoktu. Sonra iki kız daha getirdiler, üç kişiyi bir yere oturtular. Kulübenin içinde iç içe duruyordu insanlar, oturmak için yer yoktu ama orası sıcaktı, üzerlerine yağmur yağmıyordu orada.

- Lambu, bakın iyi! Dedi. Tezekler pek kuru değil, iyi yakmayı beceremezseniz soba söner, bu da sizin için hiç iyi olmaz.
- Demirçu da hazır mısınız? Diye sordu. Kim bizimle gelecekse haydi yola. Yürümek zor değil hızlı gideceğiz ki ısınacağız. Beraber topluca gideceğiz ki geride kalana yardım edebilelim.

On bir kişi dört adam yedi de kadın yarım saat yürüdükten sonra biraz ısındılar. Çana kadınların arasında en güçlü ve becerikli olandı. Hepsinden daha gençti. İlk çukura geldiler şimdi sıcak vücutlarıyla soğuk suya gireceklerdi. Çukur çok soğuk değildi ama belden yukarıya kadar su vardı. Lambu onu bir sopayla ölçüp söylemişti. Orası sığ su olmalı, arkamdan gelin. Suyun sığ olan yerini buldular da birbirleriyle kol-kola girip geçtiler. Kadınlar için bu durum korkunçtu ama su dizlerine geliyordu da geçtiler. İleride bir bayır vardı. Bayırın sırtına geldikleri zaman kadınların hepsi ileriye doğru bakıp, sanki ileride bizim köyümüz gözüküyor dediler. İçlerinden bir eğilip stavroz'unu yapmaya başladı. Aman Allah'ım acaba ulaşabilecek miyiz? Kadınların hepsi dua edip, stavrozlarını yapardılar sadece Çana yapmazdı, susardı. Demirçu'ya sordu:

- Demirçu abi ikinci çukur derin, orasını nasıl geçeceğiz? Kadınların hiçbiri yüzme bilmiyorlar.
- Demirçu, onu bende düşünüyorum diye cevap verdi. Sonra o da çoban Simu'ya sordu.
- Bay Simu, sen yüzmeyi iyi bilir misin?
- Çok kötü kardeşim, yüzmeyi iyi bilseydim bende atlardım suya Uanku'yu kurtarmak için. Lambu da bilmiyor.

Vasil'le ikimiz kalıyoruz dedi ve ekledi:

- İkinci çukurdan gelen sesler nasıl uğulduyor, biz bu kadınları nasıl geçireceğiz oradan?

Demirçu, Lambu'ya sordu, belki orada da sığ yerler vardır.

- Yok, orası çok derin diye cevap verdi Lambu.
- O zaman ne yapacağız?

Buranın böyle olduğunu bilseydim tarlada halat vardı onu yanıma alırdım. Belki halatla geçebilirdik dedi Simu. Demirçu ona uzun muydu diye soru, bir yandan da aklından da geçirdi, nasıl halatı bu güçsüz kadınlara tutturacağız da geçecekler. O zaman Bay Simu hızlıca geriye dönüp halatı almamız gerek. Simu'yla, Lambu halatı almak için döndüler geriye. Demirçu arkalardan, çukurdan geçerken gözünüzü açın dikkatli olun dedi. İkinci çukurun akıntısı kötüydü, su insan boyunu geçiyordu kötüde uğulduyordu. Yüzerek geçmek gerekti. Yüzmeyi bilen de sadece Demirçu vardı o tek başına nasıl geçirsin bu kadar insanı. Vasil de yüzmeyi iyi bilirdi ama onun da belinde sorun vardı.

- Bu hem çok soğuk hem de çok hızlı akan suda korkuyorum yüzmeye dedi. Bizi nasıl kurtaracaksın kardeşim?
- Bekleyelim Simu'yla Lambu gelsin halatla geçeceğiz hepimiz dedi.
- Erken gelseler iyi olurdu ama bunca zaman oldu halen daha gelmediler.

Yağmur yeniden başladı, ilk önce çiseledi, sonra kalınlaştı, sonra da doluya çevirdi. Bunu görünce Vasil kadınların görmeyeceği şekilde Demirçu'nun kulağına bir şeyler söylemek için eğildi. Demirçu lafı dolandırmanın gereği yok ben sana gerçekleri söyleyeceğim. Vasil eğdi kafasını, sen kendin geç ve kurtul! Bizim işimiz belli değil hadi burasını geçtik sonra da üçüncü çukur var. Eve ulaşmak için Vasil'in artık hiç umudu yoktu. O karısının yanağından öptüğünü ve beş yaşındaki kızını düşündü. Onun eşi iki tane küçük çocukla nasıl tek başına yaşayacaktı! O, Demirçu'nun gözlerine bakarak birden aklındaki bu ağır düşüncelerini durdurdu.

- Görmüyor musun kardeşim, geride bıraktığımız çukurlar daha yeni doldu... Demirçu bak işine, bari sen bizim için yaşamını kaybetme.
- Demirçu, sen delirdin mi be ahmak diye kızgınlıkla bağırdı. Baksana köy önümüzde gözüküyor, sen de umudunu kaybediyorsun.
- Görünür ama...
- Ne ama?
- Gücüm kalmadı daha, çok üşüdüm.
- Kardeşim az daha dayan, beni böyle zor durumda bırakma dedi.

Demirçu üzerindeki entarisini ve yamalı gömleğini çıkarıp Vasil'e giydirdi. Tüylü göğsüyle doluya karşı kaldı Demirçu. Bu dev sırtlı adam iki yanına bakındı da bilemedi ne yapacağını. Çana diye seslendi ve Vasil ağabeyine bak o hasta. Hepiniz buraya toplanın birbirinize sarılıp durun. Ben gidip bakayım Simu'yla Lambu niye gelmediler? Demirçu yalın ayak gitti. Bastığı yerdeki dolular o bastıkça eridi. Çana, Vasil'e baktı onun durumu gittikçe kötüleşiyordu, durmadan titriyordu. Hemen üzerindeki yünlü giysisini çıkarıp Vasil'in üzerine serdi, onun üzerinde artık incecik bir fistanla kalmıştı. Vasil çamurun içerisinde oturuyordu, etrafı da tamamen beyazlaşmıştı. Vasil'in elleri, yüzü, sırtı bütün her yeri içten içe titriyordu. Vasil, Çana'ya yalvardı, al bu eşyayı sen giy. Ben öyle de böyle de öleceğim bari sen üşüme. Sıtma hastalığım bana eziyet veriyor, o geçmişte de vardı ama şimdi beni çok zorluyor. Kadınlar Vasil'in etrafını sardılar. Onların hepsi de titriyordu ama en azından sıtma hastası değildiler. İnsanlar az mı ya da çok mu zaman geçtiğini bilmiyorlardı, bir baktılar ki doluyla karışık yağmurun arasından Simu ile Demirçu çıktılar.

- Çana sordu getirdiniz mi?
- İşte halat burada ama...
- Ne oldu?
- Lambu selde boğuldu.

Simu anlatmaya başladı. Biz ilk çukuru doğru bir şekilde geçtik orada çok az su vardı. Lambu ilk önce suyun neresinden geçeceğini kestirmeye başladı. Daha suya girdiği gibi iki ayağı da suyun içerisinde bir çukura düştü. Birdenbire gitti adam. Ben onu kurtarmak için hızlandım ama bende tam boğuluyordum ki imdadıma Demirçu yetişti. Eğer yetişmeseydi bende yoktum.

Vasil, Vasil diye bağırmaya başladı kadınlardan biri. Demirçu ve Simu hemen yanına geldiler. Demirçu konuşmaya başladı Vasil'le. Vasil sen ne yapıyorsun? Onu kucaklayarak kollarının arasına aldı ama boşunaydı Vasil artık yoktu. Nasıl bir şey bu ne oluyor böyle Bay Simu. Yavaş yavaş göz göre göre kayboluyoruz. Demirçu çok yüksek sesle bağladı onun bu bağırmasını işitmeyen kulaklar bile duyardı. Onun gözleri kudurmuşu benziyordu. Geniş kolları, tüylü çıplak göğsüne patır patır hem dolu hem de yağmur vururdu. Ölümün karşısında o kadar mı kuvvetsiz ve çaresiz be kardeşler, kız kardeşler.

- Demirçu abi sen güçlüsün, suyu geçip köye ulaşınca oradakilere söyle gelip bizi kurtarsınlar.
- Ben gelene kadar hepiniz bu soğuk suda ölürsünüz.

ana bunu biliyordu ama en azından Demirçu sağ kalsın diye düşünüyordu. Ona yakışırdı bu kötü ve adil olmayan dünyada yaşamak.

- Demirçu, köye gitmeme gerek yok dedi. İki güçlü adam Simu ve ben bir halat ve güçlü bir kız çana varız. Üçümüz ne kadar hızlı geçersek, bu yolcuların hepsini evlerine de o kadar çabuk sağ salim ulaşırız.

ana yle yapmaya ikna oldu. Ben yüzerek halatın bir uunu diğer tarafa geçireceğim sizde Simu’ylan halatın diğer uunu burada tutacaksınız. Sonra kadınlar halattan birer birer tutunup dereyi geçecekler. Öyle de yaptılar, halatı gerdiler. Ama kadınlar suya girmeye korktular, onlar çok şdkleri için halatı tutacak gleri yoktu. Bunun zerine de yaşama umutlarını kaybetmiştiler. Demirçu, kadınların hepsine halatın ucundan birer birer tutunda geçmeye başlayın dedi. Kadınlardan  halattan tutunmak için hızlandılar ama suya girince elleri yetişemedi halata, sel onları alıp götürdü aşağıya...

Demirçu ne yapacağını bilemedi hemen bağırmaya başladı. ana söyle bari ona, o atlamasın ben gelip onu alacağım. Simu halatı geri çekti. ana hızlanıp sarıldı Olibul’ya. ana’ların komşusuydu o. ana, onu suya bırakmadı.

- Teyzeciğim nereye gidiyorsun? Görmüyor musun hepsi boğuldu.

Kadın susuyordu. O ne söylesin ne düşünsün. Yalınayak olan ayakları yerdeki doludan kırmızı değildiler ama beyazdılar. ana oturdu çamurlu yere, aldı Vasil’in zerindeki Demirçu’nun eşyalarını da geldi Oli’nin ayaklarına sardı ama kadın güçlükle nefes alıyordu. Demirçu yüzerek geçene kadar Oli de can vermişti. Çok korkunçtu her şey. Birkaç adım uzaklıkta Vasil’in ls vardı onun saçlarına dolu yağıyordu. ana suyun başında oturuyordu. İki elini parmaklarıyla n dişlerinin üzerine koymuş teyzesi Olibulu’ya bakarak ağlıyordu. Demirçu ilk önce çana’ya ağlama dedi. Ben seni ve Simu’yu sırtımda karşıya geçireceğim yalvarırım ağlama. Halka gibi uzun kirpiklerini yukarıya doğru Demirçu’ya çevirerek sordu:

- Neden boşuna uğraşıyoruz? İleride bir dere daha var.
- Oradan da geçireceğim sizi. Bari siz ikiniz kurtulun eve ulaşın.
- Eve ulaşınca ne diyeceğiz insanlara, onlar insanların nerede olduğunu soracaklar.
- Demirçu kafasını ne eğerek bilmiyorum dedi.

Yok diye bağırdı Çana ve ateşe basmış gibi bağırip hızlıca suya atladı, bende oraya! Dur ne yapıyorsun diyene kadar kız soğuk suya karışmıştı artık. Demirçu kartal gibi atladı, Çana'yı kara belinden bulup kavradı. Suyun diğer tarafına geçirmeden önce onu kendi göğsünde ısıttı. O ağır ağır soluyordu soğuk suyu içmeden yetişmişti Demirçu.

Demirçu karşı tarafta bulunan Simu'ya bağırdı. Ben onu diğer dereden de geçirip seni almaya geleceğim. Beni orada bekle. Simu da bekleyeceğim diye bağırdı. Ama o ne kadar bekleyeceğini bilmiyordu. Simu bu saatten sonra kendini hiç düşünmezdi. Demirçu ile Çana'nın sağ salim eve ulaşmasını isterdi. Demirçu kırk yaşındaydı bu zamana kadar kendi kaderini düşünecek hiç vakti olmamıştı. Ama şimdi gözleri önünde bu kadar can kaybedilmişti Çana'yıda zar zor kurtarmıştı ölümün dişlerinden. Demirçu'nun yüreğinde ne olduğunu anlayamadığı bir his uyanmıştı. Kucağında ki Çana'ya sen boğulmadın dedi. Kız açtı gözlerini kurtarıcısının yüzüne bakarak boğulmadım dedi ve kapadı kara uzun ve ıslak kirpiklerini. Olmaz olmaz! Ne kadar çok can aldı bu atalı gün. Ben seni eve getireceğim. Ben seninle sizin eve kadar geleceğim ya da seni benim küçük evime getireceğim. Razıyım nereye istersen oraya götür sadece bana Simu'yu neden orada bıraktık onu söyle. Yok, onu orada bırakmadık ben şimdi seni dereden geçirdikten sonra geri dönüp onu alacağım. Çana, ona sen çok iyi birisin dedi. Kendim yüzmeyi biliyorum ben kendim geçerim dereyi sen git Simu'yu getir. Yok, ben seni artık suyun içerisinde yalnız bırakmam. Zira sen suyla çok kötü şakalar yapıyorsun. Affet beni Demirçu. Dereyi geçtiler orada su çok azdı. Demirçu yavaşça Çana'yı yere bıraktı. Ama soğuktan uyuşmuştu onun ayakları o ayakta duramazdı. Eve yalnız gidecek gibi değildi. Ne sıcacıktı senin kucağın dedi Çana. Demirçu hiçbir şey söylemeden onu gene kucağına aldı. Öylece götürdü onu kendi evine. İçeri girdiğinde ıslak giysilerinde kurtul dedi. Gücün varsa sobayı yak, ısın. O kadar gücüm var, ateşi yakacağım dedi Çana. Ben giderim Simu'yu getirmeye diye evden çıktı Demirçu. Dur diye bağırdı arkasından Çana. Kuru bir gömlek ve entari giy de öyle git. Yok deyip çıktı Demirçu evden. Bir sürü bele çıplakken gelmişti zaten başına. İlk dereyi geçti de ikincisine gelince bağırdı. Orada Simu yoktu, hiç sesi çıkmadı. Demirçu seli geçti, Simu'yu aradı ama Simu orada yoktu. Nerede duruyordu ki çoban Simu. Orada biraz ötede sadece Vasil'in doluyla kaplı teni görünüyordu. Su boyunda da Oli'nın serpilmiş bedeni uzanıyordu. Onun kara çemberi, giysisinin yakası ve iri parlak teni doluyla kaplıydı. Kim bilir kadın hayatında hiç boncuk takmışmıydı, fakat şimdi görülmedik bir dizi boncuk takmıştı, onun haricinde başka

boncuk takan yoktu. Demirçu soğuğa ve doluya aldırış etmeden hızlandı, o Vasil'in ölüsüyle konuşmaya başladı.

- Söyle kardeşim, Simu nereden gitti, neden susuyorsun?

Elbette ölüyle konuşmanın boşuna olduğunu Demirçu çok iyi bilirdi ama bu soruları can acısından sordu sonra da Simu'yu aramaya devam etti. Belki gitti yukarı doğru bir sığ su buldu da evine gitti diye sayıklıyordu Demirçu. Arayarak dolaştı öylece, karanlık çökünce de köye geri dönüp bu uğursuz günde olanların hepsini anlattı. Ertesi günü bir öküz arabası çayır boyundan, çobanların kulübesinden getirdi hasta 6 kişiyi. Onlar Vasil'in ve Oli'nin ölüsüne bir mum yakmaya gidemediler çünkü hasta ve yatalaktılar. Suya kapılıp ölen diğer insanları Tuna suyunun boynunda sular azaldığında ve havalar düzeldiğinde da bir haftadan geçtikten sonra buldular. Simu'nun ölüsünü de orada bulmuşlar...

Ben bu olayların üzerinden bir yıl geçtikten sonra ö köyden geçtim. Çana'yla buluştum, onun kucağında kundağa sarılı bir küçük çocuk vardı.

- Senin mi? Diye laf açmaya çalışarak sordum.
- Elbette benim, benim kucağında. Demirçu ile bizim ikimizin diye sevinmelikli ve bir gururla ekledi Çana.
- Demirçu şimdi nerede? Diye araya sıkıştırdım bunu da sorayım.
- O, artık Bey'in yanında çalışıyor. Onun sorumluluğu şimdi daha çok hem oğlu hem de karısı var.

DÜÜN

Bu akşam Statların avlusunda büyük bir kalabalık var. Görümceler toplaşmış da düğünün bayrağını dikiyordular. Şenlik gelenekleri artık başlamıştı. Stifanka dışarıdan Kobeyli bir çocukla evleniyordu. Onlar Krezlik sınırında tanışmışlar. Kobeylilerle biz Kıpçakların tarlaları birbirine komşudur. Bu genç çocuk bugün bize damat olacak, babasının bu kıpçak sınırında yirmi tonluk bir tarlası varmış. Hem orada Savinin pınarı da varmış. Çiftçilik işlerinde hem Kıpçaklıların hem de Koybeylilerin buluşmaları çok sık olurmuş. Orada birden başlamış gençlerin tanışması, daha sonra sık sık buluşmalar, sonra da dünür olmaları en sonda düğünleri.

Cumartesi günü Kıpçaklı kızın gelin evini dolaştıktan sonra Stifika'nın amcasının çocuğu Gümüşlülerin Vani onların törenlerinin royba¹¹ beygiri hazırladı, pirinçli kantırmayı¹²

¹¹ Doru at.

¹² Bir tür at gemi (deli dolu atlara vurulan gem).

atın başına geçirdi, su kabını da şarapla doldurdu, kızlarda su kabını dantelden yapılmış mendille bağladılar. Beygirin kantırmasınada beyaz bir mendil bağladılar. Böylece güzelce hazırlanan düğüncü Vani, sülaleleri düğüne çağırmaya gitti.

Stifikaların avlusunun içerisine akşam olunca karanlık çökmeye başlamıştı. Hem eve hemde sokağa çok fazla insan toplanmıştı. Çalgıcılar bir düdük, bir kemençe, bir davul çalıyorlardı. Kızlarda düz horu oynuyordular. Arada sırada da bağrıışmalar kopardı. Yuha-yuha-yu-ha-Yuha- yu-ha-yu-ha-ha. Çiftlerin kimisi saçak altında dizilmişti- düğün eğlencesinde buluşmaya giderdiler. Cuma ertesinde düğün akşamında gençlerin buluşmaları olur hem düğünün olacağı güvenin evinde hem de gelinin evinde buna zasev denilir.

Sabaha doğru köyden gelen misafirler dağıldı, sofraya Kobeyli suvatular¹³ oturdu, yeni akrabalarla burada daha yakından tanıştılar. Ondan – bundan hem Kıpçaklıların hem de Kobeylilerin düğün adetlerinden laf ettiler. Anlaşmaya gelince de hepsini sırasıyla yerli yerinde yapacaklarına karar verdiler. Sadece gelin Kobe'ye gelince, her şey güvenin evinde, köyünde olacak. Kobeyli suvatular kimisi köylü dostlarıyla buluşmaya gitti, kimisi de biraz dinlenmek için yerleşti.

Pazar günü sabahleyin Kobey'den dört araba geldi, gelini almaya. Onlar geline nikâhta giyeceği kıyafetleri getirmiştiler. Hem gelinin tarafından hem de Kobey'den güvenin tarafından çalgıcılar toplanıp, şenlendirdiler toplanan insanları, Statların büyük evlerinin çevresindeki kapılar açıktı. Kobey'den gelen kızlar gelini nikâh için hazırlıyordular. Eskiden kalma türküler çalınıyordu.

Uyuyor musun, uyansana,

Kız Stifanka, inansana,

Al yastığına, dayansana,

Bu gece sende bizimsin,

Ama yarın âleminsin

El gelir, el ayırır,

Anadan da babadan da,

Erkek kardeşten de kız kardeşten de

¹³ Gagauz kültüründe yapılan son düğün geleneğine svatuluk veya aftalık adı verilmektedir. Gagauzlar'da düğün sonrası ilk aftalık gelenekleri kızın ailesini, sağdıcı, ziyaret etmesi ile tamamlanmaktadır. Gezmelerin asıl maksadı ailelerin birbirleri ile kaynaşması, daha yakın olması için yapılmaktadır.

Gelini içeride hazırlarken Kobeyli genç damat kapının önünde başkabak¹⁴ duruyordu, gelini hazırlamayı bitirince vaftiz anne ve dever onu içeriden çıkarıp, güveye yaklaştırdılar. Stifinka'nın annesi ve babası ellerinde birer okka şarap ile gelin ve damadın etrafında oynayarak üç tur döndüler. Bu sırada müzik öyle bir çalsın ki ellerindeki çömlekten şarap biraz yere dökülsün (çünkü böyle önemli bir günde toprak anlasın ki onun da burada önemli bir payı var). Anne ile baba geline ve güveye bal verirler (ballarlar). Bu da onların ömürlerinin bal gibi olması içindir.

Bu sıralamalardan sonra gelinle damat en güzel şekilde hazırlanmış arabaya bindiler, yan yana oturdular. Araba Kobe'ye nikâhın olacağı kiliseye doğru yola çıktı. Kalan diğer üç araba bağrıışmalarla, müzikle, oyunlarla, gelinin çeyizlerini evden çıkardılar. Gelinin çeyizleri: yorgan, döşek, sandık, yastık hepsinde gelin bugün için eliyle hazırlamıştır.

Çeyizlerle dolu arabalar, gelinle güvenin olduğu arabaya yetiştiler. Bütün düğün konvoyu Kobey köyüne doğru yol almaya başladı. Önde gelinle güve, arkalarında çalgıcılar, arkalarından da üç- dört araba çeyizlerle güvenin evine doğru gidiyorlar. Orada kapılar açık bir şekilde çok fazla insan düğün konvoyunu karşıladılar. Gelinle güve arabadan inmedi, ama birkaç adetten sonra, ilk araba Kobey kilisesine nikâh için gitti. Kalan arabalar da gelinin çeyizlerini indirdiler.

Nikâh kıyıldıktan sonra gelinle güve kendi evlerinin önünde indiler. Burası yani güvenin evi düğünün yoğun olan yeri. Ama burada nasıl geleneklerin yaşandığını size Kobeyliler anlatacaklar...

GÜLLERDÄ YAŞLAR

Todur Aflatarlı kabalık bir ailede büyüdü. Allah'ın vermiş olduğu güzel ve sağlıklı bir aklı vardı. O daha küçükken diğerleri gibi olmadığını anlamıştı, ama ona etrafından yardım edecek hiç kimse yoktu. O hayatı boyunca en kıymetli yardımını, aynı evde yaşadığı anne babasından aldı. Ailesi onu doğrulukla, açıklıkla, âlemin sorununu anlayabilmekle terbiye etti. Bir sürü çocuk kendi içerisinde öğrenirdi birbirlerine yardım etmeyi, diğer insanlarında sorunlarını anlayıp çözebilmeyi. Yaşamın türlü zorluklarına bakmadan her zaman yardım etmek için hazırdılar.

Todur enstitü öğrenimini kolay bitirdi de kendi kendine kasabada iş bulmanın yolunu açtı. Aynı zamanda ona hiçbir işe üşenmemek ve çalışkanlıkta verilmişti. Boşuna gezmeyle

¹⁴ Başı çıplak

zamanını geçirmezdi, içkili yerlerde vakit harcamazdı. Aylakların hepsi ona yabancıydı. İşleri yetişsin diye o bekçilikte yaptı, hamamcılıkta yaptı, sokakları da süpürdü.

Ama bugüne bugün orta yaşlı o adam çok güzel bir aile kurdu. İki kızcağızı birbirlerine çok benzerler. Anne ve babaları gibi pak, bir içim su. Karısı tam onun karakterinde ve pek hatırlı rast geldi.

Todur kasabanın kenarında üç odalı bir evde yaşıyordu. O her sabah işe giderken evinden biraz aşağıda olan küçük panayırın içerisinden geçer. Akşamleyin eve dönerken de o hep orasını kullanır. Orada en çok satılan ürünler çiçeklerdir. Her sabah yolun iki tarafına sıralı şekilde fasıl renkte, içli sonbahar çiçekleri dizilir: karanfiller, laleler, sümbüller ve daha çok farklı bir sürü su serpilmiş taze çiçekler. Her bir buketin arkasında da satıcılar durup, hevesle müşterilerini beklerler.

Todur her zaman bu panayırdan karısına çiçekler getirirdi. Karanfil veya gül ya da dünya güzelliklerinden. Hepsi de onun sevdalı kalbini şenlendirirdi.

Bir sabah Todur uyandı, tıraşını olduktan sonra eski yoldan işe gitmek için hızlandı. O uzaktan, panayırın çiçeklerine bakındı, panayırın çiçekleri sanki bugün hem daha çok hem daha meraklı görünüyordular. Satıcılar onları öyle güzel dizmiştiler ki, cennetten kopma bu çiçekler geçenleri kendilerine hayran hayran baktırıyorlardı. Todur da panayıra girdi. Yavaşça ilerler hem de etrafına bakardı. Birisi ona teklif etti:

- Buyurun beyefendi, benden alın bu sabah koparılan taze karanfillerden.
- Sağ olun diye cevap verdi Todur. Ben dönüşte alırım, şimdi işe gidiyorum. Orada akşama kadar solar onlar, onları sevmeye zamanım olmaz. Ama şimdi çiçeklerinize birazcık baksam olur mu?

Gerçekten çok güzeller.

- Olur, olur bakabilirsiniz dedi nazik satıcı. Seyretmesi ve hayranlık duyulması parasızdır.

Todur gülümseyerek ileriye doğru gitti. Onun keyfi en iyi halindeydi. Bu güzel çiçek güzelliğinden gözlerini alamıyordu o. Panayırın diğer tarafında onun bakışları birden büyük bir kazan içerisindeki güllerde durup, kaldı. Onlar Todur'a bugün ki panayırın en güzel çiçekleri olarak görünüyordular.

Ama... Kimin? Neden orta yaşlı satıcı kadın cebinden çıkardığı mendille gözlerinden akan yaşlarını siliyordu. Bu durum Toduru kuşkulandırdı. O başladı, daha çok çiçeklerde

göz gezdirmeye, ama aklında hep o soru vardı. Sormak istiyordu. Ne oldu? -ama bir taraftan da cesaret edemiyordu, hep çiçeklere bakıyordu. Satıcı kadın kendisi açıkladı;

- Efendi Canabiniza¹⁵ çiçek lazım.
- Ya-ya diye Todur hiç düşünmeden kafasını salladı, kadının teklifini inkâr etmemeye çalıştı.

Satıcı kadın sözünü uzattı:

- Panayırda çok çiçek var, nereden çiçek ayıracaksınız yalvarırım bir iyilik yapın benden alın, bu beş gülü size ucuza da veririm.

Todur, ağlayarak son sözünü söyleyen kadını gördü.

- Susunuz hanım! Dedi Todur. Ben alacağım sizin güllerinizi ama söyleyin ne oldu ne derdiniz var?
- Şimdi daha yeni panayıra geldim, ardımda da komşundan haber geldi: oğlumu yolda araba ezmiş. Bende daha hiç çiçek satamadım, eve gidecek param yok.

Kadının artık söyleyecek sözü yoktu. O yavaşça yere oturdu. İki eliyle gözlerini kapamış, gârip ağlıyordu.

- Hanım, ben sizin çiçeklerinizin hepsini alacağım ama Canabiniz yerden kalkın. Yerde çok oturmak iyi olmaz soğuk alırsınız! – dedi Todur. Kolundan tutup kaldırdı...

Satıcı kadın az buçuk topladı kendini sevinir gibi oldu.

- Basmasıyla gözlerini silerek: Buyurun alın, Canabinizda düğün olmalı dedi.
- Düğün değil dedi Todur. Bugün benim bir başka Nışannı¹⁶ günüm.
- Çiçekler kaç para tutuyor?
- Ne söyleyeyim efendim böyle bir kazan gülden en azından 25 lei¹⁷ alırdım başka günlerde. Ama şimdi zamanım çok olmadığından 20 verseniz olur.
- Buyurun 30 lei. Todur parayı uzatıp kazanı alır.

Size kazanın parasını da ödüyorum. Bana oda lazım olacak. Ama bu taksiye bininde erkenden gidin, belki oğlunuzu kurtarabilirsiniz.

Kadın ne diyeceğini bilemedi. O aldı parayı, Todur'un yüzüne bakarak taksiye doğru hızlandı. İki –üç adım atıp geriye döndü;

- Belki çiçeklerin hepsi size lazım değil?

¹⁵ Cenabım, cenabınız (bir saygı ifadesidir).

¹⁶ Nışanlı, işaretli, damgalı.

¹⁷ Romen para birimi

- Lazım, lazım erkenden gidin. Sabırlı ol taksi şimdi gider diye bağırdı Todur.

Kadın bindi gitti. Müşteriler panayırın bu tarafında ne olduğunu hiç anlamadı. Herkes kendi işiyle ilgileniyordu.

Todur başladı kazandan gülleri dağıtmaya. Ortalık kuşkulandı. Kimisi hiç bir şey sormadan alıyordu, kimisi karşı geliyordu, kimisi sadece gözleriyle bir şey sormak istiyordu, Todur sadece ileriye doğru başkalarına bakarak susuyordu. Birkaç genç kız son gülleri Todur'dan pek hevesle aldılar ve mutlu gittiler. Belli ki onlar okul okuyordu. Todur yavaşça boş kazanı yere bıraktı. Satıcı kadının bıraktığı yerden daha uzağa koymak istedi, ama oraya yakın bir başka çiçekçi kızdı Todura:

- Niçin kadının kazanını kimseye söylemeden bırakıyorsunuz? Alır onu birisi de kadın yarın bize sorar.
- Todur: Kahırlanmayın diye cevap verdi. Kaybolursa da suçlu olmayacaksınız, o ödenmiş...

Akşamleyin Todur Aflatarlı işten eve dönerken yolu yine panayırın içinde. Oradakilerin kimisi çiçeklerini satmış da artık gitmişlerdi, ama çoğu daha alışverişlerini yapıyordu. Sağ taraftaki sıradan iki satıcı kadın Toduru görünce başladılar konuşmaya.

- Bak o adam hani bu sabah herkese çiçek dağıtıyordu.
- A-ha tanıdım. O evet kendisi. Ne sevinci vardı?

Todur yaklaştı, o köşedeki kadını gördü, sabahleyin bıraktığı kazan yerindeydi de dedi:

- Bakın, görüyor musunuz? Boşuna kalbinize kötü düşündürtünüz. Hiç kimse bu kazana dokunmamış.

Durun diyerek zorla cevabını söyledi kadın- akşamleyin eve gitmeye başlasınlar, o birinin eline geçecek. Daha iyi alın onu eve götürün, ödemişsiniz.

- Alacam dedi, Todur. Ama onun akli kazanda değildi.

Biliyorum, sevindiğiniz büyük bir şey var, diye uzattı sözünü o kadın.

- Söyleyin üzerinize hangi kısmet uğradı.
- Hiçbir şey, kısıdan kesti keyfim çok iyiydi o kadar.
- O kadın, keyfiniz güzel ama bir anlamı yok, dedi. Ama çiçek seçmeyi beceremiyorsunuz. Benim güllerimde güzeldiler. Bu sabah benden almanız gerekliydi. Bekli şimdi benden alacaksınız? Hadi, toptan ucuza vereceğim!
- Eğer sorsaydın kadının neden çok dertli olduğunu, senin de güllerini toptan alacaktım.

- Ama ne, o çok dertli miydi? Ben hiç te fark etmemiştim.
- Ne, görmediniz mi ki, o ağlıyordu?
- Allah'ım bak sen, biz nasıl gamsız! Vallaha hiçbirimizde hesaplamadı. Şimdide komşum kadınla konuşuyoruz ki: Kısmetli insan sabahleyin birden sattı malını da erkenden eve işlerini halletmeye gitti.

ENİ YILA KARŞI YOLCULUK

1998 yeni yılına bir gün kalmıştı. Biz, benim dostum Vani Karabak ile onun “Zaporoje¹⁸” marka arabasıyla, Bucak tarafımızdaki köye, yeni yılı karşılamaya gidiyorduk...

Vani, biraz benzin alalım dedi. Koyduk 50 lei, deponun tamamını doldurduk. Gidip gelmemize yetecek sandım. Ama Komrata gider gitmez benzinin tamamı bitti. GAI mevkiye karşı durdu. Besbelli ki bela için durduk burada, ben derim:

- Vani senin bu araban nasıl bir araba 50 ley'lik benzini 60 kilometrede bitirdi.
- Öyle bu meret “Zaporoje¹⁸ler”. Eskidikçe daha çok benzin harcıyorlar. Geri dönmek içinde daha iki kez benzin doldurmamız gerekir.
- O-ho-ho-ho! - dedim ben. Desene benim 100 ley'lik emekli maaşım yola gidecek. Misafirliğimiz ucuz olacak, ekmek alacak paramız kalmıyor.
- Korkma biraz hırpalanacağız ama köyden bagajımıza onu bunu koyacaklar; peynir, yumurta, şarap...
- Vani boşuna umutlanma. Benim kardeşim kolhozun tütün işlerinde çalışıyor, ona da para yerine tütün yaprağı veriyorlarmış. Nereden, neyle kuş, boyun tutacaktı? Onlar bizden bir şeyler beklerler.
- Hele bak sen dedi Vani,- ne yapacakmış adam o tütün yaprağıyla.
- Kalın sigaralar yapıp zenginlere öyle satıyormuş. Ne yapsın adam tuz, sabun almak için para lazım.
- Ya ne günlere kaldık...
- Bu arada önümüzde GAI¹⁹ görevlisi dikildi. Elini yüzüne koyarak ayak seslerini patırdattı.
- Kaptan GAI Ormenoglu.
- Ne istiyorsun diye sordu Vani.
- Belgelerinizi verin diye tekrarladı görevli.

¹⁸ Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde 1960-1994 yılları arasında üretilen araba çeşidi.

¹⁹ Trafik polisler (GAI)

- Buyurun bakın ama neden sinirleniyorsunuz?
- Nasıl yok nedeni, be dana kafalı adam. O direkti yazanı görmüyor musun? Burada duramazsınız.
- Vani aşağısını göstererek, ama görmüyor musunuz? Benzin tamda burada bitti.
- Bir şey bilmiyorum, ceza 15 ley.
- Kardeş diye yalvarmaya başladı Vani. Ne istersen yap sadece para isteme. Zira sende bilirsin geçen yıl paracıklar hiçbirimizi sevindirmede.
- Elbette sevindirmede, ama o yıl senin bölgenyeydi “Sarı Dana Yılı” şimdi “Kaplan Yılı” geliyor. O daha güçlü belki bizim hayatımızı da birazda olsa düzeltir. Ama lafı bırakalım cezayı ödeyeceksin.
- Bende para yok, öyle yapma hadi affet.
- Kabahatlisin öde- yoksa yeni yılı Komrat’ta hapiste yatarak geçireceksin.
- Hadi be, ne yani siz o kadar mı kötü adamsınız? Biz o kadar çok pişmanız bu yola çıktığımızıza.
- Alma zamanımı, öde cezayı diyerek sinirlendi Kaptan.

Vani kızarıp, sarardı. Ne yapacağını bilemezdi. Polisle tartışmaya başladı.

- Siz bu polisler her gün etraftan kapkaççılık, soygunculuk, hırsızlık yapanları, ceplerden para çalanları, öldürenleri yakalamıyorsunuz, onları görmüyorsunuz da suçsuzları eziyorsunuz.
- Yeter diye yüksek sesle bağırdı kaptan, 15 lei öde buradan defol!
- Sende o hırsız polislerden olmalısın ki geçen yıl 450 tane işten kâr elde etmiş onlar. Mafyaların balısnız pezevenkler.
- Kim, ben pezevenk. Sen demir kafesi mutlaka boylayacaksın. Bir kere daha söylüyorum. Benim önümde bana küfür ediyorsun cezayı ödeyeceksin bir de kadınca oynayacaksın önümde. Ya bak sen kaç polisi zengin etmişler.
- Biliyorum tabi gazete okuyorum, radyo dinliyorum, dedi Vani. Yazık parasızlık yıllarından git gide gide hırsızlık yıllarına doğru gidiyoruz.
- Yavaş bir ses tonuyla kaptan, elbette geçen yıl pek çok kusur vardı. Ama sadece burada çalışan polisleri görmek olmaz. Mesela, küçük bir örnek alalım. Gagauzya’daki yoksullara bakmadan geçenlerde ilk defa küçük bir tiyatro açıldı. Sen bunu gazetelerde okumadın mı, işitmedin mi? Kendini sanki Gagauz sayarsın?

- Gagauz'um evet. Adını hiç duymadın mı? Karabacak bu sana bir şey mi söylemeye çalışıyor. Ama ben Gagauz tiyatrosu için bir şey duymadım...
- Eh vatandaş İvan Karabacak biz Gagauzlar tarih boyunca yazısız, okulsuz, tiyatrosuz yaşamışız da şimdi hükümetimizin üçüncü yılında artık bunları elde ettik, bunlar o yılın kusurlarını öder.
- Belki de öder ama parasız aç ve hırsızlar arasında kanunsuz tiyatroya gitmeyi pek canımız istemeyecektir. Daha ne bizim Gagauz hükümeti üçüncü yılını yeni doldurdu.
- Üç yıl, artık ekonomi biraz canlanmaya başladı. Sende gazete okuyormuşsun, Gagauziyada kimin başkan olduğunu bilmiyor musun?
- Onu bilmiyorum. Sadece etrafımda kanunsuzluk, yoksulluk, soygunculuk görüyorum. Bu işler için siz polisler, partiler ve başkanlar suçlusunuz...
- E yine söylemek gerekir. Geçen yıl "Dana Yılı" sana yakışır küsme bana ama bil. Yeni gelecek olan yıl kanun ve doğruluk getirecek. O zaman sen, ben, hepimiz kendi bölgelerimizde istediğimiz kanunları uygulayamayacağız.

Kaptan yola doğru baktı, uzattı sopasını da durdurdu bir kamyon. Oraya gitmeye doğru yöneldi. Vani de arkasından yalvardı. Dur be dostum böyle yapma evraklarımı ver. Yeni yıla artık 10 saat kaldı. Olur, mu bir parça suç için yortuya²⁰ geç kalmak. Böyle keyfimizi bozuyorsun. Yok, kanunu karşı geldin öde cezayı. İşte böyle başlar kanun, adalet dedi kaptan. Daha sonra işine gitti.

Bizde öylece yol üstünde duruyoruz. Boş yere de ödeyeceğimiz 15 ley cezamız var. Geri dönmek içinde paramız yok. Ben pişmanım, uydum Dana yılında yeni yılı karşılamak için yola çıktım.

Vani, o adamla tartışmaya ne gerek vardı dedim. Belli ki biz suçluyuz, ödeyelim cezayı da sonra da kalan parayla dolduralım depoyu belki eve geri dönebilir. Ben lafımı bitirir bitirmez kaptan diğer durduğu arabayı gönderip tekrar bizim yanımıza geldi.

- Daha ne diyorsun, partiler kabahatlimi? – diye sordu o Vani'ye.
- E başka kim olacak, her yer parti oldu. Sopayı köpeğe vurmuyacaksın, particilere vuracaksın. Birisi de kendine amblem olarak köpek kafasını almıyor! Hepsi de karınca, kuş, arı, güvercin, kırlangıç, gibi pek suçsuz ve çalışkan hayvanları

²⁰ Gagauz yazı dilinde bugün yaygın olarak 'bayram' anlamında yortu sözü kullanılmaktadır.

amblem alıyor. Ha senin dananın kafasını da hiçbir parti kendine amblem olarak almıyor, diye güldü kaptan.

- Duydum, Valkaneşte Miti Kambur bir parti kurmuş.

Vanide şakasını yaptı, adını da “Dilburan Partisi” koymuş.

- Ne Dilburan mı? Diye sordu görevli.
- İçkicilerin partisi sayılır. Onların da amblemi varmış, bir çanakta iki biber turşusu ve bir yeşil patlıcan turşusu.

Vani’nin şakası kaptanı daha çok şenlendirdi. Bende adama anlattım. Bizim paramız yok, ceplerimizde rüzgâr eser. Bu “Zaporojeç” o kadar çok benzin harcıyor ki böyle giderse köye geri dönemeyeceğiz. Buradan köye Kişinêua nasıl geri döneceğimizi düşünüyoruz. Durun biraz dedi kaptan. Ben size yardım edeceğim. O durdurttu bir benzinli arabayı da onların deposunu doldurttu, cezayı da affetti. “Yeni Yıla” karşı bir iyilik yapmak gerek, dedi. Ama başka bir zaman elime düşerseniz kanunsuzluk yapmayacağım.

Döndük geri yolda artık kar taneleri atmaya başlamıştı. Şükür eve ulaşana kadar yolda bir terslikle karşılaşmadık. Biz yeni yılı ailemizle kutladık.

1997 yılı.

YANGIN İÇİNDÄ

1944 yılının sonbahar aylarında Bükreş’in ve Ploes’in hava sahasında yüzlerce uçak sürüsü görünmeye başladı. Çerçil ve Ruzvelt Romanya’nın petrol kaynaklarını ve önemli fabrikalarını bombalamak için karar almıştı. Çünkü onlar gündüzleyin Neşme²¹ cephesindeki askerlere yardım ediyorlardı. Bombalama devam ederken panik ve korku içerisinde Romanya’nın Gitlerden ayrılmasını bekliyordular. Uçaklar belli saatlerde görünmeye başlar ilk Bükreş’in üzerinden Ploesâ gidip bombalamaya başladılar. Bu uçak seferleri insanları ve Romanya’nın başında bulunan yetkilileri çok korkutuyordu. Yabancı uçakların gelmesinde korkunç siren sesleri, radyolardan duyulan izinler, Komandolar (“Saklanın sokaklardan kaçınız”). Bir zamanlar sessiz sakin olan Bükreş’i sessizlikten çıkardılar. Bükreş’i cephe kasabası haline getiriyorlardı. Bombacılar önceden biliyorlardı Romanya’nın savaşta çalışan en önemli obyektlерinin ²² nerede olduğunu, işte oraları bombalıyordular yakıp yıkıyordular, kırıp döküyordular. Bomba

²¹ Nemçe, Osmanlılarca Avusturya’ya ve Avusturya halkına verilen isim.

²² Nesne (Latince: objectum)- felsefi bir kategori, konu. Konudan bağımsız olarak gerçekçi bir şekilde, şimdiki zamanda veya süreçte düşünmek. Gözlemci için her zaman pratik bir ilgi alanıdır. Bir birey, bir sosyal grup ve bir toplum hem nesne hem de özne olarak katılabilir.

atıcıları yakıp yıkar, kırıp dökerdiler ama hiçbir ceza almadan geri dönerdiler. Bu bombalamalar bütün Romanya halkının yaşamını tersine çevirdi.

Romanya'nın asker kuvvetleri ve Nemtler uçaklara karşı nişan aldıktan sonra topları atıyordular. Ama hiçbirini düşüremiyordular. Uçaklar çok yüksekten uçuyor ne Romanyalıların topları ne de Nemtlerin topları onları düşüremiyordu. Daha başka türlü yabancı ayaklanmalar o kadar fazlaydı ki, onlarla savaşanlar vurmayı hiç bilmiyordular. Hangi hedefi nişan alıyorsa ona daha çok top atıyordular. Boşa giderdi bu toplar, sadece onlar savaş başladığında savaştıklarını zannederdiler. Bu türlü kötü olaylara bakmadan Bükreşli zenginler ve yüksek amirler dertsiz ve kasvetsiz yaşıyorlardı. Onlara savaş, savaş değildi, korku, korku değildi, ateşte, ateş değildi.

Paşi babasının Bükreşli bir dostunun konağında Romen bir kız Aurika'yla birlikte yaşıyordu. Bu iki kız çok güzel ve akıllıydılar, birbirlerine benziyorlardı. Onların gençlik zamanlarıydı, uzun boyları ve güzel gözleri bu savaş yıllarına hiç yakışmıyordu. Bu çocukları tabiat sessizlik, barış ve sevgi için yaratmıştı. Onların yaşları artık gençlik yaşının başlangıcına gelmişti. 16 yaşından 17 yaşına giriyordular. Onlar okulda ders öğreniyor, bazı günlerde de dersleri olmuyordu. Bombalamalar devam ediyordu. Kızlar bombalamalar devam ederken evde beraber kalıyor, titriyorlardı, bir yandan da düşünüyorlardı acaba hangi gün bu bombalamalardan biri onların kafasına düşecek bu genç yaşamları sona erecekti. Nasıl ki her gün birinin yaşamı sona eriyordu, binlerce kabahatsizin yaşamları savaşta...

Ama Allah koruyordu onları, gençlerin evine günlerce, haftalarca bomba düşmüyordu. Uğultu sesleri, sirenler, gümürtüler gelip geçiyordu ama Paşi'ylen Aurika sağ kalıyordu. İşte bu dünya işleri, her bir dünya işine alışıyorlardı. Kızlarda bu belaya alışmaya başladılar. Gümürtüler, siren sesleri, korkular, artık onlara da korkutucu gelmiyordu.

Bir gün kızlardan birinin dostu orta çıktı. Aurika'yı tren istasyonunda çalışan bir subay tanıdı. O bir akşamleyin matbaadan yeni çıkmış bir davetiyeyle bir teklifte bulundu. Cumartesi akşamı Kurtea Regalı'nın orada saat 6'da bir balo olacak...

Paşi başladı düşünmeye, bu zor zamanda gözyaşı ve korku etrafında bu patlama sesleriyle, bu balo nasıl olacak. Çocuklar seslerden rahatça uyuyamazken, suçsuz insanlar ölürken, bombalamalar patlarken... O bu düşüncelerinin hepsini Aurika'ya dönerek:

- Sevgili arkadaşım, savaşta yaşamak olmaz, insanlar bir yandan ölürken, öbür yandan doğarlar. Ama savaşla birlikte de olur, onların buluşması, sevinmesi ve evlenmesi şaşırmamak lazım...

Haydi, gidelim baloya.

Paşi, Aurika'nın teklifine kayıtsız kalmadı, razı oldu. Besbelli ki gençlik duyguları ağır basmıştı. Kızlar valizlerinden çıkardılar fistanlarını, boncuk, küpe ve daha bir sürü kadın güzelliklerini taktılar. Eskiden kalma parfümün damlacıklarını da sıkıp, merkeze gittiler. Kurtea Regalı'nın girişinde onları güvenlik görevlisi durdurdu. Davetiyeyi okuduktan sonra biraz dursunlar dedi. Bu sırada güvenlik görevlisinin yanına, Aurika'yı tanıyan subay geldi. O hiçbir problem yaşatmadan onları taş avludan içeriye aldı. Onlar yaklaşık bir kilometre yürüdükten sonra ışıklı olan bir yere geldiler. Burası çok güzeldi ve yerler ışıldıyordu.

Herkes çok güzel giyinmişti. Poyulu subaylar, orta yaşlı kadınlar vardı ama Paşi ve Aurika'nın akranlarından kimse yoktu. Kızlar yavaş yavaş kalabalığa yaklaştılar, orada bulunan topluluk o dakika onlara baktı. Biraz zaman geçtikten sonra iki gençte baloya geldi, diğerlerini de çağırmıştı. Müzik çaldı, çalan müzik güzel bir şeydi. Paşi zannediordu ki çalan müzik Bükreş'in bütün sokaklarından duyuluyor, insanlar savaşla mücadele ederken. İnsanlar taş atacaktı bu şenliğe, hani var ya Cuma karanlığında gamsızlık eğlencesi, bu durum ona benziyordu. Ama bu müzik sesleri sadece bu yerde duyuluyordu. Sadece seçilmişlere savaş değildi savaş, ateş değildi ateş, korku değildi korku...

Paşi'ya annesi ve babası tarafından doğrulukla terbiye edilmiş, şeref duygusunu kazanmıştı onun bu baloda olması korkunçtu. Bir yolunu bulup kaçıp gitmeyi istedi ama bir yolunu bulamadı. Çalgılar çalıyordu, oynamak lazımdı. Paşi ve Aurika yavaş yavaş gamsız kalabalığa karıştılar, ama dans müziği başladığında onlar dansa katılmadı. Paşi ve Aurika'nın yanına geldi subay onlar sohbet etmeye başladılar...

Dans eğlenceliydi. Sanki dünyada hiç savaş, kahr ve bomba atıcı uçaklar yoktu. Oyuncular salon duvarlarının kenarından dizilmişti. Müzik aniden çalmaya başladı, dip tarafta kapıda ortaya çıktı altın poyulu subaylar.

Paşi'nın yanında duran Aurika'ya subaylar, söylediler ki: "Majestatea sa Karol Geler!"²³ Bütün bakışlar bir anda dipteki kapıya yöneldi. Padişah askerce adımlar atarak girdi

²³ Majesteleri Karol geliyor!

salonun ortasına. Müzik tekrar dans havasına geçti ve Karol bir kadını kaldırdı dans etmeye. İlk önce sadece o oynadı daha sonra herkes oyuna girmeye başladı. Tek oynamayanlar Paşi ile Aurika'ydı, onlar bir köşede duruyordu. Müzik durdu, bir duraksama oldu. Hizmetçiler ellerinde tepsilerle türlü şaraplardan ve mezelerden ikram ediyordular. Aurika'nın tanınmış subayı Aurikay'la oynamak istedi ama o Paşi'yi yalnız bırakamayacağını söyledi.

Müzik yeniden durdu, yüksek rütbeli subaylar Paşi ile Aurika'nın yanına toplandı. Aurika'nın arkadaşı onları birbirleriyle tanıştırdı (genç subaylar). Padişah Karol da buraya doğru yaklaştı. Subayın anlatmasından Karol anladı ki: Bu genç kızlar buraya ilk defa geliyor, Bükreşli değil onlar. Karol geleneklerine göre yenilere bir komplement atılır, onlara dönerek söyledi ki baloda böyle kızlar oynamak için sabırsızlanır. Paşi ile Aurika'ya uzattı elini. Paşi sessizce durdu, Karol durmadı tuttu onun elini. Paşi sessizce titremeye başladı. Bu sırada müzik sesi durdu, Aurika'yıda onu tanıyan subay kaldırdı dansa. Paşi bilmiyordu nasıl dans edeceğini o Karol ile ortaya geçti. Paşi dans başladığında ne yapacağını bilmiyordu, herkes onlara yer açtılar. Onun bacakları titriyor, dili de tutulmuştu. Kız kendini sıkıyordu. Belli değildi bilmiyordu, doğru mu oynuyordu. Bu oyun Paşi'ye çok uzun geldi o bir eliyle çalan müzik aletinden destek alıyordu. Majesteleri, kızın sıkıntısını anladı, onun keyfine pezevenk! Eski kadın papazı, istedi onu kabartsın: “Bine, bine, bravo, yaka aşı!...”

Dans durdu. Karol, Paşi'yi yerine kadar geçirdi. “Mersi” dedi ve diğer subayların yanına gitti. Paşi, Aurika'nın yanına gitti ve yerine oturdu. Birbirlerine baktılar, ne konuşacaklarını bilmiyordular. Paşi, onu daha başka kimse oyuna kaldırmamasın diye dua ediyordu. Olanları ölçüp biçti. Müzik çalarken durdu ve uzun bir sessizlik oldu. O Aurika'ya tuvalete gitmeye teklif etti ama aralarında hiçbir şey konuşmuyordular. Olanları konuşmak eve kalmıştı.

Bir iki saatten sonra balo sona erdi. Misafirler dağıldı. Aurika ve Paşi'yi tanıyan subay onları dışarıya kadar yolcu etti, bir taksiye bindirdi, evlerine gönderdi. Kızlar gamsız, dertsiz eğlenceden çıkıp yeniden savaşın olduğu kasabalarına döndüler.

Nadiren tüfek patlamaları ve aç gezen sokak köpeklerinin inleme sesleri duyuluyordu...

BİZİM KOMRAT

Gagauzya'da birkaç kasaba var. Ama onların arasından Komrat ayrılıyor. O bugün Gagauz Özerk bölgesinin baş kasabası, merkezi. Komrat'ta Gagauzya'nın hem başkanı

hem de cumhurbaşkanı bulunur. Gagauz Yeri'nin milletvekilleri her zaman Komrat'ta toplanır. Onlar ilk serbest seçimlerde "Halk Topluğu'nu" kurdular. Bu topluş Gagauz Yeri'de alınan kararların duyurulduğu en yüksek organdır. Bu Topluş'un bulunduğu binada ve Gagauz başkanının bulunduğu binada dalgalanır Gagauzya'nın üç renkli bayrağı.

Komrat o kadar büyük değil. Başka kasabalarında merkez olması için halka sorulmuş ama halk burayı sevmiş, seçmiş. Komrat için bizde türküler söylenip şiirler yazılır. Gagauz devleti bağımsızlığını kazandıktan sonra Gagauzluk hem dünyada hem de Komrat'ta bilinir. Komrat'ta yabancı devletlerden delegeler, iş adamları, cumhurbaşkanları gelir. Gagauzya'ya, Komrat'a büyük ve zengin devlet Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel birkaç kez geldi.

Gagauz Özerk bölgesi kendi yasalarına ve kanunlarına göre yaşar. Onların Moldova bölgesinden ayrı yaşadıkları bir bölgeleri var. Gagauzya'nın milletvekilleri ve başkanı, Moldova parlamentosu ile çalışır. Komrat Gagauzya'nın sadece politika ve yönetim merkezi değil o aynı zamanda bir kültür merkezi. İlk defa burada "Gagauz Devlet Üniversitesi" açıldı. Daha sonra pedagoji okulu, geçen 19. yy. asrın sonunda da ortaokullar, spor salonları, anasınıfları, tarihi müzeler, gazeteler, kitaplar, radyolar ve televizyonlarda açıldı.

Son zamanlarda Komrat'ta alışveriş işleri de gelişmeye başladı. Yeni dükkânlar, restoranlar, barlar açıldı. Komrat'ta bulunan sığır ve koyun yerleri bütün Gagauzya'ya hizmet eder. Bugün bizim ekonomimiz kendi başına ilk güçlü adımlar atar. Bize yabancı iş adamları iş yapamaya gelmeye başlarlar onların bizim ekonomimize katkısı vardı. Halk Topluğu'nun ve başkanın önünde çok problemler vardır. Birçok devletle ve bölgelerle alışveriş yaparken derin reformlara geçmemiz gerekir.

Sanıyorum ki Komrat'ın ve özerk bölgemizin büyük şanlı bir geleceği var. Günden güne belli oluyor demokrasinin güçlendiği ve ekonomimizin de yavaş ve güvenli kalkınacağı.

BÜÜMNÄR, HAYVANNAR, KUŞLAR HEM BİZ

Yaz zamanı, köyden çıktık etrafımıza baktık her yer düzlük. Yol boyunca dizili ceviz, salkım ve üzüm ağaçları görünüyor. Onları insanlar dikmiş. Biraz uzağa göz gezdirelim. Orada arpa, buğday ve başak halindeki ekinler görünüyor. Rüzgâr ekinleri dalga dalga dalgalandırıyor, sanki bir denizin dalgalanması gibi. Daha ileriye gidiyoruz. Önümüzde sırasıyla dizilmiş meyve fidanları (elma, armut, şeftali, kiraz). Onlar gür ve yeşil. Kırmızı

yanaklı elmalardan ve turuncu- sarı şeftalilerden gözümüzü alamıyoruz. Bu meyve bahçesinin diğer kenarından sonra üzüm bağları başlar. Bağların arasındaki sıralarda da beton direkler, onlarda kireçli tellerin üzerinden gerdirilmiş asma kütüğüne bağlanmış. Bu güzel bağların diğer tarafları görünmüyor: Ne büyük ne zengin...

Belli bir zaman geçtikten sonra insanlar bu büyük bağlardan ürünlerini toplayacaklar. Bağ kütüklerinde ağır üzümler olur. Onlar birer kilo gelir. Onların taneleri iri erik gibidir. Buradan toplanan üzümler şarap ve şıra fabrikalarına gidecek. Tarlalardan toplanan mısır ve buğdayda ambarlara gidecek, insanlara ve hayvanlara yiyecek olur. İşte bu kır bizim tarafımız, doğma yerimiz, onun adı Bucak.

- Sanki eskiden buralar böyle miydi? Diye soruyor bana arkadaşım Örgü Todoroglu.
- Yok dedim ben, birkaç yüzyıl önce bu kırlar bomboşmuş, buraların sahibi rüzgârlarmış. Yaşayan insan sayısı çok azmış.

Gengerlik²⁴ ve sütleenikler²⁵ içerisinde bir tavşan ya da yabani tilki görünürmüş. Ama kır bir çöle benziyormuş, hiçbir yerde fidan yokmuş, her yer dağlıkmiş. Tarlalarda hiç sürülmemiş...

- Ama şimdi ne kadar güzel! Çocuk gibi şaşırdı benim arkadaşım Örgü.
- Elbette şimdi bizim kırın yüzeyi ekinler, meyve fidanları, bağlar ve meyve ağaçlarıyla donanmış. İşte bunların hepsi bizim insanımızın teriyle, zahmetiyle yetiştirildi.
- Abi, diye bana seslendi Örgü. Duyuyor musun? Pıtpıdık diye bir ses duyuluyor.
- Bende duyuyorum, duyuyorum. Sessizce durup dinleyelim onu.

Uzakta durduk. Ses arpa tarlasının içerisinde geliyordu.

- Pıt-pıdık, pıt-pıdık, pıt-pıdık...
- Bu bir kuşçağız, onu tutabilir miyiz? Diye sordu Örgü.
- Olmaz dedim ben, bizim bu bölgemizde çok kuş var. Kışın bizlerle saksağan, karga, saçak kuşları, tavşan ve türlü kuşlar kalırlar. Onların hepsinin bize faydası var. Eskiden burada daha çok kuş varmışta onların hepsi insanların çiftçilik işlerinden korkup uzaklara kaçmışlar dağlara...
- E siz tavşan ve tilkinin de burada olduğunu söylediniz. Peki, onlar nerede?

²⁴ Devedikeni

²⁵ Bir bitki adı.

- Onlar şimdide var ama bu yaz ortasında onlarla karşılaşmayız. Burada yaban hayvanları olur, onlar kışın ortalarında gözüktür.

Ama şimdi karşımızdaki çayıra inelim. Burada büyükbaş hayvanlar öğlen vakti su içmiş, çeşme yanında dinleniyordular.

Ne çok inek ve dana var diye şaşırdı Örgü. Bunlarda bizim Bucak'ın zenginliklerindendirler. Zamanında dedelerimiz de şimdiki Gagauzlarda geçimlerini bunlarla yapıyorlar. İşte bak karşıda ki yamaçta da koyunlar var, çobanlar onları sayıyor...

Bu topraklarda bizim insanımız inek, koyun, keçi ve diğer evde beslenebilecek hayvanları büyütürler. Onlardan bize yiyecek mahsul olarak (süt, peynir) gelir. Daha başka biz derilerden ve yünlerden giysi, toprağı işlemek için çekiç yaparız.

Ama sadece bizde değil bütün dünyada hayvanlar, kuşlar ve biz beraber büyürüz. İnsanlar birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Yaşamımız sadece berabersek güzel olur.

TRENDÄ

Kızım Nina ile Tumarvadan Çadıra geliyorduk. Bindik trene saat daha yedi olmamıştı.

Tam yerleştik, korkunç bir ses duyuldu uzun ve sığ. Kızım yerinden sıçrayarak, gözüme baktı.

- Ne, korktun mu? – diye sordum ben kızım Nina'ya. Korkma o tren hareket edeceği için öyle bir bağrış verir. İşte artık çalıştı, dedim, - gidiyoruz.

Vagonlar tangır – tungur ilerlemeye başladılar. Geride evler, ağaçlar, yol boyunca taş ve kömür tepeleri kalıyordu. Bir zaman sonra artık biz kasabadan çıktık. Trenimiz hep daha da hızlanıyordu aceleyle yol alıyordu. Onunla da beraber sol tarafımızda gün de aceleyle kararıyordu.

Biz kızım ile pencere boyunda karşılıklı oturduk. Kasabada gezmekten yorulmuştuk ama uyumak istemiyorduk, pencereden uzaklara hayran olarak bakıyorduk... Yaz akşamı da git gide kararıyordu, gece oluyordu artık. Karanlık yavaş yavaş dünyayı kaplamaya çalışıyordu. Birçok insan sinerek kırlara sokuluyordu, ilk önce alçakları daha sonra başka yerleri kaplıyordu. Akşamın karanlığına bakmadan, etrafımız iyice seçiliyordu: yolumuz derin dalgali su. Sıcak gecede tırtılların sesleri, kurbağalarının bağrışları karışıyordu. Eski tarlanın yanındaki bir sazlıkta koyun sürüsü yatıyordu. Çobanda kirligasında dayalı düşünüyordu. Sağ tarafımızda gökyüzünde harman kadar büyük bir ay ortaya çıktı. O

uzatıyordu çobanın gölgesini mısırın boyundan. Tarladan trenin kömür kokusuna karışmış peynir kokusu geldi. Kızım sordu:

- Bu köy değil mi Kazayak köyü?
- Tanıdın, diye cevap verdim ben. Şimdi yarım saat sonra eve ulaşacağız, önümüzde görünüyor Çadır kasabası.

SIIRCIK

Bir karakuş sıırcık kaçarak geziyordu nadaslı yerlerde. Çevik ve şen, kısmetli insan en kıymetli misafirlerini karşılamaktan kaçınır. O arardı nadaslı yerlerde tatlı yemeğini, arada sırada da sık sık başını kaldırıp etrafı gözlerdi. Kendisi bir düşmana av olmasın. İşte o uzun kara bir tırtıl buldu, onu öldürmeye savaştı ama bu sert toprakta didinmesi boşunaydı yenemezdi onu. Aldı tırtılı ağzına uçtu sert yolun üzerine de orada girişti tırtıla. Tartaklamaya ve kaldırıp kaldırıp sert yere vurmaya. Tırtıl sersemleştı, artık çok az kıpırdıyordu... Sıırcık bu yarı ölü tırtılı alıp, yuvasına yavrularının yanına uçtu. Orada altı tane geniş sariağızlı yavruları onu bekliyordu yemek getirsin diye. Cıvıl cıvıl cıvıldıyordular. Tırtılı aldıkları gibi sesleri birden kesildi. Ama sıırcık onlara bir iş verdi. Yavruların kendilerinin tırtılı öldürüp kendi aralarında paylaşmaları lazımdı. Ana vardı, onu parçalayıp ağızlarına veren. İşte o hazırlayıp ağızlarına vermek istemiyordu, hazır aşımasınlar. Başkasına güvenmesinler. Herkes küçüklükten başlasın yemeğini kendi teriyle, zahmetiyle kazanmaya.

SEVDA

Vani, gençlerle kulüpte buluştu. Vani'nin arkadaşları, diğerlerinden daha güzel görünüydüler onun gözünde. O kıvraktı. Üzerine yeni, kısa fistanını giymiş, ayaklarında da evli olan ablasının yüksek ökçeli ayakkabıları vardı. Başında da kırmızı bir bere taşıyordu. Bu giyimiyle Galä artık bir öğreticiye benziyordu. Vani pişman oldu, öğreticilik kurslarına gitmediği için...

Şimdi her gün çalışacaktılar...

Kulüpte gençler vardı ama daha çok çocuklar vardı. Dolu köylü kızlar kulübe daha alışmamıştılar. Çoğu derneğe gidip orada yavuklularıyla oturuyordu. Çocuklardan biri gramofonunu getirmişti. Eğlenceler, oyunlar, sohbetler başladı. Vakit çok çabuk geçti ve artık dağılma vakti gelmişti. Vani ile Galä ikisi de beraber çıktılar oradan. Eve beraber giderken güzelce sohbet ediyordular. Galä'ların evine ulaştılar. Toprakdan çatının altında oturdular.

- Galä teklif etti birden Vani'ye. Haydi, şakacıktan saymaya başlayacağız. Hani biz dernekte kanepede oturduğumuzda sayıyorlar ya, çünkü ben senin yavuklun...
- E- he-he, Vanicik oynamayacağım! Diye şakaya şakayla karşılık cevap verdi Galä. Sen sonra gerçekten oynamak istersin! İkisi de güldüler.
- Yavaş gülelim yoksa şimdi ya annem ya da babam duyup gelecek.
- Ne korkuyor musun? Diye sordu Vani.
- Yok, korkmuyorum şimdi içeri çağırırlar, orada rahat konuşamayız.
- Ne güzel yaz gecesi dedi Vani, elbette dışarısı daha güzel.
- Gökyüzünde yıldızlarla dolu diye ekledi, Galä.
- Bizim çocuklar kursta nasıl öğreniyorlar?
- Hepsi çok iyi öğrenmek için çalışıyor ama öğrenmek onlara çok zor geliyor. Rus dilinin bazı kelimelerini hiç anlayamazdık ama onlarda bize hiç Gagauzca anlatamazdılar. Onlar her zaman bana soruyordu ama bende çoğu şeyi bilmiyordum. Çok daha kolaydı öğrenmek Moldovan kurs öğrencilerine. Onlar öğreniyordular Moldovanca. Biz ne zaman öğreneceğiz Gagauzca.

Bu konuşma sırasında Vani hep daha çok yaklaşıyordu Galä'ya. Daha sonra kendi de hiç anlamadı, birden koydu o elini onun beline.

- Vani, dedi Galä. Ben sana söylemedim mi? Hani oyunu gerçeğe çevirecektin!
- Neden?
- Senin elin neden şimdi orada?
- Ama gerçekler ortaya çıkarsa kötü mü olur?
- Vani artık Galä'yı sıkıca kucakladı. O sesini hiç çıkarmıyordu. Ama düşünüyordu, acaba şimdi ben kimim?

Çocuk mu genç kız mı? Nasıl öylece birden hem gençlik hem de çocukluk geldi. Nereden geldi bu kismet! Onun göğsünü tepeden tırnağa bu düşünceler sardı. Neden yaşamak çok zor geldi? Hava çok güzel kokuyordu. Yavan ördeklerinin kanat çırpışlarının sesleri duyuluyordu. Daha da yukarıdan gökyüzünden turnaların sesi de duyuluyordu. Bıçak gibi kesiyordu gökyüzünü bu ses. Galä'nın aklına bir şey geldi. O okuduğu bir yazıda göçmen kuşların uzaklara nasıl uçtuklarını okumuştı: sırayla dizilirlermiş. Orta yere genç kuşlar, sırasın başına en yetenekli kuşlar, sıranın bittiği yerde en güçlü kuşlar, ilk kez uçan kuşlar

her zaman ortadan sıralanıyormuş. “İnsanlarda uzun yola gidecekleri zaman böyle yapıyorlar” diye düşündü Galä ve sordu:

- Vani, yukarıdan gelen turna seslerini duyuyor musun?
- Duyuyorum, eğer gündüz olsaydı onları sayacaktık. Hatırlıyor musun? Hani okula giderken saymıştık.
- Aklımda tutuyorum evet. Biz o zamanlar üçüncü sınıfa gidiyorduk, dokunmuş püsküllü korafli²⁶ çantalarımız vardı.

Benim ki halen daha sağlam. Çivide asılı duruyor.

Galä lafı değiştirdi. Sonbahar yaklaşıyor ama ben neden onu ilkbahara benzetiyorum?

- Bende öyle dedi Vani.

Sonbahar zamanında gelmişti ama ilk sevda da zamanında geldi. Bu gençliğin öyle bir zamanıydı ki herkes ona tekdüze görünüyordu. Vani ile Galä’ya yaşam pembe değildi kıpkırmızıydı. Dünya onlara çok iyi bir yer olarak gözüküyordu. Küçüklük hayalleri bir iki ay içinde gerçekleşmişti. Bugünlerde Galä hep duyumsuyordu, onun için en kıymetli olan Vani’ydi. İşte bu duyguyla onun boynuna sarıldı ve çocuğun kara kıvrıcık saçlarını sıvazladı. Sonra kız birden topladı kendini de bu utanç veren duyguların kapanından kurtulmaya çalıştı. Vani eve erken git yoksa şimdi içeriden biri çıkacakta utanacağız. Ama elleri kızı bırakamıyordu. İki çift dudak dudağa. Karanlıkta yanılmadılar hiç birbirlerinin dudaklarını bulmakta... Galä’nın diğer duygularına korku eklendi. O dedi ki:

- Vanicik biz ne yapıyoruz? Diye sordu ve yavaşça itti onu.
- Vani sarhoş gibi bir ses tonuyla, bilmiyorum biz ne yapıyoruz!
- Artık eve git geç oldu.
- Hiç gitmeyi istemiyorum.
- Yavaş konuş be ahmak yakalanacağız. Geç oldu artık dağılalım.
- Haydi, o zaman Galä diye teklif etti Vani. Kızı elinden tuttu ve kalktılar oturdukları çatının altından da gittiler.
- Vani, sen beni birazcık geçir Galä dedi. Ama ben sonra geri gelirken korkarım.
- Ben seni geri getiririm.
- E sonra?
- Sonra sen beni birazcık, sonra ben seni birazcık, sonra sen beni birazcık, sonra...

²⁶ Moflerle süslenmiş

- E öyle sabaha kadar nasıl birbirimizi geçireceğiz dedi ve saklandı onların kapısının arkasına... Kafasını yine gösterdi.
- Kal sağlıklıkla.
- Yarın buluşacak mıyız?
- Belli ki, nasıl? Nerede? Şekilde buluşacağız!

Sağlıcakla kal dedi, Vani karıştı karanlığın gölgelerine.

TANASLAN NADİ

Tanas uzun boylu levent bir delikanlıydı. Başında kömür karası şapkası ve karakaşları. Ayaklarında yeni deriden yapılmış çarıkları, süt beyazı sargı ve siyah bir iple sarılmıştı. Şimdi o entarisinin üzerine geçirdi yepyeni kemerini ve derneğe arkadaşlarının yanına gidecekti, yavuklusunun...

Köyün içerisinde çok fazla dernek var ama onun ilgisini köyün içindeki dernekler pek fazla çekmiyordu. 3 yıl olmuştu Nadi ile birbirlerini sevdikleri. Tanas'ın birde kafadarı Gani vardı. O Tanas'tan çok küçüktü ama onlar komşu çocukları olduğu için beraber takılıydılar. Bir iki yıl önce Gani, Tanas'ın arkasından ona hiç sormadan takılırdı, ama şimdi o büyüdü. Artık arkadaşına o teklif ediyordu karşı mahalleye gitmeyi.

- Ne kaybettim ki ben o dağ mahallesinde? Der razı olmazdı Tanas buna. Seninle gelmeyeceğim istersen yalnız git.

Şaşıryordum ben, ne yani Nadi senin o kadar mı çok ona gelmeni istiyor!

- Şaşırdın mı kardeşim. Seni dağa birisi mi istiyor?
- İstemiyor, nereye istersem oraya giderim.
- İşte, şimdi gitsene karşı mahalleye.
- Gitmeyeceğim, seninle gezmeyi istiyorum.
- Gideceksin ama sen tek başına gezmeye korkuyorsun, dedi ve gülümsedi Tanas.
- Tanas abi, seninle gezmek güvenli dedi Gani.
- Kardeşim Gani. Sana söyleyeyim, sende bil. Sen daha yeni delikanlı olmaya başlıyorsun, senin de üzerine uğrayacaktır o. Gençlere uğradığı zaman göreceksin sen seni de bir yere çekmeye başlayacak.
- Bırak şu masalları – didinirdi Gani. Sen daha çok Nadi'nin türkülerini dinlemeye gidersin.
- Belli zaten, Nadi'den daha güzel türkü çalan ve söyleyen bizim mahallede yok. Tek laf etmeden bu söz beni kendine çekti.

Türküler ve maniler Nadi'nin kendisi ve onun güzel sesi benim yüreğime karıştılar da bir derin duygu oldular. Ona da işte sevda denilir Gani !

- Söyle bana sevda dediğin ne?
- Onu anlatacak söz yok kardeşim. Zaten başına gelecek, geldiği zaman bileceksin. Sadece söyleyeceğim şu ki o hem tatlı hem yakıcı, acı da. Ondan bekle sevmeyi, başka işlerden değil...
- Unuttun mu öteki akşamı? Diye sordu o Gani'ye.
- Ne?
- O söylediğin türküyü söyle.

Kara beygir ahırda,
Benim yüreğim kahırda,
Kahrımı bilseniz,
İstedigimi verseniz...

Cesaret edemiyordu Gani diğer mahalleye yalnız gitmeye, o da istiyordu Nadi'nin türkülerini dinlemeyi. Diğer taraftan da bu dağ sarısı yutulmadık delikanlı korkuyordu gitmeye. Delikanlılık süreci başlayan bütün delikanlılar bu korku hissini saklarlar ama geceleyin bir yerde tek kaldıkları zaman onların yürekleri bir kuş gibi küt – küt atar korkudan... Çocuklar hızlanıp çıktılar sokağa. Çok uzaktan duyuluyordu türkü sesi, o ses dernekten geliyordu. Tanas ile Gani hiç anlamadılar ayaklarının onları söylenen bu türkü sesine nasıl götürdüğünü. Şimdi ulaştılar Nadi'lerin mahallesine. Dernek sokaktaydı. Fenerin ışığı altında da kızlar el işi yapıyor bir taraftan da türkü çalıp söylüyordular.

- İyi akşamlar! Diye selam verdi Tanas ile Gani.
- Hoşgelmişsiniz, sefa gelmişsiniz dedi kızlardan bazıları. Oturan kızlarla da tokalaşmaya başladılar

Uzun kanepede altı kız oturuyordu. İki kadında biraz uzakta yerde oturuyordular yapa ayıklıyordular. Onlara burada gerek yoktu ama kızlar onları nasıl kovacaktı ki. Sonra kim sabah köy içinde dillerini kaşıyacak. Birkaç kere dernekçiler utana sıkıla sordular ninelere.

- Yaşlı kadınlar siz üşümediniz mi? Geceler serin olmaya başladı.

Ama utanmaz nineler bu sorudan sonra da halen daha gitmezdiler. Kızlar daha ne yapsın! Bu akşam dernekteki geleneğe göre: kızların hepsi çorap örmeye, yün ayıklamaya ve iğnelerine bakıyordu. Sessizliği bozmak için bir kız Anka diye seslendi.

- Geldiniz tamam çocuklarda neden ayaklarınızı geldiğiniz yerden sürterek gelmediniz? Neden başkasının da gelmesini istemiyorsunuz? Ne yani ayaklarınızda kantar topuzu mu var? Onlara kira mı istiyorsunuz?

Bizde önceden bir gelenek vardı. İlk önce gelen çocuklar ayaklarını sürterek gelirseler eğer, arkalarından başkaları da gelecek demekti. Tanas hadi geç be dedi Nadi'nin arkadaşı. Geleneğe göre derneğe gelen çocuklar yavuklularının yanına onlara sormadan oturmazlar. Kızın eğer rızası varsa gizlice yakın arkadaşına söyler, o der oturması. Tanas çok fazla oyalanmadı geçti Nadi'nin yanına. O giderken ayaklarını öyle bir sürterek gitti ki çarıklarından toz kalktı. Kızların söylenmeleri boşa gitmemişti böylece. Tanas, Nadi'nin yanına geçince türkülerin sesi az buçuk kesildi. Gani'de burada diğer kızlara karşı oturdu. Fıkra anlatıyordu, böylece onlara borçlu kalmıyordu. Gülüşmeleri ardı ardına basardı. Arada bir de keskin bir gülüş kopardı, kimin sessiz güldüğü anlaşılıyordu, duyuluyordu diğer mahalleden sesleri.

- Ha-ha-ha-a-a-a!

Sonra yine başladı Türküler.

Şu üzüm asmasının kütüğü, komşu kızı
Gülgülü üzüm var
Şu üzüme baktıkça, komşu kızı
Gözüm süzüldü.

Böyle geceler çok hızlı geçiyordu. Zannedersin dernek henüz yeni başlamıştı da. Bir de bakarsın horozlar artık ötmeye başlarlar, sıra ayrılma vaktine gelir. Tanas, Nadi'yi evine geçirecekti, Gani'ye de dedi:

- Sen beni biraz ötede bekle. Ben şimdi geleceğim öyle eve gideceğiz.

Gani de ahmaklık, her gece bir iki saat bekliyordu o Tanas'ı. boşuna demiyorlar “korku dağı beklermiş...” Bu akşam artık beklemekten bıktı. Ay aydınlandı, tek başına eve gitmeyi düşünüyordu ama bir tarafı da ona diyordu: Gidip bakayım ben bari bu Tanas neden beni bu kadar çok bekletti. O sessizce geldi Nadi'lerin evinin bahçesine, uzattı kafasını saçağın altından.

- E-he-he-e-e-e. Tanas erken gelir mi hiç!

Onlar sarmaştılar, Nadi'yle aya karşı öpüşüyordular... Bırakayım öpüşsünler diye düşündü Gani'de o akşam eve ilk defa yalnız gitti. Topal Angillerin boş evinin yanından geçerken hepsi korkuyordu. Gani orada toparlandı da ayakları beline vurarak... Oyalandı

onların evinin kapısında, soluk suluğa kalmıştı hem de kendine söyleniyordu; kim çıkarmış bu yalanları, hani Topal Angillerin boş evinde tılsım varmış da! Hiçbir şey yok hepsi yalan.

Gani gitti uyumaya, ama Nadi'lerin evinin saçağı altında kaldı iki kişi sarmaşık. Geçerken köyün içinden can-cin yoktu. Sadece kısık sesli horozun ötüşü ve de gökyüzünden gençlere bakan bir tombarlak kurban tepsisi gibi ay vardı.

Tam şimdi yeter artık bayılacaksın türkü söylemekten. Doymadı mı ağzın türkü söylemeye diye bağırdı kaynanası gelini Nadi'ye. Bizim avluya geldin geleli ağzın susmadı. Yoldan geçen insanlarda kapının önünde durup senin sesini dinliyorlar. Ne yapayım anne diye gelin kayınvalidesini sakinleştirmeye çalışıyordu.

- Ne kötü mü söylüyorum? Benim sevincimde, üzüntümde türkü, hep o.
- Türkü de türkü! Pek kızılıyordu babu²⁷ bu işe. Bir ağzı var daha bir şeyi yok!

Nadi'nin kaynanası hem gamsız hem de yontulmamış bir babuydu. Bir kulağı hiç duymaz diğer kulağı da sağırdı. Gözünün biri de kusurluydu. Tanas, Nadi'ye dünür yollamayı istediği zaman babu hemen o dakika söyledi:

- O türkücü soyundan, hiç iş yapmayı bilmiyormuş.

Bu kadın başka şeylere bakmazdı, ona lazımdı öyle bir gelin ki o önce işçi olsun. Ama Tanas babuyu çok konuşturmadı, dedi:

- Onu alacağım!

Onu da aldı. Düğünde geline çok fazla yalvaran olmadı türkü çalması için. Saatlerce nazlanan niceleri vardı. Düğün üç gün sürdü. Nadi türkü kısmından herkesin gönlünü yaptı kimseyi kırmadı. Çok zaman geçmedi, aynı evde yaşamaya başladı babu ile gelin Nadi. Türküler için hojma tartışmalar başladı. Tanas ile Nadi düğünlere, eğlencelere gidiyordular ama yaşlılarda hiç evde durmak istemiyordular. Konuşkalara²⁸ en gerekli şey türküydü. Gelin Nadi çok beklemezdi, ondan türkü istemelerini hemen tuttururdu bir türkü. Bir güzel sesi vardı, birkaç beyit söyledikten sonra insanların gözlerinden yaşlar gelirdi. Türkü masadaki otura herkesi ağlatırdı. Sadece Nadi'nin kaynanası porsuk – porsuk bir köşede dururdu. Kimin kulağına türkü söyleyecekti? O sadece bu işten hiç haz etmiyordu. Nadi yapsın ya da yapmasın kaynanası düşünüyordu onun sesi güzel. Ama bizim geleneklerimize göre bu yüzsüzlük! Babu bu yaşına kadar çok düğüne gitti çok

²⁷ Yaşlı kadın, nine, ebe

²⁸ Düğün günü için önceden hazırlanmış yemekler, Gagauz kültüründe düğün sofrasına verilen isimdir.

sağdıçlık yaptı ama o hiç görmedi duymadı da hiç teklif edilmeden türküy başlayanı. Akli başında olan insan iyi bilir, onlar önce iyice yalvaracaklar ki türküy öyle başlanacak. Bu gelenek böyle güzel olur. Tanas'ın annesi sinirden çatlıyordu. Aklına getiriyordu bu hesapsızlığı. Toninin İvanin Dimusunda düğünde olan bütün tamızlıkları ve hesapsızlıkları getirdi aklına. Birkaç yıl geçtikten sonra gelin Nadi'nin kaynanasının yaşaması daha da zorlaştı. Belki de daha da çok dayanması gerekecekti. Artık kaynatasında babuya hak vermeye başlamıştı. Tanas işe gittiğı gibi ihtiyârlar gelinin içini kemirmeye başlıyordu. Türkülerin sesi de aniden kesildi. Gelin Nadi bir gün bu ihtiyarların inadına söylemeyi istedi. Tanas geldi kırdan, kapıda da bir grup insan toplanmıştı: kız, uşak, kadın, erkek.

Nadi büyük evde kitliydi, üzerine kilit vurulmuştu. Eski evin pencerelerindeki kapı kolu da dış taraftaydı, onlarda kitliydi. Ama onun karısı Nadi içeride türkü söylüyordu. Güzel sesi kilitli kapılardan, kapalı pencerelerden duyuluyordu, türküler yoldan geçen insanların içini kaplıyordu ve bu sessiz havada uzak yerlere kadar duyuluyordu. Tanas annesine ve babasına ne olduğunu sordu:

- Ne oldu?
- Dedik belki senin bu eşini sustururuz ama yok onu susturmak kolay değil. O bu türkülerıyla bütün köyü yanımıza topluyor. Bıktık artık kapı önündeki kalabalıktan dedi, annesi.

Tanas açtı kapıyı, çıkardı eşini oradan. O akşam içeride büyük bir kavga oldu. Ertesi gün avlunun orta yerinde bulunan arabada Tanas ve Nadi'nin eşyaları yüklüydü. Toni İvan Dimunun biricik oğlu ayrı eve çıkıyordu. Köşede bulunan boş bir evde yaşamaya. Sokaktan geçen iki kadın:

- Pı-ı-ı-ı komşu! Ne oldu bu avluda? Sordu içlerinden biri Tonilerin avlusuna kafasını uzatarak.
- Sen duymadın mı komşu? Tanas babasının yanından ayrılıp başka eve çıkıyormuş yaşamaya. İhtiyarlar gelin ile anlaşılamamışlar.
- Aman, ayol! Böyle güzel ve büyük bir evde ihtiyarlar yalnız mı yaşayacak!

Tanas'ın kendisi de baba evinden çıkarken onun da yüreğı yararlıydı. Canı acıyordu. Keşke böyle olmasaydı, diye düşünüyordu. Anneyle babayla yaşaması için bir oğul lazımdı. Ama şimdi o bütün düşüncelerini ölçüp bitti ve bir düşüncesinde karar kıldı. Nadi onun için annesinden, babasından ve geniş evlerden çok daha değerliydi. Kendi kendine

söylendi. “Ekmeğimi tuza banıp, yavan yiyeceğim ama sevdamla birlikte sağlıklı yaşayacağım”.

- Ho- o-o-o, di-i-i diye bağırdı öküzlere de araba çıktı anne – babasının avlusundan. O yıl Tanas ile Nadi Baaci Vasillerin kümeltisinde yaşadılar. Günlerden bir gün Dimu dayanamadı kendisi geldi oğlunun köşedeki kulübesine. İçeriye girdi ve yalvardı geri dönmeleri için.

- Ne olduysa oldu, bırak yapma böyle, diyordu Dimu. Kaldık annenle tek başımıza. Ben duracağım annenin karşısında da sen de karını susturursan beraber yaşayalım yine.

Babası kahrılı bir şekilde soluğunu içine çekti, lafını uzattı: Her yer bomboş hem artık komşulara da ayıp. Tanas susuyordu ama Nadi kesinlikle o avluya dönmeyeceğim dedi. Ertesi yıl oldu Tanas kasabadan iş buldu. Ne var ne yok topladılar Nadi ile gittiler Kişineu’ya. Dimu baba ve annesi ikisi de ağladılar çünkü artık oğulları köyden de gitmişti. Onlar artık biliyordu, ilk önce hangisi ölürse diğerin yalnız yaşayacağını.

Aradan birkaç yıl geçti. Tanas ile Nadi anne babadan vazgeçmemiştiler. İkisi de misafirliğe gelirdi. Ama artık Tanas uzun bir süre yalnız geldi. Oğlu değil miydi? Hani bir laf var kan-su olmazmış. Gelip bakıyordu ihtiyarlara yardım ediyordu kış için yakacak odun hazırlıyordu, diğer ev işlerini yapıyordu. Dimu hep soruyordu:

- Ne yapıyor gelin, sağlığı yerinde mi?
- Ne yapsın diye cevap verdi Tanas. Şimdi o türkücülükle ilgili büyük bir iş kurdu sabah akşam hep türkü söylüyor.

Orada da mı dedi Tanasın babası. E onu söylemesin diye orada kim susturacak. Sadece kaynanası gelin için ağzını açmıyor bir şey de söylemiyordu.

Dimu dadu ve Tanasın anası Çimana babu düşünüyorlardı.

Evler boş durmasın, alsın onu bir öğreticide orada yaşasın kirayla. Hem birer ikişer de para kazanırız diye sayıklıyordu sert görünüşlü babu. Öyle de yaptılar yerleşti, Toninin Dimulara yaşamak için Arkadi Kavalci. Ama bu öğretici çok büyük bir müzik sevdalısı çıktı. Eve türkü radyosu ve kaset oynatıcıları kurdu. Bir de televizyon kurdu onun antenini de evin tepesinde bir yere yerleştirdi. Bir akşam Arkadi Petroviç birden teklif etti dadu ile babuya dönerek.

- Sizin Kişineu’da kimseniz var mı?

Ev sahibi cevap verdi, evet oğlum orada yaşıyor.

- E bu Zımbacı Nadeyda ne oluyor size? Diye parmağıyla programı göstererek sordu. Burada yazıyor, o bu akşam Türkü söyleyecek.
- Ne olacak oğlumun karısı gelinimiz dedi, dadu Dimu.

Daha da anlamayan bu öğretmen ne istiyordu! Akşamleyin hepsi televizyonu seyretmek için oturdu. Bir türkü çalıp oynadılar sonra ansızın ekrana çıktı... Nadi. Üzerinde ışıldayan kıyafetlerle sanki seyircilere doğru yaklaştı da öyle söylemeye başladı.

- Bu mu gelininiz?
- Kendisi o be canım! Şaşırdı Dimu dadu. Gördün mü? Takıldı o babusuna nereye ulaştı bizim gelin? Sen sevmezdin onu ama şimdi memleket onu dinler.
- Aman Allah-ı-m diye uzatarak söyledi babu. Acaba daha neler çıkaracaklar. Baksana gelin uzakta ama sesi yanımızda duyuluyor. Bak sen nasıl giydirmişler onu zannedersin yeniden yavuklu edecekler.

Allah'ım panayırıları hele bu çocuğun karısına! Neden bırakmış onu bu şeytanların içine?

Nadi bir türkü çaldı, sonra bir daha. Dimu dadu yine başladı babuya söylenmeye.

- Biz kavga etmeseydik gelin düşmezdi oralara türkülerin kötüsüne.

Artık bizim sevinmemiz lazım onun vergisi var ama sen diyorsun şeytanlık. Olur mu diye girdi lafa öğretmen, türküyü el âlem sever, sizde şeytanlık! İyi insandı işçiydi hep kendi kendine söylenirdi dadu. Ama bu inat babuya ne anlatacaksın. Hesapsızmış, utanmazmış... Gördün mü şimdi bu hesapsız? Gördüm gördüm daha da istemiyordu inat babu. Besbelli ki bu pisten ineceği de yok. Buldular bizim gelini de ahmakça yaysın ağzını. O kadar ki, akılsız Tanas'ta bırakmış karısını başıboş...

- Doğru değil, Çimana babu, dayanamadı ve lafa karıştı öğretici. Sizin geliniz sanatçı. Onda besbelli ki küçüklüğünden beri bir yetenek var. Sizin gelinin türküleri çoğu insanın yaşamına neşe katıyor daha iyi yapıyor. Onu televizyona türkü söylemesi için koymuşlar, siz başka düşünüyorsunuz.

Orkestra çalıyordu; kavallar, düdükler, kemençeler, sonra başka bir oyun daha gösterdiler. Nadi yine bir türkü söyledi:

Şu bağ kütüğünün altında, komşu kız,

Gülgülü üzümçük,

Şu üzüme baktıkça, komşu kızı

Gözüm süzüldü...

Program bitti öğretmen kapattı televizyonu. Babu ile dadu diğer tarafa yatmaya gittiler. İkisi de düşünceliydi. Öğretmen uzandı dinlenmek için. Bir süre yuvarlandı döşğinde. Nadi türkülerini üstün yeteneğiyle aktarmıştı öğreticinin yüreğine. Kaç vergi almıştı, sağır babu hep kötüsünü düşünüyordu diye geçiriyordu içinden öğretici.

Dadu da gelini Nadi'yi düşünüyordu. Ama babu da zorla sayıklaya sayıklaya daldı. Yazık dedi Dimu dadu karısına, yaşamımızın sonuna yaklaştık ama anlayamadık onu. Gelin Nadi çok kâmil bir insandı. Hadi yeter met ettin onu. Unuttun mu nasıl inşaların bizim kapımızın önünde toplandığını sesini dinlemek için. Büyük iş türkücü!

Fasulyeyi kaynatmayı öğreysin bugün hâlen daha öğrenemedi...

VANİ

Vani yalnız kaldığı zamanlarda aklından çok türlü düşünceler geçiriyordu. Sıcak ve güneşli havaları çok seviyordu. Çoğu zaman o yanında kimseyi istemiyordu yalnızca kendi kendine yaşamayı düşünmek istiyordu. Ölümün neden dünyada var olduğu bilmeyi çok istiyordu, ölüm nedir? Büyüklerden birine sorsa nedir acaba o ölüm? Ama onlarda nerden bilsinler ölümün ne olduğu, henüz ölüp de dirilen hiç kimse yoktur. Ölümü ölümler bilir ama onlara nasıl soralım, henüz onlar ölü. Daha da bilmek istediği şeyler de vardı. Neden kuşlar, kelebekler, böcekler, uçabiliyor da hayvanlar ve insanlar uçamıyor? Vani sonsuz gökyüzüne bakıyordu, orada mavilikte çok hafif hiç kanatlarını çırpmadan süzülüyordu kartal. Kendisi de istiyordu bir kartal kuşu olmayı, onunla gökyüzünde yarışmayı. Ama akli eriyordu, o kartal gibi nasıl olsun! Bu onun düşüncesi idi, fantezisiydi...

Daha sonra o dünyadaki gerçek işleri düşmeye geçirdi. Çok yanlışlar, çok kusurlar bu dünyada yaşanmıştı. Onlar hiç olmasın diye dua etmeye başladılar, Allah versin ona uçsuz bucaksız bir güç o da durdursun hırsızlığı, kötülüğü yardım etsin sakatlara, iyileştirsin hastalar öyle yapsın ki yaşamak sevilmeğe olsun. İnsanlar sevsinler birbirlerini hem çalışsınlar hepsi kendi gücüne göre olan işlerde, her birinin iyiliği dokunsun birbirine. Bu çoğu düşünceden sonra Vani büyüyünce doktor olmayı istiyordu. Zannediordu ki doktorluk iyi bir zanaat. Daha çok insan seven başka bir meslek, topraklarda yok.

GAYDACI

Kirana saçak altında oturuyor, elişini yapıyordu, bir yandan da düşünüyordu kendi zorlu yaşamını. Artık otuz yaşında, sekiz yıllık evli bir kadındı, saf ve çocuk aklıdaydı... Onun ailesi geride onun için toprak bıraktılar. Kirana iki tarlayı da evlenirken peşine getirdi. Babasının toprağı bol olsun çeyizden yana onu küstürmedi. Bir başka toplayıcı düşseydi şimdiye kadar Kirana çok zengin olacaktı, papazın karısı da ona selam verecekti. Komşusu Marinka'ya veriyor. Kirana sanki insan değildi hiç, onun yanından geçiyor ona selam vermiyordu hiç onu görmezden geliyordu. Kirana'lar köydeki en fakir aileydi. En alt tabakadaydılar. Komşu Marinka onlara söyler "Aman bırakın onu da gitsin... Öyle ki kadınların yanında o öğrenmeye çalışıyor, Papazın eşi dün yarım saat ne laf etmiş. O sadece onu insan saydı ve selam verdi az biraz baktı ona da sonra kiliseye gitti. Kirana bunların hepsini kapının arkasından gördü. Ama bırak paralansın...

Böylece derin sayıklamalara dalmışken Kirana hiç denemedi. Hızlıca söylemek geçti aklından: "Mitka" diye bağırdı, o sert görünümlü komşusu Marinka'ya. Aman dedi yine aklınca, bunun yanında görünürsem yine bana gülecek... Saçak altında ki kadın bu fikirlere kapıldı. Baktı işine. Birbirine dolanmış iğne ipliklerini, dişleriyle kopardı ama düşünceleri kadını rahat bırakmıyordu, sayıklaya sayıklaya yine eski düşüncelerine kapıldı.

- E-he-he-he-he-e-e-e-e distincıklar vardıda nasıl iki kat daha çoğalsın. Olsun bir çift öküz, bir çift beygir. Şimdi ise sadece eşim, bir köpek ve bir de kedi var. Andrey, Andrey saf fikirleri hemen Tulumla yok etti. Alıp atsın onu ateşe... Atacan ama kolay mı?

Akşamleyin evde toplanıp söyledi: Söyle komşu Kirana! O havalar birbirinden güzel, şen gece yarıları geçinceye kadar çalar da çalar. Kirana ne kadar çok yorgun olsa da uyumak istemiyordu. O tulumunu şişirir, tulumun borusunu koltuğunun altından geçirir bütün kuvvetiyle parmaklarını oynatmaya başlar. Kirana bu arada çalgıya bakar, onu görür. Zannedersin sanki Andrey çalgıyla bir olmuş. O nasıl bir adam ki bütün yüreğini ve kuvvetini bu çalgıya koyuyor. Kirana'da şimdi artık yanaştı ona. O sanki hiç anlayamıyordu onu, acaba o çok fazla bu çalgıyı kullanmasaydı onu sevecek miydi? Sonra yine kadının bulanık kafasını başka fikirler kapladı. Razı edemiyordu, Andrey'i

onun için. Hani bugüne bugün başçorbacı²⁹ olmayacaklardı ama bari ortanca çiftçilerden az biraz üstün olsaydılar. Kirana'nın umudu böyleydi o gençliğinden beri Andrey'le aynı şeyi istiyordu. Şimdi ise fukara kaldılar, hep o çalgı onları bu hale getirdi. Hepsinden zor da komşusu Marinka artık cana yakın davranmaya başladı onlara çünkü artık onlara acıyordu. Geçen gün domuz kesmişler o almış birazda gelmiş; dedim getireyim Kirana tadasınız. Zira sizin evinizden belli çatal, tırnak göremeyeceğiz avlunuzda. Canım acıyor sana kuma Kirana. Köyde en fakir sizsiniz. Kirana bu olaydan zevk alan kadının suratına tükürecekti de yine de dayandı.

- Yok da bize neden acıyorsun ki? Diye sordu Kirana. Biz dilenci değiliz bize acıyorsun. Domuz kesmedik istemiyoruz ama lazım olursa satında alırsız.

Kirana çekildi bir tarafa, bu kadını kovmak istiyordu, bu göz boyayıcı kadını. Aklına misafiri evden kovmanın günah olduğunu getirdi. Sen komşu küsme diye uzattı Marinka lafı. Ne kusur var ne dedim şimdi bu zamanda avluda iş yok, ne var dilencilığe yetişmene. Kirana sustu ama içi kan ağlıyordu. Bari Marinka'nın kendi varlıklı olsa ah! Ama yaklaşık bir iki dakika Karina'yı bir gülme aldı. Marinka gitti. Kirana baktı arkasından, sonra açtı baktı ne getirmiş.

- Aman Allah'ım, şişseydin sen Allah belanı vereydi dedi, Kirana kendi kendine. Kuş kadar koymuş, acaba yüreğinden nasıl koptu? O bunu da getirmeyecekti de! Kirana başka türlü nasıl gülecekti bu yaşamda.

Kirana yine söktü, sardı sümenini, iğne ipliği yapmaya başladı. İçeriye girdi. Aldı eline başka bir iğne, ipliğin ucuna tükürdü de onu geçirdi, başladı işlemeye. Ama Andrey'de avluda yoktu. Domuzu mu yapsın? İğneyi mi? Onu kendi de o kadar çalışkan değil. Yapacaktı ama mecburdu. Diğerinin elleri bağlanıyormuş avlu işlerini yaparken, cenabet. Hiç vakti kalmıyormuş çalgıyla gezmeye. Kaç kere çalgı uğruna tarlalar ekilmedik kaldı. Hele geçen sene tarlaları satılığa çıkardı. Kirana'nın getirdiği... Toprağı... O eskiden mücadele etti bu işi yapmaya ama Kirana'nın ailesi sağdı da Andrey kaynatasından utandığından yapamamıştı. Şimdi sattı sadece bir tarla ile kaldılar. Kirana kesilmiş tavuk gibi ağladı, bağırды, dövündü ama... Dövün sen bütün gün içeride birisi daadıcı ister birisi altın kessin ister yok ne yapayım?

²⁹ Çorbacı ev sahibi anlamında kullanılır. Erkekler için çorbacı, kadınlar için çorbacıya nitelendirilmesi yapılır.

Niye biz büyüdük, babamdan kalma toprağı satıyorsun? Âlem satın alır biri iki yapmaya çalışır, sende elimizde olanı satıyorsun... Andrey sırnaştı onun yanına yanıklarından öptü ve dedi ki:

- Kahırlanma eşim, hiçbir şey olmayacak biz iki can Allah bize evlat vermedi, kim için ağlıyorsun! Sen daha anlamadın mı? - Benim işim çorbacılık değil ben calgıcıyım.
- Öyle ama âlem!
- Bırak âlemi. Ne istiyorsun? Marinka gibi toplayıcı olmak mı? Biz kimler için çalışacaktık! Marinkalar nasıl görmüyor musun? İyirin topluyor gibi topluyorlar ona çorbacılık mı denir?
- Adam iç çamaşırı giymiyor ama tarla satın alıyor! Kadında çocuklarını hafta içi aç bırakıyor, hafta sonu pazar gününde kırma³⁰ yapıp komşulara dağıtıyor zengin desinler diye. Öyle çorbacılar, öyle zenginlere tokum ben dedi, Andrey.

Burada Kirana da artık anlıyordu çorbacılık artık devam etmeyecekti. Neyle olsun, neyle devam etsin mayası artık kaçmıştı. Kirana iğneye baktı sonra günün ikindi olduğunu fark etti. Bıraktı bu düşünceleri gitti manacık³¹ yaptı. Giderken de hep söylendi kendi kendine. Düşünmekten deli olacaktı, ne olacak göreceğiz! Bende gitmiş haftalarca düşünüp kafa patlatıyorum, nereye gelebileceksem...

DÄDUM

Todi dede seksen yaşındaydı. O hiç okula gitmemişti. Onun çocukluğunda savaş olduğu için çiftçi çocuklar okula gidememiş, okuyamamıştı. Todi dede o zaman etraftan ne öğrendiyse öyle okuma yazma öğrenmişti. O şimdi torunlarını çok seviyordu. Onun, oğlundan iki torunu vardı, ikisi de okuldaydılar. Bu ihtiyaçla aynı evde yaşıyorlardı. Todi dedenin onlardan başka kızından da üç torunu vardı. Bu çocukların hepsi Todi dedenin gözü önünde okula gidiyorlardı. İhtiyar sevindikçe seviniyordu bu çocukları her gün sabahleyin o baktığı için. Onun sevgili çocuklarından beş torunu vardı. Onlar güzel çantalarını takar doğru okula giderdiler. Köyde ki okulda on bir yıllık ortaokulu. Todi dedenin torunları kismetliydi. Onlar bilimin temelini yerinde öğrenip gidecekler kasabaya, yüksekokullara, üniversitelere. Artık onun köyündeki çoğu insan okumuştı, onlar öğretmen, ziraat mühendisi ve başka meslekler... Todi dede gün sonu torunlarının

³⁰ Bir çeşit börektir.

³¹ Gagauz Türklerinin yaptığı bir yemek türüdür. Bu yemek içerisine konulan malzemelere göre adlandırılır.

beşini de toplar onlara köyde okulun olmadı, o zamanların çok zor geçtiğini, okuma yazmanın çok gerekli olduğunu ama o zamanlarda okul olmadığını anlatırdı. O torunlarına anlatıyordu okul olmadan el yardımlarıyla nasıl okuma yazma öğrendiğini. Siz çocuklarım diyordu Todi dede, şimdi çok daha iyi bilmek için çalışın. “Bilmek büyük bir kuvvettir ama bilmemezlik ölümden beter iştir”.

ÇİNGENEYKA

O yıl yaz çok erken geldi. Havalar serin oluyordu ama bazen sıcak günlerde oluyordu. Ayaklarımız yalın ayak gezebiliyorduk. Aylak insanlar köyden çıkacakları için güneşli hava görünce seviniyorlardı. Çağrılmadık bir kalabalık gelmişti bizim köyümüze. Ben ilk defa köyde böyle bir çingene kalabalığı görmüştüm. Çocuklarla o insanlara yaklaşıp saatlerce baktık. Ayrıca onlar bizim köye yerleşmişti. Salıvermiştiler arabalar beygirlerden de bir iki beygir yol kenarında otluyordu. Şatranın arabasında onları malzemeleri vardı: çekiç, örs, kerpeten, körük. Çilingirlik yapmak lazım olunca körükle üfleyip çekiçleri vuruyordular. Bizde köylü çocuklarla çok meraklıydık onların ne yaptıklarıyla ilgili. Ama erkenden evimize giderdik saat geç olunca. Kalırdı yarım yamalak giyinmiş çingene çocukları. Onlar sıcaktan kaçıp, kenarda dövüşürdüler. Öğleden sonra sadece kenarda kalırdı o çocuklar kendi oyunlarıyla, tartışmalarıyla, çingenece bağışmalarıyla. Çingene kadınlar yamalı elbiselerle, ellerinde sülüklerle köy içine giderdiler, orada insanlara fal kapatıp, onların geleceği ile ilgili şeyler söylediler. Sıcak havalara çok meraklıydı çingeneler, dilenciler ve falcılar. Ortalıkta aylak bir babu kalırdı. O otururdu belinden genişçe sarılmış olan etekle. Babu gecede olsa gündüzde olsa pek yerinden kalkmazdı. Onun o çiçekli eteği belini dümdüz sarardı, ayaklarını örterdi. Eteğin altından babunun kesilmemiş kirli tırnakları gözüktü. Babunun boyu şişmanlıktan pek belli olmuyordu. Dağınık samana benziyordu. Çingenenin suratı buruştu, benizli tütünden ve gözyaşlarından solmuştu. Ama belliydi gençken güzelmiş. Saçları kahverengi, sık ve kıvrıktılar. Püsküllü çemberi başında bağlı değildi rüzgâr onu başının tepesine atmış gibi duruyordu. Çemberin altından gözüktüyordu iki büyük halkalı altın küpe. Esmer ensesi de görünüyordu, terlemişti de. Nasıl büyük işlerde çalışmış! Boynundan da birkaç güzel boncuk asılmıştı. Onlar babunun güzelliğini tamamlıyorlardı. Ağzındaki tütünü de hiç söndürmüyordu. Onu elini kullanmadan dudaktan dudağa değiştiriyordu. Tütünü bir dışından diğerine tütürerek atıyordu. İhtiyar çingene ateşin başında oturuyordu. Elinde de uzun bir sopa

vardı. Tütünü bir tarafa koyup sopayla ateşi harlıyordu, kızıştırıyordu. Babu oynuyordu ateşle, eğleniyordu. Onun eğlenmesi çingene çocukları çok meraklandırıyordu, onlar da yakında oynuyordular. Babu yalnızlıktan uslu durmuyordu, o bakıyordu çocuklara, üflüyordu tütününü de arada da ateşi karıştırıyordu. Ateş yanarken çocuklar babunun etrafını çevirdiler. Birbirleriyle oynayıp, gülüyordular. Ama babu bunları hiç duymuyordu uyukluyordu o. Başı yere düştükçe kaldırıyordu başını, horulduyordu. Ama o gerçekten uyumazdı. Göz boyamak için arada bir ateşi karıştırıyordu. Şalver babu çocukları böyle kandırmaya çalışıyordu. Birisine sopayı vurup gülmek için. Birkaç kere o oyunculara böyle yapmaya çalıştı da onların hepsi kaçtı bir tarafa. Babu her zaman en küçük ve en ahmak olanına yakın dururdu. Ama babu yakamazdı onları da çocuklarda gülerdi. Babu yetişemezdi onlara, onlarda babunun etrafında dönerdiler. Böyle çingene bağrıışmalarından o artık bıkmıştı. O düşünüyordu nasıl aldatıp onları oynasın. Ufak bir topaç buldu da attı onların tarafına. Küçük çingeneler gittiler babudan uzağa kendi çadırlarına. İhtiyar babu biraz olsa da rahat kalırdı ama yine uzaktan çekiç, balta, örs sesleri duyuluyordu.

Akşamüstü çadırdaki falcılar, dilenciler toplanırdı. Onlar kimi hırpaladıklarını kimi kandırdıklarını birbirlerine anlatırdılar. Çadırdan geç vakitte sesler duyuluyordu. Zannediyorduk, bu çingeneler bizim köyün kenarında çok uzun zaman yaşayacaklar. Ama onlara gezme tabiatı işlemiş. Bir sabah hiç kimse duymamış onlar nasıl toplanmışlar, nasıl eşyalarını arabalara yüklemişlerde Çiyşi yolundan hangi tarafa gitmişler belli değil. Bizim insanımız Gagauz çiftçimiz onlarla arkadaşlık ve alışveriş yapmadılar. Çingenelerle aralarında kavga dövüşte olmadı. Köy içindeki herkes konuşuyordu bu huysuz, gezgin milletin kimseyle kavga etmediğini. Köylülere hırsızlık yapmadılar başka zararlar da vermediler. Onların yaşayışı bulut gibi geldi, yabancılıkları kendi yaşamlarını gösterdiler ve gittiler. Köylülerin aklından da çabuk unutuldu. Sadece bazı yerlerde bugün de bazı kelimeler kaldı: çingene gibi kirlisin, çingene gibi şalversin, çingene gibi utanmazsın, çingene gibi olmayın. Kalanların hepsi kendimce giderdi.

ÇİFTÇİ ECELİ

Babamdan bana bir çarık tasmağı gibi bir tarla bir ağaç pulluk yer ve birkaç tanede bu dünya da kullanmam için baba nasihatı kaldı.

- Dinle oğlum, söyleyeceklerimi kulakların arkasıyla duyarsın! Bizim bu çiftçilik zanaatımız sana örnek olsun. Çok çalışmak, hiç dinlenmemek, geceler boyu sürekli çalışmak. İşte sadece o zaman sofranız kuru kalmaz. Ama eğer kendini boşluğa kaptırırsan, bugünkü işi yarına bırakırsan, bir de geç kalkıp zamanında uyursan açlık olur, sağdıçta nikâhını mezarlıkla kıyar.
- Korkutma baba beni dedim ben. Biz senin elindeyken daha kundakta işi öğrendik senden. Aklım kesiyor artık. “İnsanın ili eli varken bu dünyada nasıl aç kalsın”.
- Siz işi alışın, çocuğum ama sen sakın unutma. Çiftçinin teriyle, onun sırtından geçinen, ömrü boyunca yan yatanlar yaşar bu dünyayı. Ne demek istediğimi anlayın. Çiftçinin çok çalışması lazım. Az biraz aylaklık yapması demek ilk önce onun ekmeğini kaybetmesi demek. Yan gelip yatanları açlık zorlar. Biz hani çocuğum bir laf var ya: “Üç gün yaşamak için dört gün çalışmalıyız”.
- E o üç günün içinde dördüncüyü nereden bulacağız? – diye sordum ben babama.
- İşte o var, onu nerden bulacağını eğer onu bulmayı becerirsen yaşamda yuvarlanıp gidersin. Ama eğer bulamazsan adında çiftçi ise çocuk bakamayacak, adam olamayacaksın.
- Başlamışken yalvardım babama. Söyle bize en başından, sen nereden aldın dördüncü günde bir oda dolusu oğlu nasıl büyüttün?
- Söyleyeceğim oğlum, bu lafı nereden açtım sanki. Ben sevgili evlatlarım, yaşamım boyunca yortu-pazar bilmedim. Yeri geldi aydınlık geceler bana iş oldu. Türlü türlü şeylere katlandım da üç günde dört iş için çalıştım. Sizi nasıl büyüttüğümü görüyorsunuz. Kendim belki çok zorluklar çektim ama aç ölmedim...

Babam azıcık sustu ve soluğunu içine zorla çekti, yüzümüze bakarak ekledi:

- Şimdi bütün dertler sizin üzerinize kaldı.

Çok zaman geçmedi, babam öldü annemde çok fazla yaşamadı. Böylece yaşam benim elime geçti. Küçük tarlam ayrıklarla doluydu. Ağaçlıktı ama benim kazmam iyiydi onu getiriyordum. Biliyorum kazmalarımın iyi olduğunu. Küçük çocuğum ve karımla kira gidip iki günde bir yer kazardık. Ardımızda bıraktığımız ayrıkları toplayıp yol üzerinde yakardık. Zar zorda olsa ben tarlamdan ölmeyecek kadar mahsul alırdım. Evde birkaç kuş, bir keçi, iki üç koyun vardı. Bunlardan başka yazın hizmetçilik, gündelikçilik gibi işlerde de çalışırdık. Rahmetli babamın nasihatine göre haylazlık edecek boş zamanım

kalmazdı. Kış zamanında kuşu ve koyunları bırakıp yapacak başka işler bulurdum. Babam rahmetli olsun, bana bir zanaat bırakmıştı. Arada sırada onu da kullanırdım. Kış gecelerinde kürk, şapka, eldiven dikerdim. Karımda bunlardan artan şeyleri toplar o da onlarla bir şeyler dikerdi, işleyip dokurdu. Ailemle yaz kış çalışırdık babamın lafından çıkmazdık. Yaşam zordu ama soframızda kuru kalmazdı, malay- mamalığa³² bulunurdu. Ben böyle yaşadım, bize Sovyet kuvvetleri gelene kadar. 1946 yılında bu fukaraların gücünde kaldı açlıktan ölmek. Soframız hemen hemen kurudu. Ama babam nasihatinde öyle söylemişti. “Sovyetler fukaralar çok dostmuş, fakirlere düşman değilmiş” oğlum derdi. Bak neden o zaman yeni kuvvette de fukaraların adı yine fukara. Geldi o adı kuruyacası 1946 yılında. Ben daha ilkbaharda anladım büyük kıtlığın olacağını. Karıma dedim:

- Bizim bu ayrıklı tarlamızdan bu kurakta yiyecek çıkaramayacağız. Avlunun içine mısır ekelim
- Eğer kuraklık olursa avluda da bereket olmayacak.
- Olacak, ekileni sulayacağız.
- E suyu kıtlıkta nereden bulacağız.
- Dereden bir hendek kazacağız bizim avluya. Mısırların kökünü sulayacağız. Ama bizim avlu yüksekte...
- E-he-he-e-e-e dereden bizim avluya hendek yapıp suyu çekmemiz için iki ay çalışmamız lazım.
- Hiç korkma karı, göz korkar ama el yapar. Bir iki haftada kazacağız ama eğer kazamazsak kırdı da bereket olmazsa ne yaparız?
- Belki boğaz tokluğuna gündeliğe gideriz de aç kalmayız diye hesaplıyordu karım.
- Şimdi karı, kimseye gitmek yok cevap verdim ben. Büyük zenginler Sovyet kuvvetlerinde aşırıya kaçtılar. Köyün zenginleri de zavallılar köstekliler gibi bakınırlar nereye kaçacaklarına kendilerini açlıktan nasıl kurtaracaklarına.

Eskiden açlık olmuş ama insan ölümü olmamış, belki yine öyle olur kurtuluruz. Bildiğini söylerdi kaskatı eşim.

- Bu yeni güçte yalancılık çok varmış. Biz kendimizi düşünelim kuvvetten umut yok.

³² Mısır unundan yapılan yemek çeşidi; yemek sırasında ekmek yerine yenir.

Bu yıldan belliydi ki yıl büyük yoksulluğa doğru gidiyordu. Çiftçi nerden kazanç bulacaktı. İşte öyle biz babamızın nasihatına göre eşimle iki hafta içinde hendek kazıp dereyi avluya bağladık. Gece gündüz halatla çalıştık. Her akşam terlemiş keten gömleklerimizi süzerdik. Çok zahmet çektik ama onun faydası da çok oldu. Apaçık gördük ki yıl kuraklığa doğru gidiyordu. Ben avlumda bütün yaz boyunca mısırlarımı suladım deredeki sular bitinceye kuraklık oluncaya kadar. Ama benim avlumda bütün kış yiyeceğim mısırlar yetişti. Kırdaki yerlerden o yıl hiç tohum bile alamadık. İşte zahmetim beni ölümden kurtardı. Zor geçirdik o günleri ama ölmedik. Çoğu kişiye gizlice verirdik bir parça un biraz mamaliğa. Ama hangi birine vereceksin bu avluda ki mısırlardan? Geçti en zor yıl. Yok, oldu bu Basarabiya toplarından aileler, bütün sokaklar, çoğu evler boştular. Haftalarca gömülmedik insanlar vardı. İşte böyle de zor günleri geçirdik...

ÜÜLEN KASABASI

Bolgrad. Üülen kasabası tozlu ve kalabalık. Alışverişçi, işçi, eğlenen ve aylaklar. Birden çok türden milletli kasaba! Haftada iki kere yapılan panayır... Diller arasında da sık sık Bulgarca ve Gagauzca az birazda Moldovanca, Rusça, Ukraynaca duyulur...

Daha burada Arnavutça, Almanca, Çingenece de birbirine karışır. Bu nimetlik bu karışıklık daha önceden de varmış bugün de var. Besarabya'nın yüzü, güney tarafında Bucak'ta o daha koyu benim özüm tamam olsun diye bir şeylerde ekleyelim. Bizim kızgın güneşimiz, daima bulutlu mavi gökyüzümüz, yanık kırlarımız, çalı çırpımız, genger ve yuvalarında trakaları, yamaçlarda kuş sesleri.

Bolgrat'ta dükkânlar soğan, sarımsak biber, domates ve daha başka sebzeler satarlar. İşte biber tepsisinin yanında yaşlı kadın satıcı, adam ile laf ediyor. Kadın geniş ağızla çukmagıyla³³ sarı çemberi tepeden bağlı, çiçek yerine de başında takılı bir çift bal mumu. Onları çorbacıya³⁴ almış panayıra unutmasın diye. Olsun evde ne ile çıkaracak turşuyu ya da şarabı. İlkbaharda, sonbaharda, bütün kış boyunca burada Bulgarlar panayırılık yapar, Lipovan³⁵lar. Onların sepetlerinde kırmızı yanaklı elmalar, armutlar, siyah erikler ve başka türlü taze meyveler var. Eğer alışveriş yapmak istiyorsan Rusça sor. O başka dilde konuşmayı sevmez. Dükkânında lamba şişesi, fener ve başlığı, ufak tefek işleri

³³ Yünlü ev dokuması

³⁴ Gagauzlarda ev sahibinin, mülkün, kadın olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır.

³⁵ Rus kökenli ve "Eski İnaniş"a sahip, Moldova Prensiği döneminde Rus Ortodoks Kilisesi'ne muhaliflerin 18. yüzyılda göç etmesi sonucu Dobruca ve Muntenya'nın doğu bölgelerine yerleşmiş bir halk. 2002 Rumen nüfus sayımına göre, Dobruca'da yaşayan 21.623, Romanya'da yaşayan 35.791 Lipovan (Lippovan) vardır.

Yahudiler satar. Ama eğer kuş, hayvan, tahıl, buğday lazımsa onları Gagauzlar satar. İşte arabanın üzerindeki çuvaldan kalabalığa bakıyor sarı mısır, tekerleğe bağlı bir domuz yavrusu.

Çorbacının başında kara kalpak, omuzlarında gaytanı, başlıklı bir yağmurluk, entarisi çıkmış, belli hepsi el işi. Güzel kırmızı bir kuşak. Ayaklarında süt- beyazı çarıklar, kara kil tasmayla bağlı. Arabada çuvalın yanında oturuyor yedi sekiz yaşlarında sümüklü bir çocuk. Bu Gagauzun oğlu. Onun erik gibi karagözleri bakar panayıra. Todi diliyle tatlı şekerini yalar. Gider alışverişe. Çok meraklı mal panayırında. Canbazlar³⁶ en ustalar, en hırsızlar. Onlara âlem gizlice der “panayır yabanileri.” Hepsi tantar kırmızı çireli günden rüzgârdan yanmamışlar, hepsi şaşkın işten yorulmamışlar. Bu panayırda demiri döverken sıkça başka şeyleri de döverler. Canbazlar Bolgrat’ın bütün dillerini biliyorlar. Ellerinde kampçı dört bir taraf gezinirler malı toplayıp sınır dışı ederler. Çiftçiler dayanır, mal toplamayıcılar, Canbazlar kimsenin gözünün yaşına bakmaz. Çevirirler, aldatırlar gamsız olanları. Parasız bırakırlar. Bir kişi onlarsız bir şey yapmaya yeltenirse Canbazlardan payını alır. Kim saklarda vermezse, satıcılığı sopayla devam ettirirler. Belgrat’ın panayırında meraklı çingeneler. Onlar koyu kalabalıkta hopa-hop-çalarak gelirler. Çingene kadınların omuzlarında türlü madeni para ve sedefler, örgülü saçları kulaklarında dizili küpeler, boyunlarında sıra sıra boncuklar, altınlar. Adamlardan da bazılarında küpe. Kiminin üstü pek eski giyimli, pahalı ayakkabıları, ama sırtlarına öylesine atılmış buruşmuş bir palto. Güzelliklerden başka çingene kadınların ellerinde parlak yumruğum kadar sülük. Besbelli ki panayırdakilerin dileklerini bilmeye çalışıyorlar. Bu taraflarda artık daha sık duyarsın Belgrat’ın panayırını bugün dahi A.S. Puşkin. Çünkü o zamanlar tarı kırgın etmiş, merkezden anılmış Rus peetçisi Kişineva. Zaman uğramış Bucak tarafına. Kim bilebilir! Acaba bu garip insan hem türlü zibilli çekti poyraz oğlunu bu taraflara.

Bolgrat’lılar severler kendi kasabalarıyla övünmeyi. Alışveriş arasında daha o saat başlarlar anlatmaya. Belgrat küçük ama bilinen kendi eski parkıyla bilinen bir kasaba, bugün de Puşkin’in adını taşıyor. Bana giderken konuşmayı seven bir adam rast geldi. Adı Manuş ama bu sıradan Bolgrat’lılar gibi değildi. Bu yerlerin vatanseveriydi. İyi bir konuşması vardı hem de çok bilgiliydi. Büyülü bir kemeçesi vardı. Çalmaya başladığı zaman bütün panayır yanına toplanırdı. Sonra o çalmayı bırakıp başlardı konuşmaya:

³⁶ Hayvan alış-verişi ile uğraşan kimse

- Bolgrat, dostlar derdi, ne ile ünlüysen onunla anılırsın!

Burada çok açık görünür, Puşkin'in izleri...

Kemençesinin sesi de adamın anlattığıyla pek uygun çalıyordu “kara şal türküsü.” Onun dizelerini de Manuş söylerdi.

Manuş, Manuş! Ölünce seni unutmayacağım! Garip, insandan da yakındın hem fakirdin hem zengin... Onun uzun kara bıyıkları çat pat beyazla karışıklılar, kulaklarına kadar da kıvrılıyordu, koyu kara sakalı. O başlamıştı erkenden çalmaya, güne karşı parlardı onun açık kel kafası, bir boş tepsiye benzerdi. Ben vermeye hazırdım altmış yaşındaki bu adam da ne hata ne kusur vardı. Sonunda öğrendim, hani yanılmamışım.

Bolgrat panayırı zamanında yaz kış erkenden uyanırdı. Sabahleyin ondan ne alacaksan alınmış ne satacaksan satılmış olurdu. Öğle zamanında koskoca meydan da isteyene büyük paralar dönerdi, ortalıkta çeşitli seslerle karışırdı, daha sonra rüzgâr savururdu samanları arabaların üzerinden yerlere. Kapı ağızlarından dilencilerde artık giderdiler ama belli ki hepsi evlerine gitmezdi. Büyük alışveriş yapanlar buğday, tahıl, hayvan alıp satmışlar, meyhanelere geçerdiler. Manuş'ta dostlarıyla çekilirdi, Bolgrat'lı Mitran Pani'nin evine. Bu aileye yoksullar toplanırdı ama bana kalsa aile toplananlardan daha yoksuldu, kimin çöpleri para ile doluydu! Onların doğasında, yüreklerinde müzik bulunuyordu. Ya laf ustalığa ya oyunculuğu ya çalgıcılığı ya da sadece söylemeyi.

En sonunda az mı bu dünyanın gamı kederi, kalp acısı çekenleri, duygu bozuklukları... Bu kişiler çok defa sayarlar. Onların tam fikri yoktur, suçsuz yere kötüleyici adlar söylerler, boş laflar. Onların hiçbirinin birbiriyle işi yoktu, onlar kalpleriyle bağlanmışlardı, hangisinin kalbinde vardı anadan, babadan, tabiattan kalma şeyler. Ama bu türlü insanların bazen ekmek kazanmak gibi dertleri de vardı. Yaşamak uğruna o gerekliydi. Ama en sonunda kendisine karşı gelirdi, Manuş o zamandan ikna olurdu. Kendi yaşamını isteği gibi yaşamaya, hiçbir şeye bakmadan yaşamak istiyordu.

Manuş'un sözüne göre: Kimin yüreğinin çalımı yoksa onlara daha zor. Ölesiye hep çalışır, lazım zengin zoruyla sürünmeye...

Manuş'un yanındaki insanlar kendilerini mutlu sayardı burada eceline küsen kimse yoktu. Onlar yüksek duyguları hiçbirinin anlamayacağını sanardılar. Hepsi belki bilmez, dünyada bir söz var “iskusstvo³⁷” ama bu zarif işi tanıyordular, derin anlatıyor ve tanıyordular bu hissi. Yüreklerinde taşıyordular. Bolgrat pazarına gerekli işlerimi

³⁷ Sanat

halletmeye gittiğimde Manuş'un o büyülü sesinin namını duyardım. Yüreğim beni seslikten çıkarırdı. Böylece günün birinden bende katıldım Manuş'un derneğine. Besbelli ki anam beni daha vergilikten ayırmamıştı. Manuş'a gideyim diye başlardım ama çok düşünüyordum âlem ne diyecek diye. Çok mu kolaydır, gümüş yüzüğü paraya çevirmek? Kolay değildi ama o annemden sakladığım ip işimi kolaylaştırdı. Neyin tam olarak olduğunu ben kendim de duymadım. Dondum da kaldım orada, hiçbir yere kıpırdayamadan.

Aklında tutmuyorum onlara ne zaman katıldığımı. Öyle bir panayır günü yoktu, kemeñçe çalarak ya da bir şey anlatarak kalabalığın arasında Manuş'u görmem. Konuşanlarda bazen azalır bazen de çoğalırdı. Besbelli ki panayırın şubat ayında saati saatine tutmaz. İşim düştükçe buraya geldikçe kimse çorbacısına seslenmiyordu. O Manuş'un kemeñcesinde asılıydı. Panayırın bittiği yere doğru giderken yavaş yavaş alışverişimi yaptım, Manuş'un arkasından gidiyordum. Daha sonra saklanmamaya başladım, orada bizimkilerin hepsini hemen tanıdım. Valla onlar o kadar çok meraklılardı ki yazıya geçmek isterdiler. Daha o zaman koydum aklıma onlar için yazmayı ama bir türlü uyduramıyordum bu zorlu işi. Çok yıllar geçti ve en sonunda da beklenen o yıl geldi. Benim dostlarım yeni bir yaşam için yazmaya başladılar. Manuş'un kompanyasında ben artık iyice onlara yaklaştım ve anladım. Bende ki kâr onlara yetişmiyor. Hem bütün de daha birkaç daha sebebi de vardı. Bütün kalan işlerden bırakıldım. Dedim ki kim ne isterse onu desin, kim gülecekse o da gülsün ben artık daima Manuş'la birlikte olacaktım. Babadan kalma çiftçilik işi de artık bir tarafta kalacak.

İlk olarak benim kaybettiğim şey buydu işte müzik sevgisi. Kendim bilmezdim hiç çalmayı, çalgıcılık tertiplerini kullanmayı hiç beceremezdim ama söylemeyi severdim sadece. Yetenekli olan Manuş'tu. Bana bu kusurumu o gösterdi. Manuş'un daha diyeceği şey yoktu. O büyülü bir kaşıkla yüreklerimizde hissedeceğimiz sesler çıkarıyordu. Dingin duygularla dinlemek zordu. Sağ olsun Manuş kusurumu açıkladı da beni çıkarttı o diğer düşüncelere sahip olanların arasından. İkinci kusurum şiir yazmaktan geliyordu. İşittiğimi, gördüğümü yazmaya çalışırdım. Aklımda tutuyorum onlar er vakit yazıya geçireceğim onları. Vekil Manuş'un Vasili bizim önderimiz bu sayılıyordu. Kimse ona başkaldıramazdı bir dediği iki edilmezdi onun hatırı sayılırdı. O hem kemeñceci hem de yazardı, aynı zamanda güzel bir okuyucu ve dil bilimciydi. Şiir ve müzik seven biriydi

de. Onu Belgrat ve bütün Bucak bilirdi ve sayardı. Ama gülünecek bir şeyi vardı. Kemençe için aklı seyrekleşmiş, haylakçıymış...

Manuş'un yaşam yolunu birden anlamak zordu. Onu kendi de aklına getirip hemen anlayamazdı. Onu etrafında eğer onu anlayacak birisi varsa yüreğini öyle açar anlatırdı. Onun yakınları pek sevmezdi onu. Manuş bir keresinde Mitran Paninin evinde açıkladı. Biz sıkça orada toplanırdık. O zaman orada olmasaydık belki de onun yaşam öyküsünü duymayacaktık. Belgrat'ı övünmeye. Başta o ve sonra da hepimiz çok büyük sevda duyardık doğup büyüdüğümüz bu yerlere ve kasabamız Belgrat'a. Bu kasaba Manuş'un yüksek sesiyle anılarak başladı. Diğer sözle sanki bıçakla kesiliyordu. Birden sessizleşti. Ömür dünya boyunca anılmış General İnzov'un izi. O nasıl ki bir Allah adamıymış, ölüsü bizim yanımda Belgrat kilisesinde yorgunluğunu dinlendiriyor. Rahmetli olduğu ilk zamanlar onu Odessa'da gömmüşler ama bizim insanımız onun burada olmasını istemiş. Onun iyiliklerini Bucak halkı unutmaz. Odessa'dan, Belgrat'tan İvan Nikitiç İnzov'un sandığını Gagauzlar ve Bulgarlar omuzlarında getirmişler. Bugün bile onun mezarına nice acı çekenler ziyarete giderler... Anlatıcı İnzov'un nasıl kaçak kolonileri Tuna'nın ötesine Bucak kırlarına getirdiğini sıraladı, Pomeşçiklerden³⁸, çinovniklerin soygunculuğundan ve daha başka işlerden nasıl kurtardını...

Sonra Puşkin'i anlatmaya geçerdi. Puşkin bu sokaklarda gezmiş, belki tam da bu panayıda üzüm yedi, belki yazısını okudu, belki de bu topraklarda kimi şeyleri yazdı. Belgrat işte bunlarla gururlanır. Puşkin sadece Rus yazarı değil aynı zamanda bütün dünya yazarı. Ben ilk olarak Manuş'tan Puşkin için bir şeyler duydum. Onun sözleri sanki bir kanaviçeye koraflar gibi dizilirdi o uzatmadı lafı daha fazla bir iskemle üzerinde başladı söylemeye:

Lukomorye'nin yeşil bir meşesi var,
O meşenin üzerinde altın bir zincir var,
Ve gece gündüz kedi gibi çalışan bir bilim adamıdır,
Sürekli halka yapar,
Sağa gider şarkı başlar, sola gider,
Bir peri masalı söyler...

³⁸ Pomeşçik kelimesi Rusya devletinde toprakları olan yani toprak ağası olan kişilere denilmektedir.

Manuş Rusça okuyup Rusça anlatıyordu. Sonra Gagauzcaya, Moldovancaya, Bulgarcaya çeviriyordu. Hangi dilde söylese o bütün dillerde bilgiliydi. Bu dillerden başka Manuş Yunanca da biliyordu. Manuş kendini Gagauz sayardı ama o iki milletinde insanı. Babası Bulgar Karademirov, annesi Kırbobaoglulardan. Fukaralıktan anne baba evinde çok zaman kalmamış. Âlem arasında kendine yer edinmeye çalışmış, bir ekmek peşine koşmuşta zenginlerin yanında çırak olarak çalışmış, Pomeşçik, Kanazirskilerâ yanında. Çok yıllar hizmetini beğendirmiş, sonunda da pomeşçinin yanında çorbacı kalmış. Kanazirski'nin ikiz kızı varmış. Başka da çocukları yokmuş. Bu çocuklardan tabiat güzelliğini hiç saklamamış. Anne baba zenginliklerini kullanıp çocukları öyle güzel giydirmiş ki durup bakmaman imkânsızmış bu iki su damlası gibi birbirine benzeyen açık güllere. Penku ve karısı kızlarını bu kötü dünyadan uzak büyütmeyi, onlar hayırsızlığı hiç görmesin hiç bilmesin istemişler. Çocuklar yedi sekiz yaşına geldiklerinde öğretmenler getirilmiş, bu öğretmenlerin hepsi kadınmış. Çocuklar avlu içerisinde hep kadın görmüşler. Misafirliğe gelmek içindeçorbacılar erkek birisinin geleceğini teklif dahi etmezmişler. Çocuklar babalarından başka erkek yüzü görmemişler. Sadece bir hizmetçi çocuk yaşıyormuş onların avlusunda. O da çok yetenekli ve bilgili bir insan olduğu için. İşte onun adı Manuş'muş. Kışın sadece ona izin verilirmiş Boyarların evine odun taşınması için. Yazında sadece ona izin veriliyormuş evdekileri hizmet etmesi için. İkiz kardeşler Ganka ve Tudorka onu çok az görüyormuş onlar onu görmeyi çok istiyormuş. Oduncu basamakları tıkırdatmaya başladığı zaman kızlar daha o dakika kapıyı açarmışlar, içerideki iki hizmetçi kadında hay de çabuk ol be sünepe! Diye çırağa seslenirmişler. O etrafına bakınırmış. Ama bu azarlamalara karşın Manuş Boyarcıklara bir bakarmış. Yazında kızlar bahçede gezerken Manuş'tan gözünü alamazmışlar. Bu çorbacılar Manuş'u avludan nasıl yok etsinler ki! Manuş kızlardan altı yaş daha büyükmüş, onun zenginliği de daha büyükmüş. Fukara çocuğun iki isteği varmış, iki Boyar kızından birini beğenmiş. Ama Boyar'ın ikiz kızları birbirinden ayırmaya hiç niyeti yokmuş. Tudorka on sekiz yaşını doldurduğu zaman kötü bir hastalığa yakalanmış. Güzelim kız yorgan döşek yatıyormuş. Çorbacılar ortalığı ayağa kalmışlar, ilaç ve doktor için. Bu uğraşmalar boşa gitmiş, kurtuluşu bulunamamış. Kızın anası kızın yüreğindeki duyguyu öğrenmiş, Tudorka, Manuş'u görmeyi çok istiyormuş. Çorbacı Penku kahrından ne yapacağını bilmiyormuş, öfkelenmiş aynı renkte olan takımı giymiş... O bunca zaman çocuklarını bu kötü dünyadan korumaya ve saklamaya uğraştı

da sonunda ne oldu... Bir ırak bir ummadık insan onun güzelim hayatını geldi kstekledi de karıştırdı. Neden o zamanında kovmadı ki bu şeytanı. Kendi kendini sorguluyordu. Bu öfkeyle orbacının aklını onu gözünün önünden kaybetmek, avludan kovmak ve manastırın en ücra yerine kapatmak gelir. Manuş böyle bir kapana habersizce düşer. Ama boşuna şu laf söylenmemiş; Her zorluğun arkasında bir kolaylık var. Bu sırada günden güne ırak Manaf alışıyormuş. Burada çok kolay öğrenmiş notaları. Daha sonra öğrendiklerini duvara yazmış. Yalnız olmak adama yaramış o kendi yeteneğini keşfetmiş. O başlamış şarkı söylemeye. Ama bu arada zenginlerin avlusu Kanazirskilerin avlusunda çok tuhaf işler olmuş.

İlk önce avludakiler bir anlaşma yapmışlar, Tudorka'ya bir adam bulacaklarmış, sadece ummadık bir çırak olmasını istemiyorlarmış. Bu sözler duyulunca Kanazerskinin zenginlikleri kızın güzelliği zengin çocukları çağırır yanına. Belgrat'a dünürler gelirken Tudorka Manuş'u manastıra kapattıklarını duymuş. Daha da kötüleşmiş. Yıllar geçmiş hastalığı biraz olsun azalmamış. Tudarka Manuş'u da artık anlayamıyormuş, onu da istemiyormuş.

Annesi Sanda bir gün kocası Penku'yla konuşmuş:

- Yalvarırım sana, Tudorka'ya Manuş'u getirelim, kızımızı bu hastalıktan ve kahırdan kurtaralım. Çocuğumuzu kaybetmeyelim. Onu biz büyüttük.

Boyar cevap verdi:

- Ayıp değil mi çocuğumuzu bir çırağa verelim! Ertesi günü Kokoş manastırına bir fayton geldi. Boyar'ın çırağının nerede olduğunu aradılar, buldular onu saklı bir odada.
- Boyar söyledi onu erkenden bırakın, bugün evinde olsun.

Dağ onun önünde eğilmiş, Boyarlar nasıl eğiliyorlar.

- Manuş'un aklı karıştı, yine bana eziyet çektirmeye mi geldiniz dedi?
- Bu sefer eziyet yok.

Boyarın yollamış olduğu adam yine eğildi.

- Boyar Canabisi ve orbacıyka bu bohayı yolladılar. Bir kat eşya var içerisinde bu eşyaları giy eve mukaddes bir kişi gibi gel.
- Hiçbir şey anlamıyorum dedi Manuş. Onun düşüncesi bu değildi. Genç adam yüreğinden onun yaşamasının neye iyi olacağını düşünüyordu.

- Anlayacağın bir şey yok dedi Boyar'ın gönderdiği adam. Penku çorbacı seni ister. Atlar ve biz bundan sonra senin hizmetine geçeceğiz. Bekliyoruz senin bize söyleyeceğini:
- Hayde kasaba diye söyledi, yeni çorbacı.

Dört tane attan oluşan fayton, taşlı yollarda uçuyordu sanki. Artık şimdi giyimi değişmişti. Siyah bir şal frank, süt beyazı, sert yakalı bir gömlek, dirseğine kadar çekilmiş eldivenleri, boyunda da siyak bir kravat ile genç Boyar. O giyinirken bohçanın dibinde bir kesede harçlık buldu. Traktörün yanına ulaştıklarında çorbacı dedi:

- Çocuklar girin oraya da yemeğinizi yeyin. Ben çok erken yaşta Boyar oldum. Dönüşte ödeyeceğim parasını. Manuş anlayamıyordu bu talihin dönüşünü o bir düş olduğunu zannediyordu bütün bunların.

Çocuklar yemek yemeğe gitti. Manuş arabayı aldığı gibi kasabada çok bilinen bir kemeñçeciye gitti. Duvarda satılık on bir tana kemeñçe asılıydı. Manuş onların hepsini denedi ve bir tanesini kenara ayırdı.

- İşte bunu alacağım, parasını söyle hemen halledeyim.
- Dayan dostum. Belli ki Canabin zenginisin.
- Nerden biliyorsun, belki değilim?
- Eşyalarından belli.
- E zenginsem ne?
- Zenginde olsan cebine fazla gelecek. Bu kemeñçe her şeyden pahalı olacak. Çok yıl oldu onları yaptığım. Bundan sonra artık yapıp yapamayacağımı bilmiyorum...
- Kaç paraysa söyle.

Manuş o sırada beyaz eldivenlerini çıkarttı, başladı kesesindeki parayı saymaya.

- Sen sadece Boyar değilsin. Sen daha üstünsün, müzik çalanı anlıyorsun.
- Aklını severim, diye gülümsedi Manuş. Yok ihtiyar baba.
- Bu kemeñçe birkaç yıldır asılı duruyor, çoğu insan ona bakmadı bile. Ama insanlar sürekli soruyor bu kemeñçeler neden bu kadar pahalı diye. Al işte ucuzu derim. Geçenlerde o kemeñçenin etrafında çok dolandı biri.

Ona sordu m ne gerek diye, bı çok pahalı dedi.

- E dede, bende o kadar çok para olsa alayım bu kemeñçeyi, Allah'ta beğenir hem çaldığımı.

- Besbelli kısmeti benmişim, dedi parasını saymayı da bitirdi.
- Senmişsin yapacak bir şey yok. Razı oldu ihtiyar usta. Ben teklif ettim gelen diğer adama ucuz bir tane almasını ama o diğerlerinin de parasını çok buldu.
- Kal sağlıcakla usta!
- Sağlıcakla oğlum, kahrın olmasın çok para saydın.

Kemençeye göre onu çalmayı da becerirsin, çok anılacaksın. Manuş işini bitirdiği gibi geriye döndü ve adamları aldı parasını da ödedi. Dört atlı fayton Belgrat'a doğru yol aldılar. Manuş, hizmetçilerle bira oturduktan sonra onlar artık çözülmüşümler her gibi konuşuyordu. Kimi işleri Manuş'a açıkladılar. Bu geçen yılki çırak hiç şaşırmadı. Onu çorbacıkayla, çorbacı karşıladı. Kendi oğulları gibi davrandılar. Sabahleyin Manuş'u, Tudorka'nın odasına götürdüler. Gençler birbirleriyle konuşmadan anlaşıyorlardı. Çok sevindi Tudorka. Onun saki yüzünde bu saate çok kısmetli olacağı yazılıydı. O anasına babasına onları yalnız bırakmaları için yalvardı. Onlarda bıraktılar. Ama dayanamayıp tekrar anne babası içeriye girdi. Kız söylemeye başladı:

- Ben birkaç yıl önce bir rüya gördüm. Biz Manuş'la damatla gelin olmuştuk. Annem ve teyzem işte orada ikonalada.
- Tudorka gösterdi karşıda ki ikonaları,
- Bende aynısı olsun istiyorum, rüyamda gördüm.

Ev sahipleri ikisi de gözle tartışmaya başladılar. Sonra gençlere bakıp ikisi de razı oldular. Manuş'a sormak kalırdı tek. Çok zenginlere göre fakir birine bu soruyu sormak ayıptı, razı mı diye...

Penku çıktı odadan, kadınlara bıraktı bu işi ama kendi hesabına uymazdı bu iş.

- Sen ne düşünüyorsun, bizim Tudorka'ya koca olmayı kabul ediyor musun? Diye sordu Sanda.

Manuş tamah edenlerden değildi hiç, bu hastalıklı kız ne kadar çok zengin olsa da kendisine eş olması için hemen razı olmadı. Ama o Tudorka'nın hastalığını biliyordu bu hastalığı onu kendisine çekiyordu.

Bir cevap verdi:

- Razıyım.

Tudorka bu sözü duyduktan sonra artık hasta döşeğinden yardım almadan kalktı. Geniş omuzlu, kara bıyıklı, çatma kaşlı bu adama sarıldı.

Sanda da onları ikonolaya³⁹ doğru çevirdi. Hemen çağırdılar Penku'yu. Bu cevaba karşılık güzel bir söz söylemesi için. Bu lafı kendine söylemek bile ona zor geliyordu.

- Çağırma kızım anneni babanı. Ben seni kismetinden ayırmayacağım, günaha girerim. Allah sizi birbirinizden ayırmazın siz hep sağlıklı kalın.
- Kahırlanma babam sizi çağırmadım diye cevap verdi Tudorka. Benim istediğin soyu yüksek olsun değildi, o çok iyi bir insan.
- Gerçekten Manuş geniş omuzlarıyla kaplamıştı odayı. Burada aklına Tudorka da geldi. Erkenden yerleşip güzelce yaşamak istiyordu.

Tudorka'nın kız kardeşi Ganka'ya kismetli birisi çıkar. O evlenir Odessalı bir çocukla. Ama yaşamında türlü zorluklar olur, onlarsız yaşamak zor gelir. Penku çocuklarının kendi gözünün önünde yaşamasını istiyordu. Ganka çeyizini para ile değiştirir de önce Odessa'ya daha sonra Petersburg'a giderler. Ganka'nın kocasına çandarlar devrim işlerini yapması için gözlerine kestirmişler. Bu yüzden Jenevaya kaçmışlar.

İhtiyarlara Tudorka ile Manuş'un gitmedikleri için sevimleri kalıyordu. Onlar artık şimdi sevgiliydiler. Penku bütün mal varlığını damadının üzerine yapmıştı

- Penku, karısına damadı Manuş'un işleri yapacağını söylerdi. Hem o çorbacılığında kullanır boş zamanlarında da bomboş faydasız işler yapmaz. Kemençesiyle ağılatır da oynatır da.
- Kismetliymiş Tudorka, sağ olsun diye cevap verdi Sanda.

Bir zaman geçtikten sonra Manuş zengin Boyar olmuş. Kaynatası Penku ona Belgrat'ın geçmişini ve dedesini anlatıyormuş. Onun adı Kostakiymiş. Onun toprağında İnzov'un iziyle başlamış her şey. Aleksander Puşkin de Kostakinin misafiri olmuş zamanında...

- Anlatayım size benim kaynatamın dedesinin nasıl zengin olduğunu.

Adını söyledim, onun adı Kostakiymiş. Bunları kaynatamdan, Penku'dan duydum. O Kostakinin Bulgaryasından gelmemiş. Anlaşmazlık zamanında savaşta Türk padişahına karşı durmuş. Kanazirskinin başı uğruna çok para koymuş, ama onu bulmak çok zormuş. Kostaki kendi atları ve yakın dostlarıyla beraber savaşmış Rus askerine Türklere karşı. Bu çabası için savaş bittiği zaman Rus padişahı Kanazirskiye dört bin beş yüz hektarlık arazi ölçmüş. Bu arazi içerisinde Yalpug deresinin aşağısında çayır ve göller varmış. O gelmiş yerleşmiş bugünkü Bolgrat kasabasının bulunduğu topraklara. Burada göl

³⁹ Çerçeve.

boyunca o zaman sadece birkaç ev varmış. Yazın sıcak toz bulutlarına dayanaklı, kışın da sert esen rüzgârlara karşı dayanıklı evlermiş.

Bugün Puşkin'in adına olan parkın yerinde hiçbir şey yokmuş. Sadece birkaç kavak ağacı fidanı büyüymüş. Puşkin onlara misafirliğe gittiğinde onu göl boyunda gezdirmeye götürmüşler. Burada şiir Kostakiye bir fikir vermiş:

- Burasını bozmaz. Burada bir güzel park yapın. Dinlenme yeri olur orası büyük hayırla anarlar sizi bugün hayatta olanlar ve torunlar.

Kostakinin hesabına uymuş bu, teklifte razı olmuş.

- Güzel bir işe niyetlenmişsiniz, efendi Puşkin, demiş çorbacı. Bu kavak ağaçları parkın ilk başlangıcı olsun.

Ertesi gün parkın olacağını duyan insanlar küçüklü büyüklü ağaç fidanı dikmeye gitmişler. Kanazirski de önemli misafiriyle gitmiş.

Bu parka çok emek vermiş herkes. Kavak ağaçları büyümüş yıllar geçmesine rağmen halen daha açıyorlarmış. Kanazirski ile Puşkinin imzaları artık göğe kadar ulaşmış, en tepede bulunuyormuş...

Manuş çekmecenin gözünden çıkardı Kostaki Kanazirski'nin fotoğrafını, fasıl uzun bıyıklıydı, kara gözlü, gösterdi o bize daha sonra söyledi, Puşkin çekmiş o zamanlar. Dinleyiciler inanıyorlardı ona neden inanmasınlar ki! Hepimiz onun anlattıklarının gerçek olmasını isterdik. Onlar bizim yüreğimizi gururla doldururdu, bizim doğduğumuz yere gelmiş hatır göstermiş dünyaca bilinen tanınan yazar Aleksandr Sergeevič Puşkin...

- Boyar'ın kızıyla mutlu mesut mu yaşadın? Şimdi Tudorka nerede? Diye sordu dinleyicilerden biri.
- Dostlar dedi anlatıcı. Kaynanam ve kaynatam sağ oldukları sürece kendi beyliklerini kendileri yaptılar. Onlardan sonra zenginleştim ben. Ama saklamayacağım, çok kere aklımdan geçirdim: İnsana zenginlik niye lazım ki?

Sadece çok ayıp olurdu ihtiyaçlardan kalma bu zenginliği benim başıboş bırakmam. "Hiç sündükten adam olur muymuş olmadı da" demeleri olur muydu? Gül gibi Tudorka'yı ona verdik yaktık çocuğu derlerdi. İhtiyaarlar sağlıklarında bıraktılar bana her şeyi bende çorbacılığı bıraktım en sevdiğim iş olan müziğe yöneldim. Odessya yerleştim ailemle. İyi müzik yapanlardan öğrendim müzik yapmayı da opera tiyatrosunda çalgıcı oldum. Tudorka ile birlikte çok güzel yaşıyorduk bizim iki çocuğumuz da oldu. Erkek çocuğumuzun adını Ruslan, kız çocuğumuzun adını Ludmila koyduk. Belgrat'ta ki

işlerimizi vekâlet bıraktığımız kişiler ve çıraklar yürütüyordu. Zannedirdim ki böyle güzel yaşamamızın hiç sonu gelmeyecek...

Ama yaşam öyle değil, sadece biz öyle istiyoruz. Hata ve bela öyle sinsice geldi de beni bulunduğum yerden aşağı düşürdü, sevincimi de en aşağı basamağa düşürdü. Kolera hastalığı girdi. Odessa'dan çıkıp kaçamadık bu salgın hastalıktan. Orada Çum bayırının üzerine gömdüm sevdam Tudorka'yı çocuklarım Ruslan'ı ve Liudmilla'yı. Anlatıcının gözyaşları akmayı bekliyordular. O aldı kemençesini eline, girişti bir garip hava çalmaya, bu Bethoven'dı. Çalgıcı öylesine çalıyordu ki sarsılmadık yer yoktu. Benim de gözlerim yaşlarla dolardı. Onun yanında ki dinleyiciler gözyaşlarını silerdiler. Baktım çalgıcıya artık gözlerinde ki yaşlar kurumuştı. Onun gözlerinden dökülüyordu çeşmeden dökülüyormuş gibi yaşlar. Daha sonra müzik bizi yaşamımızın ortasına dünyaya geri atardı. Çorbacıyı ilk olarak zorluğa sonra kolaylığa sonra tekrar zorluğa geri atmış...

Kemençeci dedi: Yaşamak zor ve kolay, şen ve garip, fakir ve zengin. Ve çoğunun zenginliği nerededir belli değil şimdiden, nasıldır o zenginlik! Onun türlü şekilleri var, başka bir şey değil.

Çalgıcı müziği bitirdiği zaman ağır bir sessizlik oldu. Hepsi akıllarıyla Manuş'un geçmiş günlerine gitmiştiler. Kemençeci eğdi başını da sustu. Kimse bu sessizliği bozmaya yeltenmezdi. Sonra tekrar o kemençe girdi onların arasına. Manuş'un anlatmadığı geri kalan her şeyi o anlatıyordu sanki...

Beni yanına almadı da yalnız beni bu dünyada. Yalnız kaldıktan sonra benim zenginliğim ne işe yarar! Hiç gerek yok zenginliğe.

Erkenden geldi kıtlık zamanında tekrar çorbacılığa geri döndü. Elimde ne var ne yoksa evsizleri dedim gözünüze nereyi kestirirseniz alın orayı. Ne kaldıysa savurup satmaya verdim, birilerine.

Mitran Pani'yede bir toprak bağışladım. Bugün onun evinde oturup bir parça ekmek yiyoruz. Sadece benim bir kemençem, sade bir evim ve bir kuşağım kaldı. Manuş kırmızı kuşağını gösterdi, o beline sarılmıştı olduğu gibi. Bu zanaatım olmasaydı çok zorlanırdım ben. Bütün gün panayırda hem gezer hem çalarım.

Kara sakalı az biraz titredi. Yanık yüzü ve kel kafası günden güne yanıyor ve kelleşiyordu. Manuş'un kıvrık bir burnu ve saf bakışlı kara gözleri vardı. O kendi simasıyla da dinleyicileri büyülüyordu. Ama eğer bu kadar iyi çaldığı bir kemençesi olmasaydı o çok etkileyemezdi dinleyicileri. Denizi sözsüz dalgalandırır, rüzgâr estirir

tarlada ki ekini sallandırır, yağmuru yağdırır, gökyüzünü gürültetirdi, ama o yaşamayı her yönüyle aktarırdı o diyerek:

Neleri güzel görmediğinize bakın, duygularınızı duyun ve bilin, onu daha iyi, daha güzel anlayın, daha dolu yaşayın...

KULİLÄR

Kolhozun köyde kurulmasının üzerinden on yıl geçti. Bütün işler dolaylı yollardan gerçekleştirildi, kimsenin aklından çıkmıyordu bütün bu olanlar. Kırdaki bir işte, sokaklarda ki toplanmalarında, köylülerimiz kolhozun kurulmaya başlandığı o günleri birbirlerini anlatıp, işlerinde çalışmaya devam ederlerdi. Geçmişte yaşanan bu işlerin nasıl olduğunu daha şimdi anlamlandırıyorlardı. İnsanlar ne kadar da kendi başlarındaydılar artık. Herkesin kötülüğü de iyiliği de artık kendi avlusundaydı, kendi içlerinde. Elbette o zamanlarda da gizli saklı olan şeyler işitiliyordu: filan aylakmış, filanın içkisi, filanın dövüşçü... Bunlar duyuluyordu ama görülmüyordu. Kolhoz hepsine bir perde çekmişti. Bir yerde çalışmak, her gün mahalleliyle köylüyle buluşmak, herkesin içini ve dışını gösteriyordu. Onların tabiatını, niyetleride halkın arasındaydı. Bizim kolhozda en çok mal seven kişi Fima haşlamaydı. O doğrucu hem de çok cana yakın birisiydi. Artık yaşlıydı. İşlerini kendi başına büyüttmüş birisiydi. Kolhozda on yıl arabacılığı yaptı. Bir başkası Topal Pani'ydı. Bu adam çorbacılık tarafından en becerikli kişiydi. O yüzden de Pani'yi kolhoza başkan olması için ayırmıştılar. Burada erkenden gösterdi kendi bütün yeteneğini, onun himayesi altında çiftçilik işleri iyi gidiyor, güzel bağlar, koskoca meyve bahçesi ve daha başka türlü işler. İşte bir de Toşka Kademsiz. Kıskanç, haset, çok görgüsüz, çoğu insanı korkutan. İftara ile kabahatsizi kapattı zindana. Ama kendisi de kapana kapıldı. Orada da hep yatar. Donsuz Todurların Mitirasi haylazın haylazıydı, bir de üstüne içkici. Otuz yaşında daha evlenmemişti. Kimse ona kızını vermek istemiyordu. Kolhozda çalıştığı daha on beş gün olmadan kovulur başka bir işe gider, oradan da kovulurdu. Bu Donsuz'un işlerini ben tanıyorum onu diye bana her zaman anlatırdı Fima Haşlama. Bir gün onunla akşamleyin buluştuk. O arabasını bıraktı kolhoza. Orada bir avlu da kuyulu pınar vardı biz onu görüyorduk. Donsuz Todurların Mitirasi pınarda bir çift beygir sulamaya çalışıyordu. Fima bunu görünce atladı arabasından yere, Mitiradiye doğru hızlandı.

- Sen şimdi burada mısın be sümsük?

- Çekil oradan ne kadar sorunlu bir insansın, önün boşтуда mı geçtin? Diye homurdandı Mitiradi...

Atlar susamıştı. Mitiradi kovayı kuyudan çıkarır çıkarmaz beygirlerin ikisi de su içmek için hızlandılar ona doğru ama ikisinin de kafası büyüktü aynı kovaya sığmadı da kovadaki su yere döküldü.

- Tu-tu-tu diyerek Mitiradi söylenmeye başladı kötü sesiyle. Kamçıyı alıp kafalarına vurdu ama susamış olan atlar pınarın başından ayrılmıyordular.
- Kurtlar yesin sizin kafalarınızı sanki hiç su görmemişsiniz! Globalar diyerek ateş püskürüyordu.

Fima da Mitiradi'ye öfkelenmekten vazgeçti, o atların bu susamış haline acıyordu.

- Kurtlar onların kafasını değil senin kafanı yesinler! Hele bak sen şu dünya kötüsü ayakkabı suratlı adama. Bu topraklarda bir şey yapmamış o, mallara beddua ediyor. Kendine bak be Ali! Kolhozda kırk tane iş değiştirsin. Hangi yerde tuttundun da söylesene bir! Hayvanların sırtından geçiniyoruz hepimiz, sen onlara beddua ediyorsun. Allah biz insanları acımış onları göndermiş yeryüzüne, sen onlara beddua ediyorsun. Seni şimdi kim gönderdi beygirlerin yanına?

Daha sonra başka bir hizmetçi geldi. O beygirleri sulaması için Mitiradi'ye yardım etti.

- Baksanıza o atları susuzluktan yakmış. Atlar birazdan pınara girecekler su içmeye.
- Sen onunla beraber mi çalışıyorsun? Diye sordu Fima.
- Bugün onunla beraber yollara düştüm. Sonra onu yalnız bıraktım. Kendim eve doğru hızlandım işlerimiz vardı. Geldim baktım eve onun gözleri şişmiş uykudan.
- O düz yolda takılmış, sanki şap hastalığına yakalanmış.
- Takılış evet, görmüyor musunuz? O sarhoş. Nerede sağlam şarap bulmuşta patlatmış.

Fima kamçısıyla pınarın yanına doğru hızlandı zannettim ona vuracak.

- Seni gidi aylak adam seni. Koskoca dangalaksın! Uykudan eksik geberecen be kokmuş!
- Öyle be Fima. Atlar onun yanında kişner sesleri ta uzaktan duyulur ama o uyur umurunda değil.
- Hey dünya kötüsü. Sen bilmiyor musun? Hayvanların ağzı var dili yok ya onlar nasıl söylesinler susadıklarını. Sen eğer adam olsaydın onların susadığını

anlardın. Kendinin akli ererdi onları doyurup sulamayı, kaşıyıp temizlemeyi. Baksana onların üstü başı saman, pislik. Hani güzelce temizleyecektin onları.

- Temizleyecektim ama söylemediler, onların ağzı var ama dili yok diye homurdanarak cevap verdi Mitiradi.
- Aha, senin niyetin benimle daha fazla dalga geçmek mi? Diye daha fazla sinirlendi Fima.

Oradan geçen birkaç adam başladılar Mitiradi'nin üstüne gülmeye. Mitiradi'nin alaycı cevabına. Ama Fima'nın içinden onu parçalamak geliyordu...

- Bırak Fima, dedi yoldan geçen adamlardan biri. Sen ona vurmak istiyorsun ama ona vuracağına yere vur, o daha iyi. Onu şansora bir mezarlık dolduracak. Değer mi bir tembel için belaya girmek!

Fima öyle de yaptı. Bıraktı o tembeli başladı bana anlatmaya Donsuzların kim olduğunu.

- Bu herifin babası ölünce, onun adı Donsuz Todur. O bağlarda bekçilik yapmaya başladı. Başka hiçbir iş beceremiyordu. Sakat veya akılsız değildi aylaktı. Yazın baharında bütün insanlar kırdaki tarlada çalışıyorlardı ama o bağlarda en gölgeli yeri bulup gider orada çırılçıplak uyurdu. Ondan adı kaldı Donsuz diye. Şimdi sıra oğluna geldi. O da aynı babası gibi çıktı. Armut ağacından uzağa düşmezmiş... Şimdi atlar yınanmışlar. Acaba ona kötülüğü?
- Senin atların güzel görünüyor diye değiştirdim ben lafı. Dostumun keyfini düzeltmeye çalıştım. Bu hayvanları uzun zamandır mı kullanıyorsun?
- Ta kolhoz kurulduğu zaman. İlk yıl biraz orada burada çalıştım sonra arabacılığa başladım. Onları daha bir yaşında bile yokken aldım her şeyi öğrettim. İşte sözün gelişi sizde öğreticisiniz, bir çift ata bir şeyler öğretmek için çoğu şeyi bilmek lazım. Yoksa başka türlü başa çıkamazsın. Hem çok ta sabır gerek. Onları yürekten sevmek, onlara bakmak... Kendi çocukların neyse onlarda odur, onların ki de diri can.

Sekiz yıl geriye baktığım zaman, onlar su damlası gibi birbirlerine benziyorlardı. Ama biliyorsunuz ki hayvana bakmak için çok şey bilmek gerek. Eğer bir tane çok hızlı bir tanede çok yavaş hayvana denk gelersen o zaman çok uğraşırsın. Ağır olan yavaş öğrenecek hızlı olanı umursamayacak, hızlı olanda yalnız yükünü umursayacak böyle olunca da yavaş yavaş inatlaşacak, sonra da güçten düşüp ölecek. Benim atlarımın ikisi

de aynı tabiattan. Onlar ağır yükleri beraber kaldıra bilirler. Birlik olmak sadece insanlara mahsus bir şey değil...

Onların ikisini de ayırdım annelerinden, boyunlarına taktım birer yeni yuları. İlk olarak birbirini kokladılar, sonra tepinmeye başladılar küçük çocuklar gibi. Ertesi gün aldım elime uzunca bir edek denerim onları harmanıya harmanlamaya, ama onlar acemiden de acemi. Benim onlardan ne istediğimi hiç anlamıyordular. Kulak kulağa dalaşarak geldiler yanıma bende aralarına girdim edeciklerden de aldım ileriye doğru gittim. Onlarda peşimden geldiler etrafıma bir bakıp iki gittim. O zaman hayvanlarla aramda anlaşıyorduk işte o zaman sevindim. Aldım uzun bir edaa uçtan onlara istediğimi söyledim: Harmana koşarak geri dönün! Taycıklarım yine onlarla anlaşmıştık. Benim öğrencilerim sevinerek, kış atarak, sırtlarında da yük olmadan ağırlık olmadan döndüler. Bir gün sonra yine harmana gider sonra yine döneriz. İkiz eşleri alıştılar bu duruma. Şimdi ben yeni derslere geçerim artık. Üzerlerine giydirdim bezleri, yan kayışları bağladım yukarıya doğru. Ama benim taylarım gitmeyi istemiyordular yine. Ben haydi! Onlar yerinde! Sanki onlar değişmemişti taylar duydu. Birbirlerinin arkalarından baktılar örtülere. Değişiklik artık sırtlarında bezlerin olmasıydı. Onlar artık üzerlerine bir şey giymiştiler. Yine ben yavaşça ileriye doğru gittim, onlarda ardımdan geldiler. Birkaç dönemeç geçtim bu kadarı yetti. Sonra kaçtılar geri ben sadece arkalarından kampçının ucunu gösterdim onlara. Öyle öyle ben onları iki tekerlekli arabaya alıştırdım. Onlara hiçbir ağırlık yapmadım ama zor oldu başlamanız. Onlarda insanlar gibi geriye doğru dönüp bakardılar şüpheli gözlerle neydi acaba bu yenilik? Sonra koydum dizginleri, bindim arabaya. Bu ders benim öğrencilerime her şeyden zor geldi. Ben hayde dedim ama onlar hiç anlamadılar. Geri dönüp bakmayı istiyordular ama gözlerinin önündeki kapaklar buna izin vermiyordu. Onlar sadece ileriye görüyordular. Onlar alıştılar beni yanlarında görmeye ama şimdi arka taraflarındaydım. Bana sırnaşmaları lazımdı. Haydi, ileri derim ama onlar yerlerinden kıpırdamazlar. Öylece dururlar orada. Bıraktım biraz dursunlar da öyle anlasınlar ne olduğunu. Biraz zaman geçti yine nazik bir ses tonuyla seslendim. Kamçıyı sakladım. Bizim aramızda bir dostluk vardı neticede, onları nasıl korkuturdum. Aramızda ki dostluk bozulurdu. Her şey güzelce anlaşmakla, iyilikle olsun. Ben yine seslendim, haydi taycıklarım, işte öyle gittik. Bu dünyada zorla bir şey olmaz kardeşim. Bunu aslında bende babadan duydum. Anladım ki insanda olsa hayvanda olsa her şey iyilikle yavaş yavaş olur.

Taylar arabayı çekmeye başladılar. Ben ona biraz ağırlık yükledim. Ama benim hayvanlarım bunu da hemen hissettiler. Her şeyi insan gibi anlamaya başladılar. Onlar bugün benim ses tonumdan her şeyi anlıyorlar artık. Ne zaman ağırlık koyulacağını ne zaman işin biteceğini... Onlara ben önce düz yolda öğrettim gitmeyi sonra bayırda öğrettim. Bugün işte çok büyük işlere geçtik diyebiliriz. Firmada bensiz ve benim atlarım olmadan bir gün bile olmaz. Ot, saman taşıyorum, hayvan atıklarını atıyorum, sütleri getiriyorum vs. çeşitli birçok iş yapıyorum. Benim atlarım beni bir kere bile yarı yolda bırakmadılar. En zor işlere benim at arabamı yollarlar, işi çok iyi yaparız. Ondan bize güvenirler. Ama benim atlarım otsuz ya da susuz kalmaz. Allah korusun! Böyle bir şey dünyada ki en büyük günahıdır. Benim atlarım bu akşam o Donsuz Mitiradi'ye yanaşmayasınız, zira size neler yapacağımı bilmem!

Sonra bana eve gitmeyi teklif etti, ona bir şeyler ikram etmeyi. Bizim Gagauzlarda bu adet çok eskiden beri vardır. Bir insanı kendi evine çağırıp misafir etme. Bende dostumun bu isteğini geri çevirmedim. Eve yaya gidiyorduk. Yolda kolhozun kurulmasıyla ilgili konuşmaya başladık. Fima'nın aklına komşusu Benimci Tanas geldi. Ben başka zamanlarda onun hakkında bir şeyler duymuştum ama şimdi istedim daha bir şeyler de duymayı. Sorum kim olduğunu. Ne öyle onun şaşırtıcı bir adı var?

- E- he- he dedi Fima. Benimci Tanas'ın hakkında çok şey var. Onu bilersen benim yaşamımı benim de içimi görürsün. Eve gidelim de bu lafımızı derinlemesine konuşalım.

Evde gittik, girdik kilerin olduğu yere. Fima tazecik söğüt kamasından fiçıyı deldi. Akıttı bir tavşankanı gibi şarap. Sonra saçak altında ki asılı ekmekten kesti koca bir parça, yanımızdaki bidondan çıkarda lahana turşusu, onun da içine, sonra döktü taze oloy, çıktı kilerden elinde ki kaba ekmek somonunu dört beş parçaya bölüp önümüze bıraktı. Artık yemeğe başlayabilirdik. Ama biz ilk önce teşekkür ettik öyle geçtik sofraya. Bana sofradaki olanların hepsi o kadar taze ve güzel göründü ki sanki anamın evinde böyle yemek görmemiştim. Buyur dedi Fima. Şükür aç değiliz ama biz şimdye kadar neler çektik, Allah bir daha göstermesin... Sözü bitirdi, içine derin bir nefes aldı sonra ekledi: Beni o zamanlar köy ağası diye yazmış oradaki bir ahmak! Hem de yarı deli biri Toşka Kademsiz. O burada yakınlarda yaşıyordu. Kendim için ne söyleyebilirim o zamanda işte böyle işçiydim, çalışkandım, hayvanları severdim. Atlara bakar onlardan hariç bir çift

öküz de yetiştirirdim. Avlumda birkaç tane koyun, bir tane inek ve tuttuğum kuşlar vardı. İşimiz hep gece gündüz çalışmak oldu. Âlemden geri kalmamalıydık. ...

Ama bu komşum Toşka ikide bir gelip gelip:

- Hey sende ne var da bende yok! Neden benim işlerim yolunda gitmiyor?
- Sende de yürüyecek sadece çalış, diyorum.

Onun bir tane tarlası vardı, onu çok geç zamanlarda ekerdi. Nereden gelecekti onun bereketi? Nasıl artacaktı? Sonra da zaten sattı orayı. Çocukları büyüdüler, yetiştiler şimdi zenginlerin meralarında çalışıyorlar. Arada sırada eve gelirdiler, analarına bir iki fistan, babaya da bir gömlek alırdılar. Ama bu Kademsiz karısına olan her şeyi çok görürdü. O adam nerede kardeşiyle gidip gelmezdi. İşten kazandığını artırırda da biraz güzel yaşasın. Toşka karısını da kıskanç gözlerle bakardı. Savaştan sonra Sovyetler sordu köyün başına kimi koyacaklarını, kim aranızda en fukara? İşte Kademsiz, en fukara olanı diye bağırdı biri şakadan mı gerçekten mi belli değil. İşte o saat köylünün başına koydular onu. Ama bu şaşkınlık bu kadar yeterdi. Başlamasın mı kuvvetler bir ona bir buna iftara etmeye. Hani köyümüzü diriltecek, o çalışırdı insanı güzel kötülemeye o zamanlar nasıldı biliyor musunuz? İftara çok yaygınmış. Boşuna geçmişten kalmamış laf adamını bulurmuş... Bu pezevenk hiç kabahati olmayan çok insanı kapattırdı. Açlık zamanında da en iyi en doğru düzgün insanlar öldü. Yukarıdan yemek gelmiş ama o onları satmış kendisine bir sandık dolusu kadar para yapmış. Ama kendisi suratı hep asıp ve de o hep giysisiz dolaşırdı âlem bir şeyler anlamasın diye. Eline bir de tüfek vermiştiler sokaktaki köpekleri kurşuna dizerdi. Bu işi de hesaplayarak yapardı. O isterdi insanlar korksun ona en ufak bir şey söylenmeye bile yeltenmesin. İlk kolhoz kurulmaya başladığı zaman bu adam girerdi insanların avlusuna da tüfeği patlatırdı yukarı doğru, sonra başlardı sormaya: sen de mi protif gidiyorsun, kolhoza karşı mısın? Kim kolhoza girmezse o köpek gibi kurşuna dizilecek! Anladınız mı?

Ama Benimci komşum orada karşı yaşardı, onu mezara sokan Kademsiz Toşka adama sinirlenir. Neden ona bir kere sormuş?

Toşka abi, ben Çadır panayırında duydum. Kolhoz için gönüllülermiş sen neden tüfekte korkutuyorsun?

- Ben değilim Toşka, kızmış. O benim bugünkü köyümün başında olan insan. Bu tüfek şimdi siz protifleri yola ize koyacak.

- Ben protif değilim, diye cevap vermiş Tanas. Ama kolhoza şimdilik giremeyeceğim. On yıl oldu arabamla çalıştığım öküzlerimi çalıştırdım. İstiyorum ki birkaç yıl daha kendim için çalışıp, çiftçilikten hevesimi alayım.
- Gireceksin, girecek hem de horu oynayacaksın. Heves alsınmış, hevesini al işine bak!

İşte böylece kolhozu düzdü. Ama Toşka ile bir gün zindana gitmek lazım. Onun kıskançlığı bana daha geçmemişti. Kolhoza girmek için yazdım, avlumda ne var ne yoksa aldılar. Düve, araba, inek, beygir, öküzçüklerim... Bir çift atım vardı, bütün köyde olanlardan en iyi olanlarıydı. Onları da asker aldı. Toşka beni köyün ağası yazmış 1949 yılında. Yazın koptu bir çılgılık. Allah bir daha göstermesin. Ağlayan insanlar, saklanan insanlar, görülmedik kıyamet koptu. Sadece bizim köyden yüzün üzerinde insanı aldılar. Ben oradan Borlaçan'a, oradan da Ukrayna'nın boş bir köyü olan Şampomoza'ya kaçtım. Kendi aklımda düşündüm orada binlerce insan kaldı ben kaçıp saklanırsam bu olaylardan belki kurtulurdum. Hangi birimizi bu karmaşıklıkta arayacaklar? Öyle de oldu. Zavallıların bazısı orada öldü de kurtuldu onlardan bazıları da zahmet çekti de orada biraz da olsa yaşayabildi. Üç ay geçtikten sonra ben eve geri döndüm. Kolhozda insan kalmamıştı, bizim kırlarımızda çalışacak hiç kimse yoktu. Bütün köylü insanlar Toşka'ya karşı geldiler, ona neden Fima'ya kulak vermedin? Ne istedin bu işçi insandan!

- Ne bileyim ben dedi, Toşka. Kendini deliye çıkardı...

Ama herkes o zaman anladı. O sadece beni değil köyümüzün yarısının en iyi adamlarını da satmıştı. Bırakın adamı çalışsın kolhozda diye öfkeli öfkeli bağırmaya başladı kalabalık. Kolhozunda prisidatili Pani Topal akıllı bir adamdı. Toşka'nın gözüne bakıp:

- Bırakalım adam çalışsın. Bay Fima köyümüzdeki en düzgün insan...

Hırsız Toşka hiçbir şey demedi ve oradan ayrıldı. Ben ta o zamandan beri kolhozda çalışıyorum. O zamanlar çok zor geçti, çiftçiliği ayağa kaldırmak zor oldu. İşte o zaman anlaştık Pani ile bu taylara öğreteceklerimi. O gün bugün bunlarla çalışıyorum orada. Köyde o zamanlar vardı çok fazla mal sahibi, onlar kendi başına işleyenler olarak sayılır. Onları da büküp sökünçe tepeye tınaza. Zavallı komşum Benimci ve birkaç kişi daha, onun gibi bağlıydı kendi toprağında. Onlar çok şey çektiler, Allah bir daha göstermesin! Fima biraz sustu, sonra tekrar başladı lafa.

- Benimci'ye söylüyorum, komşu sende kolhoza gir, kurtul bu zülüm eden Toşkadan.

Bende artık birkaç yıldan beri kolhozdaydım neticede. Benim tarlam kolhozun en iyi yerinde ama artık sanki benim değildi bir kurt gibi içimi kemirirdi bu his. O zamanda toprağımdan koptum sanki bir şeyler etimden koptu da gitti, canım öyle yandı. Bugün bile sızlaması var. Benimci'ye bakardım da onun sızlanmaları hep kendineydi. O çok güçlü ve kuvvetliydi. Onu bir türlü yenemezdim. Bazen kendi kendime bende diyordum, bu kalabalığa boşuna mı atladım. Ama Toşka aklıma geldikçe bu düşüncemi durdururdum. Birkaç yıl geçti de anladım. Bu yoldan hiç kimse kurtulamayacak. Öyle de oldu. Topal Pani ayrıldı. Toşka onu hep kötülüyordu: o insanları kolhoza dâhil olsunlar diye sıkıymıyormuş der Pani için türlü kabahatler bulurdu. Ama Pani'den daha iyi bir insan bizim bu yerlerde yoktu. O çok becerikliyd, çiftçiliği ve her bir işi biliyordu. İş tam anlamıyla anlamazsa o işe başlamıyordu. Toşka ikide bir kolhoza gelip onu ispiyonlardı:

- İşte karşı mahalle sende ise bir sürü edinoliçnik⁴⁰ onlar hepsi protif anlıyor musun?
- Ne yapabilirim, çok daha yeni bir kolhoz burası işler tam anlamıyla yürümüyor. Tohum yok mahsul yetişmiyor. Yarın kıra, tarlaya çıkmamız lazım ama bizim puluklarımızın⁴¹ koşacak yerleri yok.
- Kolhozda kimde koşacak var! Benimci bir çift öküz verecek. Onun ardında başkaları var.
- Sadece Benimci'nin bir malı var, geri kalan herkes bomboş bir küp gibi. Hiçbirinde ne hayvan ne de ekilecek tohum var. Kendilerine bile yiyecek bir şeyleri yok. Benimci kolhozu istemiyor, ona ne yapacaksın?
- Nasıl o istemiyormuş, zorla sok onu buraya. Başını bük!
- Sen neden büküyorsun! O adam biliyor kolhozun gönüllülükle olduğunu.
- A ha sende mi protifsin, koydum seni için bir laf prisidatili olasın. Sen kendin de protifsin...

Toşka birkaç kere tüfeğini pat pat diye ateş eder, sonra başkalarını korkutmaya giderdi. Bugünlerde Toşka her gece Benimci'nin evine gider onu döşeginden kaldırır, sormaya başlar. Ne bekliyorsun kolhoza girmek için, neden girmiyorsun? O, avluda tüfeği birkaç kere patlatmışta korkutmuş onun karısını, çocuklarını. Sabah olunca komşum Benimci gelir bana sormaya:

⁴⁰ Tek mal sahibi

⁴¹ Toprağı sürmekte kullanılan tarım aracı

- Ne yapacağız Fima. Bu deli Toşka dün akşam yine geldi, aklımızı aldı.

Dedim ona

- Bende duydum eve üç kere tüfek sesi duyuldu.
- Tüfek attı, sonra beni yakalarımından tuttu ve salladı. Kolhozda kolhoz verseymişim dilekçe.
- Kolhoz girmek için gönüllük olur dedim.
- Gönüllük ama zorla dedi o.
- İstersen öldür ne yaparsan yap girmeyeceğim dedim.
- Gireceksin, dilekçede yazacaksın dedi. Tüfekte paldır küldür bir şeyler yaptı. Hiç bilmiyorum ne yapmaya çalışıyor?
- Ben Bay Tanas, sana verecek akıl yok bende dedim. Ama hissediyorum ondan kurtulamayacaksın dostum. Herkes kolhozdan bahsediyor. Geçen Çadır panayırına gittim orada da insanlar işlerini güçlerini bırakmışlar kolhoz işlerinden bahsediyorlar. Birisi iyi söyler, birisi kötü söyler. Söylenenlerin ucu kenarı yok...
- Nasıl olsa ben kolhoza girmeyeceğim diye kesin bir cevap verdi o.
- Neden?
- Komşu sen iyi biliyorsun. Nedenini bir kere anlatacağım belki içimdeki acılar biraz olsa diner. Babamdan bana iki tarla kaldı. Geçmiş seneden onları ayırıklardan kıymık kıymık ayıkladım pakladım. Her yıl hayvan gübresiyle besledim. Şimdi kolhoza girersem orayı da onlara vermem gerek. Toprağa kim bakacak, orası bakım ister. Daha sonra öküzlerimi de vermem gerekecek, onlara o kalabalıkta kim bakacak? Donsuzların Mitiradisi mi? Onları alacaklarına canımı alsınlar daha iyi. On dört yıl sadece bir öküz ile çiftçilik yaptım. Beninci kendini gözyaşları içerisinde buldu... Çocuklarımin yediğinden ayırdım, kendim yarı aç gezdim de iki öküzü bir yere topladım. Şimdi onları kendi elin ile çıkar ver. Kime? Niye?

Ben söyledim

- Yapacak bir şey yok.

Komşum sustu. Onun öylece susması da adamın nefesini tıkıyordu. Biraz sustuktan sonra gözlerini kendi evine doğru çevirdi. Orada arabaya bağlı öküzler tarlaya gitmeden önce biraz saman yiyordular. Tanas susma dedi:

- Öküzleri vermek olmasa...

Gözlerinde boncuk gibi yaşlar döküldü. Ben dedim:

- Komşum bırak, o kadar dertlenme, zira Allah korusun dertli bir hastalığa yakalanırsın.

Dostumu biraz sakinleştirmek istedim. Ona şöyle bir akıl verdim:

- Âlem dedim, kolhoza girmeden hayvanlarını satıyormuş, ama öküzü kesmek yakışır. Başka türlü çıkış yolu yok...
- Ne keseyim, satayım mı bu hayvanları! Ben bu öküzlere el kaldıramam, satamam da. Onlar benim kendi canım, çocuklarımdan daha kıymetliler. Ben böyle duracağım hiçbir şey yapmadan. Ne olursa olsun!

İlkbaharın gelmesiyle en gerekli şey tohumdu. Kolhozda hiç tohum yoktu, edinoliçniklerde de hiç tohum yoktu. Ama tarlaların ekilmesi gerekiyordu. Benimci Tanas çadır panayırında karısının evdeki kilimini satmıştı da öyle mısır tohum alabilmişti. Aldığı tohumlar iki tarlasını ekecek kadardı, beyaz ekin ekmedi o, onu ekmeye çok fazla tohum gerek. Kolhozda da çok gerekiyordu beyaz ekin ekmek. Meralar çok büyüktü ama güzden kalma hiç tohum ekilmemişti. Umudumuz ilkbahar kalmıştı. Bunu üzerine mahalle komitelerinin başındakiler anlaşırlar. Nistru'nun diğer tarafındaki kolhozlar yardım etsinler Besarabyada ki yeni komünist gosподarlıklarına⁴² tohum vererek yardım etsinler. Razı olmuşlar. Elbette ki verecekler, onlara bir zararı yok muydu? Ama yukarısı öyle karar vermişti, besbelli görünüyordu Besarabya'da yeni kolhozlara girenlere göre eskiden kolhoza dâhil olanlar daha zengin. O zamanlar yukarıdan söylenen söze kimse karşı gelemezdi. Onlar ne derseler ölsen de kalsan da yapacaksın! Bizden birkaç kişi gitti oraya yüklediler tohumu trene: arpa, buğday, mısır, bize dört beş günden sonra ulaşır... Ama bizim burada da ilkbahara yakın zamanlarda Toşka kudurmuştu artık. Kolhoza girsinler diye insanlara sıkardı hep. Bu düşman, Benimci'ye göz koymuştu asıl niyeti onu kolhoza dâhil etmektir. Gelip gelip avluda tüfek patlatır, çirkin çirkin küfürler ederdi. Komşum Tanas'ta bana danışmaya gelirdi hep, onun başka kimsesi yoktu.

- Sen komşum, benden yaşça büyüksün. Bana doğru bir akıl ver. Hiç kurtuluş yok mu kolhozdan?
- Yok, kardeşim yok diyorum. İnsanlar hep dâhil oluyorlar kolhoza. Bizim için tohum istemeye gittiler. Kendi başına çalışan çiftçiye hiçbir yerde tohum yokmuş!

⁴² Hükümdar; bey, sahip

- Kötü işler der Tanas ve gözleri dolar yine.
- Kötü ama durum böyle komşum. Senin de girmen gerekcek...
- Girmeyeceğim kardeşim. Öküzlerimi mi vereceğim? Ben kendim zahmetimi kendim çekerim, ama hayvanlarımı başka insanların eline vermeyeceğim.
- Şimdi hayvanlar kolhoza lazım. Tohumlar trenle geldikten sonra onu eve neyle taşıyacağız. Biliyorsun ki otuz kilometreden fazla yol uzak orası bize.
- Girmeyeceğim, isterlerse canımı alsınlar.
- Ne protif mi kalacaksın?
- Neden protif. Siz beni neden anlamıyorsunuz? Bende protiflik yok. Öküzlerim benim hayvanlarım neden onlar âlemin olsunlar.
- Komşum benim de yüreğim buruk ama düşmanlar bize rahat bırakmayacaklar. Görmüyor musun? Toşka gibi kan içiciler yanı başımızda sürekli.
- Bilmiyorum ama bu Toşka Bolşevik'miş, hanı Allah tarafında atılanlardan. Şeytan gibi bir şey zaten. Eğer değilse de şeytandan da beter bir şey. Kan içici adam. En çok da bana garezi var...

Demir yolundan haber geldi. Gidelim tohumları taşımaya. İlkbahar yağmurları başladı. İlk önce yavaş rüzgârla gelen yağmur sonra bardaktan dökülürcesine başladı. Yumuşak olan yolu daha fazla yumuşattı bu yağmurlar. O yollarda tekerlekler çamura batardı ama tohumları getirmek gerekliydi. Zira böyle yağmurun ardından hemen ekersek büyük bereket olacağına dair umudumuz vardı. Hayvanlar yetiştiremiyordu taşımayı. Toşka ve Pani Topal gezdi kolhozda kim dâhilse kim değilse sıraladılar hepsini tohumu taşınlar diye. Bunu Beninci'de kabul etti o kendini protif saymıyordu, sadece kendi başına çalışmak istiyordu. Şimdi bu işte kendi arabasıyla tohumu getirmeye gidiyor. Altı çuval yükler ama araba derin bir çukura batır aradan çıkamaz. Ertesi gün Toşka onun yanına dört öküz koşsunlar diye göndermiş komşusuyla.

- Koşmayacağım diye bağırması Benimci. Ben hastayım zorum var nasıl giderim oraya. Tanas ona doğru söyledi. Bacağı kuruya kuruya acıyordu artık. Şimdi bu ağır işte de daha çok acımaya başladı. Ayağıyla pek topallıyordu.
- O zaman kolhoza gir demiş Toşka.
- Girmeyeceğim diye dalaşmaya başlamış Benimci'de.

Toşka tüfek patlatmış, bağırması, korkutmuş onu. Ama Benimci'yi öküzleriyle koşmaya ikna edememiş. Ama Benimci Tanas o gün afallamış. Onları kendi öküzleri bilmiş de

döşeklere düşmüş. Toşka kolhoz başını Topal Pani'yi, Benimci ile konuşsun diye yollamış onun yanına. Eğer kendisi hastaysa onun öküzlerini başkası koşsun. Pani teklif etmiş:

- Hadi Bay Fima, biz ikimiz gidelim onun yanına belki seni dinler. Gittik.
- Komşum dedim ben, ver öküzlerini onlar sürsün, tohumu da eksinler. Sen çiftçisin, bilmiyor musun ki şimdi tarlaya tohum ekme zamanı olduğunu?
- Biliyorum ama âleme hayvanımı teslim etmem. Ben protif değilim. Düzelince ben yaparım.
- Protif değilsin, ama kolhoza da girmiyorsun dedi Pani.
- Kolhoza girmiyorum o dobrivolnu. Ama bir yolunu düşündüm. Sadece düzeleyim...

Öyle de öküzlerini yine vermedi. Kolhoza geldiğimizde Toşka elinde tüfekte bizi bekliyordu.

- Ne o zirgil vermedi mi öküzlerini?
- Vermedi, kendisi gidecekmiş.
- Ben onu kendim yerleştireceğim diye yumruğunu vurdu masaya Toşka.

O gece Dijurnu, Benimci'yi yanına iki kere çağırmış, ama o gelemezmiş, hastaymış, kalkamazmış!

- Karısı gelsin diye üçüncüye yollamışlar Benimci'nin evine. Kadın geceleyin gelmiş.
- Ben size kaç keredir birini yolluyorum diye bağırmış Toşka. Siz hayinsiniz köyün başındakileri nasıl saymıyorsunuz diye masaya yumruğunu vurmuş. Korkutmuş Benimci'nin karısını.
- Hemen yaz dilekçe.
- Nasıl dilekçe?
- Nasıl bilmiyorsun dilekçe? Bütün köylüler kolhoza dâhil olmak için yazıyor.
- Adama sormadan nasıl yazacaktım?
- Yazmazsan eğer ben sizi yarına beyaz ayıların yanına yollayacağım, anladın mı?
- Ben yazmayı bilmiyorum, yazmayacağım.
- Bilmiyorsan parmağını bas.

Tutmuş onun elini, bastırmış mürekkebe, zorla parmağını bastırmış hazır yazılmış olan dilekçeye.

- Şimdi artık kolhoza dâhil oldun. Şimdi eve nasıl gideceksin? Yarın gelip öküzlerini kolhoza alacağız.

Beninci'nin karısı ağlayarak gelir ama solsevetta ne olduğunu eşine söylemez. Kötüleşip ölür diye korkar o. Ertesi gün Toşka üç kişiyle gelir. Benimci'ye sormadan öküzleri çıkarır oldukları yerden tarlaya tohum sürmeye yollar. Benimci düşe kalka Toşka ile mücadele eder. Ama daha çok zorlanır onu kucakta eve taşırlar.

- Öküzler artık kolhozun! Demiş Toşka ve üç kere tüfek patlatarak avludan ayrılmış.
- Kolhozunmuş... Nasıl oluyor bu? Ben zayivlenie yazmadım ki, diye söylenmiş Benimci kendisini kaybederek...

O gün akşamüstü Tanas biraz düzelmiş. Karısının yalvarış yakarışlarına bakmadan kalkmış o gitmiş öküzlerini neden getirmediklerini sormak için. Ama o öküzlerinin kolhozda bağlı olduğunu görmüş.

- Neden benim öküzlerimi buraya bağladınız, size kim söyledi böyle bir şey? Ben kolhoza dâhil değilim.
- Toşka gülümsemiş ve hayvanlara bakmış.
- Ben dilekçe vermedim kolhoza
- Sen vermedin ama karın verdi!

Bu kara haber Benimci'yi kesmiş. O acı ile adam yere düşmüş. Toplanmış insanlar kaldırmışlar onu. Evine götürmeyi istemişler. Ama o kolhozun damını göstermiş. O öküzlerini görmek istemiş. Orada sarılmış öküzlerinin boyunlarına, ağlamış, öpmüş onları da sonra yere düşmüş. Yol boyunca kendine gelememiş onu eve kucakta götürmüşler. O gece sağlığa daha da kötüleşmiş. Kimseyi tanımazmış hep öküzlerini sayıklar, ağlarmış... Ertesi günü karısı sağlıkçı çağırmış. Bende gittim yanlarında durup birkaç laf ettim. Kendine hiç gelememi, öylece sabaha da yetişmeden öldü. Benimci kolhoza girmeden edinoliçnik.... Fima derin bir of çekti. Toprağı bol olsun. Çok çalışkandı, hayvanlarını çok seviyordu. Onları gözü gibi koruyordu. Bana kalsa hiçbir köylü onun kadar hayvanları sevmiyor. Benimci iyi bir çiftçiydi. O hayvanları da kırı da çok seviyordu.

- Yazık olmuş adama dedim ve sordum, kaç yaşındaydı o?
- Otuz beş yaşındaydı. Tam yaşayacağı güzel yaşında geçip gitmiş.

Sözü değiştirdi Bay Fima. Ama o ilkbahar günlerinde kolhozda bir büyük bereket geldi. Kolхозdaki çiftçilik yeniden dirildi. İnsan kendine yeteceğini aldı devlete de kaldı postavka. Ne de olsa çok büyük bereketti.

Ben saate baktım, Fima ile muhabbetimiz çok uzamıştı. Gece yarısı olmuştu. Dedim:

- Muhabbet çok iyi ama yarın ki işler bizi bekler, dağılım.
- Hadi o zaman diye razı oldu Fima ve son şarabımızı döktü. Ölüyü andık gelenek böyle diyerek şarabı içti ve birkaç damlada yere damlattı.
- İyi gelenek dedim ben. Mezarlığa ölmüşleri anmaya gidince de birkaç damla şarap, su dökeriz biz.

Bu sözden sonra Fima anlattı. Bizi toprak doğurmuş, bizim göbeğimiz ona bağlı yaşarken, ölünce de bizi gene o kabullenir. Ben yaşamımda en büyük zorluğu geçirdim. Dünya yerimden toprağımdan ettiler. Başından böyle bir şey geçmeyen anlayamaz, bu şaka değil! Ama benim yine de kismetim varmış, şükür dönebildim sevgili yurduma, toprağıma ama... Kaç kişi oralardan geri geldiler.

ÇİÇEKLİK BAHÇASI

Bu yıl Çilingirlerin bahçesinde çok gür çiçekler açtı. İlkbahar da ve yaz ayında ilk önce çiğdem çiçekleri, leylaklar, laleler daha sonra zambaklar, gelincik çiçekleri, zurnalar⁴³... Yazın bujorlar⁴⁴ açardı ama güller yetişip avlunun boyunu geçerdiler. İnsan gibi sokağın iki tarafına da bakardılar. Onların köklerine de türlü altıncıklar⁴⁵ sarılır ve daha başka tırmanın türlü çiçekler.

Sonbaharın geç vakitlerinde karın altından başlarını gösterirlerdi sıralı şekilde duran güz çiçekleri. Onları ev sahipleri özenle toplayıp bağlamışta çömleklere yerleştirmişlerdi. Biraz daha soğuk vurduğunda, güzel güz çiçekleri kışı geçirmek için bodrum katına gideceklerdi.

Sokaktan geçenler, avludan aşan bu dünya güzeli çiçekleri görüp sevinecekler. Çiçeklerin güzellikleri sokaktan geçenleri bir iki defa durduruyordu. Çiçekler, onlara bakan insanlara yaşamın zorluklarını, güçlüklerini unutturuyordu. Ev sahibi Demirci Todur ağır işleri yaptıktan sonra durup hevesle bakar avlusundaki bu çiçeklere. Dünyanın güzelliğini teniyle ve ruhuyla hissedirdi. Öyle ki onun büyük yorgunluğu burada daha çabuk geçirdi. Bu çiçeklik bahçesine hayran olmamak elde değil!

⁴³ Gündüzsefası çiçeği

⁴⁴ Şakayık çiçeği

⁴⁵ Nasturtium

VANİ ÇİLİNGİR

İlkbaharın havası yavaş yavaş bütün dünyayı kaplıyordu. Çoktan karlar erimişti, avluda yalın ayak gezebiliyordu artık insanlar. Vişne ve zerdali ağaçları çiçek açmıştı. Hava sıcaktı... Kırdan çimen kokusu geliyordu. Çimenin kokusunu duyan koyunlar, inekler, danalar, buzağılar köyün içinde sesler çıkarıyordu. Hayvanların hepsi çayıra çıkıp otlamak istiyordu. Çilingirlerin demirci dükkânlarında iş daha yeni başlıyordu. Bir gün demirci Todur oğlu Vani'ye dedi:

- Git, çocuğum Göza Peti'lere söyle, onların işlerinin hepsini tamamladım. Sabaha koşup gelsin. Belgrat'a gideceğiz dükkân için kömür getireceğiz.

Vani yıkandı ve hızlıca gitti Göza'lara. Öğle zamanıydı. Köyün okulundaki dersler bitmişti. Vani'nin, Göza'lara giderken okulun önünden geçmesi gerekiyordu. Orada ki kapılar açıktı. Bunu görünce çocuğun yüreği daha hızlı atmaya başladı. Dersin öğretmeni Delaoltu'nun sesi dışardan duyuluyordu. Besbelli ki o öğretiyordu onlara bir şeyler. Kim bilmediyse dersleri kaldı dersten sonra. Vani Çilingir'de olsaydı keşke bugün okulda. Öğretmen Delaoltu şimdi öğlen yemeğini yemeğe gidecekti. Ama bu “eşekleri” (Delaoltu öğrencilere işte böyle seslenirdi, onlar öğrenmekte biraz zorlanırdılar) Vani'ye öğretmek için kalacaktı. Vani o çocukları da kurtarıyordu. Kendi arkadaşları daha iyi anlatıyordu. Delaoltu çok hızlı Romence konuşuyordu. Hem dersten sonraya kalmak Vani ile güzel geçerdi bir de dayaksız ders biterdi. Onlarla birlikte Delaoltu da kalırdı, dersler anlayışla bitiyordu. O bir kere anlatırdı, iki kere anlatırdı, üçüncüde de anlamazsalar o kendi klasik metoduna geçerdi.

Turçı, derbedey, prosti! Diye bağırırdı Romence. Tekli sıra halinde dizilin benim önüme. Kendi ayva ağacının dalından alırdı bir çubuk onunla çocukların avuçlarına vururdu. Çocuklar acıdan kıvranırdılar. Daha korkak olanları kapıya koşardı kaçmak için ama öğretmen onları yakalar sivri yeriyle vururdu neresi rast gelirse. Çocuklar kapıda sıkışarak, fırlayarak çıkmaya çalışırdı dışarı... Öğretmende öfkesini dindirirdi. Böylece geri kalan öğrencilere de öğrettikten sonra, öğle yemeğini yemeğe giderdi. Bugün sınıfın yarısı bilememişti derslerini, öğlenden sonraya kaldılar. Onlara Delaoltu ikinci kere anlatmıştı dersi ama daha kimseye dövmemişti. Tahtanın yanında duruyordu Göza Todi, diğerleri yerlerinde oturuyordu. Öğretmen okulun önüne çıkmış, orada tütün içiyordu. Vani de tam oradan geçerken durdu ve selam verdi:

- İyi günler!

- Hayır, olsun çocuk, ne yapıyorsun? Diye sordu öğretmen. Baban demişti okula gelmeyeceğini, ama şimdi geldin mi?
- Yok gelmedim. Beni Göza'lara yolladılar bir iş için. Yoldan geçerken durdum burada.
- Ya sende gir, bir iki dakika derse diye teklifte bulundu öğretmen.

Vani girdi kendi sınıfına. Gördü zavallı arkadaşlarını. Bazıları ayakta duruyordu. Göza da onların arasındaydı. Germa Stepu, Barza Vani, Koli Ayı ve daha çoğu. Onların hiçbiri bilmiyordu öğretmen Delaoltu'nun anlattıklarını.

- Ya, bakalım sen hesapladın mı? Sordu öğretmen tahtanın yanında duran Göza'ya. O susuyordu, tahtada temizdi. Delaoltu yanına çağırdı Germa Stepu'yu:
- Tebeşiri eline al ve hesapla! Daha yeni anlattım size nasıl yapacağınızı.
- Çocuk aldı eline tebeşiri. Ne yapsatırsa olmadı.
- Sen çık Peticik! Diye çağırdı öğretmen. O da susuyordu...
- Sen çık İvançoğlu, sen Paulesku, sen Trifonoğlu, sen Gaydarcı, sen kemençeci, sen Yasıbaş...

Tahtanın yanında sekiz kişi duruyordu. Delaoltu yerlerinde oturanlara sordu. Belki sizden biriniz bu hesabı yapabilir? Çocukların hepsi cansız gibi susuyordu.

- Ya Vanicik Çilingir, sen dene. Çoğu zamandır okula gelmiyorsun ama bakalım belki hesaplayabilirsin.
- İyi, çalışacağım. Domnule ınvetetor. Vani aldı tebeşiri eline. O tahtada ne yaptığını hem yazar hem de anlatıyordu. Çok beğenirdi onu öğretmen.
- Bravo, bravo! Vani bitirdi hesaplamayı, öğretmen öğrencilere dönüp:
- Gördünüz mü be eşekler. Bu çocuğun okula gelmediği iki ay oldu, kimse ona bu hesaplamayı öğretmedi. O hesaplamanın kolayını buldu da hesapladı. Ama ben size dün bir kere anlattım, bugün de iki kere gösterdim nasıl hesaplayacağınızı. Ama birinizde kendi başına hesaplayamadı. Neden o kadar zor anlıyorsunuz? Sizin anneleriniz, babalarınız köyde ki varlıklı insanlar, başçorbacılar ama siz onları kötü gösteriyorsunuz. Şimdi çabuk evinize yok olun! Kovaladı Delaotlu kabahatlıleri. Şanslı çocuklar dayak yemeden kurtuldular, fırladılar dışarı.
- Bravo Vani, sağ ol! Şimdi baban nereye yolladıysa erkenden git. Öğretmen, Vani'nin avucuna yirmi lei bıraktı.
- Bana para lazım değil dedi Vani.

- Sus dedim sana, diye bağırdı Delaotlu Vani'ye. Öğretmenden almamak olmaz! Vani koydu cebine parayı, çocuklara yetiştirdi. Çocuklar seviniyorlardı, Vani onları dayaktan kurtardı. O arkadaşlarıyla beraber giderken düşünüyordu, bu parayla kendine bir çift eşya alsın, zira bütün yaz aynı dokuma, yamalı eşya ile gezmişti.

- Seni neden yolladı öğretmen, evde bizi babalarımıza anlatman için mi? Dertli çocuklar soruyordu.
- Hayır diye cevap verdi Vani. Beni babam bir iş için Göza'lara yolladı. Garip bir şeydi: Vani böyle aklını gösterdikten sonra bile hep daha şanslı buluyordu bu eşekleri kendisinden. Onlar okula gidiyordu ama kendisi Demirci babasına yardım için onun yanında kalıyordu.
- Sen artık geldin mi? Diye sordu babası Vani'ye. Göza ne söyledi?
- Kendisi evde değildi. Ama karısı biliyordu, o söyledi ki yarın kendi arabasıyla bizim yanımıza gelecek.
- Neden sen öyle pişmansın? Sordu babası, çocuğun gözlerine bakarak.
- Ben okula gitmeyi istiyorum...

Todur Çilingir biraz sustu ve sonunda sordu:

- Neden senin yumruğun sıkılı? Ne var senin avucunda?

Çocuk açtı elini. Yirmi lei üzerinde Karol padişahı vardı.

- Okula gidecektin çocuğum. Biliyorum çok iyi öğrenecektin, ama hep bunlar suçlu. O paranın üzerindeki padişahın resmini gösterdi. İşte bu eziyetçi, Avusturyalı. Doymadı bizim Romanya'nın ve Besarabiya'nın terini yemeğe çocuğum...

Demirci Todur sarıldı oğluna, öptü onun yanaklarını.

- Bana o padişah lazım değil.
- E-e-e-e Vani.Vani senin istediğinle olsa!

Ben arkadaşlarımla beraber okulda okumak istiyorum.

GÖRÜNTÜLÄR

Biz bu akşam evde olmayacağız. Siz evde yalnız uyuyacaksınız. Oturun evde oynayın. Sadece tehlikeli şeyler yapmaktan kaçın. Biz eve yarın geleceğiz dedi, mamusu.

- Mamu, diye sordu Kosti. Geceleyin kötülük yok mu?
- Korkmayın, dedi kadın, bizim burada bir şey olmaz dedi ve gitti kadın.

Karanlık çöktü. Hepimiz susuyorduk. Kosti konuşmaya başladı.

- Korkmayın, kötülükler gece yarısından sonra çıkarlar, horozlar ötmeye başlayıncaya kadar gezerler. İlk horoz öttüğü gibi de yok olurlar.

Ama Allah korusun, gecenin bir vaktinde rast gelirsene onların eline... Bizim Angil dayının Vladi, siz biliyorsunuz ki o ne kadar güçlü bir insan. O zamanlar delikanlıymış da gecenin bir vaktinde diğer mahalleden geliyormuş, saatte ikiye yakınmış Vladi abi tam yetişmiş yamacın boyuna ardından gülüşmeler kopmuş. Sanki yamacın içi ötmüş. Vladi abi arkasına, önüne, etrafına bakmış ama kimsecikler yokmuş. Ne yapacağını düşünmeye başlamış, kaçmak istemiş oradan, ama ayakları tutmaz olmuş birden, oturmuş karın üstüne, konuşamıyormuş, aynı zamanda dili de tutulmuş. Yamacın üzerinde bir de kuyulu pınar varmış. Onun yanında beyaz giyinmiş dört kız gülüp gülüp buzlu suyla yıkıyormuş. Vladi abi stavrozunu yapmış, iyi bari eli çalışmış. Stavrozunu yaptıktan sonra, sanki kaybolmuşlar ortadan. Ama çok geçmemiş pınar başında yine gülüşler kopmuş aynı o görüntüler yine gelmiş. Vladi koskoca adam titriyormuş. Bağırarak istiyormuş ama dili dönmüyormuş... Kısmetine bakın ki, horozlar başlamışlar ötmeye, o saat gülüşler kesilmiş birden. Ayaklarını basmaya, dili dönmeye başlamış. Hemen olduğu yerden kalkıp, arkasına bile bakmadan evine doğru koşmuş. Vladi abi bu olaydan sonra bir hafta hasta yatmış...

- Ben Kosti'ye sordum:
- Neden hastalandı ki acaba?
- Ne, o kadar mı aklın almaz? Sordu Kosti. O şeytanlar Vladi'yi büyülemişler, ama horozlar ötünce büyü bozulmuş...

Avluda köpek havladı, sokaktan sesler duyuldu. Kosti titriyordu.

- Ben çok korkuyorum, dedi çocuk. Bizim sokakta da şeytanlar olmasın...

Korkmayın, dedi Kosti. Bizim mahalle temiz. O yamacın boyları korkunç. Burada şeytanlar yok, nasıl olsunlar. Evlerin hepsi ayazmalı⁴⁶.

ESKİ ADETLÄR BATÊRLAR

Bu işler artık oldu, kulüpler artık açılmaya başlandı ama horular yok olmadı. Trandafillerin Manisi abisiyle cumartesileri ve pazar günleri kulübe giderdiler. Ama komşuları Kalın Ankaların kızları Paresa ve kız arkadaşı Oli hiç vazgeçemediler eski geleneklerden: sidänka⁴⁷ horulara giderdiler. Bu kızlarda belki başlayacaklardı yeni

⁴⁶ Okunmuş su.

⁴⁷ Gençlerin erkek ve kızların toplu olarak bir araya geldiği, birbirini beğendikleri ve eğlendikleri yer.

yaşamaya, ama annelerinden korkardılar. Cesaret edemeyerek bir kere sordular annelerine:

- Anne, bizde kulübe gitmek istiyoruz.
- Size kulüp çok lazım değil, ne kaybettiniz ki orada? Hem ben sizi burada kapalı mı tutuyorum? Sidankalara ve horuya gidiyorsunuz onlar size yeter.
- Horuya, horuya! Diye söylendi Oli. Orada sadece beş, on kişi kaldı herkes kulübe gidiyor artık.

Kalın Anka artık duyuyordu, Kulübe gitmek istiyordu artık onun kızları da. Kadın çocuklarını oraya göndermek hiç istemiyordu. Ama ne yapacağını da bilmiyordu.

- Belki horuda az kaldınız, çocuğum hiç belli değil antihrizler orada, kızım...
- Öyle anne diye söze karıştı büyük kızı Paresa. Komşu Mani her zaman kulübe gider. Güzelce kısa eteğini giyer, orada da gırmaşka çalıyormuş, çok fazla çocuk oluyormuş. Ama bizim sidankalara artık hiç çocuk uğramıyor. Çalgı çalan kimselerde yok, öylece ölü bekliyor gibi oturuyoruz.

Çocuklarda da o kadar akıl. Ne cehennem bulurlar sanki o kulüpte, şeytan kulağına! Size de çocuk mu lazım? Kız kıza hem eğlenin hem işinizi yapın.

- Biz işimizi de yapıyoruz dedi Oli. Bir yığın yama yaptık, şimdide onları iple işliyoruz. Ama önceden çocuklar gelirdiler, kaval çalardılar güzeldi. Ama şimdi ise gelmiyorlar, kulübe gidiyorlar. Bize de izin ver de bizde insanlara karışalım.
- Durun dedi Kalın Anka, ilk önce ben gidip göreyim orasının nasıl bir yer olduğunu. Ondan sonra bakacağız gidip gitmeyeceğinize.

Ertesi akşam, cumartesi günü kulübe toplandı gençler. Kalın Anka'ların yanından, komşularının kızı Mani abisiyle geçti, onlar kulübe gidiyordu. Delikanlı giyimli çocuk, mavi bir takım giymişti. Boynunda da bir düğüm kravat, ayağında da yemenileri, kız kardeşi Mani de abisi evlenmeden önce hiç evden burnunu dışarı çıkarmazdı. O da kulüp görmeye gelmiş. Çembersiz, başkabak, o pırgalarının omuzuna atmış, arkasına da bir endezlik⁴⁸ yubkayla, ayaklarınada giymiş iki çivi ökçeli ayakkabı, fit fit kıvıra kıvıra gider. Alın görün size taze delikanlı. Onun gibisi yok!

- Savuş komşu! Dedi kendi aklınca Kalın Anka, başladı söylenerek giyinmeye. Gidip göreyim ben önce, bu yeni moda kulüplerin nasıl olduğunu. Neden orası bu gençleri kendisine bu kadar çok çeker?

⁴⁸ Biz uzunluk ölçüsü

Anka anne fistanının üzerine mor sızgıcıklı geniş çukmanını⁴⁹ geçirdi, yakalarını iliklerken boncukları, sedefleri geçirdi, kara çemberini taktı, ayaklarına da geçirdi keçe terliklerini de kulübe doğru hızlandı. Kulübün içerisi genişti, gençlerin hepsi dahalık toplanmamıştı. Kalın Anka yavaş yavaş girdi de bakındı, karşıda sahnede Yanakoolu Todinin çocuğu Goşka, garmoşkası⁵⁰ ile mırıldanıyordu. Besbelli ki sesini deniyordu. Orada bir de davul vardı, davulu çalan sonradan geldi.

Kalın Anka pek fazla gözükmeyen duvarın kenarında durup, etrafta olan bitenleri kaçırmamak için izlerdi olanları. O orta yaşlı bir kadındı ama giyimi yaşlı bir kadını andırıyordu. Sırtındaki çukmanı o kadar kalındı ki onu çıkarmak için yeniden kesmek gerekirdi. O kara çemberini sertçe bağlamıştı tepeden, sadece onun burnunun ucu gözükiyordu. Gözleri sanki mum gibi parlıyordu. Kulübe gençler gelmeye başlamıştı. Gelenleri çoğu oğlandı, etrafta birer kız vardı. Kalın Anka komşu kızı Mani'ye bakıyordu. O bir tarafta kalabalık oğlan grubu içerisine girmişte orada kıkırdanarak gülüyordu. Sanki hiç kimse yoktu. İkide bir de bir gülüş atardı, kafası ile atardı o ellerini omuzlarına, nice beygir tabiatlılar. Utanmıyor, kör olasıca erkeklerin arasında böyle utanmadan kakhaha atmaya. Öfkeleni Kalın Anka bu işe. Oğlanların göğüslerine dokunmaya bir şey kalmamış.

Kalın Anka'nın bu düşüncelerine çalan müzik son verdi. Yanakilerin Goşkası girmoşkasını güzel çalıyordu. Davula hızlı hızlı vuruyordular, sanki bütün ses dünyayı sarsın istiyordular. Çok kötü gürültü yapıyordular. Erkekler kızları oynamaya kaldırırdı, ortaya çıktı beş- on çift fırlıdakça dönüyordular. Sandalyelerde sadece erkekler kalıyordu, kızlar hepsine yetecek kadar yoktu. Daha sonra erkekler beraber oynamaya başladılar. Duvar boyunda, kapıya yakın sandalyede sadece Kalın Anka kaldı.

GAGAUZLARDA ALLAHLIK ÂDETİ

Allahlık için bir iki yaş büyük boğa ve bir tane dana kurban etmek için hazırlarlar. Yazın bu kurban gezer kırlarda, çayırlarda sonbaharda gezer mısırlıklarda, bütün köy halkı meracılar, köy çobanları ve köyün başındakilerde bilirler bu kurbanı. Hayvan kurbanlığı hazırlanır, bu hayvanın zararıda olsa çayırlara, mısırlıklara onun sahibinin hiçbir suçu olmaz, ceza verilmez. Üçüncü yıla doğru bu dana 300-400 kiloya yetişir. Sonbaharın Panayıya üstlerinde bir pazar günü boğanın sahibi için başlar Allahlık geleneği. Sabahın

⁴⁹ Yünlü ev dokuması

⁵⁰ Müzik aleti

erken saatlerinde dananın sahibinin akrabalarından oluşan beş on kişi ve komşular çalgı eşliğinde (düdük, zurna, davul) kıra boğayı tutmayı giderler. Bulup tutarlar onu, iki kişi önceden hazırlamış oldukları bezlerle hayvanın boynuzunu bağlarlar, biri bir yandan diğeri diğer yandan. Köyün girişine geldiklerinde çalgıcılar çalmaya başlarlar. Topluluğa karşı evin sahipleri dışarı çıkar. Nerede kesilecek kurban. Onlar edeycilerin omuzlarına gömlek, boğanın boynuzlarına türlü renkte bezler bağlarlar. Böylelikle şenlikli alay köy içine doğru yol almaya başlar. Sokalardan ve pençelerden insanlar onların bu şenliğini seyrederekler.

Topluluk Allahlık evine ulaşır. Kapının önünde karşılarlar insanları. Şenlikler olur, horu oynanır. Ama boğa sessizdir. Belliki o kurban edileceğini Allahtan hisseder, onun gözlerinden yaşlar akar. Topluluk avluya girer, harman yerinde bekler. Allahlı bir kişi, onun da omuzlarında bağlıdır bahşışli bir gömlek, boğayı o kesecektir. Artık müzik sesi kesilir. Çoğu insanlar bir tarafa çekilir. Dört beş kişi hayvanı yere yatırmaya yardım edecek ve öyle kesecektirler. Hepsi stavrozunu yapar ve hayvanı keserler. Başka Allahlık geleneğinde boğa ile birkaç koyun ya da koç keserler. Bu avluya boğayı getirdikten sonra çok hazırlıklar yapılmış, beş on soba büyüklüğünde yer kazılmış, odun hazırlanmış, uzun masalar kurulmuş, dört beş fırın ekmek... Birkaç kişi yardım eder, onlar misafirlere şarap getirir, kim ne kadar isterse o kadar yer, o kadar içer. Saat dörde doğru kurban etleri pişer, aşçılar kazanlardan taşır mancaları, çanaklara dökerler, hepsine ekmek keserler.

KANAZERLİLÄR

Zaari Kanazerli o eski Gagauz zenginlerinden biriydi. Onun Yalpug deresinin aşağısında geniş toprakları vardı. Zengin olan bu adam topraklarında kaliteli üzümler yetiştiriyordu. Üzümlerin çoğunu taze satardı, Bolgrad, İsmail, Odesa, kasabalarına ve çok uzak Rusya tarafına Moskova'ya, Sant-Peterburg'a. Ama seçilmiş çok iyi şaraplarını o sınıra getirirdi Fransa'ya, Bukreş'e, Avusturalya'ya, Almanya'ya... Güneşli öğlen sıcaklarında, çalışkan bağcılar, işlerini bilen insanlar, görülmedik üzüm bereketine çıkardılar: kaberna, şasla, pino, muskat, kardinal ve başka türlerden. Şimdi bu topraklar çok zengin ve zengin baba Zaari'dan oğluyla anılırmış. Tanas Kanazerli'ye kalmış buralar. Bu genç küçüklüğünden beri anne babasıyla beraber yaşamış, nazlı bir şekilde büyütülmüş, ama güzel terbiye edilmiş. Akıllıydı, çalışkandı, boş gezmeyi hiç sevmezdi. Tanas kendini diğer insanlardan üstün görmezdi, ayırmazdı kendini onlardan. Herkesi sayardı, zorda olanlara yardım ederdi, severdi Gagavuzluğunu. Gagavuzca konuşurlardı. Ama evdekiler

ve kendisi dâhil hepsi Rumence dilini biliyordu. Okul dilini bilerek Üniversiteyi, Romanya’da tamamladı. O Fransızca ve İngilizce dillerini de öğrenmişti. Şimdi artık o yabancı yerlerden ayrılıp kendi varlığının olduğu yere geldi. Evde, kırdaki, bağlarda bütün işleri eline aldı. Moşiyasında, gospodarlığını yeni başladı düzenlemeye. O yeni tekniklerle çalışmayı, bağlardaki eski çubukları yenilerle değiştirmeyi, modern kütükleri. Bu şekilde Tanas’ın çiftçilikte, avlu da işlerini ilerletmeye başladı. Kırlarda, bağlarda, Yalpug deresinin aşağısında Gagauz çiftçileri, bağcılar çalışıyorlardı, onlar kendi dedelerinden onlara kalan kır işlerini çok seviyorlardı. Çorbacılıkta çalışanların hepsi zenginle kusursuz bir şekilde anlaşıyorlardı. Kendi ana dillerinde anlaşıyor, kendi aralarında birbirlerinin bulunduğu konuma göre saygı duyuyorlardı. Yakın arkadaşlıklar, saygılar, kırlarda ki güzelce yaşam...

Tanas’ın karısı da yerliydi. O Volkaneshli Vekil Orgi’nin kızıydı. Vekil Orgi’ler de kendi ana dilleri Gagauzca’yı biliyorlardı. Vekillerin içerisinde sadece Tanas’ın karısı ve onun avlusunda çalışan insanlarda biliyordu Gagauzcayı. Tanas’ın işçileri yemek yeme bakımından iyi bakılıyorlardı. İşçilerin sofrasında ki yemeklerle boyarın sofrasında ki yemeklerin birbirinden çok az farkları olurdu. Yortularda sofraya boyarla birlikte işçiler, gündelikçiler, çıraklar da otururdu. İşçilerin hepsi boyarı çok severdi. Çorbacı biliyordu aslında, insan nerede çalışırsa çalışsın, çalışanların zahmetinin sayılmayacağını. Bu birliktelik işçilerle sahibini yüreklendirirdi. Boyar Tanas gezmeyi, turizmi severdi. Daima giderdi başka yerlere. Onun çok fazla komşusu vardı, komşu köylerde, Kurçu’da, Valkaneş’te, Tatar Kıpçak’ta, Kobey’de, Çadır’da. Etrafta ki bütün Gagauzlar, Bulgarlar, Moldovanlar, biliyorlardı Tanas’ı. Çok hatırlı, insanları da çok seven birisiydi.

Bağlarda Çorbacı Tanas’ın işleri söylediğimiz gibi, çok iyi ilerliyordu. Ama Bucak tarafının nazlı havaları mahsulleri biraz dolandırıyor. Son yıllarda sık sık sıcak güneşli günler, daima rüzgârlı, nemli havalar bereketi eksiltirdiler, sanki işler terse dönüyordu. Tanas’ın kullandığı çoğu yenilikler beklenen verimi vermiyordu. Bu türlü uğursuzluklara bakmazsak çeşitli sevinmelik olaylarda oluyordu. Aile içi büyüyordu. Kısmetli ailesine Allah üç kız verdi. Domi ve Marinka ikizdiler, yaşları artık yirmiyi geçmişti. Onları yabancı diyardan iki genç çocuk beğenmişti, iki arkadaş. Bu kızlar çok düşünmemiştiler, onlar babalarının mirasından paylarını alıp sevgililerin ardına Rusya’nın uzak tarfalarına gittiler. Damatlar orada gemicilikle uğraşmışlar. Kanazerli Tanas’ın yanında küçük kızı Paşi kalmıştı. Boyar Tanas bu çocuğunu kendi babasından ve dedesinden kalma

nasihatlarını öğretti. Öbüz kızları uzak diyarlara gittiler, onlar kendi dilleri Gagauzca'yı kaybettiler artık. Onlar, oranın diliyle konuşuyormuşlar, demekki bu dil Rusça. Paşi'ye kalıyordu Tanas'ın babasından, dedesinden kalma nasihatleri. Vakit geldi sayılır, zavallı küçük, yabancılıklarla, yalnızlıklarla, yalnızlıkla kalan Gagauz milletini, âlem gibi bağımsızlığını ilan etmeye... Bu türlü düşüncüler içerisinde yaşayan Tanas'ın önüne kısmetli uygun bir çıkış yolu geldi. Yabancı diyarlardan bir zengin müşteri satın almak istedi Kanazerlilerin mülklerini... Böyle bir haber Tanas'a uyuyordu. Toprakların hepsini ona satsın, çalışsın kendi halkı için, küçük kızınada öğretsin bu işleri. Tanas bu düşüncelerinin üzerinde çok fazla durmadı. Bucak'ta olan evlerini, malını, mülkünü her şeyi satıp İsmayıl kasabasına yerleşti. Burada geniş, çok katlı güzel bir ev yaptırdı yaşamak için. Satılan varlıkların hepsinde ailesine ömür boyu yaşamaları için yetecek kadardı.

1935-1938 yıllar. Dünya daha yeni başlamıştı düzelmeye geçenlerde biten Birinci dünya savaşından, onun belalarından. Barışa aç insanlar, kır işlerini yetiştirmeye, avlularını düzenleyip tamir eder, hayvanlarına bakmaya çalışırdılar. Köylerdeki bütün insanlar işlerini çok sever, hevesle yapardılar. Basarabiya kendi işlerine bakardı. Ama Romanya'da bu yıllar çorbacılık yapan Hohenzolern damarlarındandıç Karol al Doilea, kafası az çalışan, dik başlı biriydi. Romanya'nın işleri onu çok az meraklandırır. Bütün zamanını türlü türlü olan şenlikli oyunlarda geçirirdi. Genç kızları, kadınları çok severdi. Bu yıllarda Basarabiya'da boyar Kanazerli Tanas, Kıpçak köyüne geldi. Buradan ileri gelen birçok anılmış kişi geçmişti. Kanazerli kimin için duymuştu Bukreşte görevini yapan Türkiye'nin Büyükelçisi. Türkiye Birinci Dünya savaşından sonra, demokrasi yollarını açmıştı, nerede Türk soylarından insanlar diye merak ederdi. Basarabiya'da gezen temsilcisi Abdulla Suphi Tanrıover, büyük bir milleyetçi ve Türklüğü seven biri. Romanya'da yaşayan insanları çok önemser onları kolayca bulurmuş. Onları tanımaya ve onlara yardım etmek için elinden gelen bütün her şeyi yaparmış. Tanrıover, Kıpçak Gagauz köyü için anılmış, önceden biliyormuş o şimdiye bakmadan, onların ilerde de çok işleri olacakmış. Tatar, Kıpçak'ta da bulunmuş ama yolu daha ileriye Aleksandrovkaya, Dimitrovkaya, Kobeye, Kurcuya ve Bolgrat'a. Bu devlet adamının Kıpçak köyünden geçmesi çok türlü laflar çıkarmış, milleti türlü düşüncelere sokmuş. Kıpçaklıların dünyada araba gördükleri bile yokmuş. Bu olay hepsini çok meraklandırmış, aynı zamanda köylü küçük çocuklarının da. Onların ömürlerinde ilk defa gördükleri bu aniden

ortaya çıkan, tozlu köy yollarında parlak ışıldayan kara otomobil ve onun içerisinde güzel giyinmiş devlet görevlisi akıllarında kalmış. Onlarla aynı dilde konuşmuşlar, evde konuştukları dilde. Böyle bir şey olmamış hiç, yabancı ülkeden gelenlerin Gagauzca bilmesi. Otomobili yakından gören birisi anlatmış: Taraklı yolunda, hani bizim köyün ortasından geçer, primariya'ya doğru duyuldu bir uğultulu ses ve göğe kalktı toz bulutu. O saatte bize büyüklerden birisi söyledi. Bu Türkiye'nin büyükelçisi olmalı o geliyor. O Bükreş'te temsilciymiş de dedi, o adam bizim gibi Türkçe konuşuyormuş. Gürültü yaklaştı. Biz parlak ışıldayan kara arabayı gördük yanımızda. O çok hızlı değildi biz arkasından koşuyorduk onun. Araba bizim köyün büyük sokağı olan Primariya'da durdu. Burada arabadan indi amir. Otomobilin etrafını hemen insanlar sardı. İlk biz çocuklar sardık etrafı daha sonra diğer insanlar. O zamanlar yakınlarda bulunan öğrencilerde henüz okuldan çıkmıştılar. Onlarda korafli dokuma çantalarıyla, arabayı gördüklerinde ağızları açık kalmıştı. Etraftan küçük ve büyükler geliyordu. Bizim halamların mahallesinden de birkaç kişi vardı. Kan, ter içindeydiler, sanki onları arkalarından biri kovalamıştı. Bizim mahallemizdeki insanlarda geliyordu. Arizan İonnar sanmıştı ki kalabalık sanki yangına koşuyor, hızlıca gidip çanları çalardı. Bu çan sesini duyan popaz çıkıp durdurtmuştu onu Makritskilerin şaşırmış olan çancısını. Arabanın yanındaki insanlar daha fazla görmek istiyordular bu görülmemiş olanı ve birbirlerini ittiriyordular. Kıpçak'ın okulunda bir öğretmen olan Roman Kostantin Kojan'da gelmişti bu görülmedik arabayı görmeye. Onun karısı bizin Kıpçak'lı Doamna Oli de oradaydı. Onlar bu adamın geleceğini Taraklılı preytordan duymuştular. Kojan insanlara söyledi bu Büyükelçinin adı Tanrıvermiş. Sonra başka yaşlı bir adam da söyledi bu Büyükelçinin adını. Ona da köy postacısı Radi Angilçov söylemiş çünkü o gazeteden okumuş. Orada kalabalıkta aynı zamanda bugünkü Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'i de konuşuyordular. Türkiye'yi demokrasi yoluna koyuyormuş, o erkenden Gagauz köylerini de gezecekmiş... Kalabalık içerisinde birisi çok konuşan adama karşı geldi. Sen nereden biliyorsun Türkiye'nin başkanını? "Onun adı Atatürk'müş. Bolgrat'ta radyodan söylemişler..." Öyle evet, bende duydum. Türkiye'nin başkanı Türkçe konuşanları çok severmiş, bizi burada Bucak'ta yaşayan Gagauzları da çok seviyormuş. İşte bu adam da bugün bize geldi burada köylü ile konuşur, Türkiye tarafından buraya gönderilmiş. Başkası sordu: Çok mu duracak o burada bizimle? Nerede kalacak? Bir sürü başka laflar işitiliyor sorularda da sorulurdu. Primariya'nın çalışanı Dimitalinin Todur söyledi, bu

adam bizden sonra Dobruca'ya oradaki Türk soylarımızın yanına gidecekmiş. Herkesten çok daha fazla meraklıydı çocuklar. Onlar itişerek arabanın tekerleklerine dokunur, koklardılar onu, çünkü o gaz kokarmış. Ornik Todur biraz bağırdı onlara, kokuyordu o bu çocuklar arabaya bir şey yapar da dünyaya karşı gülünecek duruma düşmekten. Bu arada içeride ki işlerini hallettikten sonra Primarla içeriden çıktılar. Büyüklerden birisi, biz hayatımızda böyle bir araba görmedik dedi. Adam başladı bizimle Türkçe konuşmaya. Herkes şaş beş kaldı. Bu güzel giyimli adam bizimle nasıl Türkçe konuşuyor? O insanlara danıştı:

- E, siz, büyüklerde mi hiç araba görmediniz?
- Yok, görmedik, Kıpçakta ilk kez böyle bir araba görüyoruz, dedi yamalı donlu çocuk.
- Biz ilk defa böyle bir araba görüyoruz, beygirsiz araba! Girdi lafa en şeviklerden çoçukcuk Hacı Kırçuların Kolisi.
- Bükreşte böyle çok araba var dedi Tanrıover, sıvazladı Kolinin kara saçlarını.

Tanrıover bütün çocuklara baktı ve sordu:

- E, siz okula gidiyor musunuz?
- Gidiyoruz, sadece işte o Zıma bizi hep atlatır, dedi Çekirlerin Pavlicii.
- Sağ olun, büyük adam olun. Hepiniz okula ginde iyi öğrenin! Dedi o kalabalığa ve bindi arabasına.

Küçüklerden birkaç tanesi bağırdılar:

- Arabanın içine bindirinde görelim!
- Alınız bizi de! Koli Gaydacı dedi.

Hepsi başladı bu keratalara gülmeye. Büyükelçi, gülerek söyledi:

- Gelecek sefere sizide alıp sevindireceğim, o başladı elini sallamaya bize. Sağlıcakla kalın demek kaldı bize, Kobey'e doğru büyük sokaktan ilerledi. Biz bir sürü çocuk arabanın arkasından koştuk, ama o hızlandı da bizi gerisinde bıraktı. Kıpçaklı keratalar toz duman içinde kaldılar.

Evlerimize geldiğimizde duyduk, annelerimiz, babalarımız, aksakallılarda, Türkiye'den gelen bizim dilimizde konuşan misafiri konuşuyordular. Kimi yaşlı insanlar bu görevli hakkında çok şey biliyorlmuşlar, o Gagauzlara akrabaymış. Büyüklerin sözüne, bizim mahallede toplandılar, benim babamın büyük abisi Panayudun Miyal karıştı lafa. O çok

fazla yazı biliyordu, ne de olsa 4 sınıf okulu bitirmişti. O dedi ki bu Büyükelçinin adını gazetelerde okumuş. Ona Gabdulla Suphi Tanrıover deniliyormuş.

1918 yılında Rus askerlerinden Bolşevik tarafı çekilirken Besarabiya'dan kendi gizli işleri için çengele almıştılar boyar soyundan Kanazerli Tanas'ı. o Lenin'in sinsi adamlarını, gizli işleri için uyardı. Sözde onların politikası zenginlere karşı duruyordu, ölüsüye kavga vardı, kimse şüphelenmeyecekti, zengin boyar gizlice kendilerine çalışacaktı. Türlü bu satıcılık ikiyüzlülükle kullanırdı, Kominizmin doğmasından saklanan ideallere kadar. Çocuk seveci, proletar sinsileri.

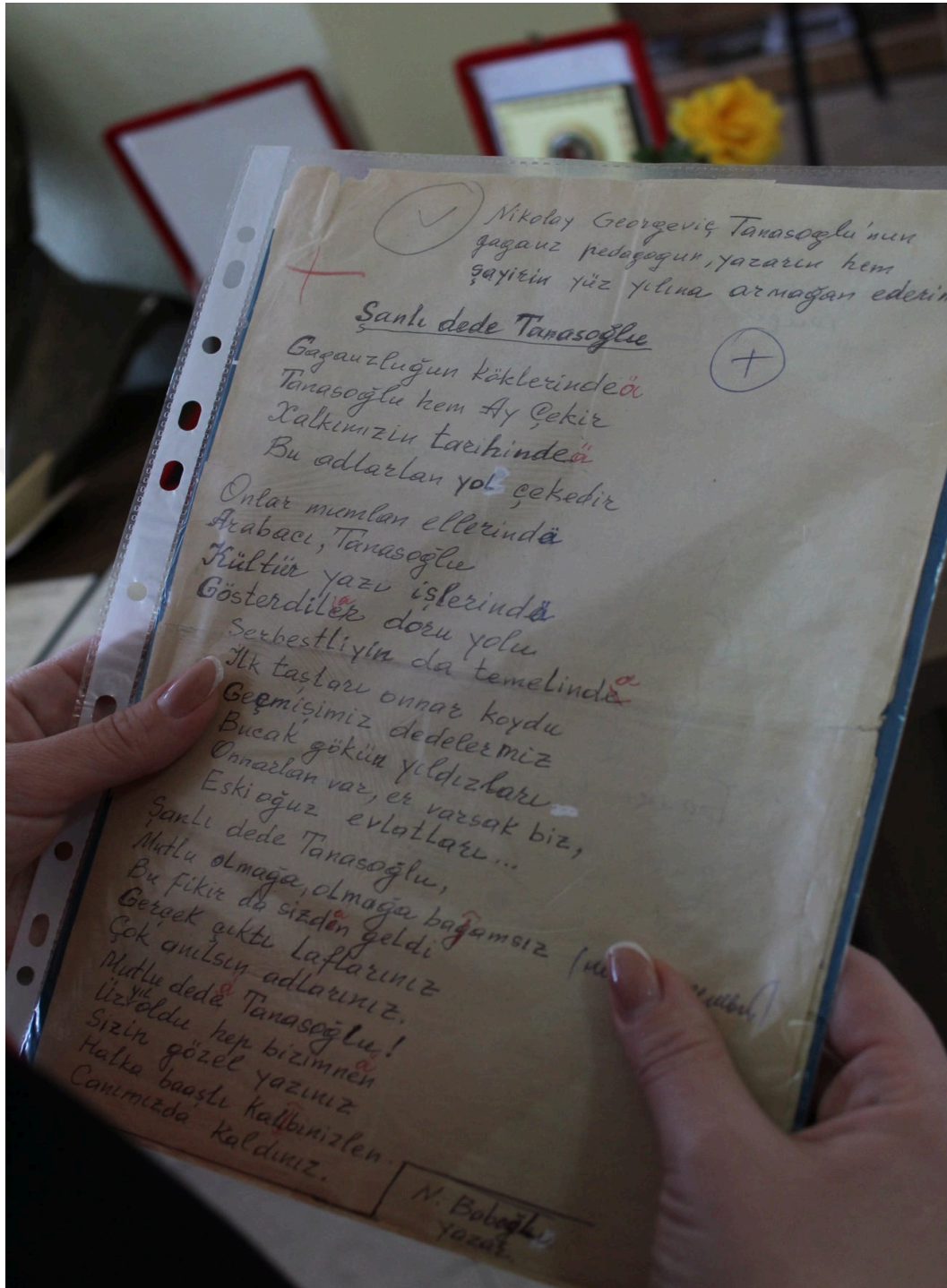
Tanas ile sözleşmekte bu şüpheli dostlar. İnsanlar arasında büyük otoritesi olan zengin Gagauz Kanazerli elinden gelen hizmetleri yapması için hızlandırdılar. Basarabiya erkenden boşalsın Romen ve Nemçe, çengini götüren zenginlerden. Tanas'ın kendine de bu türlü politikalar uyuyordu, onun milleti Gagauz halkı, nasıl yaklaşınsın kendi serbestliğine. Eğer savaştan sonra Basarabiya ne Romanya'ya ne Almanya'ya ne de Rusya'ya bağlı olmayacaksa... Tanas'ın Bolşeviklerle dostluğu aniden başladı. O en başından hiç duymamıştı ki, bir ilmek içine girdi. Ama her şeyi anladığı zaman, çok zordu çalışmaya razı etmek, hizmeti için bir şeyler istemek. Ama şimdilik Bolşevikler duruma hâkimdi. Bunun üzerine erkenden sattı bütün topraklarını ve başka varlıklarını, Bucak'ta da İsmayıl kasabasına yerleşti. Burada kendi kızını da politika işlerine yanaştırmak isterdi. Çocuklarında, Tanas'ın hesabına göre öyle çalışmaları gerekirdi ki Gagauz halkını da kendibaşına var olsun. Tanas biliyordu, onun dostlarının çok kurnaz olduğunu. Ama onlardan inanıp akıllı çalıştıklarında Gagauz halkının problemlerini çözmeyi bilirdi. Tanas'a babası böyle nasihat etmişti. Tanas'ın yaşamakta ki ilk işi halkına hizmet etmektir. Yıllar geçti. Dünya, İkinci Dünya Savaşından toparlanmıştı. Bu savaş, Birinci Dünya Savaşından daha kanlı ve daha cellattı. Cephe Basarabiya'dan geçmişti. Bucak daha az zarar almıştı bu savaştan ama halkımız bir yıl 1940-1941 Bolşevinizm altında bulunup tekrar Romen zenginlerin çıraklığı altına girmiştiler. Toprağı olmayan sıradan insanlar en çok zorluğu çekenlerdi. Çoğu Prut deresinin ötesine iş aramaya gidiyorlardı ama daha çoğunu askerlik izinleriyle vergi mühtasilleri alırdılar. Canavar Antonesku'nun savaşla intereslerine bombalar altında, Ploeş taraflarına petrol çıkarmaya. Niçin ki Antonesku sattı Romanya'yı, Gitlerin Nemşelik tarafına. Rusya da Angli'ye Amerikayla beraber nemşelere karşı savaşırdı. Bizim Basarabiya tarafı Romen kuvvetleri altında kalıyordu.

Cephelerde uzaktaydı. Moskova tarafından Rus şpionnarı Moldova’da vıyıldardılar, işlerini çok gizli yapardılar Nemtse kuvvetlerine karşı.

Kanazerli Tanas’ın büyük kızları evlendiler ve onlar aileleri ile çok uzak olan Rusya topraklarında yaşıyordular. Onlar uzakta oldukları için Gagauzya ile bağlantıları zayıflıyordu, kaybediyorlardı kendi milletini, onların çocukları evde Rus dilinde konuşuyorlardı, çünkü anaları kendi kocalarıyla Rus dilinde konuşuyordu. Basarabiya’da yaşayan Tanas’ın tek umudu küçük Paşi’ydi. Tanas Kanazerli kendi ulusal Gagauzluk politikasına göre terbiye ederdi Paşi’yi. Ama bütün her şeyi açıklamazdı, bırakırdı kızı kendi bilgi edinsin. Derin yaşamayı öğrensin, politikayı kendi tanısin. Bunun üzerine genç baba Paşi’yi Bükreş’e yolladı. Bu kanlı savaş zamanında Nationalizmayla “hasta”, Bükreş’te zordu Gagauz çocuğunu yüksek yerlere yerleştirmeye. Kanazerli türlü doğruluklar buldu da Paşi’yi yerleştirdi Bükreş’te eğitime. Çocuk Rumen dilini çok iyi biliyordu, okumak ona kolay geliyordu. Merkez kasabada bulunmayıda çok sevmişti. Yazın Kanıkullarda Basarabiya’ya geldiği zaman genç öğrenci çok merak ederdi tabiatı, derinden tanımaya çalışırdı kendi Gagauz halkını, köklerini. Bunun üzerine 1943-1944 yıllarında yazın Basarabiya, Gagauz köylerine geziler yaptı: Tatar Kıpçak, Kobey, Valkaneş, Çeşmäküü, Baurçu, Beşalma, Kongaz, Bolboka, Tomay, Dimitrov.

EK 3 : Resimler

Resim 1: Gagauz edebiyatının önemli yazarı Nikolay Baboglu
(<https://gagauzinfo.md/top1/40942-v-nic-gagauzii-proydet-kruglyy-stol-posvyaschennyy-90-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-nikolaya-baboglu.html>)

Resim 2: Nikolay Baboğlu'nun, Tanasoğlu için yazdığı şiir.

Resim 3: Baboglu'na ait Diplomalar ve Kimlik Kartlar

(<https://anasozu.com/nikolay-baboglunun-arhivi-gagauz-kulturasinin-varlii/>)

Resim 4: Baboglu'nun pasaportu

(<https://anasozu.com/nikolay-baboglunun-arhivi-gagauz-kulturasinin-varlii/>)

Resim 5: Baboglu'na ait Diplomalar ve Kimlik Kartlar.
 (<https://anasozu.com/nikolay-baboglunun-arhivi-gagauz-kulturasinin-varlii/>)

Resim 6: Atatürk Bibliotekasında Nikolay Baboglu'nu Anma Gününden.
(<https://anasozu.com/nikolay-baboglunun-arhivi-gagauz-kulturasinin-varlii/>)

Resim 7: Nikolay Baboglu'nun fotoğrafı ve diplomaları.

(<https://anasozu.com/nikolay-baboglunun-arhivi-gagauz-kulturasinin-varlii/>)

Resim 8: Yazar Nikolay Baboglu

(<https://www.biyografya.com/biyografi/9025>)

Resim 9: Nikolay Baboglu Ana Sözü gazetesinde

(Kopuşçu ve Sulak, 2019:65)

7 28 Harman ay 2013
28 Avgust 2013

Ana sözü

Nikolay BABOGLUnun büyük hem parlak yıldızı 5 yıl geeri, erdä sünüp, göklerde tutuştu...

Beş yıl geeri, Harman ayın (avgust) 26-da, gagauz halkı kaybetti kendi en büyük literatura klasini, aydınadıcıyı, yazıcıyı, poeti, folklorcuyu, dramaturgu, kultura insanını, ürediciyi hem publiştı Nikolay BABOGLU'yu.

Derindän inelärkän Nikolay İgnatyevič BABOGLUnun yazılarını duyulär, ani yazıcı örmüş yaratmalarına incä, gözäl, ötär gagauz dilinin sözünü, angısınar gösterer kahramannarın iç duygularını, insanını... Onun yaratıcılığı için var nicä çok yazmaa, ama bän isteirim, kısa bir yazımda, göstereyim o sayfaları, angıları açıklêr yazıcının yaptıklarını Moldova Respublikasının Bakannında.

Bezbollah, ecel yardım etti bana da biz bu adaman barabar uzun bir vakit çalıştık. Bu vakit için da söz gidecek... Ama sözümü isteirim başlayım Dionis Nikolayevič TANASOGLUnun laflarınan: *"Kıpçakta, gözäl bir küüdä, Bucan merkezindä, aydınk gecedä, 1928 yılda, bir çiftçilik aylesindä duumuş bir olan, adını Nikolay koymuşlar. Acaba kim düşündüydi ozaman, ani bu küüçük evcezdä duudu büyük yazıcının yıldızı"*.

Yazık, ki dünneedä ölä kalmış, ki herbir insanın yıldızı, nekadar da büyük olmasın, süner. Beşinci yıl artık o zamandan geçer, açan büyük gagauz literaturasının klasii bu dünneyi braktı. Klasii, çünkü o kendisi birkaç yazıcının arasındaydı, kim ana dilindä literaturatının ilk sıralarını yazdı.

N. İ. BABOGLUnun biyografiyasını aktararak, mutlak fikirimizdän geçer gagauz dilinin latin grafikasına geçirilmesi, sora da gerçekleştirilmesi, çünkü bu büyük adam bu zor, dolaşık, aar yolları, başkalarınan barabar, adım-adım geçmişti. Bu zaman düştü taman o vakıtlara, nezaman biz birerdä çalışardık. Nicä dâ kendisi N. BABOGLU sölärdi: *"Olur deyelim, ki gagauz yazısını latin grafikasına geçirmä hem orfografiya kurallarını düzmä diildi taa az önemli, nekadar "Gagauz Eri" avtonomiya-sının düzülməsi"*. Sanırım, ki Nikolay İgnatyevičin yaşamasında bu konularda çalışmalar ayırı bir er kaplêr.

Geler aklıma o vakıtlar, nezaman biz dolaylarda gagauz inteligentiyasının önünä çıkıp, dooruluumuzu yınardırmaa savaşırđık. Dooruluk ta ne? Şkolalarda, neredä gagauzların uşakları var, ana dilini ürensinnär lââzım. Neredä dâ konuşmasın, Babogu okadar büyük sevgiylän hem derin duygulan kendi dilinä konuşardı, ki onunnan yoktu nicä kayıl olmamaa...

Aktarêrım bir büyük toplantının protokol yazılarını, ani taa 1991 yılda olmuştu, artık yaptıkları sararmış. O zamannar taman Nikolay BABOGLU

bakan yardımcısı işlärdi, onuştan Canabini toplantının başıydı. Üç dolaydan (*Komrat, Çadır hem Valkaneş*) sade 31 kişi toplandıydı. Elbetki, Kişinevdän dâ bir 20 kişiye yakın vardı.

Toplantıda bir büyük konu meydana çıkarıldıydı: gagauz dilimizi latin grafikasına geçirmä. Ozaman herkezimiz annayardık, ki ana dilimizin istoriyasında bu en önemli sayfasıydı. Onun için toplantıda herkezi çok keskin, derin hem argumentli konuştu. Ama hep ta aklımdan silinmeer Nikolay İgnatyevičin giriş sözü. O kendi sözünän birdän gösterdi, ki önümüzde bulunan problema büyük hem önemli, ki bu toplantıda mutlak lââzım karar alınsın.

İsteirim sade iki-üç cümle bu protokoldan örnek gibi göstereyim: *"Artık belli, ki gagauz dili, başka, dillerä bakarak, ikinci erdä, taa da doorusu – bitkinci, en batmik, erdä şkolalarda bulunêr. Biz kaldırmarsaydık ana dilimizi hem literaturamızı başka dillerin hem literaturaların uurlarına, dedelerdän kalma dilimizin gözelli yavaş-yavaş tunuk olacek, solacek sora da heptän sünecek, kaybelecek, çünkü asimilätiya profesinä engel koymaa çok zor. Var nicä etişelim o*

vakıtlara, açan dilimizi geç olacek kurtarmaa".

Hep ta aklımdan silinmeer Nikolay BABOGLUnun büünkü gündä dâ çok aktual bir fikiri. Gagauz gençlerinä bir intervüda (*"Gagauz sesi" gazetası, 29 aprel 1998 y.*) demişti: *"Gagauz gençlerinä bir nasaatım var: gagauz ol-sunnar, gagauzluu korusunnar, kendi dilini ü bilsinnär, başka dilleri da unut-masunnar!"* Kendisi bilärdi birkaç dil.

Anna STOLETNEYA

Resim 10: Nikolay Baboglu'nun ölümünden sonra Ana Sözü Gazetesinde yayımlanan bir yazı (<http://anasozu.com/>)

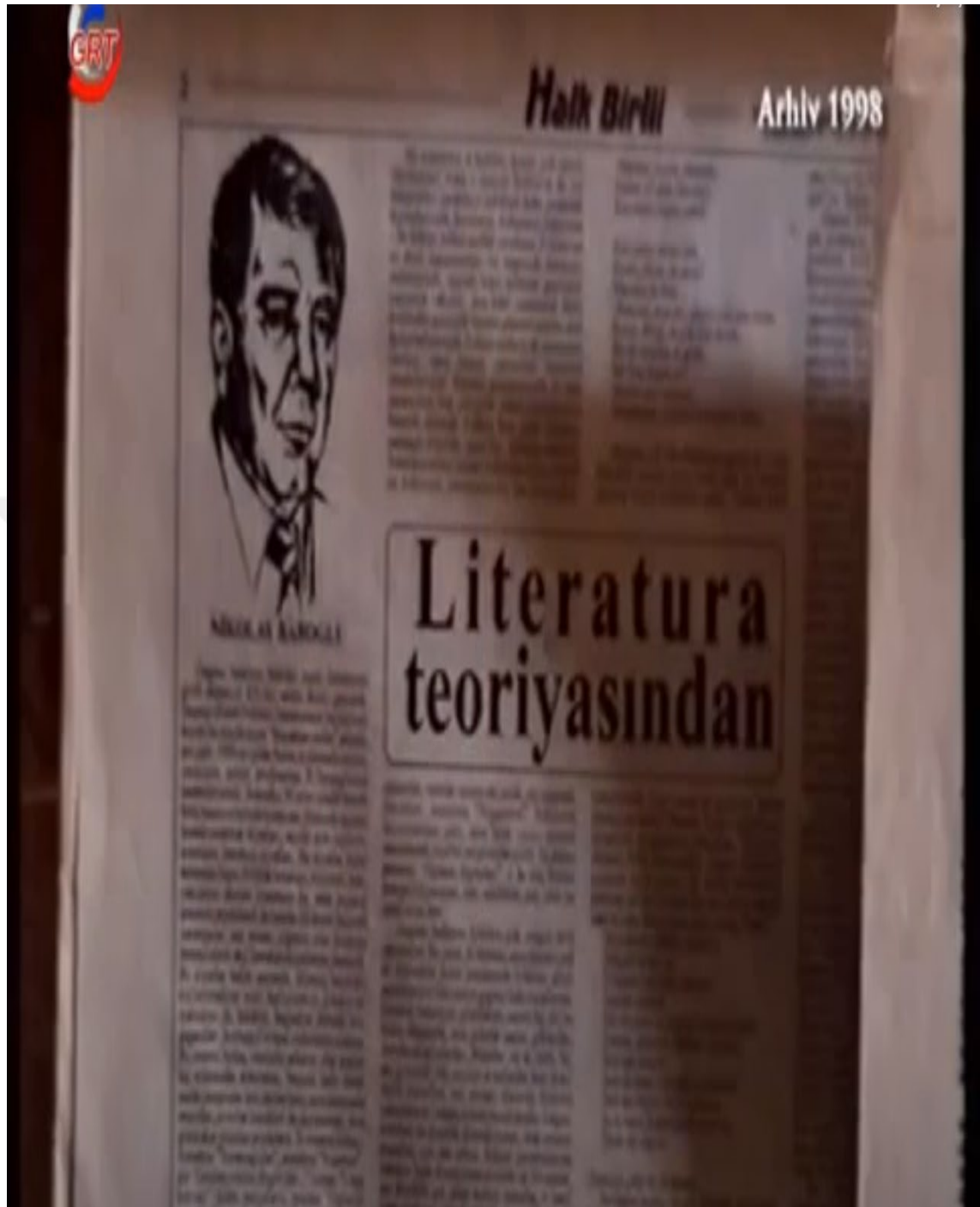

Resim 11: Baboglu ve eşi Anna Boeva (Kopuşçu ve Sulak, 2019:66)

Resim 12: Baboglu'nun Kıpçak'ta bulunan Kabristanı.

(<https://multiurok.ru/files/nikolay-baboglu-gagauz-yazicisi.html>)

Resim 13: Baboglu hakkında yazılan bir gazete yazısı.

(https://www.youtube.com/watch?v=8Ks_v_BvCH0&t=304s)

Resim 14: Karanfiller açtılar yeniden adlı bu kitap 1981 yılında basıldı.

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

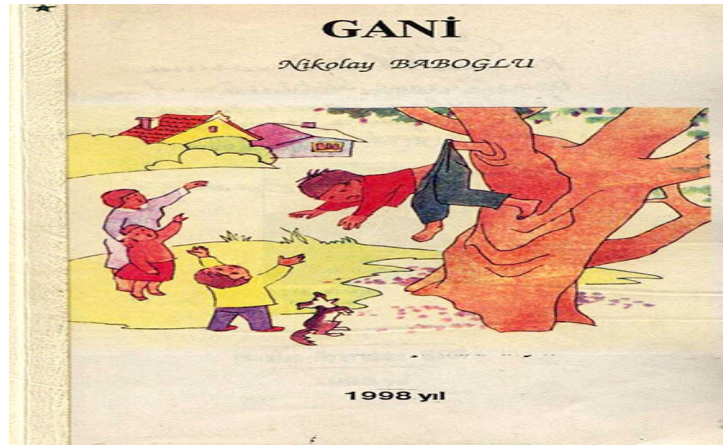
Resim 15: Masallar adlı bu kitap 1991 yılında basıldı.

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

Resim 16: 1994 yılında basımı yapılan kitap.

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

Resim 17: Çocuklar için yazılan öykülerden oluşan kitabı

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

Resim 18: Tiyatro türünde kaleme aldığı eseri
(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

Resim 19: Gazetede yayımlanan yazılarını bir arada topladığı eserdir
(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

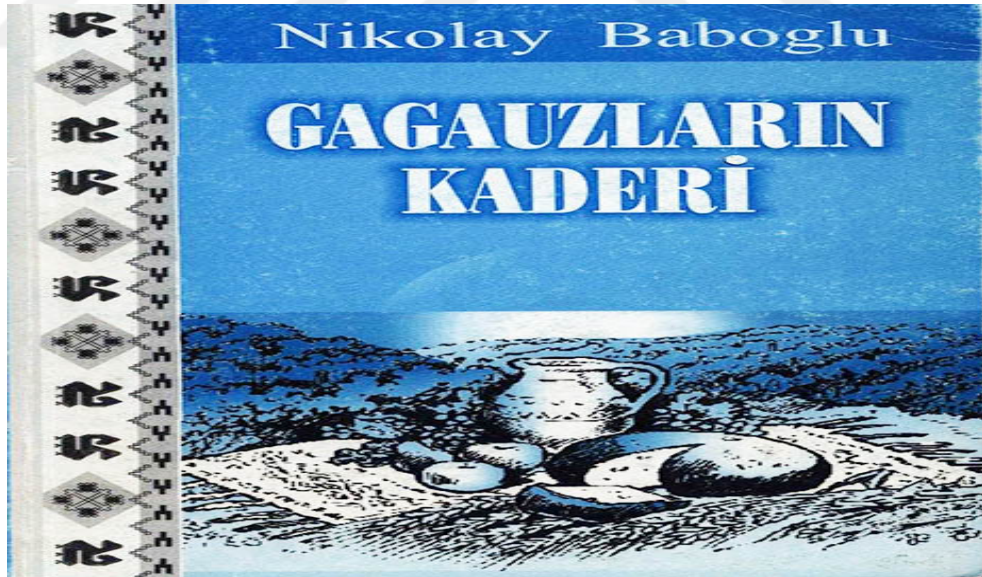
Resim 20: Baboglu'nun sırasıyla hazırlamış olduğu ders kitapları.

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

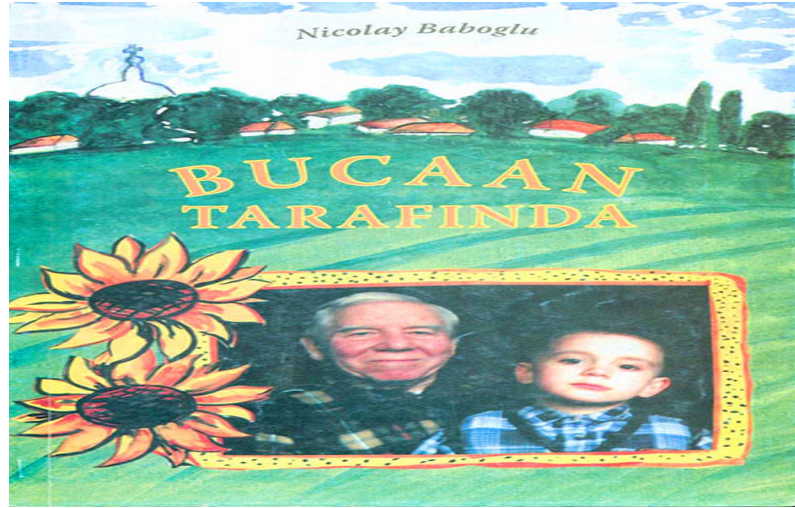
Resim 21: Şiir kitabı

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

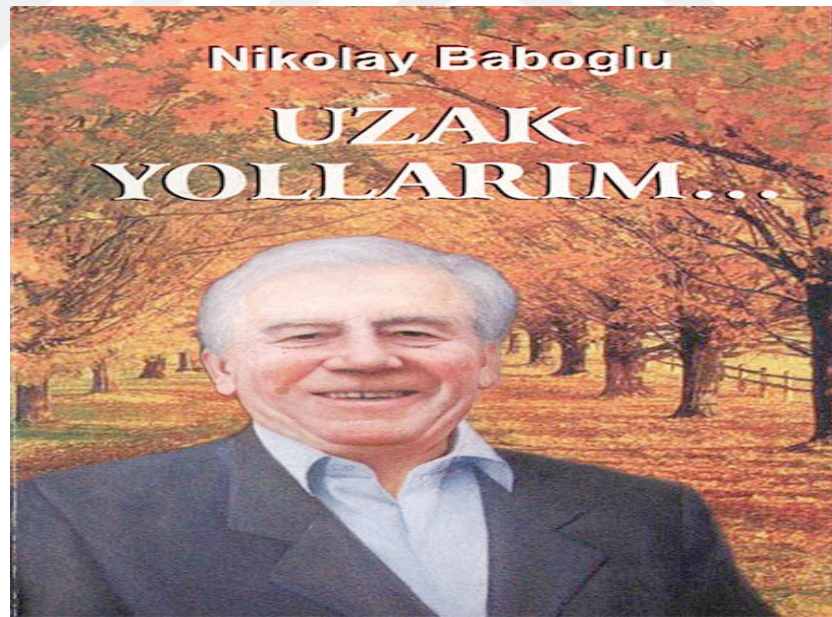
Resim 22: 2003 yılında basılan öykü türünde kitabı

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

Resim 23: Çocuklar için hazırlamış olduğu öykülerin yer aldığı öykü kitabı. 2006 yılında basıldı

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

Resim 24: Yazarın vefatından sonra basılan, içerisinde şiir, öykü ve tiyatro türü olan seçme kitap

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

Resim 25: 1974 yılında öykü türünde kaleme alınan bir kitaptır.

(<http://www.gbm.md/index.php/elektronnaya-biblioteka>)

EK 4: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orjinallik Raporu

 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ ÇAĞDAŞ TÜRKLEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: 26/05/2022
Tez Başlığı : Nikolay Baboglu'nun Hikayeleri Üzerine Bir İnceleme Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 320 sayfalık kısmına ilişkin, 26. 05. 2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5 'tir. Uygulanan filtrelemeler: 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç/dâhil 4- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.
Tarih ve İmza 26.05.2022
Adı Soyadı: Canan Anaç Öğrenci No: 19202200003 Anabilim Dalı: Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Programı: Çağdaş Türk Lehçeleri Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
<u>DANIŞMAN ONAYI</u> UYGUNDUR. Dr. Öğr. Üyesi Nina Petrovici

EK 5: Yüksek Lisans Tez Çalışması Etik Komisyon Muafiyet Formu

	ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 5/07/2022	
Tez Başlığı: ""Nikolay Baboglu'nun Hikayeleri Üzerine Bir İnceleme" adlı Yüksek Lisans Tezi Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. Tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.	
5.07.2022	
Adı Soyadı: Canan Anaç Öğrenci No: 19202200003 Anabilim Dalı: Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Programı: Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora	
<u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u>	
_____ (Dr. Öğr. Üyesi Nina Petrovici)	
Detaylı Bilgi: https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003 Telefon: 0-4782117522 Faks: 0-4782117523 E-posta: sbe@ardahan.edu.tr	

ÖZEL ADLAR DİZİNİ

A

Adıgüzel, 122, 141
 Akpınar, 35
 Aktaş,, 66, 67, 84, 122, 132, 139, 140
Allahlık, 25, 56, 65, 104, 120, 175, 181, 295
 Almanlar, 26
 Ana Sözü, 30, 33, 34, 50
 Ana Sözü Gazetesi, 38
 Andrey, 75, 94, 149, 167, 254, 255, 256
 Anna Boeva, 35
 Anna Boeva'dır, 26
 Anna Boeva'nın, 24
 Arapça, 44, 45
 Aristofenes, 50
 Arizan İonnar, 107, 298
 Astrid Menz,, 45
 Atanas Manof, 45
 Atanas Manof'a, 48
 Aurika, 58, 71, 72, 90, 145, 235, 236, 237, 238
Ayva Çiçekleri, 24, 25, 28, 55, 56, 67, 110, 141, 158
 Azap,, 158

B

Baboglu, 35, 43, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 64, 85, 86, 87,
 123, 124, 133, 141, 142, 143
 Bahtin, 84
 BARTO'dan, 34
 Baurçu, 67, 68, 123, 132, 133, 158, 196, 198, 199,
 200, 201, 202, 301
 Baurçu'ya, 133, 196
 Baymak, 29
 Benimci Tanas, 99
 Besarabi, 27
 Besarabya, 44
Besarabya'dan, 28
 Besarabya'nın, 44
 Besarabyalı, 45
 Bir Öykümüz Var, 38
Bizim Komrat, 24, 59, 72
BİZİM KOMRAT, 238
 Bucaan Tarafında, 38

Bucak, 35, 37, 54, 65, 70, 72, 91, 97, 115, 121, 125,
 126, 129, 144, 217, 231, 239, 240, 261, 262, 265,
 297, 299, 300
 Bucak Ecelleri, 37
 Bulgar, 44, 45
 Bulgarca, 44, 45
 Bulgaristan'da, 45
 Bükreş', 234
Büümnär, Hayvannar, Kuşlar hem Biz, 24, 59, 72
**BÜÜMNÄR, HAYVANNAR, KUŞLAR HEM
 BİZ**, 239

C

Cengiz Aytmatov, Elçin, Muhtar Avezov, 162

Ç

Çadır, 26, 31, 73, 105, 115, 127, 147, 194, 241, 279,
 282, 296
 Çağdaş Gagauz Edebiyatı, 24
 Çana, 57, 69, 87, 142, 218, 219, 220, 221, 222, 223,
 224
 Çarlık Rusya'nın, 27
 Çebotar, 49
 Çerçil ve Ruzvelt, 234
 Çetişli, 109, 138, 140
ÇİÇEKLİK BAHÇASI, 288
Çiçeklik Başçası, 25, 64, 80
Çiftçi Eceli, 25, 28, 55, 62, 76
ÇİFTÇİ ECELİ, 258
 Çimpoyeş'in, 49
Çingenayka, 25
Çingeneyka, 62, 76
ÇİNGENEYKA, 256
 ÇUKOVSKİY'den, 34

D

Delaultu Öğretmen, 101
Demirçu, 25, 55, 57, 68, 69, 84, 86, 87, 111, 123, 133,
 142, 159, 160, 204, 206, 207, 208, 209, 210, 212,
 213, 214, 215, 216, 219, 220, 221, 222, 223, 224
DEMİRÇU, 203
 dernekler, 198
 Dimitali'nin Todur, 106
 Dimitri Karaçoban'ın, 50, 51, 54
 Dimu dadu, 93, 148, 251, 252

Dionis Tanasoglu, 28
 Dionis Tanasoğlu, 46, 51
 Diyonis Tanasoğlu, 46
 Doamna Oli, 107, 108, 298
 Domi, Marinka ve Paşi, 105
 Dunay Pocaluy v Dom, 37, 54
 Durbaylo, 49
 Düün, 25, 57, 69
 Dädum, 25, 61, 76
DÄDUM, 256

E

Eker, 45
 Elena Koltsa'nın, 47
 EMİNESKU'dan, 34
Eni Yıla Karşı Yolculuk, 25, 58, 70
ENİ YILA KARŞI YOLCULUK, 231
Eski Adetlär Batêrlar, 25
ESKİ ADETLÄR BATÊRLAR, 292
Eski Adetlär Batêrlar, 81
 etnik kimliklerini, 7
 Evgeni Karagur'un, 51

F

Farsça, 44
 Fedora Nikoloevna', 26
 Fedora Nikoloevna'dır, 26
 Fima Haşlama, 99, 274
 folklor, 48

G

Gagauz, 17, 26, 29
 Gagauz Dili Sintaksis IX-X Klasslar İçin, 37
 Gagauz edebiyatında, 19
Gagauz Folkloru, 28, 33, 35, 37, 48, 323
 Gagauz kültürünü, 17
 Gagauz Literatürası, 37
 Gagauz Türkçesi, 44
 Gagauz Yeri, 28, 59, 238
 Gagauz Yeri'nin, 26
Gagauzca, 27, 29
 Gagauzça-Rusça hem Rusça-Gagauzça Şkola Sözlüğü, 37
Gagauzlarda Allahlık Adeti, 25
Gagauzlarda Allahlık Âdeti, 65, 82
Gagauzlarda Allahlık Gelenegi, 25
 Gagauzların Kaderi, 38
 Gagauzya, 28
 Galä'dir, 92
 Gani, 34, 38, 41, 74, 93, 245, 246, 247, 248, 323
 Gavril Gaydarci, 46
 Gavril Gaydarci, 45

Gaydacı, 25, 28, 55, 61, 75, 157, 300
 Gerhard Doerfer, 45
 Goşka, 104, 294
Görüntülär, 25, 64, 81, 173
GÖRÜNTÜLÄR, 291
 Göza Peti, 80, 101, 130, 288
Güllerdä Yaşlar, 25, 57, 70
 Güllü Karanfil, 53
 Güz Çiçekleri, 38
 Gyula Németh,, 45

H

Hakan Aldemir, 45
 Hamdullah Suphi Tanrıöver, 52, 65, 83, 106, 120
 Hamdullah Suphi Tanrıöver'in, 52
 Hülya Argunşah, 33

I

İlişkuların Simu, 86
 İlişkuların Simusu, 86
 İra, 26
 İvan fazlı, 50
 İvan Karabacak, 89, 232
 İvan Vlonitir'in, 51

K

Kahul kasabasına, 27
 Kalın Anka, 64, 81, 82, 103, 120, 131, 155, 174, 293, 294
Kanazerlilär, 24, 65, 82
KANAZERLİLÄR, 295
 Karanfilär Açtılar Enidän, 37
 Kıpçak, 26, 27, 31, 44, 45, 83, 105, 107, 124, 132, 296, 297, 301
 kimliğinin, 45
 Kirana, 75, 94, 116, 128, 136, 149, 167, 253, 254, 255, 256
 Kişineu'da, 24
 Kişineua,, 125
 Kişinev, 34
Kolhoz, 33, 99, 114, 118, 121, 129, 172, 178, 180, 200, 274, 279, 282, 326
 Komrat, 24, 29, 31, 35, 53, 55, 59, 72, 90, 114, 125, 126, 139, 146, 163, 232, 238, 239, 324, 325
 Komünizm, 27
 Kopuşcuların Uankusu, 87
 Kopuşçu, 30
 Korkmaz, 53, 122
 Korkmaz,, 122
Kosti, 64, 81, 102, 154, 155, 291, 292
 Kowalski, 45
 Kowalski'nin, 45

Kraalı Tanasın Kolisi, 199
 KRÄNGA'dan, 34
 kronotobuna, 109, 113, 114, 122, 135, 139
 Krustoyun Lambusu, 86, 160, 211
Kulilär, 25, 63, 78
KULİLÄR, 273
 kumatriya, 198
 kültürlerinin, 44

L

L.A. Pokrovskaya, 46
 Lambu, 69, 212, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221
Lambuş'un, 158, 198
 Lambuşun, 85
 Latin alfabesine, 31
 Legendanın İzi, 37
 Ligorcu, 202, 203
 Ligorçuk, 200
 Ligorçuk,, 85
 Ligorcuu, 199, 201
 Lügorcu, 198
Lügorcu'un, 158

M

M. Kopuşçu, 29
 Manuş, 63, 78, 96, 97, 136, 151, 152, 169, 262, 263,
 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273
Marinka, 61, 75, 94, 105, 106, 128, 136, 149, 253,
 254, 255, 297
 Mariya Kuyumcu, 29
 MARŞAK'tan, 34
 Masallar: Gagauz Halk Masalları, 37
 Maşa, 26
 Mefkure Mollova, 45
Melek –Baba Stali'ne, 28
 Metin Erondor'un, 52
 Mihail Bahtin, 109
Mihail Çakir, 45
 Mihail Çakir'dir, 49
 Mina Köse, 51
 Miti Kambur, 89, 145, 233
 Mitran Pani, 78, 96, 129, 263, 273
Moldova, 27, 28, 29, 32, 33, 45, 46, 50, 113, 114,
 121, 238, 261, 301
 Moldovan, 45
Moldovanca, 27, 44
 Moldovancadan, 34
 Moran, 157
 Moşkof, 47
 Moşkov, 45
 Muhtar Avezov, 158
 Mustafa Argunşah'ın, 33

N

N.A. Baskalov, 45
Nadi, 25, 55, 60, 61, 74, 92, 93, 116, 127, 165, 245,
 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252
 Nail Tan, 33
 Nasreddin Hoca, 49
 Nastradin, 35
 Nazarilerin Peti, 86
 Nazarilerin Petiyi, 86, 210, 216
 Neşme, 234
Nikolay, 19
 Nikolay Baboglu, 7, 17, 18, 19, 24, 26, 27, 28, 29, 30,
 31, 32, 33, 34, 35, 44, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 60,
 67, 84, 110, 111, 115, 122, 123, 124, 158, 161,
 177, 303, 308, 323
NİKOLAY BABOGLU, 26
Nikolay Baboglu'nun, 19, 21, 23, 31, 32, 324
NİKOLAY BABOGLU'NUN, 26
 Nikolay İgnat Panteleevic, 26
 Nina, 26

O

Oli ve Paresa, 81, 103
 Olibulu, 87, 222
 Olibülü, 222
 Orhan Söylemez, 21
 Ornik Todur, 299
 Oytu, 85, 197, 198

Ö

Özkan, 33

P

Paçıkların Demirçusu, 86, 206
 Paskellä, 197
 Paşina, 90
 Peçenek, 45
 Penku ve Sanda, 97
 Peti, 210
 Petr Çebotar, 51
 Petri Yalancı, 29
 Petri Yalancı, 29
 Ploş, 121, 125, 234, 301
 Publistika Yazılarında, 38
 PUŞKİN'den, 34
 Puşkin'in, 50

R

Rabia Kocaaslan Uçkun, 48

Radi Angilçov, 106, 299
 rejim, 52
 Roman Kostantin Kojan, 107, 298
 Romanca, 34
 Romen, 44
 Romence, 44
 Romence., 45
 Rumca, 44
 Rus, 32
Ruşça, 27, 34, 44
 Ruslar, 44
 Ruslar'ın, 32
 Ruslarla, 26
Rusya'yı, 28

S

S. Sulak, 29
 Samet Azap, 21
 Samet Azap ve Orhan Söylemez, 158
 Sedat Adıgüzel'in, 21
 Selçuklu, 44
 Selçuklu - Osmanlı Türkçesinin, 44
Sevda, 25, 60, 73
SEVDA, 242
Surcık, 25, 59, 73
SIIRCIK, 241
 Simu, 67, 69, 142, 200, 202, 214, 215, 216, 219, 220, 221, 222, 223, 224
 Simu Koçabaş, 196
 Simu Koçabaş'ın, 67
 Simu'nun, 200
 Slav, 45
 Söylemez, 158
 Statların, 69, 112, 224, 225
 Stepan Bulgar, 51, 54
 Stepan Kuroğlu, 48
 Stepan Kuroğlu, 51
 Stifinka, 69, 88, 161, 226
 Sulak, 30
 Sveta, 26

Ş

Şerif Aktaş, 66
 Şerif Aktaş'ın, 21

T

Tahiroğlu, 26, 32, 323
 Tanas, 60, 61, 74, 79, 82, 83, 92, 93, 98, 99, 105, 106, 107, 116, 118, 127, 131, 135, 138, 156, 175, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 278, 280, 282, 283, 284, 285, 286, 296, 297, 300, 301
 Tanas Kanazerli, 82, 83, 105, 175, 296, 301

Tanaslan Nadi, 25, 60, 74
TANASLAN NADI, 245
 Tarafımın Piyetleri, 37
 Tatar-Kıpçak, 26
 Tayyar Tahiroğlu'na, 32
 Tekin, 122
 Todi dede, 94, 150, 256
 Todur, 29, 30, 50, 80, 100, 101, 106, 112, 125, 130, 144, 153, 154, 162, 173, 226, 227, 228, 229, 230, 276, 288, 291, 299
 Todur Aflatarlı, 125, 144, 226, 230
 Todur Zanet, 29, 30, 50
 Topal Pani, 79, 99, 274, 281, 285
 Toşka Kademsiz, 99, 274, 278
Tölögön Kasımbekov, 158
Trandafillerin Manisi, 64, 81, 103, 292
Trend, 72
Trendä, 25, 59
TRENDÄ, 240
 Tudora Arnaut, 22
Tumarvadan Çadıra, 164, 241
 Türk Dünyası, 20, 21
Türk Selçuk, 45
 Türkçe, 34
 Türkiye'de, 20
 Tănu, 86, 206, 208
 Tănu ağa, 86, 206
 Tănü, 207, 214, 216

U

Uanku, 68, 87, 124, 212, 214, 216, 217
 Ukraynaca, 34
 ulusal, 45
 Uzak Yollarım, 7

Ü

Üülen Kasabası, 25, 62, 77
ÜÜLEN KASABASI, 261

V

Valentia Perçemli, 48
 Valkaneş, 31, 105, 132, 296, 301
VANGELİ, 34
Vani, 25, 55, 61, 64, 66, 70, 71, 73, 75, 80, 81, 88, 89, 92, 93, 101, 116, 130, 134, 135, 137, 144, 147, 154, 166, 173, 177, 224, 231, 232, 233, 234, 242, 243, 244, 253, 288, 289, 290, 291
VANİ, 252, 288
 Vani Çilingir, 25, 64, 80
VANİ ÇİLİNGİR, 288
 Vani Karabacak, 89
 Vasi Filioğlu, 29

Vasil, 67, 69, 85, 86, 133, 200, 201, 202, 203, 209,
 210, 214, 215, 216, 219, 220, 221, 223, 224
 Vasil Bozbey, 86, 209
 Vasil'e, 197
 Vasil'in, 202
 Vasili, 197
 Viktoriya, 26
 Vlad Demir Laragançu'nun, 51
 Vladi, 81, 102, 103, 137, 155, 292
 Volkaneş, 125

Y

Yambulların sokağı, 123, 197
Yangın İçindä, 24, 58, 71
 Yunus Emre'nin, 33

Z

Zaari Kanazerli, 82, 104, 295
 Zajackowski, 49
 Zelü, 87, 123, 217, 218
 Zena, 67, 68, 85, 110, 123, 133, 158, 159, 196, 197,
 198, 199, 200, 201, 202, 203

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Canan ANAÇ

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : 2015-2019 Atatürk Üniversitesi Çağdaş
Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Yüksek Lisans :2019-2022 Ardahan Üniversitesi
Öğrenimi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çağdaş Türk
Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Erzurum 3 Temmuz Anadolu İmam- Hatip

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E-Posta Adresi : _____

Tarih : 24.06.2022

